การศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โดย

นางสาวสุชาดา เจียพงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

โดย
นางสาวสุชาดา เจียพงษ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย
ภาควิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A COMPARATIVE STUDY OF PERSONAL PRONOUNS IN THE FOUR THAI DIALECTS

By
Suchada Jiaphong

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
DOCTOR OF PHILOSOPHY
Department of Thai
Graduate School
SILPAKORN UNIVERSITY
2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง " การศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น " เสนอโดย นางสาวสุชาดา เจียพงษ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม
3. รองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลยา ช้างขวัญยืน)

10 / พ.ค. / 2554

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี สิงห์น้อย)

๖ / พ.ค. / ๕๔

สมทรง บุรุษพัฒน์ ..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์)

๖ / พ.ค. / ๕๔

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม)

๔ / พ.ค. / ๕๔

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ)

10 / เม.ย. / 54

49202802 : สาขาวิชาภาษาไทย
คำสำคัญ : คำบุรุษสรรพนาม/ภาษาไทยถิ่น

สุชาดา เจียพงษ์ : การศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ศ.ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์ , ผศ.ดร.สมชาย สำเนียงงาม และ รศ.สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. 249 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน 2) วิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ซึ่งมีสมมุติฐานดังนี้ 1) รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่นจะมีรูปคำเหมือนและแตกต่างกัน ภาษาไทยถิ่นกลางกับถิ่นใต้จะมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าถิ่นอื่น ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับอีสานจะมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าถิ่นอื่น 2) รูปคำบุรุษสรรพนามที่เหมือนกันในภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่หลากหลายมากกว่าถิ่นอื่น 3) ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความซับซ้อนมากกว่าถิ่นอื่น ทั้งนี้เก็บข้อมูลจากผู้ใช้ภาษาจำนวน 240 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มอายุ ด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์จากสถานการณ์จริง

ผลการศึกษาพบว่า ภาษาไทยถิ่นกลางมีจำนวนรูปคำมากที่สุด คือ 18 รูป มีจำนวนรูปคำเหมือนกับภาษาไทยถิ่นใต้ 13 รูป ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือมีจำนวนรูปคำเหมือนกับภาษาไทยถิ่นอีสาน 12 รูป ทั้งนี้รูปคำเหมือนในภาษาไทยถิ่นกลางมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมหลากหลายมากที่สุด โดยมีความหลากหลายทั้งจำนวนรูปคำที่ใช้มากกว่าถิ่นอื่นแล้ว รูปคำเหมือนในภาษาไทยถิ่นกลางยังสามารถใช้ได้หลายความหมายและคำนึงถึงการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่มากกว่าถิ่นอื่น ส่วนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามแสดงให้เห็นว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น สามารถสะท้อนสังคมระบบอาวุโส ความอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติผู้อื่นและเมตตาเอ็นดูผู้น้อย ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนไทยแต่ละภูมิภาค การมองคนในสังคมของคนไทยแต่ละภูมิภาค ตลอดจนสังคมถิ่นและสังคมเมืองมีความแตกต่างของการใช้คำบุรุษสรรพนาม นอกจากนี้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยถิ่นกลางมีความซับซ้อนมากกว่าถิ่นอื่น

ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553
ลายมือชื่อนักศึกษา...สุชาดา เจียพงษ์...
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1.สมทรง บุรุษพัฒน์ 2. 3.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

49202802 : MAJOR : THAI
KEY WORDS : PRONOUN/THAI DIALECTS
SUCHADA JIAPHONG : A COMPARATIVE STUDY OF PERSONAL PRONOUNS IN THE FOUR THAI DIALECTS. THESIS ADVISORS : PROF.SOMSONG BURUTPHAT,Ph.D., ASST.PROF.SOMCHAI SAMNIANGGAM, Ph.D., AND ASSOC.PROF.SUWATTANA LIAMPRAWAT, 249 pp.

The objectives of this study were two-fold: 1) to compare personal pronoun systems in Thai dialects: Central, Southern, Northern, and North-Eastern; 2) to analyze social and cultural factors reflected from the four Thai dialects. The study was conducted on the basis of two hypotheses. First, personal pronoun forms in the four dialects have similarities and differences. That is, pronoun forms in the Central Thai dialect and those in the Southern Thai dialect are more similar than those in any other dialect, whereas pronoun forms in the Northern Thai dialect and those in the North-Eastern Thai dialect are more similar than those in any other dialect. Next, a single pronoun form in the Central Thai dialect has a larger variety of meanings and uses based on social factors than those in any other dialect. Finally, according to social and cultural factors reflected from pronoun uses in the four dialects, the pronoun uses in the Central Thai dialect are more complicated than those in any other dialect. Hence, the study collected data from 240 participants of three different age groups via interviews and observations in authentic situations.

The results showed that the Central Thai dialect has the largest number of personal pronoun forms (18), thirteen of which are similar to the Southern Thai dialect, rather than any other dialect. In addition, twelve pronouns forms in the Northern Thai dialect are similar to those in the North-Eastern Thai dialect, rather than any other dialect. Besides, a single pronoun form in the Central Thai dialect possesses the largest variety of meanings and uses based on social factors. Specifically, not only does the Central Thai dialect have a larger number of pronoun forms than any other dialect, but also its pronoun forms can be used in a larger variety of meanings regarding social factors than those in any other dialect.

For social and cultural factors revealed from the uses of personal pronouns, the results also indicated social values of seniority, modesty, giving honors to others, and mercy for the inferiors. Additionally, human relationships, as well as perspectives on local Thai people from different geographical areas and those in rural versus urban societies, affect the uses of personal pronoun forms. In relation to these factors, the Central Thai dialect has more complicated uses of personal pronoun forms than any other dialect.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

Department of Thai Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010
Student's signature Suchada Jiaphong
Thesis Advisors' signature 1. 2. Somchai Sam. 3. Suwattana Liamprawat

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม และรองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลยา ช้างขวัญยืน และรองศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี สิงห์น้อย ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขและให้คำแนะนำ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณวิทยากรผู้วิพากษ์ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ ศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หม่อมหลวงจรัลวิไล จรูญโรจน์ กรุณาให้ข้อเสนอแนะทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พยุง ซีดาร์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรุณาตรวจสอบแก้ไขบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา จันทร์เทาว์ อาจารย์พัชรา ปราชญ์เวทย์ และอาจารย์อาภร กันตังกุล เป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งขอขอบคุณผู้บอกภาษาทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ คณบดีคณะอักษรศาสตร์ รองศาสตราจารย์ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายวรุณ น้อยนิมิตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง และคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือด้วยความเมตตาตลอดมา

ขอขอบพระคุณโครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์ สำนักงานการอุดมศึกษา ผู้ให้ทุนการศึกษาตลอดระยะเวลา 4 ปี

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง นางฉวีวรรณ เจียพงษ์ นางสาวสุฑารัตน์ เจียพงษ์ นายธนากร เจียพงษ์ ครอบครัวที่ให้กำลังใจและส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งใจ แด่บิดาผู้ล่วงลับไปแล้วที่สั่งสอนให้ลูกเป็นคนดี มีความเพียร โดยยึดเป็นคติพจน์ประจำใจไว้ว่า “ความสำเร็จของลูกคือสวรรค์ของพ่อแม่” ดังนั้นจึงขอมอบประโยชน์ความดีที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้แด่นายตังฮั้ว เจียพงษ์ บิดาผู้เป็นที่รักยิ่ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ฉ

สารบัญตาราง..... ญ

สารบัญภาพประกอบ..... ฐ

บทที่

1 บทนำ..... 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

ความมุ่งหมายของการศึกษา..... 5

สมมุติฐานของการศึกษา..... 5

ขอบเขตของการศึกษา..... 6

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา..... 8

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 8

วิธีดำเนินการศึกษา..... 8

ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่ศึกษา..... 22

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 34

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา..... 34

แนวคิดเกี่ยวกับคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย..... 34

แนวคิดเกี่ยวกับความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย..... 37

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากภาษา..... 39

ระบบเสียงภาษาไทย 4 ถิ่น..... 42

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นกลาง..... 42

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นใต้..... 45

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ..... 48

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอีสาน..... 51

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า
การศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงประวัติ..... 54
การศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงภาษาศาสตร์สังคม..... 58
3 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 66
ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง..... 66
ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้..... 83
ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ..... 95
ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน..... 107
4 เปรียบเทียบรูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย.. 119
เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 120
รูปเหมือนกัน 4 ถิ่น..... 121
รูปเหมือนกัน 3 ถิ่น..... 121
รูปเหมือนกัน 2 ถิ่น..... 122
รูปคำเฉพาะถิ่น..... 123
เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม..... 125
เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม 4 ถิ่น..... 125
เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามที่มี
รูปเหมือน..... 131
เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น..... 134
5 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 138
เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 138
การใช้ตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ..... 138
การใช้ตามปัจจัยทางสังคมด้านความสัมพันธ์..... 142
การใช้ตามปัจจัยทางสังคมด้านกาลเทศะ..... 162
เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มี
รูปเหมือนและคำรูปเฉพาะถิ่น..... 168
เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น..... 168
เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น..... 171
เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น..... 172

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

บทที่ หน้า
เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของรูปคำเฉพาะถิ่น..... 174
6 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนาม..... 177
สังคมระบบอาวุโส..... 178
สังคมถิ่นและสังคมเมือง..... 188
สังคมถิ่นกับการรักษารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย..... 189
สังคมเมืองกับการพัฒนารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย..... 191
ความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติผู้อื่น และเมตตาเอ็นดูผู้น้อย..... 195
ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนไทยในระหว่างภูมิภาค..... 197
การมองคนในสังคมของคนไทยแต่ละภูมิภาค..... 199
ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน..... 199
ความเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย..... 202
7 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ..... 204
สรุปผลการศึกษา..... 204
อภิปรายผลการศึกษา..... 218
ข้อเสนอแนะ..... 227

บรรณานุกรม..... 229

ภาคผนวก..... 235
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์..... 236
ภาคผนวก ข อรรถลักษณ์แสดงความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัย
ทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 241

ประวัติผู้วิจัย..... 249

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การแบ่งกลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	9
2	สรุปสถานการณ์สมมุติที่สร้างจากปัจจัยทางสังคม	13
3	ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์	16
4	ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์	17
5	หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นกลาง	43
6	หน่วยเสียงพยัญชนะควบภาษาไทยถิ่นกลาง	43
7	หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นกลาง	44
8	การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นกลาง	45
9	หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นใต้	46
10	หน่วยเสียงพยัญชนะควบภาษาไทยถิ่นใต้	47
11	หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นใต้	47
12	การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นใต้	48
13	หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นเหนือ	49
14	หน่วยเสียงพยัญชนะควบภาษาไทยถิ่นเหนือ	49
15	หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นเหนือ	50
16	การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ	51
17	หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นอีสาน	52
18	หน่วยเสียงพยัญชนะควบภาษาไทยถิ่นอีสาน	52
19	การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นอีสาน	53
20	คำบุรุษสรรพนามในภาษาตระกูลไท 3 กลุ่มของฟังกวยลี	54

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ หน้า

21 คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทดั้งเดิมของเดวิด สเตรกเกอร์..... 55
22 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง..... 67
23 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม ในภาษาไทยถิ่นกลาง..... 72
24 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้..... 83
25 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม ในภาษาไทยถิ่นใต้..... 88
26 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ..... 96
27 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม ในภาษาไทยถิ่นเหนือ..... 100
28 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน..... 108
29 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม ในภาษาไทยถิ่นอีสาน..... 111
30 รูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น..... 121
31 รูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น..... 122
32 รูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น..... 122
33 รูปคำเฉพาะถิ่น..... 123
34 เปรียบเทียบการใช้รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 124
35 เปรียบเทียบคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 126
36 เปรียบเทียบคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 127
37 เปรียบเทียบคำสรรพนามบุรุษที่ 3 ในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 128
38 เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามตามความหมายทางไวยากรณ์ในภาษาไทย 4 ถิ่น..... 129
39 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น..... 131
40 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น..... 132
41 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น..... 133
42 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำเฉพาะถิ่น..... 134
43 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ..... 139

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ตารางที่		หน้า
44	เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมตามบทบาทเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จักหรือไม่รู้จัก	143
45	เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสนิทสนมเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทหรือไม่สนิท	148
46	เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามอายุเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน	154
47	เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามกาลเทศะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ	163
48	เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปคำเหมือกัน 4 ถิ่น	169
49	เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปคำเหมือกัน 3 ถิ่น	172
50	เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปคำเหมือกัน 2 ถิ่น	173
51	เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของรูปคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น	175
52	เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมกับรูปคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน	189
53	บุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางปัจจุบัน	192
54	เปรียบเทียบความหลากหลายทางความหมายของคำบุรุษสรรพนาม	194
55	ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง	205
56	ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้	207
57	ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ	208
58	ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน	209
59	สถานการณ์ที่ไม่ใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ	223
60	การปรากฏใช้คำบุรุษสรรพนามที่มีรูปคำตรงกับคำนามในสมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์	224

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สารบัญภาพ

แผนภูมิที่		หน้า
1	แสดงจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น.....	198

แผนที่ที่		หน้า
1	แผนที่กรุงเทพมหานครและเขตบางกอกใหญ่.....	22
2	แผนที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและอำเภอท่าฉาง.....	26
3	แผนที่จังหวัดลำปางและอำเภอแจ้ห่ม.....	28
4	แผนที่จังหวัดอุดรธานีและอำเภอกุมภวาปี.....	30

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำบุรุษสรรพนามเป็นคำที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยการสื่อสารกันแต่ละครั้งจะใช้คำบุรุษสรรพนามเป็นคำแทนชื่อผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่กล่าวถึง การศึกษาเรื่องคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีความน่าสนใจเนื่องจากภาษาไทยมีรูปคำบุรุษสรรพนามเป็นจำนวนมาก และต้องเลือกใช้ให้ถูกต้องตามสถานการณ์การสื่อสาร ทั้งนี้การใช้คำบุรุษสรรพนามในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องเข้าใจทั้งความหมาย และการใช้คำตามปัจจัยทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนด การเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับสถานการณ์การสื่อสารด้วย

จากการศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยที่ผ่านมามีทั้งการศึกษาเชิงประวัติ และศึกษาเชิงภาษาศาสตร์สังคมไว้หลายเรื่อง ดังตัวอย่าง

การศึกษาเชิงประวัติ เรื่อง “Proto-Tai Personal Pronouns” ของ สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) เรื่อง “บุรุษสรรพนามในภาษาไทย : การศึกษาเชิงประวัติ” ของวราภรณ์ แสงสด (2532) เรื่อง “วิวัฒนาการของคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน” ของมีชัย เอี่ยมจินดา (2534) เรื่อง “การศึกษาระบบบุรุษสรรพนามภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ในแนวประวัติ” ของสิริพร หฤทัยวิญญู (2545) เป็นต้น การศึกษาคำบุรุษสรรพนามแนวทางนี้มักเป็นการศึกษาข้อมูลจากภาษาเขียน ซึ่งเป็นเอกสารในสมัยต่างๆ ทั้งนี้ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคำบุรุษสรรพนามแต่ละสมัยมีรูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ทั้งเหมือนและต่างกัน เช่น ผลการศึกษาของ วราภรณ์ แสงสด(2532) และมีชัย เอี่ยมจินดา(2534) เมื่อนำมาพิจารณาพบว่าคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ มีรูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ทั้งเหมือนและต่างกัน ดังตัวอย่าง

รูปคำที่มีใช้ต่างกันเฉพาะสมัย เช่น

“สูชาวเจ้า” “ตูข้าพเจ้า”	ปรากฏใช้เฉพาะสมัยสุโขทัย
“ตูข้า” “เผือข้าน้อย”	ปรากฏใช้เฉพาะสมัยอยุธยา
“หนู” “หล่อน”	ปรากฏใช้เฉพาะสมัยปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รูปคำที่มีใช้เหมือนกันทุกสมัย เช่น “กู” “มึง” “เขา” “เรา”*

รูปคำเหมือนและมีความหมายเหมือนกันทุกสมัย เช่น

“กู” ใช้หมายถึง บุรุษที่ 1

“มึง” ใช้หมายถึง บุรุษที่ 2

รูปคำเหมือนและมีความหมายต่างกันแต่ละสมัย เช่น

“เขา” สมัยสุโขทัยและอยุธยาใช้หมายถึงบุรุษที่ 3

สมัยปัจจุบันใช้หมายถึงบุรุษที่ 1 และ 3

“เรา” สมัยสุโขทัยและอยุธยาใช้หมายถึงบุรุษที่ 1

สมัยปัจจุบันปรากฏใช้หมายถึงบุรุษที่ 1 และ 2

คำบุรุษสรรพนามแต่ละสมัยนอกจากมีรูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ทั้งเหมือนและแตกต่างกันอย่างน่าสนใจแล้วยังพบว่ามีการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมที่แตกต่างกันอีกด้วย เช่น ผลการศึกษาของ มีชัย เอี่ยมจินดา (2534)

“กู” สมัยสุโขทัยและอยุธยาใช้แทนผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ฟัง เช่น กษัตริย์ใช้พูดกับผู้ฟังที่มีสถานภาพต่ำกว่าคือเป็นข้ารับใช้ แต่สมัยปัจจุบัน ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า หรือเท่าเทียมกันกับผู้ฟัง ซึ่งสนิทสนมกันเท่านั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

“มึง” สมัยสุโขทัยและอยุธยา ใช้แทนผู้ฟังที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าผู้พูด เช่น กษัตริย์ใช้พูดกับผู้ฟังที่เป็นข้ารับใช้ แต่สมัยปัจจุบัน ใช้แทนผู้ฟังที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าหรือเท่าเทียมกับผู้พูด ซึ่งสนิทสนมกันเท่านั้น

ส่วนการศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงภาษาศาสตร์สังคมนั้นมีผู้ศึกษาไว้หลายเรื่อง เช่นเรื่อง “Pronominal Reference in Thai, Burmese, and Vietnames” ของ คุก(Cooke 1968) เรื่อง “A Socio-Linguistic Study of Pronominal Strategy in Spoken Bangkok Thai” ของอังกาบ ผลากรกุล (1972) และ เรื่อง “สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปาน : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม” ของ จตุพร ศิริสัมพันธ์ (2529) จากรายงานผลการศึกษาพบว่าการศึกษาคำบุรุษสรรพนามในแนวทางนี้เป็นการศึกษาด้วยการนำปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำบุรุษสรรพนามมาศึกษา เช่น บทบาททางสังคม อายุ เพศ ความสนิทสนม และความเป็นทางการ เป็นต้น งานวิจัยเหล่านี้เป็นการศึกษาภาษาไทยถิ่นกลางยังไม่พบการศึกษาในภาษาไทยถิ่นอื่นๆ

---

*งานวิจัยของ สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) เรื่อง “Proto-Tai Personal Pronouns” แสดงให้เห็นว่า *กู *มึง *เขา *เรา เป็นคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมในภาษาตระกูลไท

เช่น ในรายงานการวิจัยของ คุก (Cooke 1968) ศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย พม่า และเวียดนาม ในภาษาไทยเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นกลางจากวรรณกรรม บทความ และพจนานุกรม และรายงานการศึกษาของ อังกาบ ผลากรกุล (1972) ได้ศึกษาคำบุรุษสรรพนามภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ จากงานเขียนประเภทนิยาย สัมภาษณ์จาก ผู้บอกภาษาจำนวน 95 คน และสังเกตการณ์ ในสถานการณ์จริง

การศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอื่นๆ โดยตรงนั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษาไว้ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในปัจจุบันทั้งระบบ โดยศึกษารูปคำ ความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นต่างๆ ทั้งนี้ในรายงานการศึกษาภาษาไท เปรียบเทียบของ ลี (Li 1977) ได้ยกตัวอย่างคำบุรุษสรรพนาม จำนวน 7 คำ ที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย (Cognate Word)* ของภาษาตระกูลไท ได้แก่ “มัน” “มึง” “ตู” “รา” “เรา” “สู” และ “กู” เมื่อสังเกตรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบัน พบว่าคำร่วมเชื้อสายหลายรูปคำยังมีใช้อยู่ในปัจจุบันทุกถิ่น ได้แก่ “กู” “มึง” “เรา” “มัน” และบางรูปคำปรากฏใช้เฉพาะถิ่น ได้แก่ “สู” ปรากฏใช้ในภาษาถิ่นใต้ เหนือ และอีสาน ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบันถิ่นต่างๆ เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทยแต่ละถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นตระกูลไทที่พูดในประเทศไทยประกอบด้วยภาษาถิ่นสำคัญ 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยแต่ละถิ่นมีลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของตน โดยภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันแต่ละถิ่นนอกจากออกเสียงสำเนียงที่ต่างกันแล้ว ยังใช้รูปคำบุรุษสรรพนามบางรูปคำต่างกัน เช่น คำบุรุษสรรพนามภาษาถิ่นอีสานใช้ “ข้อย” “ลาว” “โต” ภาษาไทยถิ่นเหนือใช้ “ข้าเจ้า” “คิง” “ฮา” ภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้ “ผม” “เต้น” “แก” ส่วนรูปคำที่มีใช้เหมือนกันทั้ง 4 ถิ่น เช่น “เรา” “มัน” ซึ่งเป็นคำบุรุษสรรพนามใน

---

*ลี (Li 1977) ได้สืบสร้างระบบเสียงภาษาตระกูลไท จากภาษาทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือ โดยใช้ภาษาไทยสยาม (Siamese) เป็นตัวแทนภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ภาษาลุงเจา (Lungchow) เป็นตัวแทนภาษากลุ่มกลาง และภาษาโปอาย (Po-ai) เป็นตัวแทนภาษากลุ่มเหนือ ทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างคำบุรุษสรรพนามร่วมเชื้อสาย (Cognate Word) จำนวน 7 คำ ได้แก่ manA2 “he, it” mɨŋA2 “you” tuuA1 “we” raaA2 “we two” rauA2 “we” suuA1 “you (plural)” kuuA1 “I”

ภาษาไทดั้งเดิม ที่น่าสนใจศึกษาต่อไปว่ารูปคำเหล่านี้มีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

การศึกษาคำบุรุษสรรพนามนอกจากทำให้ทราบจำนวนรูปคำ ความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามซึ่งมีทั้งลักษณะเหมือนกันและแตกต่างกันแล้วยังแสดงให้เห็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามได้อีกด้วย เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2536) กล่าวถึงการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบันว่ามีความหมายแฝงที่สะท้อนความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตนของผู้พูด และยกย่องให้เกียรติผู้ฟัง ถือเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของการใช้ภาษาในสังคมไทย และกาญจนา นาคสกุล (2538) กล่าวถึงคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย ว่าเป็นคำที่สะท้อนวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง ละเอียดอ่อน โดยสะท้อนวัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น การมีสัมมาคารวะ การรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การให้ความสำคัญกับชายหญิง เป็นต้น นอกจากนี้ในผลการศึกษาของ มีชัย เอี่ยมจินดา (2534) และสิริพร หฤทัยวิญญู (2545) พบว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามสะท้อนให้เห็นลักษณะสังคมและวัฒนธรรม เช่น ในปัจจุบันช่องว่างระหว่างคนในสังคมลดลง ดังเห็นได้จากการใช้ “ข้า” สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1-3 ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานภาพต่ำกว่า คือเป็นข้ารับใช้ เมื่อพูดกับผู้ฟังเป็นผู้มีสถานภาพสูงกว่า คือเป็นกษัตริย์หรือผู้มียศศักดิ์ ส่วนสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4-9 ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานภาพสูงกว่าหรือเท่าเทียมกันกับผู้ฟังก็ได้ จะเห็นได้ว่า การใช้คำ “ข้า” ได้เปลี่ยนแปลงไป สมัยก่อนใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีสถานภาพสูงกว่า แต่สมัยหลังใช้พูดกับคนทั้งที่มีสถานภาพสูงกว่าหรือเท่าเทียมกัน หรือคำว่า “เธอ” สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1-3 ใช้แทนผู้ฟังที่มีสถานภาพสูงกว่า แต่สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4-9 ใช้แทนผู้ฟังที่มีสถานภาพสูงกว่า เท่าเทียมกัน และต่ำกว่าก็ได้ แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมเริ่มมีสิทธิเท่าเทียมกันมากขึ้น ช่องว่างระหว่างคนในสังคมลดน้อยลง

การที่คนไทยในชาติจะรักและสามัคคีกันนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะเข้าใจลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมในเรื่องต่างๆ เช่น ความคิด การมองโลก ความเชื่อ ค่านิยม นิสัยใจคอของชนกลุ่มนั้นๆ การศึกษาคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในปัจจุบันแต่ละถิ่นสามารถสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมได้ด้วยวิธีการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) ซึ่งเป็นการศึกษาภาษาของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ หรือที่เรียกว่าสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นๆ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าภาษาเป็นสิ่งสะท้อนความคิดและการมองโลกของผู้พูด ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปภาษาเป็นสิ่งที่แฝงด้วยมโนทัศน์ ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายของคำในภาษาของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งจะทำให้เห็นความนึกคิดของกลุ่มชนนั้นได้ จากรายงานการศึกษาของ สุชาดา เจียพงษ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

(2550) เรื่อง “คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่น : กรณีศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นอีสาน” ผลการศึกษาพบว่าคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นอีสานปัจจุบันมีรูปคำที่ใช้เหมือนกัน จำนวน 7 รูป ได้แก่ “กู” “หนู” “เรา” “มึง” “เจ้า” “เขา” “มัน” แต่เมื่อเปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมพบว่าคำเหล่านี้ใช้ในความหมายที่แตกต่างกันเกือบทั้งหมด ยกเว้น “เขา” ใช้เหมือนกันทั้ง 2 ถิ่น รูปคำที่ใช้ตามปัจจัยทางสังคมต่างกัน เช่น “เรา” เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เมื่อ ผู้พูดมีอายุมากกว่า เท่ากัน หรือน้อยกว่าผู้ฟังก็ได้ แต่ภาษาถิ่นอีสานใช้เมื่อผู้พูดมีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าผู้ฟัง หากพิจารณาเพียงรูปคำ คนไทยส่วนมากอาจเข้าใจว่า “เรา” มีความหมายเหมือนกัน ซึ่งการตีความดังกล่าวทำให้สื่อสารเข้าใจไม่ตรงกัน ตัวอย่างเช่นเมื่อคนไทยถิ่นใต้พูดกับคนไทย ถิ่นอีสานที่อายุมากกว่าโดยใช้ “เรา” คนไทยถิ่นอีสานก็อาจเข้าใจคนไทยถิ่นใต้ว่าไม่รู้จักที่ต่ำที่สูงได้ เพราะคนไทยถิ่นใต้ใช้ “เรา” กับคนที่อายุมากกว่า ซึ่งภาษาไทยถิ่นอีสานจะไม่ใช้ “เรา” กับคน ที่อายุมากกว่า ประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นที่สำคัญและไม่อาจมองข้าม เพราะการไม่เข้าใจภาษาในเรื่องของความหมายและการใช้ภาษาที่แท้จริงนั้นจะทำให้คนไทยแต่ละถิ่นสื่อสารไม่ตรงกัน และอาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบัน 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยเปรียบเทียบรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม รวมถึงวิเคราะห์ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบันทั้ง 4 ถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2. ความมุ่งหมายของการศึกษา

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนาม ในภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน

2.2 วิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน

3. สมมุติฐานของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามีสมมุติฐาน 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นจะมีทั้งรูปคำที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้

แนวคิดนี้สอดคล้องกับ บราวน์ (Brown 1965) ซึ่งศึกษาการจัดแบ่งภาษาถิ่นตระกูลไท กลุ่มภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern) โดยแสดงความสัมพันธ์ของภาษาว่าภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้

3.2 รูปคำบุรุษสรรพนามที่เหมือนกันในภาษาไทย 4 ถิ่นจะมีความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่เหมือนและแตกต่างกันแล้วภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหลากหลายมากกว่าถิ่นอื่น

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปคำเหมือนกันแต่ละถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่มีความหลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่นๆ เนื่องจากภาษาไทยถิ่นกลางเป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อราชการ และผู้ใช้ภาษามีโอกาสติดต่อกับผู้คนที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้รับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากกว่าคนไทยในท้องถิ่น ภาษาที่ใช้จึงมีการพัฒนาได้มากกว่าและมีความหลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่น

3.3 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น จะแสดงให้เห็นลักษณะสังคมไทยถิ่นกลางมีความซับซ้อนมากกว่าสังคมไทยถิ่นอื่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เนื่องจากสังคมไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน จัดได้ว่าเป็นสังคมท้องถิ่นภาษาที่ใช้จึงยังคงรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้ได้มากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางซึ่งเป็นภาษาราชการที่ใช้ในสังคมเมือง ผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางมีโอกาสติดต่อกับผู้คนที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้รับความคิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากกว่าคนในสังคมชนบท ภาษาที่ใช้ในสังคมเมืองจึงแสดงลักษณะสังคมและวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนกว่าภาษาที่ใช้ในสังคมชนบท

4. ขอบเขตของการศึกษา

4.1 ศึกษาระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน โดยกำหนดจังหวัดที่เป็นตัวแทนภาษาไทยถิ่นแต่ละถิ่น* ดังนี้

---

* การกำหนดจังหวัดที่เป็นตัวแทนภาษาไทยแต่ละถิ่นในการศึกษานี้พิจารณาจากเกณฑ์ 2 เกณฑ์ คือ ความหนาแน่นของประชากรที่พูดภาษาไทยแต่ละถิ่น และเกณฑ์เป็นจังหวัดที่ไม่มีเขตแดนติดกับประเทศอื่น ดังที่กล่าวละเอียดไว้ในข้อ 7.2 หน้า 15

ภาษาไทยถิ่นกลาง จังหวัดที่เป็นตัวแทนคือ กรุงเทพมหานคร

ภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดที่เป็นตัวแทนคือ สุราษฎร์ธานี

ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดที่เป็นตัวแทนคือ ลำปาง

ภาษาไทยถิ่นอีสาน จังหวัดที่เป็นตัวแทนคือ อุดรธานี

4.2 ศึกษาระบบบุรุษสรรพนามจากภาษาไทยถิ่นปัจจุบันที่ใช้พูดสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยคนสามัญทั่วไปเท่านั้น ไม่ศึกษาคำบุรุษสรรพนามที่ใช้กับพระสงฆ์ พระราชวงศ์หรือพระมหากษัตริย์

4.3 ศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยในเรื่อง ปัจจัยทางสังคมด้านเพศของผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและผู้พูดกับผู้ที่กล่าวถึง และกาลเทศะ ดังต่อไปนี้

4.3.1 ปัจจัยทางสังคม

ในที่นี้จะศึกษาปัจจัยทางสังคมในเรื่อง เพศ (Sex) โดยศึกษาเฉพาะเพศของผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่กล่าวถึง กล่าวคือ เมื่อผู้พูดเป็นเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อผู้ฟังเป็นเพศชายหรือเพศหญิง และเมื่อผู้ที่กล่าวถึงเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

-เมื่อผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึงเป็นเพศชาย

-เมื่อผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึงเป็นเพศหญิง

4.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและผู้พูดกับผู้ที่กล่าวถึง

ด้านบทบาททางสังคม (Social Role)

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จัก

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนไม่รู้จัก

ด้านความสนิทสนม (Intimacy)

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทกัน

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่ไม่สนิทกัน

ด้านอายุ (Age)

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุมากกว่า

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากัน

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุน้อยกว่า

4.3.3 กาลเทศะ (Setting)

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงกันในสถานการณ์ที่เป็นทางการ

-เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงกันในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ

5. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

ระบบบุรุษสรรพนาม หมายถึง รูปคำบุรุษสรรพนาม ความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม

คำบุรุษสรรพนาม หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึง โดยสามารถบอกบุรุษ ทั้งนี้ไม่นับรวมคำนามที่ใช้ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนาม รวมทั้งไม่สามารถขยายด้วยคำคุณศัพท์ได้

ความหมายทางไวยากรณ์ หมายถึง ความหมายของคำบุรุษสรรพนามที่สามารถบอกบุรุษ ได้แก่ บุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 บุรุษที่ 3 ได้

การใช้ตามปัจจัยทางสังคม หมายถึง การใช้คำบุรุษสรรพนามโดยพิจารณาองค์ประกอบทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนาม ได้แก่ 1. เพศของผู้พูด ผู้ฟังและผู้ที่กล่าวถึง 2.ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่กล่าวถึง ด้านบทบาทความสนิทสนม อายุ และ 3. กาลเทศะ ได้แก่ ความเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

6.1 ทำให้ทราบและเข้าใจรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้คำบุรุษสรรพนามของภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น

6.2 ทำให้เห็นลักษณะเฉพาะและลักษณะร่วมของระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น

6.3 ทำให้เข้าใจลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยทั้ง 4 ถิ่น ที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนาม

6.4 เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของคนไทยแต่ละถิ่น ซึ่งนำไปสู่ความรักและความสามัคคีของคนไทยในชาติได้

7. วิธีดำเนินการศึกษา

7.1 ขั้นเตรียมการ

ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เป็น บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวคิดในการศึกษา และศึกษาคำบุรุษสรรพนามที่ภาคสนามในแต่ละถิ่นเบื้องต้น ด้วยการสังเกตการณ์การใช้คำบุรุษสรรพนามในสถานการณ์จริงและจดบันทึกคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้

7.1.1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษากำหนดกลุ่มประชากรได้แก่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

7.1.1.1 เป็นผู้พูดภาษาไทยถิ่นในชีวิตประจำวัน อาศัยอยู่ในจังหวัดที่เป็นจุดเก็บข้อมูลมาตั้งแต่เกิด และมีบิดามารดาหรือคู่สมรส(ถ้ามี) เป็นผู้ใช้ภาษาถิ่นนั้นๆ

7.1.1.2. เป็นผู้มีอายุระหว่าง 15-65 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง นอกจากนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์กระจายตามแต่ละช่วงอายุ ผู้ศึกษาจึงแบ่งอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ช่วงอายุ ดังตาราง

ตารางที่ 1 การแบ่งกลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

อายุ / ภาษาถิ่น	15-25		35-45		55-65		รวม
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	
ถิ่นกลาง	10	10	10	10	10	10	60
ถิ่นใต้	10	10	10	10	10	10	60
ถิ่นเหนือ	10	10	10	10	10	10	60
ถิ่นอีสาน	10	10	10	10	10	10	60
รวม							240

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ 2 แบบ คือ 1. แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติ และ 2.แบบไม่กำหนดสถานการณ์ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงแบ่งกลุ่มประชากรใน การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติจำนวน 120 คน และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์จำนวน 120 คน รวมกลุ่มประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 240 คน

7.1.2 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ผู้ศึกษาเลือกจังหวัดกรุงเทพฯ เป็นตัวแทน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ส่วนอีก 3 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ผู้ศึกษาคัดเลือกจังหวัดตัวแทนโดยมีเกณฑ์ 2 เกณฑ์ดังนี้

7.1.2.1 เกณฑ์ความหนาแน่นของประชากรที่พูดภาษาไทยแต่ละถิ่น

พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรที่พูดภาษาถิ่นนั้นๆเป็นจำนวนมาก จะมีความเข้มของการใช้ภาษามากกว่าพื้นที่ที่มีประชากรพูดภาษาถิ่นอย่างเบาบาง โดยใช้งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศไทย” ของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547) ผลการวิจัยพบว่าในภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่มีความหนาแน่นของประชากรที่พูดภาษาไทยถิ่นเหนือประมาณ 18,100 คน ต่อพื้นที่ 1 อำเภอ แต่มีประชากรที่พูดภาษาอื่นปะปนอยู่ด้วยหลายภาษา แตกต่างกับจังหวัดลำปางที่มีความหนาแน่นของประชากรที่พูดภาษาไทยถิ่นเหนือประมาณ 24,000 คน ต่อพื้นที่ 1 อำเภอ แสดงถึงอัตราการใช้ภาษาถิ่นเหนือว่าเป็นภาษาหลักของประชากรส่วนใหญ่ในภาคเหนือ จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาจังหวัดตัวแทนของแต่ละภาค โดยพิจารณาจังหวัดที่มีจำนวนประชากรที่พูดภาษาไทยถิ่นต่ออำเภอที่สูงสุด 2 ลำดับ ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่

ลำดับที่ 1 จังหวัดสงขลา มีประชากร 43,000 คน

ลำดับที่ 2 จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประชากร 37,600 คน

ภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่

ลำดับที่ 1 จังหวัดลำปาง มีประชากร 24,000 คน

ลำดับที่ 2 จังหวัดเชียงราย มีประชาการ 23,300 คน

ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่

ลำดับที่ 1 จังหวัดอุดรธานี มีประชากร 27,000 คน

ลำดับที่ 2 จังหวัดอุบลราชธานี มีประชากร 26,000 คน

7.1.2.2 เกณฑ์เป็นจังหวัดที่ไม่มีเขตแดนติดกับประเทศอื่น

เนื่องจากจังหวัดที่ติดต่อกับประเทศอื่นอาจมีการติดต่อแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกันมากกว่าจังหวัดที่ไม่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศอื่น

จากเกณฑ์ความหนาแน่นของประชากร และเกณฑ์เป็นจังหวัดที่ไม่มีเขตแดนติดกับประเทศอื่น ทำให้ผู้ศึกษาสามารถคัดเลือกพื้นที่ที่ใช้เป็นตัวแทน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นตัวแทน เนื่องจากจังหวัดสงขลามีเขตแดนติดกับประเทศมาเลเซีย ส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดที่ไม่มีเขตแดนติดกับประเทศอื่น นอกจากนี้จังหวัดสุราษฎร์ธานียังเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ระหว่างจังหวัดชุมพรและจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นจังหวัดรอบข้างที่พูดภาษาไทยถิ่นใต้กันเป็นส่วนใหญ่

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำปาง สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกจังหวัดลำปางเป็นตัวแทน เนื่องจากจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นที่พูดภาษาไทยถิ่นเหนือต่ออำเภอสูงสุด และไม่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศอื่น

ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกจังหวัดอุดรธานีเป็นตัวแทน เพราะเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรที่พูดภาษาไทยถิ่นอีสานต่ออำเภอสูงสุด และไม่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศอื่น

ส่วนภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ กรุงเทพฯ โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้ กรุงเทพฯ เป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นและเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย รวมทั้งภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯเป็นภาษาไทยมาตรฐานของประเทศไทยและใช้ในการติดต่อราชการ

เมื่อได้จังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภาษาแล้ว ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) จุดเก็บข้อมูลด้วยการจับสลากอำเภอที่จะเก็บข้อมูล และเพื่อให้ได้ข้อมูลภาษาที่เป็นลักษณะของภาษาไทยถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยถิ่นอื่นน้อยที่สุด จึงไม่นำอำเภอเมืองมาใช้ในการสุ่มตัวอย่าง ส่วนภาษาไทยถิ่นกลางที่กรุงเทพมหานคร จะใช้วิธีสุ่มตัวอย่างด้วยการจับสลากเขตที่จะเก็บข้อมูล ทั้งนี้ผลการสุ่มตัวอย่างจุดเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นกลาง กรุงเทพมหานคร ได้แก่เขตบางกอกน้อย ภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ อำเภอท่าฉาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดลำปาง ได้แก่ อำเภอแจ้ห่ม และภาษาไทยถิ่นอีสาน จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ อำเภอกุมภวาปี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

7.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติ และการสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์ ทั้งนี้ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบ รูปคำ ความหมาย และการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น การสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เกิดจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในสถานการณ์เดียวกันทั้ง 4 ถิ่น ส่วนการสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์สมมุติจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจึงมี 2 แบบ ดังนี้

<u>แบบสัมภาษณ์ที่ 1</u> แบบสัมภาษณ์กำหนดสถานการณ์สมมุติ

เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งจะทำให้ได้คำบุรุษสรรพนามที่เกิดจากการใช้ในสถานการณ์เดียวกันทั้ง 4 ถิ่น เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวได้แก่ ชื่อ นามสกุล อายุ เพศ วุฒิการศึกษา อาชีพ และที่อยู่

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามโดยสร้างสถานการณ์สมมุติตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและผู้ที่กล่าวถึง (Relationship) และกาลเทศะ (Setting) ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและผู้ที่กล่าวถึงด้านอายุ ผู้ศึกษาได้สมมุติให้ผู้พูดมีอายุมากกว่าหรือน้อยกว่าผู้ฟังหรือผู้ที่กล่าวถึงประมาณ 10 ปี เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่ผู้พูดสามารถประเมินที่จะเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้หากอายุห่างมากกว่า 10 ปีขึ้นไปมักจะนิยมใช้คำเรียกญาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาคำเรียกญาติ และผู้ศึกษาสนใจปัจจัยด้านอายุในมิติความสัมพันธ์ เนื่องจากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าอายุในมิติความสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการใช้คำบุรุษสรรพนามมากกว่าอายุในมิติที่เป็นสถานภาพ* ของผู้ใช้ภาษา

ปัจจัยที่นำมาสร้างสถานการณ์สมมุติในการศึกษาครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

1. **ปัจจัยทางสังคม ด้านเพศ** (Sex) หมายถึง เพศทางกายภาพของผู้พูด หรือผู้ฟังหรือผู้ที่กล่าวถึง แบ่งได้เป็น 2 เพศ ดังนี้

เพศของผู้พูด หรือผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึงที่เป็นเพศชาย (Male)

เพศของผู้พูด หรือผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึงที่เป็นเพศหญิง (Female)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2. **ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด กับผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง** (Relationship) หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้พูดรู้สึกต่อผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งเปรียบเทียบกันว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไร ทั้งนี้การใช้ภาษาในบริบทสังคมไทย (Social Context) ผู้พูดคำนึงว่าพูดกับหรือกล่าวถึงใครโดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่เป็นตัวกำหนดให้ผู้ใช้ภาษาเลือกใช้คำแตกต่างกันไป ทั้งนี้ การเลือกใช้จะถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสังคมหลายประการ ในการศึกษานี้ผู้ศึกษากำหนดปัจจัยทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง โดยกำหนดบทบาททางสังคมเป็นคนรู้จักและไม่รู้จัก ทั้งนี้ถือว่าเป็นกลางที่สุดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สามารถตอบได้ครบทุกสถานการณ์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางสังคมด้านความสนิทสนม

---

*อายุในมิติสถานภาพของผู้ใช้ภาษา หมายถึง ผู้ใช้ภาษากลุ่มสูงอายุ กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มวัยกลางคน ทั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามของคนไทย 4 ถิ่น เพื่อเปรียบเทียบในเรื่องรูปคำ ความหมาย และการใช้ตามปัจจัย มิได้สนใจศึกษาในประเด็นภาษาของผู้ใช้ที่กลุ่มอายุต่างกัน ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนะไว้ในการศึกษาครั้งต่อไป

และอายุ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง 3 ปัจจัย ได้แก่ บทบาททางสังคมเป็นคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ความสนิทสนม และอายุ ดังต่อไปนี้

บทบาททางสังคม (Social Role)

เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จัก

เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนไม่รู้จัก

ความสนิทสนม (Intimacy)

เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทกัน

เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่ไม่สนิทกัน

อายุ (Age)

เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุมากกว่า

เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากัน

เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุน้อยกว่า

3. **กาลเทศะ** (Setting) หมายถึง เวลาและสถานที่ของการใช้ภาษา ซึ่งการใช้ภาษาในบริบทสังคมไทย (Social Context) ผู้พูดต้องคำนึงเสมอว่าพูดกับหรือกล่าวถึงใครแล้วยังต้องคำนึงว่าใช้ภาษาในเวลาและสถานที่ใด การศึกษานี้ผู้ศึกษากำหนดกาลเทศะการใช้ภาษาในสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสถานการณ์ที่เป็นทางการได้แก่ ขณะประชุมหรือขณะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในสถานที่ราชการ และไม่เป็นทางการ ได้แก่ ขณะพักผ่อนอยู่ที่บ้านหรือขณะรับประทานอาหาร อยู่ที่ตลาด ร้านค้า

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 2 สรุปสถานการณ์สมมุติที่สร้างจากปัจจัยทางสังคม

สถานการณ์ที่	เพศของ ผู้พูด หรือผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง	เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จัก			กาลเทศะ
		บทบาท	สนิทสนม	อายุ	
1	เพศชาย	คนรู้จัก	สนิท	มากกว่า	ทางการ
2	เพศหญิง	คนรู้จัก	สนิท	มากกว่า	ทางการ
3	เพศชาย	คนรู้จัก	สนิท	เท่ากัน	ทางการ
4	เพศหญิง	คนรู้จัก	สนิท	เท่ากัน	ทางการ
5	เพศชาย	คนรู้จัก	สนิท	น้อยกว่า	ทางการ
6	เพศหญิง	คนรู้จัก	สนิท	น้อยกว่า	ทางการ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานการณ์ที่	เพศของ ผู้พูด หรือผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง	เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จัก			กาลเทศะ
		บทบาท	สนิทสนม	อายุ	
7	เพศชาย	คนรู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ทางการ
8	เพศหญิง	คนรู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ทางการ
9	เพศชาย	คนรู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ทางการ
10	เพศหญิง	คนรู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ทางการ
11	เพศชาย	คนรู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ทางการ
12	เพศหญิง	คนรู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ทางการ
13	เพศชาย	คนรู้จัก	สนิท	มากกว่า	ไม่ทางการ
14	เพศหญิง	คนรู้จัก	สนิท	มากกว่า	ไม่ทางการ
15	เพศชาย	คนรู้จัก	สนิท	เท่ากัน	ไม่ทางการ
16	เพศหญิง	คนรู้จัก	สนิท	เท่ากัน	ไม่ทางการ
17	เพศชาย	คนรู้จัก	สนิท	น้อยกว่า	ไม่ทางการ
18	เพศหญิง	คนรู้จัก	สนิท	น้อยกว่า	ไม่ทางการ
19	เพศชาย	คนรู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ไม่ทางการ
20	เพศหญิง	คนรู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ไม่ทางการ
21	เพศชาย	คนรู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ไม่ทางการ
22	เพศหญิง	คนรู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ไม่ทางการ
23	เพศชาย	คนรู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ไม่ทางการ
24	เพศหญิง	คนรู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ไม่ทางการ
25	เพศชาย	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ทางการ
26	เพศหญิง	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ทางการ
27	เพศชาย	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ทางการ
28	เพศหญิง	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ทางการ
29	เพศชาย	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ทางการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ซองซิมิลิสท์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานการณ์ที่	เพศของ ผู้พูด หรือผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง	เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จัก			กาลเทศะ
		บทบาท	สนิทสนม	อายุ	
30	เพศหญิง	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ทางการ
31	เพศชาย	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ไม่ทางการ
32	เพศหญิง	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	มากกว่า	ไม่ทางการ
33	เพศชาย	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ไม่ทางการ
34	เพศหญิง	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	เท่ากัน	ไม่ทางการ
35	เพศชาย	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ไม่ทางการ
36	เพศหญิง	คนไม่รู้จัก	ไม่สนิท	น้อยกว่า	ไม่ทางการ

<u>แบบสัมภาษณ์ที่ 2</u> แบบสัมภาษณ์ไม่กำหนดสถานการณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ผู้ศึกษาสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ไม่กำหนดสถานการณ์ โดยนำคำบุรุษสรรพนามที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กำหนดสถานการณ์สมมุติที่สร้างจากปัจจัยทางสังคม และจากการสังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง รวมทั้งค้นคว้าจากพจนานุกรม และงานวิจัยต่างๆ แล้วนำคำบุรุษสรรพนามที่ได้ทั้งหมดมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์ เพื่อให้ได้คำบุรุษสรรพนามที่ครอบคลุมมากขึ้น

ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์จะประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และรูปคำบุรุษสรรพนามทั้งหมดที่ปรากฏจากแบบสัมภาษณ์ที่ 1 จากพจนานุกรม เอกสารงานวิจัยต่างๆ และจากการสังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง มาเรียงลำดับในตาราง ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมด้านเพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ

7.2 ขั้นเก็บข้อมูลภาคสนาม

7.2.1 เตรียมการก่อนออกภาคสนาม ผู้ศึกษาติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูล ทั้ง 4 จังหวัด โดยนัดหมายวันและเวลาในการเดินทางไปเก็บข้อมูล พร้อมทั้งแจ้งจุดประสงค์ในการศึกษา

7.2.2 เก็บข้อมูลครั้งที่ 1 สัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติ ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1, 2 และ 3 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ 1 แบบสัมภาษณ์กำหนด

สถานการณ์สมมุติ (ดังในภาคผนวก) นำไปสัมภาษณ์รายบุคคล ทั้งนี้การสัมภาษณ์รายบุคคลในถิ่นเหนือ ใต้ และอีสานนั้น ผู้ศึกษาให้ผู้ช่วยวิจัย* ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นพูดภาษาถิ่นแต่ละถิ่นขณะสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กับประชากรตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้จำนวน 120 คน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์

อายุ / ภาษาถิ่น	15-25		35-45		55-65		รวม
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	
ถิ่นกลาง	5	5	5	5	5	5	30
ถิ่นใต้	5	5	5	5	5	5	30
ถิ่นเหนือ	5	5	5	5	5	5	30
ถิ่นอีสาน	5	5	5	5	5	5	30
รวม							120

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ผู้ศึกษาบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์โดยใช้สัทอักษร (Phonetic Alphabet) ตามที่ได้มีผู้ศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นแต่ละถิ่นไว้แล้วดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ของ กาญจนา นาคสกุล (2520)

ภาษาไทยถิ่นสุราษฎร์ธานี ของ ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2521)

ภาษาไทยถิ่นลำปาง ของ เอมกมล บุญมี (2007)

ภาษาไทยถิ่นอุดรธานี ของ วิเชียร สิทธิประภาพร (1997)

อนึ่งปัญหาที่พบขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนามทั้ง 4 ถิ่น พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะละคำบุรุษสรรพนาม หรือจะใช้คำนามแทนคำบุรุษสรรพนาม เช่น คำเรียกญาติ ชื่อ ยศ/ตำแหน่ง เป็นต้น ผู้ศึกษาใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยจดคำดังกล่าวลงในแบบสัมภาษณ์ก่อน แล้วพยายามนำกลับมาถามซ้ำอีกครั้งหนึ่งและจะขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์พยายามคิด เพื่อให้ได้คำบุรุษสรรพนามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ในสถานการณ์นั้นๆ หากไม่สามารถระบุคำบุรุษสรรพนามได้ก็จะข้ามไป

*ผู้ช่วยวิจัยภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ อาจารย์พัชรา ปราชญ์เวทย์ ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ อาจารย์อาภร กันตังกุล และภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา จันทร์เทาว์

7.2.3 เก็บข้อมูลครั้งที่ 2 สังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง

เมื่อผู้ศึกษาได้คำบุรุษสรรพนามจากการสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติจากการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 แล้ว ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง ทั้งที่เป็นสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสังเกตการณ์การใช้คำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในสถานที่ต่างๆในชุมชน ทั้งนี้กำหนดสถานการณ์ที่เป็นทางการ ได้แก่ ขณะประชุมหมู่บ้าน หรือขณะติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่ และสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ที่บ้าน ขณะนั่งพักผ่อน ขณะรับประทานอาหาร หรือที่ตลาด ขณะซื้อของ/ต่อรองราคา ร้านกาแฟ ร้านอาหาร เมื่อสังเกตพบการใช้คำบุรุษสรรพนาม ผู้ศึกษาจะจดบันทึกประโยคที่ปรากฏใช้คำบุรุษสรรพนามและสถานการณ์ที่ใช้ พร้อมทั้งอาจตามไปสอบถามข้อมูลส่วนตัวและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาเมื่อมีโอกาสอันควร ทั้งนี้ผู้ศึกษาขออนุญาตบันทึกเสียงโดยไม่บอกจุดประสงค์ที่แท้จริงของการวิจัยในบางสถานการณ์ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด โดยบันทึกเสียงภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ถิ่นละ 6 ชั่วโมง แบ่งเป็นสถานการณ์ที่เป็นทางการจำนวน 3 ชั่วโมง และสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการจำนวน 3 ชั่วโมง รวมเวลาบันทึกเสียงทั้งหมด 4 ถิ่น 24 ชั่วโมง

7.2.4 เก็บข้อมูลครั้งที่ 3 สัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ผู้ศึกษารวบรวมรูปคำบุรุษสรรพนามที่ได้จากการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 คือ สัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติ จากการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 คือ สังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง และข้อมูลเกี่ยวกับคำบุรุษสรรพนามที่พบในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิต : 2546) พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา : 2551) พจนานุกรมล้านนา-ไทยฉบับแม่ฟ้าหลวง (อุดม รุ่งเรืองศรี : 2545) พจนานุกรมภาษาอีสานฉบับคำพูน บุญทวี (วีระ สุดสังข์ : 2548) และเอกสารงานวิจัยต่างๆมาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์ และนำไปสัมภาษณ์รายบุคคลกับประชากรตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้จำนวน 120 คน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดสถานการณ์

อายุ / ภาษาถิ่น	15-25		35-45		55-65		รวม
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	
ถิ่นกลาง	5	5	5	5	5	5	30
ถิ่นใต้	5	5	5	5	5	5	30
ถิ่นเหนือ	5	5	5	5	5	5	30
ถิ่นอีสาน	5	5	5	5	5	5	30
รวม							120

ทั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตั้งคำถามเบื้องต้นเป็นหลักว่า “มีคำอะไรที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่กล่าวถึง” เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ตอบผู้ศึกษาจะจดบันทึกคำบุรุษสรรพนามไว้ทุกคำ นอกจากนี้จะถามโดยนำคำบุรุษสรรพนามที่อยู่ในแบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์ทีละคำ “คำนี้ใช้หรือไม่ใช้” “ใช้กับใคร” และ “ใช้เมื่อใด” ขณะเดียวกันก็เปิดกว้างสำหรับข้อมูลอื่นๆที่อาจเกิดขึ้นขณะสัมภาษณ์ พร้อมทั้งจดบันทึกตัวอย่างประโยค ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ด้วยภาษาถิ่นโดยมีผู้ช่วยที่เป็นคนในท้องถิ่นและสามารถพูดภาษาถิ่นนั้นได้ไปช่วยสัมภาษณ์ เพื่อสร้างความเป็นกันเองกับผู้ให้สัมภาษณ์

อนึ่งปัญหาที่พบในขณะสัมภาษณ์คือผู้ให้แบบสัมภาษณ์บางคนนึกไม่ออกว่าใช้คำบุรุษสรรพนามนั้นๆหรือไม่ ใช้พูดกับใครหรือใช้พูดเมื่อไร หรือเกิดความลังเลใจบ้าง ผู้ศึกษาใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยข้ามไปคำอื่นก่อนแล้วนำคำเดิมกลับมาถามใหม่อีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตามหากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถให้ข้อมูลใดๆได้ ผู้ศึกษาจะยกตัวอย่างสถานการณ์จากแบบสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์เพื่อช่วยให้ผู้ให้สัมภาษณ์นึกออก แต่หากผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความแน่ใจว่าไม่ใช้คำบุรุษสรรพนามนั้นจริงผู้ศึกษาก็จะข้ามไป

7.3 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

หลังจากเก็บข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนของจำนวนแบบสัมภาษณ์ที่ต้องการเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

7.3.1 นำคำบุรุษสรรพนามแต่ละถิ่นมาบันทึก โดยบันทึกคำบุรุษสรรพนามลงแฟ้มข้อมูลในคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมการจัดการฐานข้อมูล Microsoft Access 2003 เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บ แก้ไข และค้นหารูปคำ ความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนาม

7.3.2 วิเคราะห์จำนวนรูปคำ โดยจะวิเคราะห์จากจำนวนรูปคำทั้งหมดที่ปรากฏจากการใช้ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนการวิเคราะห์ความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามจะวิเคราะห์จากจำนวนร้อยละ 50 ของจำนวนผู้ใช้รูปคำนั้น และนำมาเขียนความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนาม โดยนำแนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential Analysis) ด้วยการแสดงอรรถลักษณ์ทางความหมาย (Semantic Feature) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติ 2 ค่า (Binary Value) คือ การมีคุณสมบัติ ใช้เครื่องหมาย + และ การไม่มีคุณสมบัติใช้เครื่องหมาย – ประกอบหน้าอรรถลักษณ์ ภายในเครื่องหมาย [ ] นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดอรรถลักษณ์เพิ่มเติมเพื่อบอกบุรุษของคำบุรุษสรรพนาม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายทางไวยากรณ์ ได้แก่

บุรุษ (Person) กำหนดอรรถลักษณ์ได้ ดังนี้

บุรุษที่ 1 กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [1]

บุรุษที่ 2 กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [2]

บุรุษที่ 3 กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [3]

การใช้ตามปัจจัยต่างๆ ได้แก่

ปัจจัยทางสังคมด้าน เพศ(Sex) **ของผู้พูด หรือผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึง**

เพศชาย กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [+ชาย]

เพศหญิง กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [–ชาย]

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึง

บทบาททางสังคม (Social Role)

คนรู้จัก กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [+รู้จัก]

คนไม่รู้จัก กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [–รู้จัก]

ความสนิทสนม (Intimacy)

สนิท กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [+สนิท]

ไม่สนิท กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [–สนิท]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อายุ (Age)

อายุเท่ากัน กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [+อายุเท่ากัน]

อายุไม่เท่ากัน กำหนดอรรถลักษณ์ย่อยได้แก่

อายุมากกว่า กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [+อายุมากกว่า]

อายุน้อยกว่า กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [–อายุมากกว่า]

ทั้งนี้หากมีความหมายทั้ง[+อายุเท่ากัน] หรือ [+อายุมากกว่า]

หรือทั้ง [+อายุเท่ากัน] หรือ [–อายุมากกว่า]

จะเขียนไว้ในเครื่องหมายปีกกา { }

กาลเทศะ (Setting)

ความเป็นทางการ (Formality)

ทางการ กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [+ทางการ]

ไม่เป็นทางการ กำหนดอรรถลักษณ์เป็น [–ทางการ]

ทั้งนี้ผู้ศึกษาแสดงความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมประจำคำแต่ละคำโดยเขียนอรรถลักษณ์แสดงความหมายทางไวยากรณ์ไว้ตอนต้นและตามด้วยอรรถลักษณ์แสดงการใช้ตามปัจจัยทางสังคม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแสดงอรรถลักษณ์ของคำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมนั้นถือเป็นความหมายประจำคำที่สัมพันธ์กับบุรุษของคำแต่ละคำ กล่าวคือ หากความหมายทางไวยากรณ์เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อรรถลักษณ์ที่แสดงการใช้ตามปัจจัยทางสังคมจะเป็นอรรถลักษณ์ที่แสดงคุณสมบัติของผู้พูด หรือความหมายทางไวยากรณ์เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 อรรถลักษณ์ที่แสดงการใช้ตามปัจจัยทางสังคมจะเป็นอรรถลักษณ์ที่แสดงคุณสมบัติของผู้ฟังดังตัวอย่างการวิเคราะห์ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย ถิ่นกลาง เช่น

“กระผม” สรรพนามบุรุษที่ 1ใช้แทนผู้พูดเพศชาย
เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากัน
หรือไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะที่เป็นทางการ
เมื่อแสดงอรรถลักษณ์ทางไวยากรณ์และการใช้ได้ดังนี้
[1] [+ชาย] [+ รู้จัก] [- รู้จัก] [+ สนิท] [- สนิท] [+ อายุเท่ากัน]
[- อายุเท่ากัน] [+ ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. หากมีอรรถลักษณ์ ทั้ง [+] และ [-] ผู้ศึกษาจะละไว้ โดยจะเขียนเฉพาะอรรถลักษณ์เด่นของความหมายและการใช้เท่านั้น เช่น

“กระผม” สรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนผู้พูดเพศชาย
เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากัน
หรือไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะที่เป็นทางการ
เมื่อแสดงอรรถลักษณ์ทางไวยากรณ์และการใช้ได้ดังนี้
[1] [+ชาย] [+ รู้จัก] [- รู้จัก] [+ สนิท] [- สนิท] [+ อายุเท่ากัน]
[- อายุเท่ากัน] [+ ทางการ]

ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะละ[+] และ [-] ไว้ และเขียนเฉพาะอรรถลักษณ์เด่นของความหมายและการใช้เท่านั้น เพราะฉะนั้น

“กระผม” แสดงอรรถลักษณ์ได้ดังนี้
[1] [+ชาย] [+ ทางการ]

หรือ **“มึง”** สรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนผู้ฟังเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้
ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากัน หรืออายุน้อยกว่า
ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

เมื่อแสดงอรรถลักษณ์ทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยได้ดังนี้

[2] [+ชาย] [- ชาย] [+ รู้จัก [+ สนิท] { [+ อายุเท่ากัน] / [- อายุมากกว่า] } [– ทางการ]

ผู้ศึกษาจะละ [+] และ [-] ไว้ และเขียนเฉพาะอรรถลักษณ์เด่นของความหมายและการใช้เท่านั้น เพราะฉะนั้น

“มึง” แสดงอรรถลักษณ์ได้ดังนี้

[2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

3. การแสดงการใช้ตามปัจจัยทางสังคมหากบุรุษสรรพนามคำใดที่สามารถใช้ได้ทุกปัจจัยทางสังคม ผู้ศึกษาจะไม่เขียนอรรถลักษณ์แสดงการใช้ตามปัจจัยทางสังคม เช่น

“ท่าน” สรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิท ที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

เมื่อแสดงอรรถลักษณ์ทางไวยากรณ์และการใช้ได้ดังนี้

[3] [+ชาย] [-ชาย] [+รู้จัก] [-รู้จัก] [+ สนิท] [-สนิท]
[+อายุเท่ากัน] [- อายุเท่ากัน] [+ ทางการ] [- ทางการ]

ทั้งนี้สามารถเขียนอรรถลักษณ์ได้ดังนี้

“ท่าน” แสดงอรรถลักษณ์ได้ดังนี้ [3]

7.3.3 เปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนาม เรื่องของรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ทั้งนี้จะนำเสนอการเปรียบเทียบในรูปแบบตาราง

7.3.4 วิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในแต่ละถิ่นตามแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

7.3.4 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

8. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่ศึกษา

8.1 พื้นที่ที่ศึกษาคำสรรพนามภาษาไทยถิ่นกลาง

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร มีข้อมูลดังนี้ (สำนักงานสารสนเทศและการสื่อสาร 2552)

เขตบางกอกใหญ่

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กรุงเทพมหานคร

แผนที่ที่ 1 แผนที่กรุงเทพมหานครและเขตบางกอกใหญ่

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรุงเทพมหานคร, **วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี** [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก http://th.wikipedia.org/wiki/.

ข้อมูลทั่วไป

พื้นที่และอาณาเขต

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ประมาณ 1.8 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานีและนครนายก
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการและสมุทรสาคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม

ข้อมูลทางการปกครอง

กรุงเทพมหานครแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 50 เขต ได้แก่

เขตพระนคร	เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	เขตปทุมวัน
เขตสัมพันธวงศ์	เขตบางรัก	เขตยานนาวา
เขตสาทร	เขตบางซื่อ	เขตดุสิต
เขตพญาไท	เขตราชเทวี	เขตบางคอแหลม
เขตห้วยขวาง	เขตพระโขนง	เขตประเวศ
เขตคลองเตย	เขตบางเขน	เขตบางกะปิ
เขตบึงกุ่ม	เขตลาดพร้าว	เขตจตุจักร
เขตดอนเมือง	เขตหนองจอก	เขตมีนบุรี
เขตลาดกระบัง	เขตธนบุรี	เขตคลองสาน
เขตบางกอกน้อย	เขตบางพลัด	เขตบางกอกใหญ่
เขตภาษีเจริญ	เขตบางขุนเทียน	เขตตลิ่งชัน
เขตจอมทอง	เขตราษฎร์บูรณะ	เขตหนองแขม
เขตดินแดง	เขตสวนหลวง	เขตวัฒนา
เขตบางแค	เขตหลักสี่	เขตสายไหม
เขตคันนายาว	เขตสะพานสูง	เขตวังทองหลาง
เขตคลองสามวา	เขตบางนา	เขตทุ่งครุ
เขตบางบอน	เขตทวีวัฒนา	

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน เดิมเป็นที่ตั้งของเมืองธนบุรีศรีสมุทร ชาวต่างชาติเรียกกันว่า "บางกอก" มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีความสำคัญเนื่องจากเป็นเส้นทางออกสู่ทะเลและติดต่อค้าขายกับอาณาจักรต่าง ๆ เป็นเมืองหน้าด่านขนอน คอยดูแลเก็บภาษีกับเรือสินค้าทุกลำที่ผ่านเข้าออก ส่วนบริเวณปากน้ำตรงอ่าวไทย เรียกกันว่า "นิวอัมสเตอร์ดัม" มีชุมชนใหญ่และโกดังของชาวต่างประเทศไว้สำหรับพักสินค้า ปัจจุบันคือพื้นที่บริเวณอำเภอพระประแดง ที่มาของคำว่า "บางกอก" นั้น มีข้อสันนิษฐานว่าอาจมาจากการที่แม่น้ำเจ้าพระยาคดเคี้ยวไปมา บางแห่งมีสภาพเป็นเกาะเป็นโคก จึงเรียกกันว่า "บางเกาะ" หรือ "บางโคก" หรือไม่ก็เป็นเพราะบริเวณนี้มีต้นมะกอกอยู่มาก จึงเรียกว่า "บางมะกอก" โดยคำว่า "บางมะกอก" มาจากวัดอรุณ ซึ่งเป็นชื่อเดิมของวัดดังกล่าว และต่อมาต่อมากร่อนคำลงจึงเหลือแต่คำว่าบางกอก

ต่อมาเมื่อถึงคราวเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2310 หลังการกอบกู้อิสรภาพจากพม่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงสถาปนาเมืองธนบุรีศรีมหาสมุทรให้เป็นราชธานีแห่งใหม่ คือ กรุงธนบุรี เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2313 แต่กรุงธนบุรีมีสภาพเป็นเมืองอกแตก ตรงกลางมีแม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่าน เป็นเหตุให้สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (ทองด้วง) มีความคิดจะย้ายเมืองไปทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อให้การป้องกันรักษาเมืองเป็นไปได้โดยง่าย เมื่อสิ้นรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2325 สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้ขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ ทรงพระนามว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี มีพระราชดำริว่า ฝากตะวันออกของกรุงธนบุรีมีชัยภูมิดีกว่าตะวันตก เพราะมีลำน้ำเป็นขอบเขตอยู่กว่าครึ่ง หากข้าศึกยกมาติดถึงชานพระนคร ก็จะต่อสู้ป้องกันได้ง่ายกว่าอยู่ข้างตะวันตก จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาให้เป็นราชธานีแห่งใหม่ โดยสืบทอดศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมจากพระราชวังหลวงของกรุงศรีอยุธยา พระองค์มีพระบรมราชโองการให้พระยาธรรมาธิกรณ์กับพระยาวิจิตรนาวีเป็นแม่กองคุมช่างและไพร่ไปวัดกะที่ดินเพื่อสร้างพระนครใหม่ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2325 ทรงประกอบพิธียกเสาหลักเมือง เมื่อวันอาทิตย์ เดือน 6 ขึ้น 10 ค่ำ ย่ำรุ่งแล้ว 54 นาที ปีขาล จ.ศ. 1144 จัตวาศก ตรงกับวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2325 เวลา 6.54 น. และทรงประกอบพระราชพิธีปราบดาภิเษกในวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2325

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนชื่อพระนครจาก บวรรัตนโกสินทร์ เป็น อมรรัตนโกสินทร์ และมีฐานะในการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น "จังหวัดพระนคร" ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนใหม่ขึ้น และเปลี่ยนรูปแบบผังเมืองกรุงเทพมหานครเช่นอารยประเทศ เนื่องจากในสมัยนั้นสยามประเทศถูกคุกคามจากมหาอำนาจยุโรป และตรงจุดนี้เป็นหนึ่งในข้ออ้างที่มหาอำนาจนำมาใช้เพื่อแทรกแซงและคุกคามสยามประเทศ ภายหลัง ต่างชาติยุโรปเองได้ยอมรับกรุงเทพมหานครว่าเป็นหนึ่งในเมืองที่มีผังเมืองงดงามที่สุดในโลกในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2514 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรได้รวม จังหวัดพระนคร และ จังหวัดธนบุรี เข้าด้วยกันเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และภายหลังการปรับปรุงการปกครองใหม่เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 จึงได้เปลี่ยนเป็นชื่อเป็น กรุงเทพมหานคร แต่นิยมเรียกกันว่า กรุงเทพฯ

เขตบางกอกใหญ่ เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงธนบุรี ซึ่งถือเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมทางฝั่งธนบุรีตั้งอยู่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งธนบุรี) มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตบางกอกน้อย มีคลองมอญเป็นเส้นแบ่งเขต
ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตพระนครและเขตธนบุรี มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองบางกอกใหญ่เป็นเส้นแบ่งเขต
ทิศใต้ ติดต่อกับเขตธนบุรี มีคลองบางกอกใหญ่และคลองบางหลวงเป็นเส้นแบ่งเขต
ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตภาษีเจริญ มีคลองบางกอกใหญ่เป็นเส้นแบ่งเขต

ชื่อของเขตบางกอกใหญ่นั้นมีที่มาจากคลองบางกอกใหญ่ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คลองบางหลวง ซึ่งเคยเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม แต่เปลี่ยนเส้นทางกลายเป็นคลองในปี พ.ศ. 2095 เขตบางกอกใหญ่เคยเป็นที่ตั้งของกรุงธนบุรี ในตอนแรกเริ่ม ปี พ.ศ. 2458 นั้น ได้ถูกเรียกว่า อำเภอหงสาราม ปีต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบางกอกใหญ่ ในปี พ.ศ. 2481 อำเภอบางกอกใหญ่ถูกยุบลงเป็น กิ่งอำเภอบางกอกใหญ่ ขึ้นกับ อำเภอบางยี่ขัน พ.ศ. 2501 มีพระราชกฤษฎีกาตั้งกิ่งอำเภอบางกอกใหญ่ เป็น อำเภอบางกอกใหญ่ พ.ศ. 2515 มีประกาศคณะปฏิวัติ ให้อำเภอในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรีมีฐานะเป็นเขต อำเภอบางกอกใหญ่จึงมีฐานะเป็น เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่นั้น สถานที่สำคัญที่ตั้งในเขตบางกอกใหญ่ เช่น พระราชวังกรุงธนบุรี หรือพระราชวังเดิมเป็นพระราชวังหลวงของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ ในเขตที่เคยเป็นที่ตั้งของป้อมวิไชยเยนทร์ ที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตำแหน่งของพระราชวังนี้ เป็นจุดสำคัญทางยุทธศาสตร์ สามารถสังเกตการณ์ได้ในระยะไกล อีกทั้งยังใกล้กับเส้นทางคมนาคมและเส้นทางการเดินทัพที่สำคัญด้วย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้โปรดให้สร้างพระราชวังนี้ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2310 ภายหลังจากที่ทรงกอบกู้เอกราชให้ชาติไทย เพื่อใช้เป็นที่ประทับและว่าราชการ เมื่อทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี พร้อมกับปรับปรุงป้อมวิไชยเยนทร์และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นป้อมวิไชยประสิทธิ์ เดิมพระราชวังแห่งนี้มีอาณาเขต ตั้งแต่ป้อมวิไชยประสิทธิ์ขึ้นมาจนถึงคลองเหนือวัดอรุณราชวราราม (คลองนครบาล) โดยรวมวัดแจ้ง (วัดอรุณราชวราราม) และวัดท้ายตลาด (วัดโมลีโลกยาราม) เข้าไปในเขตพระราชวัง ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ได้ทรงย้ายราชธานีมาอยู่ฝั่งพระนคร โดยสร้างพระบรมมหาราชวังขึ้นเป็นที่ประทับ พระราชวังกรุงธนบุรีจึงได้ชื่อว่า "พระราชวังเดิม"

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

8.2 พื้นที่ที่ศึกษาคำสรรพนามภาษาไทยถิ่นใต้

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีข้อมูลดังนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2550)

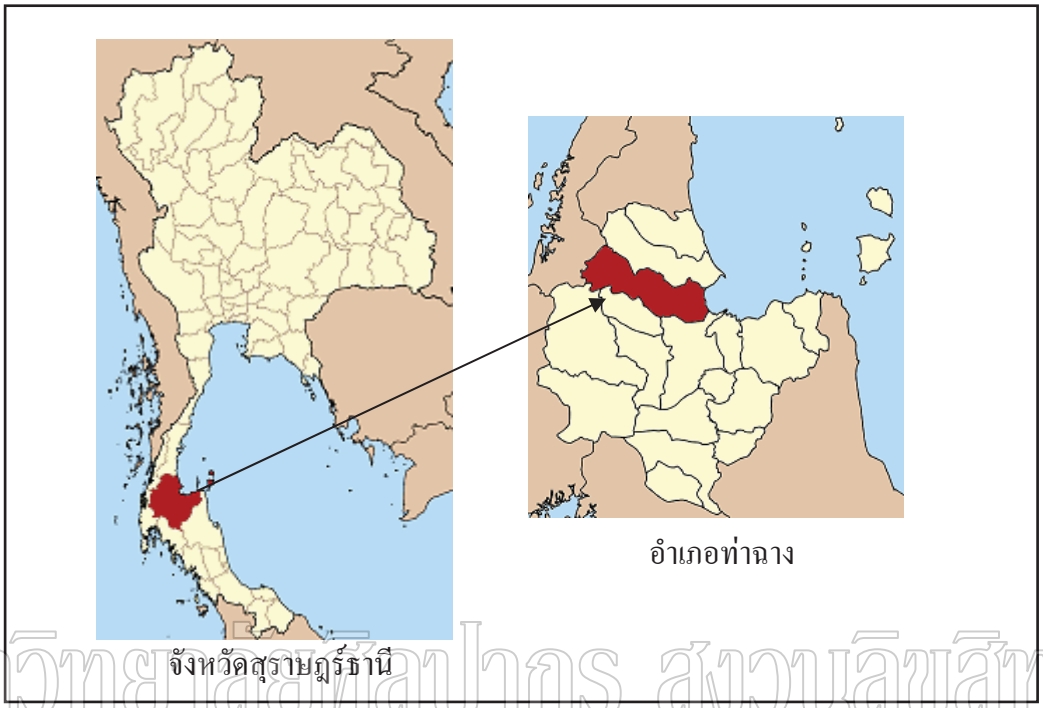

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนที่ที่ 2 แผนที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและอำเภอท่าฉาง

ที่มา : ดัดแปลงจาก สุราษฎร์ธานี, **วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี** [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก http://th.wikipedia.org/wiki/.

ข้อมูลทั่วไป

คำขวัญประจำจังหวัด

เมืองร้อยเกาะ เงาะอร่อย หอยใหญ่ ไข่แดง แหล่งธรรมะ

พื้นที่และอาณาเขต

จังหวัดสุราษฎร์ธานีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคใต้มีพื้นที่ประมาณ 12,891 ตารางกิโลเมตรซึ่งใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของภาคใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง
ทิศใต้	ติดต่อจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่
ทิศตะวันออก	ติดต่ออ่าวไทย และจังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันตก	ติดต่อจังหวัดพังงา และจังหวัดระนอง

ข้อมูลทางการปกครอง

จังหวัดสุราษฎร์ธานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 19 อำเภอ ได้แก่

อำเภอเมือง	อำเภอพุนพิน
อำเภอท่าฉาง	อำเภอกาญจนดิษฐ์
อำเภอบ้านนาสาร	อำเภอบ้านนาเดิม
อำเภอคีรีรัฐนิคม	อำเภอดอนสัก
อำเภอเคียนซา	อำเภอไชยา
อำเภอพระแสง	อำเภอเวียงสระ
อำเภอวิภาวดี	อำเภอบ้านตาขุน
อำเภอท่าชนะ	อำเภอพนม
อำเภอเกาะสมุย	อำเภอเกาะพงัน และอำเภอชัยบุรี

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ชนพื้นเมืองได้แก่ พวกเซมัง และมลายูดั้งเดิมซึ่งอาศัยอยู่ในเขตลุ่มน้ำหลวง (แม่น้ำตาปี) และบริเวณอ่าวบ้านดอนก่อนที่ชาวอินเดียจะอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งและเผยแพร่วัฒนธรรม ดังปรากฏหลักฐานในชุมชนโบราณที่ อำเภอท่าชนะ อำเภอไชยา เป็นต้น ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 13 มีหลักฐานปรากฏว่าเมืองนี้ได้รวมกับอาณาจักรศรีวิชัย เมื่ออาณาจักรนี้เสื่อมลง จึงแยกออกเป็น 3 เมือง คือ เมืองไชยา เมืองท่าทอง และเมืองคีรีรัฐ ขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองท่าทองมาตั้งที่บ้านดอน และยกฐานะเป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ พระราชทานนามว่าเมือง “กาญจนดิษฐ์” ครั้นเมื่อมีการปกครองแบบมณฑล ได้รวมเมืองทั้งสามเป็นเมืองเดียวกันเรียกว่า เมืองไชยา ต่อมา พ.ศ. 2458 รัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองไชยามาเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี แปลว่า เมืองแห่งคนดี

สุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุดของภาคใต้ 12,891 ตารางกิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ 685 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ป่าดิบชื้นที่อุดมด้วยความหลากหลายของพืชพรรณและสัตว์ป่า และมีหมู่เกาะที่มีชื่อเสียง เช่น เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า และเกาะนางยวน

อำเภอท่าฉาง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอไชยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอ่าวไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดระนอง

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอพุนพิน และอำเภอวิภาวดี

อำเภอท่าฉางแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบลได้แก่ ตำบลท่าฉาง ตำบลท่าเคย ตำบลคลองไทร ตำบลเขาถ่าน ตำบลเสวียด และตำบลปากฉลุย

8.3 **พื้นที่ที่ศึกษาคำสรรพนามภาษาไทยถิ่นเหนือ**

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง มีข้อมูลดังนี้ (สำนักงานจังหวัดลำปาง 2551)

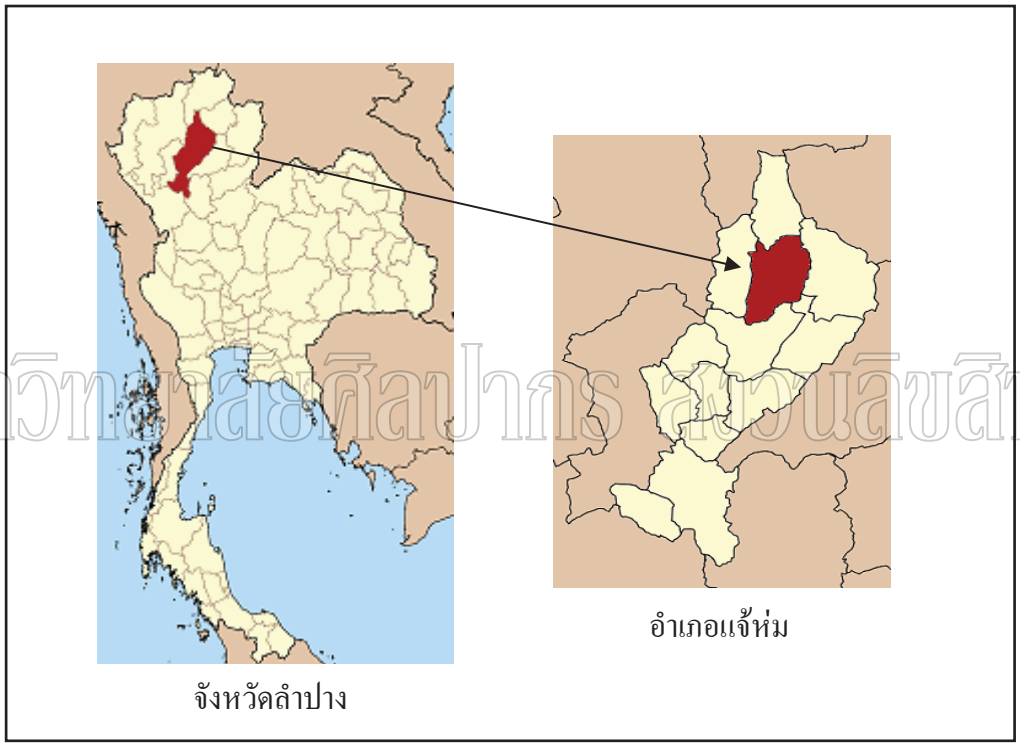

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แผนที่ที่ 3 แผนที่จังหวัดลำปางและอำเภอแจ้ห่ม

ที่มา : ดัดแปลงจาก ลำปาง, **วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี** [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก http://th.wikipedia.org/wiki/.

ข้อมูลทั่วไป

คำขวัญประจำจังหวัด

ถ่านหินลือชา รถม้าลือลั่น

เครื่องปั้นลือนาม งามพระธาตุลือไกล ฝึกช้างใช้ลือโลก

พื้นที่และอาณาเขต

จังหวัดลำปางมีพื้นที่ประมาณ 12,533 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงรายและพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดสุโขทัยและตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดแพร่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

ข้อมูลทางการปกครอง

จังหวัดลำปางแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ ได้แก่

อำเภอเมืองลำปาง	อำเภอเกาะคา
อำเภอแจ้ห่ม	อำเภอแม่ทะ
อำเภอเถิน	อำเภองาว
อำเภอห้างฉัตร	อำเภอวังเหนือ
อำเภอแม่พริก	อำเภอเสริมงาม
อำเภอสบปราบ	อำเภอแม่เมาะ และอำเภอเมืองปาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนบน อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และภูเขาสูง มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน มีชื่อเดิมว่า เขลางค์นคร หรือเรียกว่า เมืองรถม้า นครลำปางเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในล้านนา เป็นจุดศูนย์รวมทางด้านศิลปะวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมล้านนาอันโดดเด่น สมัยกรุงศรีอยุธยาอาณาจักรล้านนารวมไปถึงนครลำปางได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่านับสองร้อยปี ดังนั้นสถาปัตยกรรม โบราณสถานต่างๆ ในเมืองลำปางจึงได้รับอิทธิพลของศิลปะพม่าเห็นได้อย่างชัดเจน อาทิ วัดศรีชุม วัดพระแก้วดอนเต้า จนกระทั่งได้เกิดวีรบุรุษผู้กล้าแห่งบ้านปงยางคก (อำเภอห้างฉัตร) นามว่า หนานทิพย์ช้าง ท่านได้รวบรวมชาวเมืองขับไล่พม่าพ้นเมืองลำปางได้สำเร็จ พร้อมกันนี้ชาวเมืองจึงพากันสถาปนาท่านขึ้นเป็นเจ้าเมืองลำปาง มีพระนามว่า พญาสุวฤๅไชยสงคราม เวลานั้นเมืองลำปางเป็นเมืองเดียวในล้านนาที่ปราศจากอำนาจปกครองจากพม่า กาลเวลาต่อมาลูกหลานของท่านได้กอบกู้เอกราชขับไล่พม่าจากแผ่นดินล้านนา และได้เป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่ ลำพูน น่าน และต้นตระกูลของท่านมีนามปรากฏในพงศาวดารว่าราชวงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูประบอบการปกครองเป็นระบอบมณฑล เมืองลำปางขึ้นอยู่กับมณฑลพายัพ และมณฑลมหาราษฎร์ (เมืองแพร่) ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนแปลงเป็นจังหวัด เมืองลำปางจึงมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

อำเภอแจ้ห่มเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดลำปาง มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอวังเหนือ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภองาวและอำเภอแม่เมาะ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเมืองปาน
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเมืองลำปาง

อำเภอแจ้ห่มแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลแจ้ห่ม ตำบลบ้านสา ตำบลปงดอน ตำบลแม่สุก ตำบลเมืองมาย ตำบลทุ่งผึ้ง และตำบลวิเชตนคร

8.4 พื้นที่ที่ศึกษาคำสรรพนามภาษาไทยถิ่นอีสาน

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี มีข้อมูลดังนี้ (สำนักงานจังหวัดอุดรธานี 2551)

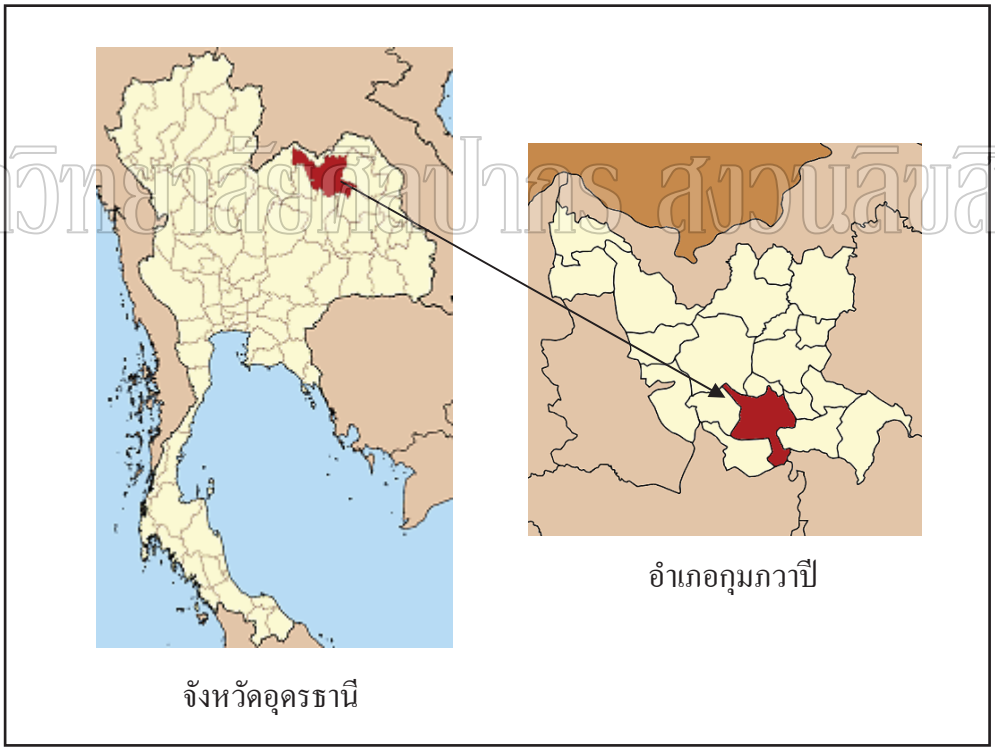

แผนที่ที่ 4 แผนที่จังหวัดอุดรธานีและอำเภอกุมภวาปี
ที่มา : ดัดแปลงจาก อุดรธานี, **วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี** [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก http://th.wikipedia.org/wiki/.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อมูลทั่วไป

คำขวัญประจำจังหวัด

น้ำตกจากสันภูพาน	อุทยานแห่งธรรมะ
อารยธรรมห้าพันปี	ธานีผ้าหมี่ขิด
แดนเนรมิตรหนองประจักษ์	เลิศลักษณ์กล้วยไม้หอมอุดรซันไฌน์

พื้นที่และอาณาเขต

จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ 15,589 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดหนองคาย
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดสกลนคร และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดเลย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางการปกครอง

จังหวัดอุดรธานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ ได้แก่

อำเภอเมือง	อำเภอหนองหาน
อำเภอกุมภวาปี	อำเภอบ้านดุง
อำเภอบ้านเผือ	อำเภอศรีธาตุ
อำเภอกุดจับ	อำเภอไชยวาน
อำเภอเพ็ญ	อำเภอหนองวัวซอ
อำเภอโนนสะอาด	อำเภอวังสามหมอ
อำเภอหนองแสง	อำเภอทุ่งฝน
อำเภอสร้างคอม	อำเภอนายูง
อำเภอพิบูลย์รักษ์	อำเภอน้ำโสม
อำเภอกู่แก้ว	อำเภอประจักษ์ศิลปาคม

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

จากหลักฐานประวัติศาสตร์และโบราณคดี พบว่าบริเวณพื้นที่ที่เป็นจังหวัดอุดรธานีในปัจจุบันเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 5,000 - 7,000 ปี จากหลักฐานการค้นพบที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน และภาพเขียนสีบนผนังถ้ำที่อำเภอบ้านผือ

เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นอย่างดี จนเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีระหว่างประเทศว่า ชุมชนเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดอุดรธานีมีอารยธรรมความเจริญในระดับสูงและอาจถ่ายทอดความเจริญนี้ไปสู่ประเทศจีนก็อาจเป็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่บ้านเชียงนั้นสันนิษฐานว่าอาจเป็นเครื่องปั้นดินเผาเขียนสีลายเส้นที่เก่าที่สุดของโลก

ยุคประวัติศาสตร์ หลังจากยุคความเจริญที่บ้านเชียงแล้ว พื้นที่ที่เป็นจังหวัดอุดรธานีก็ยังคงเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์สืบต่อมาอีกจนกระทั่งสมัยประวัติศาสตร์ของประเทศไทยนับแต่สมัยทวารวดี (พ.ศ. 1200-1600) สมัยลพบุรี (พ.ศ. 1200-1800) และสมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1800-2000) จากหลักฐานที่พบคือ ใบเสมาสมัยทวารวดี ลพบุรี และภาพเขียนปูนบนผนังโบสถ์ที่ปรักหักพังบริเวณเทือกเขาภูพานใกล้วัดพระพุทธบาทบัวบก อำเภอบ้านผือ

ยุคกรุงศรีอยุธยา ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พื้นที่จังหวัดอุดรธานีปรากฏในประวัติศาสตร์เมื่อราวปีจอ พ.ศ. 2117 พระเจ้ากรุงหงสาวดี (บุเรงนอง) ได้ทรงเกณฑ์ทัพไทยให้ไปช่วยตีกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทน์) โดยให้สมเด็จพระมหาธรรมราชากับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชยกทัพไปช่วยรบ แต่เมื่อกองทัพไทยยกมาถึงเมืองหนองบัวลำภู (จังหวัดหนองบัวลำภูในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองเวียงจันทน์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระประชวรด้วยไข้ทรพิษ จึงยกทัพกลับไม่ต้องรบกับเวียงจันทน์ และที่เมืองหนองบัวลำภู สันนิษฐานว่าเคยเป็นเมืองที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ

ยุครัตนโกสินทร์ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีนั้น จังหวัดอุดรธานีได้เกี่ยวข้องกับ การศึกสงคราม กล่าวคือระหว่าง พ.ศ. 2369-2371 ได้เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ยกทัพเข้ามายึดเมืองนครราชสีมา และเมื่อพ่ายแพ้ชาวนครราชสีมาซึ่งมีผู้นำคือ คุณหญิงโม (ท้าวสุรนารี) กองทัพเจ้าอนุวงศ์ได้ถอยทัพมาตั้งรับที่เมืองหนองบัวลำภู และได้ต่อสู้กับกองทัพไทยและชาวเมืองหนองบัวลำภูจนทัพเจ้าอนุวงศ์แตกพ่ายไป ปลายรัชสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ประมาณ พ.ศ. 2411 ได้เกิดความวุ่นวายขึ้นในมณฑลลาวพวน เนื่องมาจากพวกฮ่อ (ชาวจีนที่คุ้มกันเข้าเป็นกลุ่มเป็นพวกเดินทางมาทางบกเข้าสู่ประเทศไทยทางตอนเหนือและอีสานเรียกว่าพวกจีนฮ่อ) ยกพวกเข้าปล้นสดมพลเมืองเขตเมืองลาวพวนและหัวเมืองเหนือ ซึ่งกองทัพไทยได้ยกขึ้นไปปราบปรามจนสงบลงได้ชั่วคราว ในปี พ.ศ. 2428 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พวกฮ่อได้รวมตัวก่อการร้ายกำเริบขึ้นอีกในมณฑลลาวพวนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และมีท่าทีจะรุนแรงมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม (ต้นราชสกุล ทองใหญ่) เป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายใต้ และเจ้าหมื่นไวยวรนาถเป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายเหนือ ไปปราบปรามพวกฮ่อ เวลานั้นจังหวัดอุดรธานียังไม่ปรากฏชื่อ ปรากฏ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เพียงชื่อบ้านหมากแข้ง หรือบ้านเดื่อหมากแข้ง สังกัดเมืองหนองคาย ขึ้นการปกครองกับมณฑลลาวพวน และกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมแม่ทัพใหญ่ฝ่ายใต้ ได้เดินทัพผ่านบ้านหมากแข้งไปปราบปรามพวกฮ่อจนสงบ ภายหลังการปราบปรามพวกฮ่อสงบแล้ว ไทยได้มีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศส เนื่องจากฝรั่งเศสต้องการ ลาว เขมร ญวน เป็นอาณานิคม เรียกว่ากรณีพิพาท ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) ด้วยพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงยอมเสียสละส่วนน้อยเพื่อรักษาประเทศไว้ จึงทรงสละดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส และตามสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างไทย-ฝรั่งเศส มีเงื่อนไขห้ามประเทศสยามตั้งกองทหารและป้อมปราการอยู่ในรัศมี 25 กิโลเมตรของฝั่งแม่น้ำโขง ดังนั้น หน่วยทหารไทยที่ตั้งประจำอยู่ที่เมืองหนองคายอันเป็นเมืองศูนย์กลางของหัวเมือง หรือมณฑลลาวพวน ซึ่งมีกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมเป็นข้าหลวงใหญ่สำเร็จราชการ จำต้องอพยพเคลื่อนย้ายลึกเข้ามาจนถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ชื่อ บ้านเดื่อหมากแข้ง (เป็นที่ตั้งจังหวัดอุดรธานีในปัจจุบัน) ห่างจากฝั่งแม่น้ำโขงกว่า 50 กิโลเมตร เมื่อทรงพิจารณาเห็นว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีชัยภูมิเหมาะสม เพราะมีแหล่งน้ำดี เช่น หนองนาเกลือ (หนองประจักษ์ในปัจจุบัน) และหนองน้ำอีกหลายแห่ง รวมทั้งห้วยหมากแข้ง ซึ่งเป็นลำห้วยน้ำใสไหลเย็น กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมบัญชาให้ตั้งศูนย์มณฑลลาวพวนและตั้งกองทหารขึ้น ณ หมู่บ้านเดื่อหมากแข้ง จังหวัดอุดรธานีจึงได้ตั้งขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศยิ่งกว่าเหตุผลอื่นดังเช่นหัวเมืองสำคัญต่าง ๆ ในอดีต อย่างไรก็ตามคำว่า "อุดร" มาปรากฏขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2450 (พิธีตั้งเมืองอุดรธานี 1 เมษายน ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2450) โดยพระยาศรีสุริยราชวรานุวัตร (โพธิ์ เนติโพธิ์) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการให้จัดตั้งเมืองอุดรธานีขึ้นที่บ้านเดื่อหมากแข้ง อยู่ในการปกครองของมณฑลลาวพวน หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบการปกครองประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 แล้ว ได้ปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ยกเลิกการปกครองในระบบมณฑลในส่วนภูมิภาค ยังคงเหลือเฉพาะจังหวัดและอำเภอเท่านั้น มณฑลอุดรจึงถูกยุบเลิกไป เหลือเพียงจังหวัดอุดรธานี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

อำเภอกุมภวาปี ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมืองอุดรธานีและอำเภอประจักษ์ศิลปาคม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอกู่แก้วและอำเภอศรีธาตุ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอหนองแสง
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดขอนแก่น

อำเภอกุมภวาปี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลกุมภวาปี ตำบลตูมใต้ ตำบลพันดอน ตำบลเวียงคำ ตำบลแชแล ตำบลเชียงแหว ตำบลห้วยเกิ้ง ตำบลเสอเพลอ ตำบลสีออ ตำบลปะโค ตำบลผาสุก ตำบลท่าลี่ และตำบลหนองหว้า

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย

คำจำกัดความของคำบุรุษสรรพนาม

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2539) ได้กล่าวถึง "คำสรรพนาม" ว่าเป็นคำใช้แทนนามที่เป็นชื่อหรือใช้แทนข้อความต่างๆที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อมิให้ซ้ำ และได้แบ่งคำสรรพนามออกเป็น 6 พวก คือ บุรุษสรรพนาม ประพันธสรรพนาม ปฤจฉาสรรพนาม วิภาคสรรพนาม นิยมสรรพนาม อนิยมสรรพนาม โดยกล่าวถึงบุรุษสรรพนามว่าเป็นสรรพนามประเภทหนึ่งในภาษาไทย และให้คำจำกัดความของ "บุรุษสรรพนาม" ไว้ว่า "บุรุษสรรพนาม" คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนนามที่เป็นชื่อในการพูดจากัน แบ่งเป็น 3 พวก คือ 1. สรรพนามที่ใช้แทนตัวผู้พูดเอง เรียกว่า "บุรุษที่หนึ่ง" เช่น ข้า กู ฉัน ผม 2. สรรพนามที่ใช้แทนชื่อผู้ฟัง เรียกว่า "บุรุษที่สอง" เช่น เจ้า เอ็ง มึง สู 3. สรรพนามที่ใช้กับคน สัตว์ สิ่งของ ที่พูดถึง เรียกว่า"บุรุษที่สาม" เช่น เขา มัน ท่าน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ส่วน เปรมจิต ชนะวงศ์ (2528) และกำชัย ทองหล่อ (2543) ได้ให้คำจำกัดความที่สอดคล้องกับพระยาอุปกิตศิลปสาร โดยกล่าวว่า บุรุษสรรพนามจัดเป็นสรรพนามประเภทหนึ่งซึ่งใช้แทนนามที่กล่าวมาแล้วเพื่อไม่ต้องกล่าวนามนั้นซ้ำอีก ทั้งนี้"บุรุษสรรพนาม" หมายถึง คำที่ใช้แทนชื่อ ผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่พูดถึง แบ่งเป็น 3 บุรุษ คือ บุรุษที่ 1 เป็นคำที่ใช้แทนบุคคลซึ่งเป็นผู้พูด บุรุษที่ 2 เป็นคำที่ใช้แทนบุคคลที่เป็นผู้ฟังหรือผู้ที่เราพูดด้วย บุรุษที่ 3 เป็นคำที่ใช้แทนบุคคลที่ถูกกล่าวถึง

นอกจากนี้ อังกาบ ผลากรกุล (1972 : 34) ได้ให้คำจำกัดความของคำบุรุษสรรพนามว่า คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่ถูกกล่าวถึงแล้วยังกล่าวถึง คำนามอื่นที่สามารถนำมาใช้ทำหน้าที่เหมือนคำบุรุษสรรพนาม กล่าวคือใช้แทนผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่ถูกกล่าวถึง เช่น คำเรียกญาติ ชื่อ คำเรียกเพื่อน คำเรียกยศ/ตำแหน่ง เป็นต้น

จากคำจำกัดความข้างต้นอาจสรุปได้ว่า "คำบุรุษสรรพนาม" นอกจากหมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนนามที่เป็นชื่อในการพูดจากัน แบ่งเป็น 3 บุรุษ คือ บุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 แล้ว อาจรวมถึงคำนามอื่นที่สามารถนำมาใช้เป็นคำสรรพนามได้

อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามที่หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึง โดยสามารถบอกบุรุษ รวมทั้งไม่สามารถขยายด้วยคำคุณศัพท์ได้ และไม่ศึกษาคำนามที่นำมาใช้เป็นคำสรรพนาม โดยผู้ศึกษามีเกณฑ์ในการจำแนกคำบุรุษสรรพนามและคำนาม ดังกล่าวต่อไปนี้

ความแตกต่างระหว่างคำบุรุษสรรพนามและคำนาม

เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างคำบุรุษสรรพนามและคำนามที่นำมาใช้เป็นคำสรรพนาม สามารถแบ่งแยกความแตกต่าง โดยใช้เกณฑ์พิจารณาได้ 2 เกณฑ์ คือ

1. เกณฑ์โครงสร้าง คือ คำบุรุษสรรพนามไม่สามารถขยายด้วยคำคุณศัพท์ได้ ดังที่ วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2543 : 65) ได้อธิบายความเหมือนและความแตกต่างของคำบุรุษสรรพนามกับคำนาม ด้วยกรอบประโยคทดสอบดังนี้

2. เกณฑ์ความหมาย คือ คำบุรุษสรรพนามเมื่อปรากฏเพียงลำพังจะมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับบุรุษ ซึ่ง สิริพร หฤทัยวิญญู (2545 : 9) กล่าวว่า คำบุรุษสรรพนามเมื่อไม่ได้อยู่ในบริบทการใช้ภาษาจะมีความหมายหรือลักษณ์ (Feature) ที่เกี่ยวข้องกับบุรุษ (Person) ส่วนคำนามจะไม่มีความหมายเหล่านี้เมื่อไม่ได้อยู่ในบริบทการใช้ภาษา เช่น “ฉัน” หมายถึงสรรพนามบุรุษที่ 1 “คุณ” หมายถึงสรรพนามบุรุษที่ 2 และ “มัน” หมายถึงสรรพนามบุรุษที่3 เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ลักษณะคำบุรุษสรรพนามที่เหมือนกับคำนาม คือ คำบุรุษสรรพนามอาจปรากฏในตำแหน่งเดียวกับคำนาม

เช่น เป็นประธานของประโยค

“แม่มาแล้ว” แทนด้วยบุรุษสรรพนามเป็น “เธอมาแล้ว”

“แม่กำลังมา” แทนด้วยบุรุษสรรพนามเป็น “เธอกำลังมา”

ส่วนลักษณะคำบุรุษสรรพนามที่แตกต่างกับคำนาม คือ คำบุรุษสรรพนามไม่สามารถนำคำคุณศัพท์มาขยายได้ แต่คำนามสามารถนำคำคุณศัพท์มาขยายได้ ดังนี้

คำนามสามารถนำคำคุณศัพท์มาขยายได้

ประโยค “เด็กอ้วนกินจุ”

จากประโยคข้างต้น “เด็ก” เป็นคำนาม ขยายด้วยคำคุณศัพท์ “อ้วน” และ “กินจุ” เป็นคำกริยา

คำบุรุษสรรพนามไม่สามารถนำคำคุณศัพท์มาขยายได้

ประโยค “เขาอ้วนกินจุ”

จากประโยคข้างต้นเป็นประโยคที่ผิดไวยากรณ์เพราะคำคุณศัพท์ไม่สามารถขยายคำบุรุษสรรพนามได้

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษากำหนดขอบข่ายคำจำกัดความของคำบุรุษสรรพนามโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาทั้งเกณฑ์ความหมายและโครงสร้าง โดยคำบุรุษสรรพนามที่นำมาศึกษาจะต้องผ่านทั้ง 2 เกณฑ์นี้ ดังนั้นคำบุรุษสรรพนามในการศึกษาครั้งนี้ จึงต้องเป็นคำที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งสามารถบอกบุรุษได้ รวมทั้งไม่สามารถขยายด้วยคำคุณศัพท์ได้

ตัวอย่าง : การพิจารณาคำบุรุษสรรพนาม

“หนู” เป็นคำบุรุษสรรพนามหรือไม่ พิจารณาตามเกณฑ์ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เกณฑ์โครงสร้าง “หนู” หากเป็นคำบุรุษสรรพนามจะต้องไม่สามารถขยายด้วยคำคุณศัพท์ได้

ดังกรอบประโยคทดสอบ

(1) “เด็กอ้วนมักกินจุ”

(2) “หนูอ้วนมักกินจุ”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากกรอบประโยค (1) และ (2) “เด็ก” และ “หนู” ปรากฏในตำแหน่งเดียวกันได้และขยายได้ด้วยคำคุณศัพท์ ผู้ศึกษาจึงใช้เกณฑ์ที่ 2 เกณฑ์ความหมายเพื่อพิสูจน์ว่าคำว่า “หนู” เป็นคำสรรพนามหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 เกณฑ์ความหมาย หากเป็นคำบุรุษสรรพนามมีความหมายเกี่ยวข้องกับบุรุษ คือเป็นคำที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึง คำว่า “หนู”* มี 2 ความหมาย คือ หมายถึงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง(คำนาม) หรือหมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 คำแทนผู้พูด และสรรพนามบุรุษที่ 2 คำแทนผู้ฟัง (คำสรรพนาม) ทั้งนี้พิจารณาความหมายจากบริบทของประโยค

---

*“หนู” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หน้า 1,251 ให้ความหมายไว้ว่า
“หนู1” น.ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายสกุลในวงศ์ Muridae มีฟันแทะ มีอยู่ทั่วไปตามบ้านเรือนและในถิ่นธรรมชาติ มีหลายชนิด เช่น หนูพุกใหญ่ หนูท้องขาว บางชนิดเป็นพาหะนำโรค
“หนู2” สรรพนามบุรุษที่ 1 ผู้น้อยใช้พูดกับผู้ใหญ่, สรรพนามบุรุษที่ 2 ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อย

ดังตัวอย่าง ประโยค

แม่พูดกับลูกว่า “ทำไม<u>หนู</u>อ้วนจังเลย”

ลูกตอบว่า “<u>หนู</u>ชอบกินจุ”

หาก “หนู” หมายถึงสัตว์ชนิดหนึ่ง แสดงว่า “หนู” จะไม่ผ่านเกณฑ์นี้จึงจัดว่าเป็นคำนาม แต่หากว่า “หนู” หมายถึง ลูก คือ ผู้ฟัง (สรรพนามบุรุษที่ 2) และผู้พูด (สรรพนามบุรุษที่ 1) คำว่า “หนู” จะมีความหมายเกี่ยวข้องกับบุรุษ จึงจัดเป็นคำสรรพนาม

อย่างไรก็ตามแม้คำนามอื่นๆ เช่น คำเรียกญาติ คำเรียกยศตำแหน่ง คำเรียกอาชีพ ฯลฯ สามารถนำมาใช้หมายถึงบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 หรือ บุรุษที่ 3 ได้ แต่ก็แตกต่างกับคำว่า “หนู” เพราะ “หนู” ใช้เฉพาะเป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หรือ 2 เท่านั้น ในขณะที่คำนามอื่นสามารถใช้แทนได้ทุกบุรุษ จึงอาจกล่าวได้ว่ามีความหมายที่ไม่บ่งชี้บุรุษได้แน่นอน เช่น “พี่”

ดังตัวอย่างประโยค

วันวิสาพูดว่า “<u>พี่</u>มาแล้ว”

จากตัวอย่างประโยคข้างต้นไม่สามารถบ่งชี้บุรุษได้ชัดเจนว่าหมายถึงใคร อาจหมายถึงผู้พูดเอง ผู้ฟัง หรือผู้อื่นที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งแตกต่างจาก “หนู” ที่ใช้หมายถึงเฉพาะบุรุษที่ 1 หรือ 2 เท่านั้น ผู้ศึกษาจึงจัดให้คำว่า “หนู” เป็นคำบุรุษสรรพนามแต่ไม่จัดคำนามอื่น ได้แก่ คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ คำนำหน้าชื่อ ยศ ตำแหน่ง เป็นต้น เป็นคำบุรุษสรรพนามในการศึกษาครั้งนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของคำบุรุษสรรพนามไว้ว่า “คำบุรุษสรรพนาม” หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง โดยสามารถบอกบุรุษ ทั้งนี้ไม่นับรวมคำนามที่ใช้ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนาม รวมทั้งไม่สามารถขยายด้วยคำคุณศัพท์ได้

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย

เกตติ้ง (Gething 1972 : 41-45) กล่าวสรุปได้ว่าการวิเคราะห์คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยจะต้องพิจารณา 2 ขั้นตอน คือ พิจารณาความหมายตามศัพท์ เช่น บุรุษ (Person) และเพศ (Gender) และขั้นที่สองพิจารณาการใช้ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ (Relationship) และอายุ (Age) เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาและอธิบายคำบุรุษสรรพนาม ในการศึกษาครั้งนี้จะอธิบายได้ 2 ประเด็น คือ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม

ความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม

ความหมายทางไวยากรณ์หรือประเภททางไวยากรณ์ (Grammatical Categories) ของคำบุรุษสรรพนาม นักภาษาศาสตร์บางกลุ่มใช้คำนี้ในความหมายกว้างซึ่งครอบคลุมชนิดของคำด้วย แต่ในที่นี้หมายถึงลักษณะทางไวยากรณ์ใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับแต่ละชนิดของคำ ประเภททางไวยากรณ์เป็นสิ่งที่เป็นสากลพบได้ทั่วไปในภาษาต่างๆในโลก แต่ละภาษาจะเลือกประเภททางไวยากรณ์แตกต่างกัน ประเภททางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามที่เป็นลักษณะสากล ได้แก่ บุรุษ (Person) เพศ(Gender) และพจน์ (Number) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามีแนวคิดว่าระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีประเภททางไวยากรณ์ด้านบุรุษ เท่านั้น ไม่มีเพศ และไม่มีพจน์ เนื่องจากการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น มีความหมายแสดงบุรุษ(Person) อย่างชัดเจน เช่น “กู” แทนบุรุษที่ 1 เท่านั้น “มึง” แทนบุรุษที่ 2 เท่านั้น “มัน” แทนบุรุษที่ 3 เท่านั้น ส่วน เพศ หรือ ลิงค์ (Gender) ตามแนวคิดของ อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2546 : 27) กล่าวว่า ลิงค์ในไวยากรณ์ไม่ใช้เพศของสิ่งมีชีวิต แต่เป็นสิ่งสมมติ ไม่จำเป็นต้องมีลักษณะบ่งบอกเพศชายหญิงในมนุษย์หรือสัตว์ เช่น ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส อย่างไรก็ตามคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีคำว่า “ผม” “ดิฉัน” สามารถบอกเพศได้ ซึ่งเพศ (Sex)ในที่นี้เป็นเพศทางสถานะของมนุษย์ ในการศึกษาครั้งนี้จัดเป็นเพศตามปัจจัยทางสังคม โดย “ผม” เป็นคำสำหรับแทนผู้พูดเพศชาย และ “ดิฉัน” เป็นคำสำหรับแทนผู้พูดเพศหญิง ไม่ใช่เพศ (Gender) ทางไวยากรณ์ เช่นเดียวกัน ในภาษาไทย ไม่มีพจน์ (Number)ทางไวยากรณ์ ไม่มีสรรพนามใดที่ใช้เฉพาะเอกพจน์หรือ พหูพจน์เช่น “เรา” “เฮา” ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นหมายถึง สรรพนามแทนผู้พูดอาจมีความหมายหมายถึงคนเดียวหรือมากกว่าสองคนก็ได้ หรือ “มึง” หมายถึง สรรพนามแทนผู้ฟังอาจมีความหมายหมายถึงคนเดียวหรือมากกว่าสองคนก็ได้ เช่น “มึงกินข้าวกันหรือยัง” มีความหมายหมายถึงผู้ฟังจำนวนมากว่า 1 คน ซึ่งสอดคล้องกับ อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2546 : 28) กล่าวว่าการพิจารณาภาษาไทยมีพจน์เป็นประเภททางไวยากรณ์หรือไม่ มีหลักการ คือ คำหรือหน่วยคำใดก็ตามที่เติมแล้วมีการบังคับใช้ทางไวยากรณ์หรือไม่ ถ้าไม่บังคับใช้คือจะมีหรือไม่มีก็ได้ก็ไม่ถือว่าเป็นเครื่องหมายแสดงประเภททางไวยากรณ์ เช่น “เขายังเป็นเด็ก” “เขา” ในที่นี้มีความหมายเป็นพหูพจน์ แต่ไม่แสดงรูปทางไวยากรณ์ ดังนั้น “เขา” จึงถือว่า พจน์ ไม่เป็นประเภททางไวยากรณ์ที่สำคัญในภาษาไทย อย่างไรก็ตามหาก ผู้พูดต้องการเน้นความเพื่อแสดงจำนวนก็สามารถใส่คำที่แสดงจำนวนโดยการซ้ำคำหรือเติมคำขยายหลังนาม เช่น “เด็กๆ” “เด็กทั้งหลาย” หรืออาจเติม “พวก” “กัน” หากต้องการเน้นจำนวน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ หม่อมหลวงจรัลวิไล จรูญโรจน์(2543) มองว่าภาษาไทยเป็นภาษาไม่มีพจน์ เมื่อเปรียบเทียบกับพจน์ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นพจน์ทางไวยากรณ์ (Grammatical Number) โดยกล่าวว่าภาษาที่มีพจน์คือภาษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ที่บ่งชี้จำนวนภายในระบบไวยากรณ์ ตัวอย่างประโยคเช่น These peaches are ripe. บ่งชี้พหูพจน์ใน 3 หน่วย คือ these (ถ้าเป็นเอกพจน์จะอยู่ในรูป this) peaches (ถ้าเป็นเอกพจน์จะอยู่ในรูป peach) are (ถ้าเป็นเอกพจน์จะอยู่ในรูป is) ซึ่งก็คือมีการแจกรูป (Agreement) หากตีความในแนวนี้ ภาษาไทยก็จะเป็นภาษาไม่มีพจน์ อย่างไรก็ตาม ตำราไวยากรณ์ไทยแนวดั้งเดิมมองว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความหมายทางไวยากรณ์ด้านบุรุษ เพศ พจน์ โดยเฉพาะการอธิบายคำบุรุษสรรพนามว่าสามารถแบ่งได้เป็น 3 บุรุษ และกล่าวถึงคำบุรุษสรรพนามว่ามีพจน์ คือ เอกพจน์ และพหูพจน์ เป็นต้น ซึ่งพจน์ในที่นี้หมายถึง "จำนวนทางความหมาย" (Semantic Number)ไม่ใช่พจน์ ทางไวยากรณ์ (Grammatical Number) เช่น "เรา" "ท่าน" อาจมีความหมายแสดงจำนวนคน 1 คน หรือมากกว่า 1 คน ก็ได้ ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ ผู้ศึกษาจึงตีความประเภททางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยว่ามี บุรุษ เท่านั้น

การใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม

การใช้คำบุรุษสรรพนามในบริบทสังคม (Social Context)โดยเฉพาะในสังคมไทยนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมหลายประการซึ่งเป็นตัวกำหนดการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามในสถานการณ์การสนทนา สถานการณ์การสนทนาที่แตกต่างกันจะทำให้เลือกใช้คำบุรุษสรรพนามแตกต่างกัน เนื่องจากงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับคำบุรุษสรรพนาม ได้แก่ คุก (Cooke 1968) อังกาบ ผลากรกุล (1972) และ จตุพร ศิริสัมพันธ์ (2529) ต่างแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยนั้นมักพิจารณาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ในด้านต่างๆ ได้แก่ บทบาททางสังคม ความสนิทสนม อายุ และกาลเทศะในด้านความเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งพิจารณาการใช้คำบุรุษสรรพนามในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ เพศ ความสัมพันธ์ (Relationship) และกาลเทศะ (Setting) ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง (Relationship) ได้แก่ บทบาท ความสนิทสนม และอายุ ส่วนกาลเทศะ (Setting) ได้แก่ เวลาและหรือสถานที่ที่ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ คือ ที่ตลาด และที่เป็นทางการ คือ ที่ประชุม เป็นต้น

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากภาษา

การศึกษาภาษาเพื่อทำความเข้าใจหรือเข้าถึงระบบความรู้ ความคิด ค่านิยม และทัศนคติของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งนั้น เรียกว่าเป็นการศึกษาแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) โดยมีแนวคิดที่ว่าภาษาเป็นสิ่งสะท้อนความคิดและการมองโลกของผู้พูด เนื่องจากรูปภาษาเป็นสิ่งที่แอบแฝงไปด้วยมโนทัศน์ ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายของคำและโครงสร้างของภาษาของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจึงสามารถสะท้อนความนึกคิดและการมองโลกของชนกลุ่มนั้นได้ นักมานุษยวิทยาชื่อ เฟรค (Frake 1980) เป็นหนึ่งในผู้เริ่มศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

วัฒนธรรมผ่านภาษา โดยเฟรคสนใจศึกษาระบบความคิด และวัฒนธรรมของชนกลุ่มที่จะศึกษาผ่านทางการศึกษาภาษาของชนกลุ่มนั้น โดยกล่าวถึงการศึกษาภาษาหรือคำที่ใช้อยู่ในแต่ละวัฒนธรรมล้วนเป็นตัวแทนของมโนทัศน์ของชนกลุ่มนั้น เนื่องจากสิ่งใดที่อยู่ในมโนทัศน์และมีความสำคัญต่อชนกลุ่มนั้นก็จะมีคำเรียกและในทางตรงกันข้ามสิ่งใดที่ไม่มีอยู่ในมโนทัศน์ก็จะไม่มีคำเรียกด้วย คำที่มีใช้อยู่ในแต่ละวัฒนธรรมจึงสามารถทำให้เราเข้าใจวิธีการมองของชนกลุ่มที่ใช้ภาษาได้ การศึกษาเพื่อที่จะทำความเข้าใจและเข้าถึงความคิด โลกทัศน์ของคนในวัฒนธรรมใดนั้นเราจำเป็นต้องให้ความหมายสิ่งของให้มีความสอดคล้องกับระบบความคิดของกลุ่มชนผู้ใช้ภาษาในวัฒนธรรมที่เราศึกษาด้วย ไม่ควรยึดบรรทัดฐานในภาษาของเราเป็นตัวกำหนด ทั้งนี้เนื่องจากคนแต่ละวัฒนธรรมมีการมองสิ่งต่างๆแตกต่างกันออกไปจากคนในวัฒนธรรมอื่น

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential Analysis) เป็นอีกวิธีหนึ่งทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ที่นิยมใช้กันแพร่หลาย โดยมีผู้เสนอหลักการเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ ไนดา (Nida 1975) กล่าวว่าการวิเคราะห์ความหมายประจำคำต้องระบุลักษณะที่จำเป็นและเพียงพอที่จะแยกความหมายของคำหนึ่งออกจากคำหนึ่งในแวดวงความหมายเดียวกัน และต้องรู้ว่าคำที่นำมาวิเคราะห์สัมพันธ์กับคำอื่นหรือไม่ เพื่อทำให้เข้าใจความหมายมากขึ้น คำจะ มีความหมายก็เพราะมีความแตกต่างกันที่เป็นระบบกับคำอื่นที่มีลักษณะทั่วไปร่วมกัน เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2525) กล่าวว่าหลักการเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 2 ประการคือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. ความหมายของคำนำมาแจกแจงเป็นส่วนความหมายย่อยได้ ส่วนย่อยเหล่านี้เรียกว่า “อรรถลักษณ์” (Semantics Feature)

2. อรรถลักษณ์แต่ละประเภทที่ประกอบขึ้นมาเป็นความหมายของแต่ละคำนั้นจะไม่ใช่อรรถลักษณ์ที่พบในคำเพียงคำเดียว กล่าวคือ อรรถลักษณ์เป็นเครื่องช่วยให้เราเห็นถึงความสัมพันธ์ของความหมายของคำต่างๆ สามารถแสดงแผนภูมิอรรถลักษณ์ของคำต่างๆได้ เช่น

พ่อ	แม่
[+มนุษย์]	[+มนุษย์]
[+มีลูก]	[+มีลูก]
[+ชาย]	[-ชาย]

เพียรศิริกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำว่า คำบางคำมีความสัมพันธ์ทางความหมายที่ใกล้ชิดกัน ดังตัวอย่างเช่น คำว่า “พ่อ” กับ “แม่” ที่ต่างอรรถลักษณ์ [ชาย] เช่นเดียวกันคำว่า “เด็กชาย” และ “เด็กหญิง” ต่างก็มีอรรถลักษณ์ [+มีชีวิต +มนุษย์ -โตแล้ว] เหมือนกันจะต่างกันตรงอรรถลักษณ์ [ชาย] ที่จะทำให้คำทั้ง 2 แตกต่างกันโดยสามารถแสดงเป็นแผนภูมิอรรถลักษณ์ของคำ ดังนี้

เด็กชาย	เด็กหญิง
[+มีชีวิต]	[+มีชีวิต]
[+มนุษย์]	[+มนุษย์]
[-โตแล้ว]	[-โตแล้ว]
[+ชาย]	[-ชาย]

ในการกำหนดอรรถลักษณ์นั้นมักกำหนดให้อรรถลักษณ์ทางความหมายมีค่าเป็น 2 ค่า (Binary Values) โดยใช้เครื่องหมาย + และ – ประกอบหน้าอรรถลักษณ์ซึ่งอยู่ภายในเครื่องหมาย [ ] ดังนั้นแทนที่จะใช้อรรถลักษณ์ [+ชาย] และ [+หญิง] จึงใช้ [+ชาย] แทนเด็กชาย และ [-ชาย] แทนเด็กหญิง

นอกจากนี้ อังกาบ ผลากรกุล (1972) ได้นำแนวคิดการวิเคราะห์อรรถลักษณ์มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อการอธิบายความหมายย่อยของคำบุรุษสรรพนาม โดยใช้เครื่องหมาย + และ – ไว้ข้างหน้าอรรถลักษณ์ กล่าวคือหากมีคุณสมบัติ จะใช้เครื่องหมาย + และไม่มีคุณสมบัติจะใช้เครื่องหมาย – ข้างหน้าอรรถลักษณ์ของคำที่วิเคราะห์ นอกจากนี้ อังกาบ ผลากรกุล ยังเพิ่มอรรถลักษณ์เพื่อให้เหมาะสมกับการอธิบายความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย โดยเพิ่มเครื่องหมาย = หมายถึง การมีคุณสมบัติเท่ากัน และเพิ่มอรรถลักษณ์ S หมายถึง ผู้พูด R หมายถึง ผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง CRR หมายถึง เงื่อนไข

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ดังตัวอย่าง

/ku/ “กู” S [+relative] [+sibling] [– education] [=age] R [+sibling]
[– education] [=age] [–age]

/kan/ “กัน” S [+friend] [+ male] R [+friend] [+ male] CRR [+ intimate]

/thɯɯ/ “เธอ” S [+friend] [– male] R [+friend] [– male] CRR [– intimate]

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นความหมายของการใช้คำบุรุษสรรพนาม “กู” “กัน” และ “เธอ” สามารถอ่านได้ดังนี้ “กู” หมายถึง ผู้พูดเป็นพี่น้องหรือเป็นญาติ ไม่มีการศึกษาสูง อายุเท่ากัน เมื่อพูดกับผู้ฟังที่เป็นพี่น้องหรือเป็นญาติ ไม่มีการศึกษาสูง อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า “กัน” หมายถึง ผู้พูดเป็นเพื่อนผู้ชาย เมื่อพูดกับผู้ฟังที่เป็นเพื่อนผู้ชาย โดยมีเงื่อนไขเป็นคนที่สนิทกัน ส่วน “เธอ” หมายถึง ผู้พูดเป็นเพื่อนผู้หญิง เมื่อพูดกับผู้ฟังเป็นเพื่อนผู้หญิง โดยมีเงื่อนไขเป็นคนที่ไม่สนิทสนม

ผู้ศึกษาเชื่อแนวคิดที่ว่าภาษาเป็นสิ่งสะท้อนความคิดและการมองโลกของผู้ใช้ภาษา เนื่องจากรูปของภาษาแฝงไปด้วยมโนทัศน์ การวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของความหมาย และรวมถึงการใช้คำบุรุษสรรพนามของภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นนั้นสามารถสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมบางประการของคนไทยทั้ง 4 ถิ่นได้ ดังมีผู้กล่าวถึงสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจาก

คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย ได้แก่ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2536) กล่าวถึงคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยว่าเป็นคำที่มีความหมายแฝงสะท้อนความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้พูด และยกย่องให้เกียรติผู้ฟังถือเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนไทย กาญจนา นาคสกุล (2538) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันเกี่ยวกับคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยว่าเป็นคำที่สะท้อนวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อน โดยสะท้อนวัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น การมีสัมมาคารวะ การรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การให้ความสำคัญกับชายหญิง เป็นต้น นอกจากนี้ในอภิปรายผลการศึกษาของ มีชัย เอี่ยมจินดา (2534) และสิริพร หฤทัยวิญญู (2545) ต่างก็พบว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามสะท้อนให้เห็นลักษณะสังคมและวัฒนธรรมได้เช่นกัน

2. ระบบเสียงภาษาไทย 4 ถิ่น

ระบบเสียงภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นได้มีผู้ศึกษาไว้แล้วได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลางจังหวัดกรุงเทพมหานคร ของ กาญจนา นาคสกุล (2520) ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของ ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2521) ภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดลำปาง ของ เอมกมล บุญมี (2007) และภาษาไทยถิ่นอีสานจังหวัดอุดรธานี ของ วิเชียร สิทธิประภาพร (1997) โดยผลการศึกษาทั้ง 4 เรื่องนี้ได้ใช้สัทอักษรและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้การนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเป็นระบบเดียวกัน ผู้ศึกษาจึงปรับสัทอักษรของเสียงวรรณยุกต์โดยใช้ตัวเลขเป็นสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ ให้เป็นระบบเดียวกัน ทั้ง 4 ถิ่น ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.1 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นกลาง

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นกลาง กรุงเทพมหานคร โดยใช้สัทอักษรบันทึกเสียงของคำบุรุษสรรพนาม ตามที่กาญจนา นาคสกุล (2520) ได้ศึกษาไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นกลางสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

พยัญชนะเดี่ยว ภาษาไทยถิ่นกลางมีหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 21 หน่วยเสียง ได้แก่ / p, ph, b, t, th, d, c, ch, k, kh, ʔ, m, n, ŋ, l, r, f, s, h, w, j / ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นกลาง

ฐานกรณ์ / ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ฟัน-ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
ระเบิด ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p		t		k	ʔ
ไม่ก้อง พ่นลม	ph		th		kh	
ก้อง	b		d			
กึ่งเสียดแทรก ไม่พ่นลม				c		
พ่นลม				ch		
เสียดแทรก		f	s			h
นาสิก	m		n		ŋ	
ข้างลิ้น			l			
รัว			r			
กึ่งสระ	w			j		

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พยัญชนะควบ ภาษาไทยถิ่นกลางมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบจำนวน 11 หน่วยเสียง ได้แก่ /pr, pl, phr, phl, tr, kr, kl, kw, khr,khl, khw/ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 หน่วยเสียงพยัญชนะควบภาษาไทยถิ่นกลาง

พยัญชนะตัวที่ 2 / พยัญชนะตัวที่ 1	r	l	w
p	pr	pl	
ph	phr	phl	
t	tr		
k	kr	kl	kw
kh	khr	khl	khw

หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นกลาง มี 21 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ / i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, a, aː, ɔ, ɔː, o, oː, u, uː, ɯ, ɯː, ə, əː, / และหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ / ia, ɯa, ua / ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นกลาง

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สระเดี่ยว สูง	i iː	ɯ ɯː	u uː
กลาง	e eː	ə əː	o oː
ต่ำ	ɛ ɛː	a aː	ɔ ɔː
สระประสม	ia	ɯa	ua

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นกลาง มีจำนวน 5 หน่วยเสียง ผู้ศึกษาเรียงตามลำดับสามัญ เอก โท ตรี จัตวา ดังต่อไปนี้

1.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำขึ้น [24] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 1 /
2.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลางระดับ [33] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 2 /
3.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำระดับ [21] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 3 /
4.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สูงตก [41] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 4 /
5.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สูงระดับ [44] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 5 /

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง มีลักษณะทางสัทศาสตร์ และการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์* (Tonal Split) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นกลาง

วรรณยุกต์ / พยัญชนะต้น	A	B	C	DL	DS
อักษรสูงและ พยัญชนะ ห นำ	1	3	4	3	
อักษรกลาง ป ต จ ก	2				
อักษรกลาง บ ด อ (อย)					
อักษรต่ำ ทั้งหมด		4	5	4	5

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.2 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นใต้

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้สัทอักษรบันทึกเสียงของคำบุรุษสรรพนาม ตามที่ ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2521) ได้ศึกษาไว้ดังนี้

---

*เก็ดนี่ (Gedney 1972) ได้กำหนดกล่องสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นต่างๆ เพื่อใช้พิจารณาการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ (Tonal Split) ในการจัดแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไท โดยกล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ แนวตั้ง คือ คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง หรือพยัญชนะ ห นำ เช่น หู ไข่ หมัด , อักษรกลาง ป ต จ ก เช่น ปี ตา กิน, อักษรกลาง บ ด อ (อย) เช่น บิน แดง อ้า, และอักษรต่ำทั้งหมด เช่น มือ ควาย นา ส่วนแนวนอน คือ ช่อง A เป็นคำศัพท์ที่ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์ใดๆกำกับ เช่น หู ปี บิน นา, ช่อง B เป็นคำศัพท์ที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ เช่น ไข่ ป่า พ่อ, ช่อง C เป็นคำศัพท์ที่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ เช่น เสื้อ กล้า บ้าน น้อง, ช่อง DL เป็นคำศัพท์ที่เป็นคำตายหรือพยางค์ตายสระเสียงยาว เช่น ขาด ปอด แดด มืด, และช่อง DS เป็นคำตายหรือพยางค์ตายสระเสียงสั้น เช่น หมัด กบ เบ็ด นก

หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นใต้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

พยัญชนะเดี่ยว ภาษาไทยถิ่นใต้มีหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 21 หน่วยเสียง ได้แก่ / p, ph, b, t, th, d, k, kh, ʔ, c, ch, f, s, h, m, n, ŋ, l, r, w, j / ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นใต้

ฐานกรณ์ / ลักษณะการออกเสียง		ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ฟัน-ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p		t		k	ʔ
	ไม่ก้อง พ่นลม	ph		th		kh	
	ก้อง	b		d			
กึ่งเสียดแทรก	ไม่พ่นลม				c		
	พ่นลม				ch		
เสียดแทรก			f	s			h
นาสิก		m		n		ŋ	
ข้างลิ้น				l			
รัว				r			
กึ่งสระ		w			j		

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พยัญชนะควบ ภาษาไทยถิ่นใต้มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบจำนวน 13 หน่วยเสียง ได้แก่ /pr, pl, phr, phl, tr, kr, kl, kw, khr, khl, khw, mr, ml/ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 หน่วยเสียงพยัญชนะควบภาษาไทยถิ่นใต้

พยัญชนะตัวที่ 2 / พยัญชนะตัวที่ 1	r	l	w
p	pr	pl	
ph	phr	phl	
t	tr		
k	kr	kl	kw
kh	khr	khl	khw
m	mr	ml	

หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นใต้ มี 21 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ / i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, a, aː, ɔ, ɔː, o, oː, u, uː, ɯ, ɯː, ə, əː, / และหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ / ia, ɯa, ua / ดังตารางที่ 11

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 11 หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นใต้

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับของลิ้น		หน้า	กลาง	หลัง
สระเดี่ยว	สูง	i iː	ɯ ɯː	u uː
	กลาง	e eː	ə əː	o oː
	ต่ำ	ɛ ɛː	a aː	ɔ ɔː
สระประสม		ia	ɯa	ua

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นใต้ มีจำนวน 6 หน่วยเสียง ดังต่อไปนี้

1.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สูงตก [41] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 1 /

2.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลาง-ขึ้น-ตก[342] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ/ 2 /

3.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำ-ขึ้น-ตก [242] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 3 /

4.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำขึ้น [24] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 4 /

5.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สูงเลื่อนลง [42] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 5 /

6.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลางเลื่อนลง[32] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 6 /

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง มีลักษณะทางสัทศาสตร์ และการแตกตัวของของเสียงวรรณยุกต์ โดยเรียงตามแนวตั้งของแต่ละช่องดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นใต้

วรรณยุกต์ / พยัญชนะต้น	A	B	C	DL	DS
อักษรสูงและพยัญชนะ ห นำ	1		5		
อักษรกลาง ป ต จ ก	2			4	
อักษรกลาง บ ด อ (อย)					
อักษรต่ำทั้งหมด	3	4	6		6

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.3 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือ อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง โดยใช้สัทอักษรบันทึกเสียงของคำบุรุษสรรพนาม ตามที่ เอมกมล บุญมี (2007) ได้ศึกษาไว้ดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นเหนือสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

พยัญชนะเดี่ยว ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ / p, ph, b, t, th, d, k, kh, ʔ, c, f, s, h, m, n, ɲ, ŋ, l, w, j / ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นเหนือ

ฐานกรณ์ / ลักษณะการออกเสียง		ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ฟัน-ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p		t		k	ʔ
	ไม่ก้อง พ่นลม	ph		th		kh	
	ก้อง	b		d			
กึ่งเสียดแทรก	ไม่พ่นลม				c		
เสียดแทรก			f	s			h
นาสิก		m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น				l			
กึ่งสระ		w			j		

พยัญชนะควบ ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบจำนวน 10 หน่วยเสียง ได้แก่ /tw, thw, cw, kw, khw, ʔw, sw, ŋw, lw, jw/ ดังตารางที่ 14

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์ลพบุรี

ตารางที่ 14 หน่วยเสียงพยัญชนะควบภาษาไทยถิ่นเหนือ

พยัญชนะตัวที่1 / พยัญชนะตัวที่2	w
t	tw
th	thw
c	cw
k	kw
kh	khw
ʔ	ʔw
s	sw
ŋ	ŋw
l	lw
j	jw

หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นเหนือ มี 21 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ / i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, a, aː, ɔ, ɔː, o, oː, u, uː, ɯ, ɯː, ə, əː, / และหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ / ia, ɯa, ua / ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นเหนือ

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สระเดี่ยว สูง	i iː	ɯ ɯː	u uː
กลาง	e eː	ə əː	o oː
ต่ำ	ɛ ɛː	a aː	ɔ ɔː
สระประสม	ia	ɯa	ua

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีจำนวน 6 หน่วยเสียง ดังต่อไปนี้

1.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำขึ้น [24] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 1 /

2.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลางระดับ-ขึ้น[334] ในคำพยางค์เป็น
และกลาง-ขึ้น [34] ในคำพยางค์ตายเสียงสั้น
ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 2 /

3.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำระดับ [21] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 3 /

4.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สูงระดับ-ตก [441] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 4 /

5.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลางระดับกักเส้นเสียง[33]ในคำพยางค์เป็น
และสูงระดับเลื่อนลง[443] ในคำพยางค์ตายเสียงสั้น
ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ/ 5 /

6.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลาง-ขึ้น-ตก [341] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 6 /

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง มีลักษณะทางสัทศาสตร์ และการแตกตัวของของเสียงวรรณยุกต์ โดยเรียงตามแนวตั้งของแต่ละช่อง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ

วรรณยุกต์ / พยัญชนะต้น	A	B	C	DL	DS
อักษรสูงและ พยัญชนะ ห นำ	1	3	5	3	2
อักษรกลาง ป ต จ ก					
อักษรกลาง บ ด อ (อย)	2				
อักษรต่ำ ทั้งหมด		4	6	4	5

2.4 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอีสาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นอีสาน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยใช้สัทอักษรบันทึกเสียงของคำบุรุษสรรพนาม ตามที่ วิเชียร สิทธิประภาพร (1997) ได้ศึกษาไว้ดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นอีสานสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

พยัญชนะเดี่ยว ภาษาไทยถิ่นอีสานมีหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ / p, ph, b, t, th, d, k, kh, ʔ, c, f, s, h, m, n, ɲ, ŋ, l, w, j / ทั้งนี้ไม่มีหน่วยเสียงควบกล้ำ ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นอีสาน

ฐานกรณ์ / ลักษณะการออกเสียง	ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ฟัน-ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
ระเบิด ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p		t		k	ʔ
ไม่ก้อง พ่นลม	ph		th		kh	
ก้อง	b		d			
กึ่งเสียดแทรก ไม่พ่นลม				c		
เสียดแทรก		f	s			h
นาสิก	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น			l			
กึ่งสระ	w			j		

หน่วยเสียงสระ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นอีสาน มี 21 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ / i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, a, aː, ɔ, ɔː, o, oː, u, uː, ɯ, ɯː, ə, əː, / และหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ / ia, ɯa, ua / ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 หน่วยเสียงสระภาษาไทยถิ่นอีสาน

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สระเดี่ยว สูง	i iː	ɯ ɯː	u uː
กลาง	e eː	ə əː	o oː
ต่ำ	ɛ ɛː	a aː	ɔ ɔː
สระประสม	ia	ɯa	ua

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีจำนวน 6 หน่วยเสียง ดังต่อไปนี้

1.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำขึ้น [24] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 1 /

2.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ต่ำ-ขึ้น-ตก [242] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 2 /

3.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลาง-ขึ้น-ตก[352] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 3 /

4.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สูงระดับ [44] ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 4 /

5.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สูงตกกักเส้นเสียง [41]
ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ / 5 /

6.หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลางระดับกักเส้นเสียง [33]
ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงคือ/ 6 /

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงมีลักษณะทางสัทศาสตร์ และการแตกตัวของของเสียงวรรณยุกต์ โดยเรียงตามแนวตั้งของแต่ละช่องดังต่อไปนี้

ตารางที่ 19 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นอีสาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

<table>
<tr><th>วรรณยุกต์ / พยัญชนะต้น</th><th>A</th><th>B</th><th>C</th><th>DL</th><th>DS</th></tr>
<tr><td>อักษรสูงและ
พยัญชนะ ห นำ</td><td>1</td><td rowspan="3">4</td><td rowspan="2">5</td><td rowspan="2">6</td><td rowspan="2">1</td></tr>
<tr><td>อักษรกลาง
ป ต จ ก</td><td rowspan="2">2</td></tr>
<tr><td>อักษรกลาง
บ ด อ (อย)</td><td rowspan="2">3</td><td rowspan="2">6</td></tr>
<tr><td>อักษรต่ำ
ทั้งหมด</td></tr>
</table>

3. การศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงประวัติ

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2527 : 1) ได้กล่าวถึงการศึกษาภาษาเชิงประวัติ (Diachronic Studies) ว่าเป็นการศึกษาวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของภาษารวมทั้งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษาต่างๆ โดยการวิเคราะห์ต้องมีภาษาอย่างน้อย 2 ภาษามาเปรียบเทียบกัน เพื่อศึกษาหาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผู้ศึกษาพบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยเชิงประวัติ 5 ผลงานได้แก่ ลี (1977) สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) วราภรณ์ แสงสด (2532) มีชัย เอี่ยมจินดา (2534) และสิริพร หฤทัยวิญญู (2545) โดยผู้ศึกษานำมาสรุปและกล่าวถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลี (Li 1977) ได้ศึกษาการสืบสร้างระบบเสียงภาษาตระกูลไทจากภาษาตระกูลไททั้ง 3 กลุ่ม คือ ภาษาไทยสยาม (Siamese) เป็นตัวแทนของภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ภาษาลุงเจา (Lungchow) เป็นตัวแทนของภาษากลุ่มกลาง และภาษาโปอาย (Po-ai) เป็นตัวแทนของภาษากลุ่มเหนือ ในหนังสือเรื่อง “A Hand Book of Comparative Tai” ทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างคำบุรุษสรรพนามซึ่งถือว่าเป็นคำร่วมเชื้อสาย(Cognate Word) ภาษาตระกูลไทไว้ในงานนี้ด้วย โดยคำที่ยกตัวอย่างนั้นมีคำบุรุษสรรพนามทั้งหมดจำนวน 7 คำ ได้แก่ man A2 “he, it” mɨŋ A2 “you” tuu A1 “we” raaA2 “we two” rau A2 “we” suu A1 “you (plural)” kuu A1 “I” ดังตารางสรุปต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 20 คำบุรุษสรรพนามในภาษาตระกูลไท 3 กลุ่มของ ลี

ความหมาย	Tone	Siamese	Lungchow	Po-ai
he, it	A2	man	min	---
you	A2	mɨŋ	maɨ	mɨŋ
we	A1	tuu	---	tuu
we two	A2	raa	---	---
we	A2	rau	lau	lau
you (plural)	A1	suu	---	ɬuu
I	A1	kuu	kau	kuu

สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) ศึกษาเรื่อง “Proto-Tai Personal Pronouns” ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสร้างระบบคำบุรุษสรรพนามของไทดั้งเดิม (Proto-Tai) ในภาษาตระกูลไทอย่างเป็นระบบ เก็บข้อมูลภาคสนามกับผู้บอกภาษาโดยการสัมภาษณ์และสังเกตในท้องถิ่นแต่ละถิ่น ทั้งในประเทศอินเดีย พม่า จีน ไทย เวียดนาม และลาว ซึ่งเป็นพื้นที่หลักของผู้พูดภาษาถิ่นตระกูลไท ผู้ศึกษาได้ศึกษาภาษาตามการจัดแบ่งภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 สาขา คือกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือ ภาษาที่นำมาใช้ในการสืบสร้างบุรุษสรรพนามดั้งเดิม ในภาษาตระกูลไท มีจำนวน 18 ภาษา การเก็บข้อมูลแต่ละภาษานั้นผู้วิจัยมีผู้บอกภาษาและผู้ช่วยนักวิจัยแต่ละประเทศ เป็นผู้แนะนำและอธิบายความหมายของคำ รวมทั้งอธิบายวัฒนธรรมให้ผู้วิจัย

ผลการศึกษาของ สเตรกเกอร์ พบว่าคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทดั้งเดิม มี 10 คำดังนี้

1. *kuu^{A} / *kau^{A} “I”
2. *mɯɯ^{A} / *maɯ^{A} “YOU”
3. *min^{A} / *mɯa^{A} / *man^{A} “HE,SHE,IT”
4. *ph(r)ɯa^{A} “WE” (dual, exclusive)
5. *raa^{A} “WE” (dual, inclusive)
6. *khrɯa^{A} “YOU” (dual)
7. *pruu^{A} “WE” (plural, exclusive)
8. *rau^{A} “WE” (plural, inclusive)
9. *suu^{A} “YOU” (plural)
10. *khrua^{A} “THEY”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขวมลิขสิทธิ์

ตารางที่ 21 คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทดั้งเดิมของ เดวิด สเตรกเกอร์

		Singular	Dual	Plural
First Person	Exclusive	*kuu^{A} / *kau^{A}	*ph(r)ɯa^{A}	
	Inclusive	----------	*raa^{A}	*rau^{A}
Second Person		*mɯɯ^{A} / *maɯ^{A}	*khrɯa^{A}	*suu^{A}
Third Person	Human or animate	*min^{A} / *mɯa^{A} / *man^{A}	*khrua^{A}	
	Non-Human or inanimate	*min^{A} / *mɯa^{A} / *man^{A}	*min^{A} / *mɯa^{A} / *man^{A}	

จากผลการศึกษาของ ลี และ สเตรกเกอร์ ข้างต้นสามารถพิจารณาได้ว่าคำบุรุษสรรพนามซึ่งถือเป็นคำร่วมเชื้อสายในภาษาตระกูลไทมี 7 คำ ได้แก่ man A2 “he, it” mɨŋ A2 “you” tuu A1 “we” raa A2 “we two” rau A2 “we” suu A1 “you (plural)” kuu A1 “I” และคำที่จัดได้ว่าเป็นคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทดั้งเดิมมีทั้งหมด 10 คำ ได้แก่ *kuu^{A} *mɯɯ^{A} *min^{A} *ph(r)ɯa^{A} *raa^{A} *khrɯa^{A} *pruu^{A} *rau^{A} *suu^{A} *khrua^{A}

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาที่ศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยโดยเฉพาะในสมัยต่างๆตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ ดังต่อไปนี้

วราภรณ์ แสงสด (2532) ศึกษาเรื่อง “บุรุษสรรพนามในภาษาไทย : การศึกษาเชิงประวัติ” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 1-3 และรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4-7 มีบุรุษสรรพนามอะไรบ้าง มีที่ใช้อย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงที่ใช้ไปอย่างไรบ้าง

ผลการศึกษาพบว่า คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลต่างสมัยมีทั้งสิ้น 94 คำ พบในข้อมูลสมัยสุโขทัยจำนวน 30 คำ สมัยอยุธยาจำนวน 24 คำ สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1-3 จำนวน 35 คำ และสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4-7 จำนวน 67 คำ อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ได้ศึกษาทั้งคำบุรุษสรรพนาม และคำนามอื่นที่นำมาใช้เป็นคำบุรุษสรรพนามด้วย คำเหล่านี้ส่วนใหญ่มีใช้เหมือนกัน ส่วนคำที่ใช้ต่างกันมี 6 คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม “กู” “ข้า” “เขา” “ดิฉัน” “เธอ” และ “มัน” คำบุรุษสรรพนามแต่ละสมัยแบ่งได้เป็นบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ทุกสมัยจะมีคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 2 จำนวนหนึ่งที่ซ้ำกับคำบุรุษสรรพนามที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

มีชัย เอี่ยมจินดา (2534) ศึกษาเรื่อง “วิวัฒนาการของคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน” พิจารณาการปรากฏใช้ ความแตกต่างในการใช้คำบุรุษสรรพนามของผู้ใช้ในสังคมแต่ละสมัย เพื่อเปรียบเทียบการใช้ระบบคำบุรุษสรรพนาม และเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงระบบ คำบุรุษสรรพนามที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม ระบบคำบุรุษสรรพนามแต่ละสมัยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ บุรุษสรรพนาม คำเดียวและบุรุษสรรพนามที่เป็นคำผสม

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1-5 ยังให้ความสำคัญเรื่องบุรุษและพจน์ แต่ในสมัยปัจจุบันเรื่องพจน์ไม่ใช่เรื่องสำคัญที่ผู้ใช้คำนึงถึงในการเลือกใช้คำ แต่มีปัจจัยทางด้านสังคมเข้ามามีบทบาท ได้แก่ เพศ ความเป็นทางการ สถานภาพทางสังคม ความสุภาพ และความสนิทสนม ในเรื่องของวิวัฒนาการนั้น จากการศึกษาพบว่าระบบคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยมีการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะใหญ่ คือ

1. เกิดคำใหม่ที่ให้ความหมายพิเศษนอกเหนือไปจากเรื่องของบุรุษและพจน์ ได้แก่ การแสดงตน การอ่อนน้อมถ่อมตน หรือการยกย่องให้เกียรติ

2. นำคำเก่ามาใช้ในความหมายใหม่เพื่อทำหน้าที่แตกต่างไปจากเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำแทนตัวของผู้ปกครองคือพระมหากษัตริย์

3. มีการยืมคำจากต่างประเทศเข้ามาเป็นคำบุรุษสรรพนาม

สิริพร หฤทัยวิญญู (2545) ศึกษาเรื่อง "การศึกษาระบบบุรุษสรรพนามภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ในแนวเชิงประวัติ" โดยมุ่งศึกษาระบบบุรุษสรรพนามและวิวัฒนาการของระบบบุรุษสรรพนามใน 4 สมัยของสมัยรัตนโกสินทร์ คือ สมัยปฏิรูปสังคมไปสู่สมัยใหม่ สมัยประชาธิปไตย สมัยเผด็จการทุนนิยม และสมัยทุนนิยมประชาธิปไตย โดยใช้ข้อมูลการสุ่มจากบทสนทนาในนวนิยายและบทละครแต่ละสมัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามใน 4 ด้านคือ ความแตกต่างของจำนวนคำบุรุษสรรพนามในแต่ละสมัย คำบุรุษสรรพนามตามประเภททางไวยากรณ์ คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟังและผู้ที่ถูกกล่าวถึงตามบทบาททางสังคม และลักษณะทางภาษาของคำบุรุษสรรพนามในเรื่องความสุภาพ คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ของบทบาทสังคมในแบบสมดุล ไม่สมดุล และเป็นกลาง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลการเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามทั้ง 4 ด้านดังกล่าวพบว่าแต่ละสมัยมีจำนวนคำบุรุษสรรพนามแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ คือ การยืมคำ การสูญคำ และการสร้างคำใหม่ ในเรื่องคำบุรุษสรรพนามตามประเภททางไวยากรณ์ พบว่าระบบบุรุษสรรพนามมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องบุรุษของคำบุรุษสรรพนาม "หนู" ในสมัยประชาธิปไตย และเรื่องเพศของสรรพนามบุรุษที่ 1 "เรา" ในสมัยทุนนิยมประชาธิปไตย เรื่องคำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟังและผู้ที่ถูกกล่าวถึงตามปัจจัยทางสังคม 4 ปัจจัย ปรากฏว่าทั้ง 4 สมัยมีการจำแนกคำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมทั้ง 4 ปัจจัย เหมือนกัน แต่มีการให้ความสำคัญแตกต่างกัน กล่าวคือสมัยปฏิรูปสังคมไปสู่สมัยใหม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยสถานะทางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจ และความสนิทสนมมากกว่าสมัยอื่นๆ และสมัยประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับปัจจัยอายุมากกว่าสมัยอื่นๆ นอกจากนี้ทั้ง 4 สมัยยังมีการจำแนกคำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยความสุภาพด้วย

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงประวัติ สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. เรื่องจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนาม ผลงานของ ลี (Li 1977) และ สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) แสดงให้เห็นว่าคำบุรุษสรรพนามในภาษาตระกูลไทดั้งเดิมนั้นมีจำนวน 10 คำ ได้แก่ *kuu^{A} *mɯɯ^{A} *min^{A} *ph(r)ɯa^{A} *raa^{A} *khrɯa^{A} *pruu^{A} *rau^{A} *suu^{A} *khrua^{A} โดย

คำเหล่านี้เมื่อพิจารณาในผลการศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 3 พบว่าคำเหล่านี้ยังปรากฏใช้อยู่ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 5 คำว่า “เผือ” “เขือ” “รา” “ตู” “สู” ในภาษาไทยกลางได้เลิกใช้แล้ว อย่างไรก็ตามคำว่า “สู” ยังปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือ ถิ่นอีสาน และถิ่นใต้ และ “รา” หรือ “ฮา” ยังปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือในปัจจุบัน ตลอดจนสังเกตได้ว่าจำนวนคำบุรุษสรรพนามจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้ในสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ยังมีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ทุกสมัย เช่น “กู” “มึง” “เขา” “เรา” ทั้งนี้เป็นคำดั้งเดิมในภาษาตระกูลไทด้วย และยังมีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะสมัย เช่น “สูชาวเจ้า” “ตูข้าพเจ้า” ปรากฏใช้เฉพาะสมัยสุโขทัย “ตูข้า” “เผือข้าน้อย” ปรากฏใช้เฉพาะสมัยอยุธยา และ “หนู” “ผม” ปรากฏใช้เฉพาะสมัยปัจจุบันเท่านั้น

2. เรื่องการใช้คำบุรุษสรรพนาม การใช้คำบุรุษสรรพนามตามประเภททางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย ดังเช่นในผลการศึกษาของ วราภรณ์ แสงสด (2532) พบว่าคำบุรุษสรรพนามแต่ละสมัยมี 3 บุรุษ ได้แก่ บุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 และผลการศึกษาของมีชัย เอี่ยมจินดา (2534) พบได้ว่า คำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1-5 ยังให้ความสำคัญเรื่องบุรุษ (Person) มากกว่า เพศ (Gender) แต่ในสมัยปัจจุบันเรื่องพจน์ไม่ใช่เรื่องสำคัญที่ผู้ใช้ภาษาคำนึงถึง แต่เริ่มให้ความสำคัญกับการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม โดยมีปัจจัยทางสังคมเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น เพศ ความสนิทสนม ความเป็นทางการ นอกจากนี้ประเภททางไวยากรณ์เรื่อง เพศ ในสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยาคำบุรุษสรรพนามยังไม่แยกความแตกต่างเรื่องเพศ โดยทุกคำสามารถใช้ได้ทั้งเพศหญิงและเพศชาย แต่ในสมัยปัจจุบันตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา พบว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่แยกตามเพศของผู้พูด ดังในผลการศึกษาของ สิริพร หฤทัยวิญญู (2545) พบว่าคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยนอกจากจะมีประเภททางไวยากรณ์เรื่องบุรุษ แล้วยังมีบุรุษสรรพนามที่แยกตาม เพศ ได้แก่คำว่า ผม กระผม ใช้กับผู้พูดเพศชาย และ ดิฉัน หล่อน ใช้กับผู้พูดเพศหญิง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. การศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงภาษาศาสตร์สังคม

การศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงภาษาศาสตร์สังคม ศึกษาด้วยวิธีการนำปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำบุรุษสรรพนาม ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมที่นิยมนำมาศึกษาได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ได้แก่ บทบาท อายุ เพศ ความสนิทสนม และกาลเทศะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากการทบทวนเอกสารการศึกษาคำบุรุษสรรพนามเชิงภาษาศาสตร์สังคมพบว่าเป็นการศึกษาข้อมูลในภาษาไทยถิ่นกลาง ยังไม่พบการศึกษาในภาษาไทยถิ่นอื่นๆในประเทศไทย

คุก (Cooke 1968) ศึกษาเรื่อง “Pronominal Reference in Thai, Burmese, and Vietnamese” ศึกษาคำสรรพนามในภาษาไทย พม่า และเวียดนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคำสรรพนามบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ในภาษาไทย พม่า และเวียดนาม วิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาของคำบุรุษสรรพนาม และการใช้คำบุรุษสรรพนาม เก็บข้อมูลจากเอกสารที่เป็นวรรณกรรม บทความและ พจนานุกรมฉบับนักเรียน และสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่พูดภาษาไทย พม่า เวียดนาม จำนวนหนึ่งด้วย หลังจากเก็บข้อมูลแล้วจึงนำข้อมูลมาเปรียบเทียบรูปแบบ และการใช้คำบุรุษสรรพนามในแต่ละภาษา

ทั้งนี้ คุก ได้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของคำที่นำมาใช้ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามมี 3 ประเภท คือ คำบุรุษสรรพนาม คำเรียกญาติ และคำนามที่เป็นชื่อ โดยการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย ซึ่งปรากฏใช้คำสรรพนามทั้ง 3 ประเภท จะมีปัจจัยทางสังคมที่ต้องนำมาพิจารณาในการเลือกใช้สรรพนาม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ซึ่งจะพิจารณาว่ามีสถานภาพสูงกว่า ต่ำกว่า หรือเท่ากัน ความสนิทสนม มีความสนิทหรือไม่สนิทกัน และบทบาททางสังคมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ซึ่งแสดงสถานภาพทางสังคม ตำแหน่ง เพศ กลุ่มสังคม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นอีกซึ่งเป็นตัวแปรในการเลือกใช้คำสรรพนาม เช่น โอกาส สถานการณ์ ความเป็นทางการ อารมณ์ และทัศนคติ เมื่อเปรียบเทียบคำสรรพนามในแต่ละภาษาพบว่าคำที่ใช้เป็นคำบุรุษสรรพนามทั้งภาษาไทย พม่า และเวียดนาม มี 3 บุรุษ คือคำที่แทนผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึง และรูปคำก็จะแตกต่างกันในแต่ละภาษา ส่วนความต่างพบว่าภาษาไทยจะมีความหลากหลายและซับซ้อนกว่าทั้งจำนวนและรูปแบบและการใช้ในภาษาพม่าจะมีลักษณะเด่นคือมีรูปแบบคำบุรุษสรรพนามแยกเพศ ส่วนภาษาเวียดนามจะมีลักษณะของการรวมผู้ฟังไม่รวมผู้ฟัง และทั้ง 3 ภาษา นิยมใช้คำเรียกญาติ และคำนามชื่อ มากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วมกัน ของทั้ง 3 ภาษา มี 2 ประการได้แก่ สถานภาพของผู้พูดผู้ฟัง และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟังเรื่องความสนิทสนม

ส่วน อังกาบ ผลากรกุล (1972) ได้เสนอผลการวิจัยคำบุรุษสรรพนามตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม โดยใช้ข้อมูลภาษากรุงเทพมหานคร จากผู้บอกภาษาจำนวน 95 คน ทั้งชายและหญิงในกลุ่มวัย อาชีพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน และกลุ่มพระสงฆ์ รวมทั้งจากงานเขียนประเภทนวนิยายที่ถ่ายทอดบทสนทนาเหมือนชีวิตจริงด้วย ส่วนหนึ่งที่เป็นข้อมูลบุคคลนั้นผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนใช้การสังเกตผู้ใช้ภาษาในสถานการณ์ประจำวันด้วย

ผลการศึกษาของ อังกาบ ผลากรกุล (1972) พบว่าคำที่ปรากฏในการศึกษาได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม และยังมีคำนามอื่นที่ใช้เป็นคำบุรุษสรรพนามอีก 10 ประเภท เช่น คำเรียกญาติแท้ คำเรียกญาติเทียม คำสรรพนามเรียกตามเด็ก ชื่อ คำเรียกเพื่อน อาชีพ คำยืมจากภาษาอื่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ยศ/ตำแหน่ง คำ/วลีอ้างถึงคู่สมรส และคำที่ใช้เรียกพระสงฆ์ นอกจากนี้พบว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคม 8 ประการได้แก่ อำนาจและสถานภาพ อายุ ความเป็นญาติและความสัมพันธ์ทางครอบครัว ความเป็นเพื่อนบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ อาชีพ เพศ และความใกล้ชิดทางสายเลือด และยังมีปัจจัยอีก 9 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังซึ่งผู้ใช้คำบุรุษสรรพนามต้องรู้กฎทางสังคมและเลือกใช้ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ ความสนิทสนม ความเคารพ ความเป็นปึกแผ่น ความเป็นทางการ การที่มีลูกอยู่ด้วย การมีคนไม่รู้จักหรือฐานะทางสังคมอยู่ด้วย ระยะเวลาของการรู้จักกัน การไว้ตัว และการแสดงอารมณ์

จารุวรรณ พุ่มพฤกษ์ (2525) ศึกษาเรื่อง “การใช้คำสรรพนามของครูอาจารย์ในจังหวัดลพบุรี” มีจุดประสงค์เพื่อสำรวจคำสรรพนามที่ครูอาจารย์นิยมใช้กันเรียงลำดับจากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด และศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสังคมที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้คำสรรพนามของครูอาจารย์ โดยศึกษาคำสรรรพนามบุรุษที่ 1 ของครูอาจารย์ในจังหวัดลพบุรีที่ใช้แทนตัวเองเมื่อพูดกับผู้อื่น และคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่ใช้เรียกผู้ฟัง ตลอดจนหาหลักเกณฑ์ของการใช้สรรพนามดังกล่าว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้สรรพนามทั้งบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 ของครูอาจารย์ในจังหวัดลพบุรีนั้นแตกต่างกันไปตามผู้ฟัง ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆอีกหลายอย่าง เช่น สถานการณ์ในการพูด ตำแหน่งหรือฐานะของผู้ฟัง การเป็นเครือญาติกัน อายุ ความสนิทสนมคุ้นเคยกัน และการรู้จักกัน นอกจากนี้อิทธิพลของสังคม ซึ่งได้แก่ที่ตั้งโรงเรียนในเมืองหรือนอกเมือง ระดับสถาบันการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา วุฒิการศึกษาของครูอาจารย์ต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า อายุของครูอาจารย์ยังเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้คำสรรพนามของครูอาจารย์ในจังหวัดลพบุรีอีกด้วย

จตุพร ศิริสัมพันธ์ (2529) ศึกษาเรื่อง “สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปาน : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม” ผลการศึกษาพบว่าคำสรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปานมี 2 รูปแบบ คือ คำบุรุษสรรพนาม และคำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม คำบุรุษสรรพนามที่พบใช้จำนวน 6 คำ แสดงลักษณะทางไวยากรณ์ด้านบุรุษ เพศ และพจน์ และมีการใช้แตกต่างกันตามลักษณะทางสังคม คือ สถานภาพของผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึง รวมทั้งปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ความเป็นทางการ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การยกย่องให้เกียรติและการถ่อมตัว ส่วนคำนามที่ใช้เป็นสรรพนามพบใช้ 7 ประเภท บ่งชี้ลักษณะทางสังคม คือ บทบาทและความสัมพันธ์ของผู้ใช้ คำนามทั้ง 7 ประเภทใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามได้ตามลำพังเฉพาะบางประเภทและเกิดร่วมกันเป็นกลุ่มคำได้ทุกประเภท และยังพบว่าการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 ปรากฏในข้อมูลบ่อยกว่าคำนามซึ่งใช้เป็นสรรพนาม ส่วนคำสรรพนามบุรุษที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นั้นปรากฏใช้น้อยกว่าคำนามซึ่งเป็นสรรพนาม การใช้สรรพนามจะเปลี่ยนรูปคำได้เมื่อสถานภาพของผู้ฟังเปลี่ยนไป และเมื่อผู้พูดต้องการให้เกียรติผู้ฟังหรือเมื่อผู้พูดต้องการถ่อมตัว นอกจากนี้ถ้าไม่ใช้คำสรรพนามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จะมีการละรูปคำสรรพนาม เมื่อได้กล่าวถึงคำสรรพนามหรือคำนามซึ่งแทนบุคคลมาแล้วครั้งหนึ่ง นอกจากนี้สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปานสะท้อนสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา ได้แก่ การแสดงฐานะของขุนนาง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส การรับวัฒนธรรมอินเดียและเขมร

โสมพิทยา คงตระกูล (2539) ศึกษาเรื่อง “การจำแนกความต่างตามเพศในการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายบอกความสุภาพของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” โดยมี วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เปรียบเทียบการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายบอกความสุภาพของผู้พูดเพศชาย เพศหญิงและเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง 2. วิเคราะห์การแปรของการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายบอกความสุภาพของเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ในบทบาทที่ผู้ฟังเป็นพ่อแม่และครู ความสนิทสนมระหว่างผู้พูดและผู้ฟังและเพศของผู้ฟัง การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม 433 ชุด ตามปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง 3 ประการคือ 1.บทบาท 2.ความสนิทสนม 3. เพศ ผลการวิจัยพบว่าเพศชาย เพศหญิง และเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง ใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายต่างกัน โดยเพศชายใช้คำสรรพนามบอกเพศชาย ได้แก่ ผม และคำลงท้ายบอกเพศชาย ได้แก่ ครับ เพศหญิงใช้คำสรรพนามบอกเพศหญิง ได้แก่ “หนู” “ดิฉัน” และคำลงท้ายบอกเพศหญิงได้แก่ คะ ค่ะ ขา จ๊ะ จ๋า ฮ่ะ เพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงใช้ทั้งคำสรรพนามและคำลงท้ายบอกเพศชายและเพศหญิง ได้แก่ คำสรรพนาม “ผม” “หนู” และคำลงท้าย ครับ คะ และปรากฏใช้คำบอกเพศชายมากกว่าคำบอกเพศหญิง และทั้ง 3 กลุ่มใช้สรรพนามและคำลงท้ายไม่บอกเพศด้วย โดยกลุ่มเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงใช้มากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการใช้คำสรรนพามและคำลงท้าย การใช้คำสรรพนามและ คำลงท้ายของเพศชาย เพศหญิง และเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้พูดและผู้ฟังที่สัมพันธ์กัน และความสนิทสนม คือ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่เป็นพ่อแม่หรือผู้ที่สนิท เพศชายและเพศหญิงจะใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายไม่บอกเพศมากกว่าเมื่อพูดกับผู้ฟังที่เป็นครูหรือผู้ไม่สนิท ส่วนเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงจะใช้คำสรรพนาม และคำลงท้ายบอกเพศหญิง และคำไม่บอกเพศเพิ่มขึ้นเมื่อพูดกับพ่อแม่หรือผู้ที่สนิทมากกว่าเมื่อพูดกับครูหรือผู้ที่ไม่สนิท แต่ไม่พบว่าเพศของผู้ฟังมีอิทธิพลต่อการใช้คำสรรพนามและคำลงท้ายของทั้ง 3 กลุ่ม

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สมชาย สำเนียงงาม (2544) ศึกษาเรื่อง “การเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทยกับแนวคิดเรื่องความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน” โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของแนวความคิดเรื่องความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน ที่มีผลต่อการเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทย อีกทั้งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดประเภทของแนวคิดในการเลือกใช้คำสรรพนามนั้น ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าแนวคิดเรื่องความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน ทั้ง 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วม (Positive Face) และการแยกตัวออกห่าง (Negative Face) มีผลต่อการเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทย โดยมีเพศ อายุ และสถานการณ์การสื่อสารที่มีคู่สนทนาเป็นปัจจัยที่กำหนดประเภทของแนวคิดในการเลือกใช้คำสรรพนามนั้นๆ จากการศึกษาพบว่าคนไทยส่วนใหญ่นิยมใช้แนวคิดเรื่องความสุภาพประเภทแสดงการแยกตัวออกห่างในการเลือกใช้คำสรรพนามแทนตัวผู้พูด และใช้แนวคิดเรื่องความสุภาพประเภทแสดงการมีส่วนร่วมในการเลือกใช้คำสรรพนามแทนผู้ฟัง โดยมีปัจจัยเพศและอายุของผู้พูดและผู้ฟังเป็นตัวกำหนดประเภทของแนวคิดเรื่องความสุภาพในการเลือกใช้คำสรรพนามนั้นๆ ความแตกต่างทางเพศของผู้พูดส่งผลให้ผู้พูดเลือกใช้คำสรรพนามแทนตนเองแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้พูดเพศหญิงมักใช้คำสรรพนามแทนตนเองประเภทแสดงการมีส่วนร่วมมากกว่า ในขณะที่ผู้พูดเพศชายจะเลือกใช้คำสรรพนามแทนตนเองประเภทแสดงการแยกตัวออกห่างมากกว่า อันสะท้อนให้เห็นลักษณะที่แสดงความเป็นหญิงและชายในสังคมไทยได้ ส่วนความแตกต่างด้านอายุของผู้พูดและผู้ฟังนั้นส่งผลให้ผู้พูดส่วนใหญ่เลือกใช้คำสรรพนามแทนผู้ฟังแตกต่างกัน กล่าว คือ ผู้พูดส่วนใหญ่มักเลือกใช้คำสรรพนามแทนผู้ฟังประเภทแสดงการมีส่วนร่วมเมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุมากกว่าและน้อยกว่า และเลือกใช้คำสรรพนามประเภทแสดงการแยกตัวออกห่างเมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากัน โดยผู้พูดเพศหญิงจะเลือกใช้คำสรรพนามประเภทแสดงการแยกตัวออกห่างกับผู้ฟังต่างเพศที่มีอายุเท่ากัน แต่ผู้พูดเพศชายจะเลือกใช้คำสรรพนามประเภทนี้กับผู้ฟังเพศเดียวกันที่มีอายุเท่ากันมากกว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับคำบุรุษสรรพนามสามารถสรุปแนวทางการศึกษาได้ 2 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาเชิงประวัติ และการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์สังคม การศึกษาเชิงประวัติมักเก็บข้อมูลจากเอกสารโบราณในแต่ละสมัยและนำมาเปรียบเทียบจำนวนคำ และการใช้ในบริบทต่างๆ ส่วนการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์สังคมนั้นเป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลทั้งจากเอกสารและจากผู้บอกภาษาที่ใช้ภาษาในช่วงที่ศึกษานั้นๆ และศึกษาด้วยการนำปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำบุรุษสรรพนาม ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมที่นิยมนำมาศึกษาได้แก่ ปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ได้แก่ อายุ เพศ ความสนิทสนม ความรู้จักหรือไม่รู้จัก และความเป็นทางการ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาด้านการศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย จะเห็นได้ว่ามีการศึกษาไว้น้อยมาก อีกทั้งยังเป็นการศึกษาที่ไม่ได้มุ่งศึกษา

คำบุรุษสรรพนามทั้งระบบ ด้วยเหตุผลนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยซึ่งแบ่งตามภูมิศาสตร์ออกเป็น 4 ถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาเปรียบเทียบระบบ ซึ่งประกอบด้วยรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม รวมถึงวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและลักษณะร่วมกันของท้องถิ่นต่างๆในประเทศไทย อันเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตรงกันของคนไทยในแต่ละถิ่นได้อีกแนวทางหนึ่ง

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนาม และวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน สามารถกล่าวสรุปถึงแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น เมื่อผู้ศึกษาพิจารณาจากที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่าระบบเสียงภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น มีหน่วยเสียงที่แตกต่างกันบางหน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะ ภาษาไทยถิ่นกลาง และถิ่นใต้มีจำนวน 21 หน่วยเสียง ภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานมีจำนวน 20 หน่วยเสียงซึ่งไม่มีหน่วยเสียง /ch/ และ /r/ แต่มีหน่วยเสียง /ɲ/ หน่วยเสียงสระทุกถิ่นมีจำนวน 21 หน่วยเสียงเท่ากัน ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ภาษาไทยถิ่นกลางมี 5 หน่วยเสียง ภาษาไทยถิ่นใต้มี 6 หน่วยเสียง ภาษาไทยถิ่นเหนือมี 6 หน่วยเสียง และภาษาไทยถิ่นอีสานมี 6 หน่วยเสียง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ประยุกต์อรรถลักษณ์แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์จากที่มีผู้ศึกษาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ไว้แล้วให้เป็นระบบเดียวกัน โดยใช้หมายเลข 1-6

2. แนวคิดที่ได้จากการศึกษาคำบุรุษสรรพนามทั้งในเชิงประวัติและเชิงภาษาศาสตร์สังคมโดยมีแนวคิดเกี่ยวกับ จำนวน ความหมาย และการใช้คำบุรุษสรรพนาม จากการศึกษาคำบุรุษสรรพนามที่ผ่านมาสรุปได้ว่าจำนวนคำบุรุษสรรพนามในปัจจุบันมีจำนวนมากกว่าในอดีต ดังเห็นได้จากผลงานของ ลี (Li 1977) พบคำบุรุษสรรพนามเพียง 7 รูป ได้แก่ “กู” “ตู” “มึง” “มัน” “รา” “เรา” “สู” หรือในผลงาน สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) พบว่าคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยดั้งเดิมมีจำนวน 10 รูป ได้แก่ “กู” “เขา” “เขือ” “ตู” “เผือ” “มึง” “มัน” “รา” “เรา” “สู” ส่วนจำนวนคำบุรุษสรรพนามในปัจจุบันมีจำนวนมากกว่า 10 รูป เช่น “เจ้า” “หนู” “เอ็ง” “แก” “คุณ” “หล่อน” “มึง” “เธอ” “ท่าน” “เรา” “เขา” “ข้า” “ฉัน” “ผม” “กระผม” เป็นต้น นอกจากจำนวนรูปคำแล้ว ความหมายของคำบุรุษสรรพนามในอดีตบางคำยังแตกต่างกับในปัจจุบัน เช่น ในผลการศึกษาของมีชัย เอี่ยมจินดา (2534) พบว่า “เรา” ในสมัยสุโขทัย หมายถึงสรรพนามบุรุษที่ 1 แต่เมื่อพิจารณาความหมาย “เรา” ในปัจจุบันพบว่า หมายถึงสรรพนามบุรุษที่ 1 หรือสรรพนามบุรุษที่ 2 ส่วนการใช้คำบุรุษสรรพนามในอดีตและปัจจุบันพบว่ามีการใช้ที่แตกต่างในบางคำ เช่น “กู” “มึง” สมัยสุโขทัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

และอยุธยาใช้แทนผู้พูดและผู้ฟังที่มีสถานภาพทางสังคมไม่เท่าเทียมกัน เช่น เจ้านายพูดกับข้ารับใช้ โดย “กู” ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานภาพสูงกว่าผู้ฟัง และ “มึง” ใช้แทนผู้ฟังที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า แต่ในปัจจุบัน “กู” “มึง” ใช้แทนผู้พูดและผู้ฟังที่มีสถานภาพทางสังคมทั้งไม่เท่าเทียมกันและเท่าเทียมกัน เพื่อแสดงความสนิทสนมกันเช่นผู้ใหญ่พูดกับเด็กหรือพูดกับเพื่อน เมื่อพิจารณาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่นเป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ทั้งเหมือนและแตกต่างกันแล้ว แต่ในเรื่องความหมายหรือการใช้นั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษาเปรียบเทียบไว้ผู้ศึกษาจึงนำแนวคิดเรื่อง จำนวนรูปคำ ความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนาม มาเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำบุรุษสรรพนามจากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ามีปัจจัยทางสังคมหลายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้คำบุรุษสรรพนามในสังคมไทย ผลการศึกษาส่วนมากพบว่าปัจจัยลำดับต้นๆที่ผู้ใช้ภาษาคำนึงถึงเสมอในการใช้คำบุรุษสรรพนาม คือพูดกับใคร และพูดเมื่อใด โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึง ในเรื่องของบทบาททางสังคมซึ่งพูดกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทสนมคุ้นเคยกันหรือไม่ อายุเท่าไร และเพศใด นอกจากนี้ยังพบว่ากาลเทศะก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้ใช้คำนึงถึงว่าพูดในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงกำหนดปัจจัยเพื่อเป็นขอบเขตของการศึกษา ทั้งนี้ผู้ศึกษามีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคำและการใช้คำบุรุษสรรพนาม ผู้ศึกษาจึงสร้างสถานการณ์สมมุติตามปัจจัยทางสังคมที่กำหนดไว้ที่เหมือนกัน ซึ่งจะทำให้ได้คำบุรุษสรรพนามที่เกิดจากการใช้ในสถานการณ์เดียวกันเพื่อสามารถเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามทั้ง 4 ถิ่นได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบันจากผลการศึกษาทั้งเชิงประวัติและเชิงภาษาศาสตร์สังคมจะพบได้ว่าการศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามที่ผ่านมาสามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะสังคมและวัฒนธรรมได้ เช่น ความมีนิสัยรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่จากการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนาม เช่น ใช้ “ท่าน” เมื่อพูดกับคนที่มีอายุมากกว่า และไม่ใช้ “เรา” เมื่อพูดกับผู้ใหญ่ ซึ่งไม่จัดตนเองในระดับเดียวกับผู้ใหญ่ รู้ว่าตนเองสถานภาพต่ำกว่า และคนไทยมีนิสัยยกย่องให้เกียรติผู้อื่น เช่น ใช้ “คุณ” “ท่าน” เมื่อพูดกับคนที่ไม่รู้จัก หรือพูดกันในสถานที่ราชการ หรือสะท้อนให้เห็นความมีลักษณะต้องการให้ผู้ใหญ่เอ็นดู เช่น “หนู” ใช้แทนผู้พูดเมื่อจะพูดกับคนที่มีอายุมากกว่า นอกจากนี้ยังแสดงความรักพวกพ้องเดียวกันโดยใช้ “เรา” กับคนที่รู้จักและไม่รู้จักเพื่อแสดงความเป็นพวกเดียวกัน หรือใช้ “กู” “มึง” กับคนที่สนิทกัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นสิทธิและเสรีภาพของคนในปัจจุบันมีความเท่าเทียมกันมากกว่าในสังคมสมัยก่อน (สิริพร หฤทัยวิญญู 2545) เช่นในสมัยสุโขทัย จนถึงรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1-3 ใช้คำว่า “ข้า”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แทนผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า คือเป็นข้ารับใช้ และผู้ฟังเป็นผู้มีสถานภาพสูงกว่า คือเป็นเจ้านายหรือกษัตริย์ ส่วนสมัยปัจจุบันเป็นยุคประชาธิปไตยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันมากขึ้น เห็นได้จากการใช้ “ข้า” ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยใช้พูดกับคนที่มีสถานภาพเท่าเทียมกันก็ได้ เช่น มีอายุเท่ากัน เป็นเพื่อนกัน แสดงให้เห็นว่าเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงช่องว่างระหว่างคนในสังคมลดลง คำที่ใช้ก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อย่างไรการใช้คำบุรุษสรรพนามสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมไทยได้ ประกอบกับนำแนวคิดทฤษฎีการศึกษาแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดและการมองโลกของผู้ใช้ภาษา โดยความคิดและการมองโลกนั้นสามารถสะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นได้ ผู้ศึกษาจึงนำแนวคิดนี้ใช้ในการศึกษาคำบุรุษสรรพนาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3
ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่นได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นอีสาน ผู้ศึกษาได้นิยามศัพท์ของ “ระบบบุรุษสรรพนาม” ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง รูปคำบุรุษสรรพนาม ความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม

1. ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง

1.1 รูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม

จากการศึกษาภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปรูปคำบุรุษสรรพนามได้จำนวน 18 รูป ได้แก่ กระผม / kra1phom1/ กู /ku:2/ แก /kɛ:2/ ข้า /kha:4/ ข้าพเจ้า /kha:4pha2caw4/ เขา /khaw1/ คุณ /khun2/ ฉัน/chan1/ ดิฉัน /di2chan1/ ตัวเอง /tua2ʔe:ŋ2/ ท่าน / than4/ เธอ /thə:2/ ผม /phom1/ มัน /man2/ มึง /mɯŋ2/ เรา /raw2/ หนู /nu:1/ เอ็ง /ʔeŋ2/ เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์ ด้านบุรุษ แล้วจะได้คำบุรุษสรรพนามทั้งหมดจำนวน 24 คำ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 10 คำ ได้แก่ กระผม /kra1phom5/ กู /ku:2/ ข้า /kha:4/ ข้าพเจ้า kha:4pha2caw4/ เขา1* /khaw1/ ฉัน* /chan1/ ดิฉัน /di2chan1/ ผม /phom1/ เรา1 /raw2/ หนู1 /nu:1/

---

*“เขา” ผู้ใช้ภาษาบางคนออกเสียงว่า “เขา” และบางคนออกเสียงว่า “เค้า” ถือเป็นคำๆเดียวกัน เนื่องจากมีความหมายทางเดียวกัน คือได้ทั้งบุรุษที่ 1 และ 3 เช่น บุรุษที่ 1 “เขาชอบเรียนภาษาไทย” “เค้าชอบเรียนภาษาไทย” หรือ บุรุษที่ 3 “อย่าไปพูดถึงเขาลับหลัง” “อย่าไปพูดถึงเค้าลับหลัง”

**“ฉัน” ผู้ใช้ภาษาบางคนออกเสียงว่า “ฉัน” และบางคนออกเสียงว่า “ชั้น” ถือเป็นคำๆเดียวกัน เนื่องจากมีความหมายและใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน เช่น “ฉันต้องรีบไปขึ้นรถเมล์” หรือ “ชั้นต้องรีบไปขึ้นรถเมล์”

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 9 คำ ได้แก่

แก2 /kɛː2/ คุณ /khun2/ ตัวเอง /tua2ʔeːŋ2/ ท่าน2 / than4/ เธอ2 /thəː2/ มึง /mɯŋ2/ เรา2 /raw2/ หนู2 /nuː1/ เอ็ง /ʔeŋ2/

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 5 คำ ได้แก่

แก3 /kɛː2/ เขา3 /khaw1/ มัน /man2/ ท่าน2 / than4/ เธอ3 /thəː2/

จากข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 22 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง

รูปคำ	บุรุษ		
	[1]	[2]	[3]
1.กระผม /kra2phom1/	✓		
2.กู /kuː2/	✓		
3.แก /kɛː2/		✓	✓
4.ข้า /khaː4/	✓		
5.ข้าพเจ้า/khaː4pha2caw4/	✓		
6.เขา /khaw1/	✓		✓
7.คุณ /khun2/		✓	
8.ฉัน/chan1/	✓		
9.ดิฉัน /di2chan1/	✓		
10.ตัวเอง /tua2ʔeːŋ2/		✓	
11.ท่าน /than4/*		✓	✓
12.เธอ /thəː2/		✓	✓
13.ผม /phom1/	✓		

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

*ท่าน ปัจจุบันออกเสียงเป็นสระเสียงสั้น

ตารางที่ 22 (ต่อ)

รูปคำ	บุรุษ		
	[1]	[1]	[1]
14.มัน /man2/			✓
15.มึง /mɯŋ2/		✓	
16.เรา /raw2/	✓	✓	
17.หนู /nu:1/	✓	✓	
18.เอ็ง /ʔeŋ2/		✓	

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางมีจำนวน 18 รูป และเมื่อจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์จะมีจำนวน 24 คำ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ามีรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีความหมายเดียวและรูปคำบุรุษสรรพนาม 2 ความหมาย ทั้งนี้สามารถแบ่งประเภทได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. รูปคำบุรุษสรรพนาม 1 รูป 1 ความหมาย
   มีจำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม กู ข้า ข้าพเจ้า คุณ ฉัน ดิฉัน ตัวเอง ผม มัน มึง เอ็ง
2. รูปคำบุรุษสรรพนาม 1 รูป 2 ความหมาย
   มีจำนวน 6 รูป และแบ่งกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้
   2.1 รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 2
   มีจำนวน 2 รูป ได้แก่ เรา และ หนู
   2.2 รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 3
   มีจำนวน 1 รูป ได้แก่ เขา
   2.3 รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 หรือบุรุษที่ 3
   มีจำนวน 3 รูป ได้แก่ แก ท่าน เธอ

1.2 การใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม

การใช้คำบุรุษสรรพนามนอกจากจะคำนึงถึงความหมายแล้วยังต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในการใช้คำบุรุษสรรพนาม ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามของผู้พูดในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1. เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง 2.ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง ด้านบทบาทความสนิทสนม อายุ และ 3. กาลเทศะ ได้แก่ ความเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จากรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางจำนวน 18 รูป ได้แก่ กระผม/kra2phom1/ กู/ku:2/ แก/kɛ:2/ ข้า/kha:4/ ข้าพเจ้า /kha:4pha2caw4/ เขา/khaw1/ คุณ/khun2/ ฉัน/chan1/ ดิฉัน/di2chan1/ ตัวเอง /tua2ʔe:ŋ2/ ท่าน/than4/ เธอ/thə:2/ ผม/phom1/ มัน/man2/ มึง/mɯŋ2/ เรา /raw2/ หนู /nu:1/ เอ็ง/ʔeŋ2/ เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายแล้วได้จำนวน 24 คำมีรายละเอียดการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 10 คำ จัดกลุ่มตามการใช้ได้ 9 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ กระผม /kra2phom1/

2. ใช้แทนผู้พูดเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ดิฉัน /di2chan1/

3. ใช้แทนผู้พูดเพศหญิงหรือเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ข้าพเจ้า /kha:4pha2caw4/

4. ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ผม /phom1/

5. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ฉัน/chan1/

6.ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำได้แก่ เรา1 /raw2/

7. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เขา1 /khaw1/

8. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุมากกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ หนู1 /nu:1/

9. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ กู /ku:2/ ข้า /kha:4/

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 9 คำ จัดกลุ่มตามการใช้ได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำได้แก่ คุณ /khun2/ ท่าน2 / than4/

2. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เธอ2 /thə:2/

3. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำได้แก่ ตัวเอง /tua2ʔe:ŋ2/

4. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 3 คำ ได้แก่ แก2 /kɛ:2/ มึง /mɯŋ2/ เอ็ง /ʔeŋ2/

5. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน ที่มีอายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ เรา2 /raw2/ หนู2 /nu:1/

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 5 คำ จัดกลุ่มตามการใช้ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ เขา3 /khaw1/ ท่าน3 / than4/

2. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ มัน /man2/

3.ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม ที่มีอายุมากกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ แก3 /kɛ:2/

4. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เธอ3 /thə:2/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมข้างต้น สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 23 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม ในภาษาไทยถิ่นกลาง

คำ	ความหมาย	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม										
		เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				บทบาท		ความสนิท		อายุ				
	บุรุษ							เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
1. กระผม	[1]	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
2. กู	[1]	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓
3. ข้า	[1]	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓
4. ข้าพเจ้า	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
5. เขา1	[1]	✓	✓	✓		✓	✓	✓				✓
6. ฉัน	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. ดิฉัน	[1]		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
8. ผม	[1]	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9. เรา1	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
10. หนู1	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓
11. แก2	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
12. คุณ	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13. ตัวเอง	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓
14. ท่าน2	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15. เธอ2	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
16. มึง	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
17. เรา2	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 23 (ต่อ)

คำ	ความหมาย	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม										
		เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				บทบาท		ความสนิท		อายุ				
	บุรุษ							เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
18. หนู2	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓
19. เอ็ง	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
20. แก3	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓
21. เขา3	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
22. ท่าน3	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
24. เธอ3	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
24. มัน	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 23 แสดงความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม สามารถเขียนอรรถลักษณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **กระผม สรรพนามใช้แทนผู้พูด เพศชาย ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+ชาย] [+ ทางการ]

ตัวอย่าง* สถานการณ์เป็นทางการ ขณะประชุมในห้องประชุม

*ตัวอย่างในบทสนทนาในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น โดยเฉพาะคำบุรุษสรรพนามผู้ศึกษาจะเขียนตามรูปแบบไทยมาตรฐาน เช่น บางบทสนทนาออกเสียง “เค้า” “ชั้น” “ฉาน” ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเขียนเป็น “เขา” “ฉัน” หรือในภาษาไทยถิ่นใต้ ออกเสียง “กู้” “มึ๋ง” จะเขียนเป็น “กู” “มึง” เป็นต้น

ประธานชุมชน : “**กระผม** อยากจะเรียนให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบว่าจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาฉีดยาพิษสุนัขบ้าวันจันทร์”

เลขาฝ่ายการเงิน : “เรื่องที่ท่านกำนันว่ามานี้ **กระผม**ก็จะเป็นคนดูแลครับ”

2. **กู** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนรู้จัก และสนิท ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ในตลาด

นักเรียนวัยรุ่น : “เฮ้ยวันนี้มาถึงนี้ได้ไง **กู**ว่าฝนตกซะมั้ง”

แม่ค้าขายของในตลาดพูดกับลูก : “**กู**ให้มึงเอาของไปส่งเขาแล้วมึงหายไปไหนมา”

3. **ข้า** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนรู้จัก และสนิท ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ

สามีคุยกับภรรยาที่อายุน้อยกว่าที่ร้านขายของชำ

: “**ข้า**ลืมเอากระเป๋าตังค์มา **ข้า**จะกลับไปเอาก่อนแกรอที่นี้แหละ”

แม่ค้าขายกาแฟคุยกับลูกค้าที่รู้จักและเป็นเพื่อนสนิทกันรุ่นเดียวกัน”

: “แล้วเย็นนี้แกจะไปหรือเปล่า **ข้า**จะได้ปิดร้านวันหน่อย”

4. **ข้าพเจ้า** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดในกาลเทศะที่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+ ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ในโรงเรียน

นักเรียนชายแนะนำตัวหน้าห้องเรียน

: “ผม เด็กชายพีรพัฒน์ ก้อนทอง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ครับ ความฝันของ**ข้าพเจ้า**คืออยากเป็นหมอครับ”

นักเรียนหญิงแนะนำตัวหน้าห้องเรียน

: “ดิฉัน ชื่อเด็กหญิงกัลยานีย์ นาคสุทธิ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ความฝันของ**ข้าพเจ้า**คือโตขึ้นอยากจะเป็นคุณครูค่ะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

5. เขา1 **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนที่รู้จัก อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ

นักศึกษาหญิงพูดกับเพื่อนชายในสถานศึกษาแห่งหนึ่ง

: “**เขา**บอกแกแล้วว่าอย่าไป ไม่ทันหรอก แกไม่เชื่อเขา แล้วเป็นไง”

นักศึกษาหญิงพูดกับเพื่อนหญิงขณะยืนรอเพื่อน

: “**เขา**ว่าตัวเองอย่ารอเลยเสียเวลาเปล่าๆ”

6. ฉัน **สรรพนามใช้แทนผู้พูด ได้ทุกสถานการณ์***

อรรถลักษณ์ [1]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการในห้องประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมที่อายุไม่เท่ากัน : “ที่คุณพูดมาก็ถูก แต่**ฉัน**ว่าเราต้องตกลงกันให้ดีๆเดี๋ยวจะเสียกันหมด”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการในตลาด

แม่ค้าขายผักคุยกับแม่ค้ารุ่นเดียวกัน : “**ฉัน**ก็ลำบากใจก็ของมันมาแพงก็ขายแพงตาม จะให้ฉันขายถูกๆก็ไม่พอกินกันพอดีอดตายสิ เธอว่าจริงไหม”

7. ดิฉัน **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศชาย ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [–ชาย] [+ ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ที่โรงเรียน

นักเรียนหญิงแนะนำตัวหน้าห้องเรียน

: “**ดิฉัน** ชื่อเด็กหญิงกัลยานีย์ นาคสุทธิ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่2”

---

*ได้ทุกสถานการณ์ หมายถึง สรรพนามที่สามารถใช้ได้ในทุกสถานการณ์ที่เป็นปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือระหว่างผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง ด้านความรู้จัก ความสนิทสนิม และอายุ รวมถึงกาลเทศะที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้

ในห้องประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม : “เมื่อเราตกลงกันได้แล้ว **ดิฉัน**ขอปิดการประชุมเลยนะคะ”

8. **ผม** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เพศชาย**

อรรถลักษณ์ [1] **[+ชาย]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ในวิทยุกระจายเสียงชุมชน

ผู้ใหญ่บ้าน : “ประกาศผู้สูงอายุให้มารับเบี้ยยังชีพในวันพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้าย **ผม**อยากให้พ่อแม่พี่น้องที่ยังไม่ได้มารับให้รีบมารับนะครับ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการที่ตลาด

แม่ค้าพูดกับชายวัยกบางคน : “ของคุณสั่งอะไร”

ชายวัยกลางคนพูดกับแม่ค้า : “ของ**ผม**สั่งต้มเลือดหมู 2 ข้าว 2 ไม่ใส่พริกไทย”

9. **เรา1** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน**

อรรถลักษณ์ [1] { **[+อายุเท่ากัน]** / **[–อายุมากกว่า]** }

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ในห้องประชุม เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุรุ่นเดียวกัน

: “**เรา**อยากเสนอนโยบายให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลถังขยะชุมชนไม่ให้ขโมยมาลักไป อยากให้ช่วยเป็นหูเป็นตา”

: “**เรา**อยากให้เธอตัดสินใจให้ดีก่อนจะที่เสนอตัวทำอะไร”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะพักกลางวันเมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

นักเรียนรุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง :

“วันนี้**เรา**จะไปกินก๋วยเตี๋ยว แกจะไปด้วยไหม”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ในห้องประชุมที่มีคนรู้จักและไม่รู้จัก

ผู้เข้าประชุมที่มีทั้งคนรู้จักและไม่รู้จัก: “**เรา**ขอเสนอให้ที่ประชุม...”

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนไม่รู้จัก

เจ้าของร้านพูดกับคนอายุน้อยกว่าหลงทางมาที่ไม่รู้จักกัน

: “...**เรา**มาหาใครเนี่ย หลงทางหรือเปล่าเห็นเดินวนเวียนอยู่นาน”

10. **หนู1** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+อายุมากกว่า] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการในที่สาธารณะ และที่บ้าน

นักเรียนหญิงคนพูดกับหญิงกลางคน : "**หนู**ไม่ทราบค่ะ ป้าลองถามคนอื่นดูนะคะ"

ลูกชายพูดกับแม่ : "**หนู**บอกแม่แล้ว เดี๋ยวจะยกให้หลังไม่ดีไม่ใช่หรือ"

11. **แก2** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟังที่รู้จัก สนิท มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ชายวัยกลางคนทักทายเพื่อนชายรุ่นเดียวกัน

: "อ้าว! วันนี้**แก**ไม่ได้ไปกับเขาหรือ"

นักศึกษาวัยรุ่นหญิงคุยกับน้องชายในรถเมล์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

: "เย็นนี้แม่ไม่อยู่ เดี๋ยวลงรถแล้วแวะซื้อข้าว **แก**จะกินไก่หรือจะกินหมูปิ้ง"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

12. **คุณ** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ได้ทุกสถานการณ์**

อรรถลักษณ์ [2]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการในห้องประชุมหมู่บ้าน

ผู้เข้าร่วมประชุม : "คุณวินัย **คุณ**ต้องเร่งสรุปบัญชีได้แล้วนะเดี๋ยวเราต้องส่งเขาแล้ว"

ผู้เข้าร่วมประชุม : "หาก**คุณ**ทำไม่ทัน เราก็ควรทำเรื่องชี้แจงเขาก่อน"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการในตลาด

ผู้หญิงวัยกลางคนทักทายชายวัยกลางคน : "วันนี้**คุณ**มาคนเดียวหรือคะ รับอะไรดีคะวันนี้"

13. **ตัวเอง** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟังที่อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการในที่สาธารณะ ที่รู้จักกัน

เด็กวัยรุ่นหญิงคุยกับเพื่อนชายที่ไม่สนิท :

"**ตัวเอง**บอกแนนด้วยหรือเปล่าว่าเราจะไปเที่ยวกัน"

นักศึกษาหญิงคุยกับเพื่อนหญิงที่สนิท : "เขาไม่อยากไปแล้ว **ตัวเอง** อยากไปเหรอ"

ตัวอย่าง สถานการณ์ ไม่เป็นทางการในที่สาธารณะ เมื่อพูดกับคนที่ไม่รู้จัก

หญิงรุ่นเดียวกันถามทาง: "**ตัวเอง**ขอโทษนะร้านตัดผมไปทางไหน"

14. **ท่าน2** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ได้ทุกสถานการณ์**

อรรถลักษณ์ [2]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการในห้องประชุม

ประธานชุมชน : "สวัสดี**ท่าน**ผู้เข้าร่วมประชุม ผมขอแนะนำ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข..."

ผู้เข้าร่วมประชุม : "หากท่านจะกรุณาเราก็ยินดีอย่างมาก"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการในตลาด

แม่ค้าพูดกับคุณครูใหญ่ : "**ท่าน**คะ สวัสดีค่ะรับอะไรดีคะ มากับลูกสาวหรือคะไม่เคยเห็นหน้า"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศิลปินลิขสิทธิ์

15. **เธอ2** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า**

อรรถลักษณ์ [2] {[+อายุเท่ากัน] [–อายุมากกว่า]}

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุเท่ากัน : "แมว ฉันคิดว่า**เธอ**เป็นคนรับหน้าที่นี้ตามเดิมดีที่สุด"

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

อาจารย์พูดกับนักศึกษา : "นี่ครูบอกให้**เธอ**ไปห้องน้ำตอนพักไง"

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการในตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

แม่ค้าพูดกับลูกค้าอายุน้อยกว่า : "แป้นๆ**เธอ**มัวซื้ออะไรอยู่ เราต้องไปกันก่อนเที่ยงนะ"

16. **มึง** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] {[+อายุเท่ากัน] [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ

นักเรียนชายคุยกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน :

"กูบอก**มึง**แล้ว เป็นไงโดนครูด่าเลย"

นักเรียนหญิงคุยกับนักเรียนรุ่นน้อง :

"เฮ้ยไอ้บอย **มึง**จะไปจะกับพี่ไหมเนี่ย"

17. เรา2 **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะอยู่ที่บ้าน

แม่พูดกับลูก : "ว่าไง**เรา** ไปไหนมา กลับมาซะค่ำเชียว

แม่สั่งให้**เรา**ทำอะไรบ้างวันนี้"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะอยู่ที่ห้องพักครู

ครูพูดกับศิษย์ : "ครูบอกให้**เรา**ส่งงานวันไหน ทำไมเพิ่งมา"

18. หนู2 **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการขณะรอรถข้างถนน

หญิงกลางคนพูดกับนักเรียนชาย : "**หนู** ป้าจะไปสวนดุสิตขึ้นรถเมล์สายไหน"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะอยู่ที่โรงอาหารช่วงพักกลางวัน

ครูพูดกับศิษย์ : "**หนู**เห็นเศษกระดาษไหม เก็บไปทิ้งให้เรียบร้อยนะคะ"

19. เอ็ง **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { **[+อายุเท่ากัน]** / **[–อายุมากกว่า]** } **[–ทางการ]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการขณะอยู่ในบ้าน

ตาพูดกับยาย : "**เอ็ง**ก็ให้หลาน**เอ็ง**ดูแลแล้วกัน ข้าไม่ยุ่งด้วยนะ"

ยายพูดกับหลานชาย : "ข้าบอก**เอ็ง**แล้ว หาก**เอ็ง**ยังกินเหล้าชีวิต**เอ็ง**ก็จะเป็นอย่างนี้ตลอดชาติ"

20. **แก3** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกล่าวถึงที่อายุมากกว่า**
ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ
อรรถลักษณ์ [3] [+**อายุมากกว่า**] [–**ทางการ**]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ
หญิงวัยกลางคนนั่งกินก๋วยเตี๋ยวข้างทางเห็นชายสูงอายุกำลังข้ามถนน
: "ลุง**แก** จะข้ามถนนตอนที่ไฟเขียวทำไม ฉันเห็นแล้วก็..."
นักศึกษาพูดถึงพ่อกับเพื่อน
: "**แก**ชอบบังคับให้ฉันทำโน้นทำนี่ ฉันก็สุดจะทนจริงๆ"

21. **เขา3** **สรรพนามสรรพนามใช้แทนผู้ที่กล่าวถึง ได้ทุกสถานการณ์**
อรรถลักษณ์ [3]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ
ในห้องประชุมหมู่บ้าน : "วันนี้เราจะคุยกันเรื่องเงินสัจจะชุมชน
มีคนไม่ส่งเงินหลายคน เราจะทำอย่างไรกับ**เขา**ดี"
ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ
ลูกค้าพูดกับแม่ค้าที่อายุเท่ากัน : "หมูยังไม่ลงเหรอ ราคาเดิมอยู่เลย
ร้านอื่น**เขา**ลงกันแล้ว"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

22. **ท่าน3** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ได้ทุกสถานการณ์**
อรรถลักษณ์ [3]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการในห้องประชุม
ผู้เข้าร่วมประชุม : "ตอนนี้**ท่าน**มีโครงการปลูกต้นไม้ล้านต้น
ท่านจึงขอความร่วมมือจากชุมชนของเราในวันที่ 5 ธันวานี้"
ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการในตลาด
ลูกค้าพูดกับแม่ค้า : "เจ้าอาวาส **ท่าน**อายุหกสิบกว่าแล้วยังแข็งแรงอยู่เลย"

23. **เธอ3** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**
อรรถลักษณ์ [3] { [+**อายุเท่ากัน**] / [–**อายุมากกว่า**] }

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการในห้องประชุม เมื่อกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากัน
ผู้เข้าร่วมประชุม : "หาก**เธอ**ไม่มาประชุมอย่างนี้บ่อยๆเราจะทำไงดี..."
ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการที่บ้านรถเมล์ เมื่อกล่าวถึงคนที่อายุน้อยกว่า

หญิงกลางคนพูดถึงรุ่นน้อง : “น้อง**เธอ**ไม่เป็นอะไรเลยจริงๆ เราสิทำ
ทุกอย่างเลย เบื่ออะไรอะไรก็หนูทำไม่เป็น พี่ทำเหอะ”

24. มัน **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [3] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการที่ตลาด เมื่อกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากัน
ชายวัยกลางคนพูดถึงเพื่อนชาย :
“**มัน**บอกผมว่าจะมาไม่เห็นมันมาเลยครับ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการหน้าโรงเรียน เมื่อกล่าวถึงคนที่อายุน้อยกว่า
นักศึกษารุ่นพี่พูดถึงรุ่นน้อง : “**มัน**จะมัวแต่งตัวอะไรนักหนา
แต่งไปก็ได้เท่านั้นแหล่ะ จริงไหม”

สรุปความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง พบว่ามีรูปคำจำนวน 18 รูป และจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์ได้ทั้งหมด 24 คำ ทั้งนี้ คำบุรุษสรรพนามแต่ละคำอาจมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่เหมือนกันได้ เช่น “กู” กับ “ข้า” “แก2” กับ “มึง” และ “เอ็ง “คุณ” กับ “ท่าน2” “เรา2” กับ “หนู2” “เขา” กับ “ท่าน”

นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามมักมีลักษณะการใช้คู่กันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เช่น

“กู” ใช้คู่กับ “มึง”

ตัวอย่าง นักเรียนวัยรุ่นถามเพื่อน : “เฮ้ยวันนี้มาถึงนี้ได้ไง **กู**ว่าฝนตกซะมั้ง”
นักเรียนวัยรุ่นตอบเพื่อน : “แล้วมันหนักส่วนไหนของ**มึง**”

“ข้า” ใช้คู่กับ “เอ็ง”* หรือ “แก”

ตัวอย่าง สามีคุยกับภรรยาขณะทำงาน
: “**ข้า**อยากให้**เอ็ง**กลับบ้านไปก่อน”
สามีภรรยาคุยกันที่ร้านขายของชำ
: “**ข้า**ลืมเอากระเป๋าตังค์มา **ข้า**จะกลับไปเอาก่อน **แก**รอที่นี้แหละ”

---

* “ข้า” ใช้คู่กับ “เอ็ง” สังเกตได้ว่าปรากฏใช้เฉพาะบางคนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป

แม่ค้าขายกาแฟคุยกับลูกค้าที่รู้จักและเป็นเพื่อนบ้านกัน”

: “แล้วเย็นนี้**แก**จะไปหรือเปล่า **ข้า**จะได้ปิดร้านวันหน่อย”

“เขา1” ใช้คู่กับ “แก2” หรือ“ตัวเอง”

ตัวอย่าง นักศึกษาหญิงพูดกับเพื่อนชายในสถานศึกษาแห่งหนึ่ง

: “**เขา**บอก**แก**แล้วว่าอย่าไป ไม่ทันหรอก **แก**ไม่เชื่อ**เขา** แล้วเป็นไง”

นักศึกษาหญิงพูดกับเพื่อนหญิงขณะยืนรอเพื่อน

: “**เขา**ว่า**ตัวเอง**อย่ารอเลยเสียเวลาเปล่าๆ”

“ฉัน” “ผม” ใช้คู่กับ “คุณ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการในห้องประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม : “ที่**คุณ**พูดมาก็ถูก แต่**ฉัน**ว่าเราต้องตกลงกันให้ดีๆ เดี๋ยวจะเสียกันหมด”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการที่ตลาด

เจ้าของร้านของชำพูดกับชายวัยกลางคน

: “ร้าน**ผม**ไม่ได้เอามาขาย **คุณ**ลองไปถามร้านข้างในดู”

ลูกค้าพูดกับเจ้าของร้านโทรศัพท์มือถือ

: “**ผม**เอาโทรศัพท์มาซ่อมที่ร้าน**คุณ**เมื่อสองวันก่อนแล้วมันเสีย อีกแล้วช่วยดูให้หน่อย”

“เรา” ใช้คู่กับ “เธอ” หรือ “แก”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ในห้องประชุม เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุรุ่นเดียวกัน

: “**เรา**อยากเสนอนโยบายให้คนในชุมชนช่วยกันดูแล ถังขยะชุมชนไม่ให้ขโมยมาลักไป อยากให้ช่วยเป็นหูเป็นตา”

: “**เรา**อยากให้**เธอ**ตัดสินใจให้ดีก่อนจะที่เสนอตัวทำอะไร”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะพักกลางวันกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

นักเรียนรุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง :

“วันนี้**เรา**จะไปกินก๋วยเตี๋ยวกัน **แก**จะไปด้วยไหม”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2. ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้

2.1 รูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถสรุปรูปคำบุรุษสรรพนามได้จำนวน 16 รูป ได้แก่ กู /kuː2/ แก /kɛː2/ เขา /khaw1/ คุณ /khun3/ ฉัน/chaːn3/ ตัวเอง /tua5ʔeːŋ2/ เตี้น /tən5/ ท่าน / thaːn4/ เธอ /thəː3/ นุ้ย /nuj6/ ผม /phom1/ มัน / man3/ มึง/mɯŋ3/ เรา /raw3/ สู /suː1/ เอ็ง /ʔeŋ2/ เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์แล้ว ได้คำบุรุษสรรพนามทั้งหมดจำนวน 19 คำ ดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 5 คำ

ได้แก่ กู /kuː2/ ฉัน /chaːn3/ นุ้ย1 /nuj6/ ผม /phom1/ เรา1 /raw3/

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 10 คำ

ได้แก่ แก2 /kɛː2/ คุณ /khun3/ ตัวเอง/tua5ʔeːŋ2/ เตี้น /tən5/ เธอ /thəː3/ นุ้ย2 /nuj6/ มึง/mɯŋ3/ เรา2 /raw3/ สู /suː1/ เอ็ง /ʔeŋ2/

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 4 คำ ได้แก่ แก3 /kɛː2/ เขา /khaw1/ มัน / man3/ ท่าน / thaːn4/

จากข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 24 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้

รูปคำ	บุรุษ		
	[1]	[2]	[3]
1.กู /kuː2/	✓		
2.แก /kɛː5/		✓	✓
3.เขา /khaw4/			✓
4.คุณ /khun3/		✓	
5.ฉัน/chaːn3/	✓		

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 24 (ต่อ)

รูปคำ	บุรุษ		
	[1]	[2]	[3]
6.ตัวเอง/tua5ʔeːŋ2/		✓	
7.เติ้น /tən5/		✓	
8.ท่าน / thaːn4/			✓
9.เธอ /thəː3/		✓	
10.นุ้ย /nuj6/	✓	✓	
11.ผม /phom1/	✓		
12.มัน /man3/			✓
13.มึง /mɯŋ3/		✓	
14.เรา /raw2/	✓	✓	
15.สู /suː1/		✓	
16.เอ็ง /ʔeŋ2/		✓	

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้มีจำนวน 16 รูป และเมื่อจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์จะมีจำนวน 19 คำ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ามีรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีความหมายเดียวและรูปคำบุรุษสรรพนาม 2 ความหมาย ทั้งนี้สามารถแบ่งประเภทได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. รูปคำบุรุษสรรพนาม 1 รูป 1 ความหมาย
   มีจำนวน 13 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน ตัวเอง เติ้น ท่าน เธอ ผม มัน มึง สู เอ็ง
2. รูปคำบุรุษสรรพนาม 1 รูป 2 ความหมาย
   มีจำนวน 3 รูป และแบ่งกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่มดังนี้
   2.1 รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 หรือบุรุษที่ 3
   มีจำนวน 1 รูป ได้แก่ แก
   2.2 รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 2
   มีจำนวน 2 รูป ได้แก่ นุ้ย เรา

2.2 การใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม

การใช้คำบุรุษสรรพนามนอกจากจะคำนึงถึงความหมายทางไวยากรณ์แล้วยังต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในการใช้คำบุรุษสรรพนาม ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามของผู้พูดในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1. เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง 2. ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้พูดกับผู้ฟังและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง ด้านบทบาท ความสนิทสนม อายุ และ 3. กาลเทศะได้แก่ ความเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จากรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้มีจำนวน 16 รูป ได้แก่ กู /kuː2/ แก /kɛː2/ เขา /khaw1/ คุณ /khun3/ ฉัน/chan3/ ตัวเอง /tua5ʔeːŋ2/ เต็น /tən5/ ท่าน / thaːn4/ เธอ /thəː3/ นุ้ย /nuj6/ ผม /phom1/ มัน /man3/ มึง/mɯŋ3/ เรา /raw3/ สู /suː1/ เอ็ง /ʔeŋ2/ เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์แล้วจะได้จำนวน 19 คำ มีรายละเอียดการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 5 คำ จัดกลุ่มทางการใช้ได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ผม /phom1/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ฉัน /chan3/

3.ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เรา1 /raw3/

4. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม ที่มีอายุมากกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ นุ้ย1 /nuj6/

5. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ กู /kuː2/

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 10 คำ จัดกลุ่มทางการใช้ได้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1.ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุมากกว่า เท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ คุณ /khun3/

2. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เธอ /thəː3/

3. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จัก ที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ แก2 /kɛː2/

4.ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จัก ที่สนิท ที่มีอายุเท่าน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เรา2 /raw3/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน ที่มีอายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ นุ้ย2 /nuj6/

6. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 4 คำ ได้แก่ ตัวเอง/tua5ʔeːŋ2/ มึง/mɯŋ3/ สู /suː1/ เอ็ง /ʔeŋ2/

7. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุมากกว่าหรือเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เติ้น /tən5/

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 4 คำ จัดกลุ่มทางการใช้ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุมากกว่า เท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ท่าน / tha:n4/

2. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุมากกว่า เท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เขา /khaw1/

3. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม ที่มีอายุมากกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ แก3 /kɛ:2/

4. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ มัน /man3/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้นสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 25 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม
ในภาษาไทยถิ่นใต้

คำ	ความหมาย	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม										
		เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				บทบาท		ความสนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
	บุรุษ	[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
1. กู	[1]	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓
2. ฉัน	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. นุ้ย1	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓
4. ผม	[1]	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.เรา1	[1]	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. แก2	[2]	✓	✓	✓		✓		✓				✓
7. คุณ	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. ตัวเอง	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
9. เต๊ิน	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
10. เธอ	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
11.นุ้ย2	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓
12.มึง	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
13.เรา2	[2]	✓	✓	✓		✓				✓		✓
14.สู	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
15.เอ็ง	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 25 (ต่อ)

คำ	ความหมาย	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม										
		เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
	บุรุษ			บทบาท		ความสนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
16. แก3	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓
17. เขา	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
18 ท่าน	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
19. มัน	[3]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 25 แสดงความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมสามารถเขียนอรรถลักษณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **กู** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนรู้จัก ที่สนิท ในกาลเทศที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับเพื่อนสนิทกันที่ตลาด

เพื่อนทักทายเพื่อน : “**กู**กินข้าวแหล่ว มึงกินข้าวแหล่วยัง?”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนในครอบครัวที่บ้าน

พ่อพูดกับลูก : “**กู**ตี้ไปตัดหยางฮิด”

2. ฉัน **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับผู้ฟังได้ทุกสถานการณ์**
อรรถลักษณ์ [1]

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ขณะติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่
หญิงกลางคนพูดกับเจ้าหน้าที่อายุน้อยกว่า : "**ฉัน**ก็ไม่หรู่เหมือนกัน"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด อายุเท่ากัน
ภรรยาพูดกับสามี : "**ฉัน**ว่าตี้ไปโรงบานฮิด แจ็บพุงอยางแรง
เธอจะไปกับฉันม้าย"

3. น้**ุย**1 **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า**
ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ
อรรถลักษณ์ [1] **[+อายุมากกว่า] [–ทางการ]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน
หลานพูดกับยาย : "**นุ้ย**ตี้ไปเรียนซ่ามเดือน"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด
น้องชายพูดกับพี่สาว : "พี่น้อยบอกแม่กันว่า**นุ้ย**ไปคลอง* กับผอ
หวันเหย็นๆ ค่อยกลับ"

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. ผม **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศชาย ได้ทุกสถานการณ์**
อรรถลักษณ์ [1] **[+ชาย]**

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ที่ประชุมหมู่บ้าน
ผู้ใหญ่บ้านพูดกับผู้เข้าร่วมประชุม :
"**ผม**คิดว่าหากคุณสงไส้ไอ้ไหร่ ก็ถามได้"
"วันอาทิตย์ใครว่าง**ผม**อยากให้มาช่วยถางหญ้าแค่วัดกันสักฮิด
ร็อกแหม็ดแล้ว

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะซื้อของที่ตลาด
ครูพูดกับแม่ค้า : "แม่ค้า **ผม**เอาผักกูดสองกำ ขี้พร้า** ลูกหนึง
ถึงก็ยอดหลึงสองกำ"

---

*ไปคลอง หมายถึง ไปหาปลา

**ขี้พร้า หมายถึง ฟักเขียว

5. เรา1 **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนรู้จัก**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก]

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ที่ประชุมหมู่บ้าน

ประธานพูดกับผู้เข้าร่วมประชุมที่รู้จักกัน อายุเท่ากันและไม่เท่ากัน :

"**เรา**ต้องช่วยกันทำ ใครทำไหร้ได้ก็ช่วยกัน"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ห้องพัก

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**เรา**หนี้เหนื้อยแค่ตาย แตหมั้นไม่ทำไหรผิ้ด"

6. แก2 **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท และอายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

เพื่อนทักทายเพื่อน : "**แก**ไปไน่มา?"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน

ภรรยาพูดกับสามีอายุเท่ากัน : "**แก**มาแต่ไน"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

7. คุณ **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ได้ทุกสถานการณ์**

อรรถลักษณ์ [2]

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ขณะติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่

ภรรยาพูดกับสามี : "**คุณ**ทำไอ้ไหร่อยู่ ถึงคิวแหล่ว"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

คนแปลกหน้าถามทาง : "**คุณ**ไปหลาด ทางไหน"

8. ตัวเอง **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อนที่สนิท : "**ตัวเอง**เข้าใจงานที่เขาให้ไหม"

นักศึกษารุ่นพี่พูดกับรุ่นน้องที่สนิท :

"**ตัวเอง**อย่าลืมพาลอกอกับชมผูมากัน"

9. เติ้น **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] { [+อายุเท่ากัน] / [+อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**เติ้น**ว่าเสื้อตัวหนี้พันผรือ* มั้ง โหร้** ม่าย"

ครูน้อยพูดกับครูใหญ่ : "**เติ้น**ตี้ไปไน่"

10. เธอ **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**

อรรถลักษณ์ [2] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดิน

เจ้าหน้าที่ที่ดินพูดกับคนรุ่นเดียวกัน : "**เธอ**มาทำไหร่วันนี้"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ห้องพัก

รุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : "**เธอ**กลับบ้านม้ายอาทิตย์นี้"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

11. น้อย2 **สรรพนามใช้แทนผู้ฟังที่อายุน้อย ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์[2] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน

ยายพูดกับหลาน : "**น้อย**กินข้าวแหล่วยัง"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

แม่ค้าพูดกับเด็กนักเรียน : "**น้อย**เอาเส้นเพิ่มเหลยม้าย"

12. มึง **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ร้านค้า

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**มึง**ทำไหร้อยู่"

---

*พันผรือ หมายถึง เป็นอย่างไร

**โหร้ หมายถึง น่าเกลียด

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

พี่พูดกับน้อง : “**มึง**อย่าลืมซื้อลีปลี* กับน้ำเต้า** ให้แม่หลาวหั้น”

13. เรา2 **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน

พี่พูดกับน้อง : “**เรา**ไปไหนกันมา”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาดขณะรับประทานอาหาร

แม่พูดกับลูก : “**เรา**ด้อน*** อย่างแรง”

14. สู **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนสนิทที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**สู**ทำไหร้กัน กินข้าวแหล่วยัง”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนสนิทที่อายุน้อยกว่า

รุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “**สู**ไปแลแด็กแต้นแค่งานโรงเรียนม่าย คันไปบอกกัน”

15. เอ็ง **สรรพนามใช้แทนผู้ฟังที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เอ็ง**อย่าเสี้ยงดังได้ไหม”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

---

*ลีปลี หมายถึง พริก

**น้ำเต้า หมายถึง ฟักทอง

***ด้อน หมายถึง ซุกซน

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่า

รุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “**เอ็ง**กินข้าวแหล่วยัง”

16. **แก3** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุมากกว่า**
ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ
อรรถลักษณ์ [3] [+อายุมากกว่า] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

อาภรพูดถึงป้า : “ไม่หรู่**แก**กินข้าวแหล่วยัง”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน

หลานพูดถึงยาย : “สงไส้**แก**ไปหลาดแหล่ว”

17. **เขา** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ได้ทุกสถานการณ์**
อรรถลักษณ์ [3]

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ขณะติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่

อาภรพูดถึงสามีอายุเท่ากัน : “ถึงคิวแหล่ว **เขา**ยังไม่มา”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน

พี่พูดกับน้อง : “ป่านนี้แหล่วยังไม่มาที สงไส้**เขา**ไม่มาแหล่วหมั่ง”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

18. **ท่าน** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**
อรรถลักษณ์ [3] [+ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการขณะประชุมและที่โรงเรียน

ผู้เข้าประชุมถามถึงกำนัน : “**ท่าน**จะกลับมาเมื่อใด”

ครูพูดถึงผู้อำนวยการโรงเรียน : “ฉวงหนี้ชาวบ้านไม่ค่อยได้ตัดหยาง
ท่านเกรงใจไม่อยากไรตางเท่าไหร่”

19. **มัน** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกล่าวถึง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**
ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทาง
อรรถลักษณ์ [3] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว

เพื่อนพูดถึงเพื่อน : “**มัน**กินไปแหล่วซ่ามซาม”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

แม่พูดถึงลูก : “**มัน**ยังไม่กลับมา”

สรุปความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาถิ่นใต้ พบว่ามีรูปคำจำนวน 16 รูป และจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์ได้ทั้งหมด 19 คำ ทั้งนี้คำบุรุษสรรพนามบางคำอาจมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่เหมือนกันได้ เช่น “ตัวเอง” “มึง” “สู” และ “เอ็ง” ทั้งนี้จากการสังเกตข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์พบว่า “ตัวเอง” และ “มึง” มักปรากฏใช้โดยผู้พูดกลุ่มอายุ 15-25 ปี ส่วน “สู” และ “เอ็ง” มักปรากฏใช้โดยผู้พูดกลุ่มอายุระหว่าง 35-65 ปี นอกจากนี้การใช้คำบุรุษสรรพนามมักมีลักษณะการใช้คู่กัน เช่น

“กู” ใช้คู่กับ “มึง”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับเพื่อนสนิทกันที่ตลาด

เพื่อนทักทายเพื่อน : “**กู**กินข้าวแหล่ว **มึง**กินข้าวแหล่วยัง?”

“ผม” ใช้คู่กับ “คุณ”

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ที่ประชุมหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านพูดกับผู้เข้าร่วมประชุม :

“**ผม**คิดว่าหาก**คุณ**สงไส้ไอ้ไหร่ ก็ถามได้”

“วันอาทิตย์ใครว่าง**ผม**อยากให้มาช่วยถางหญ้าแค่วัดกันสักฮิด

ร็อกแหม็ดแล้ว

“เขา” ใช้คู่กับ “ตัวเอง”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**ตัวเอง**เข้าใจงานที่**เขา**ให้ไหม”

“ฉัน” ใช้คู่กับ “เธอ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

ภรรยาพูดกับสามี : “**ฉัน**ว่าติ้ไปโรงบานฮิด แจ็บพุงอย่างแรง

เธอจะไปกับ**ฉัน**ม้าย”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

3.1 รูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามภาษาไทยถิ่นเหนือ อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง สามารถสรุปรูปคำบุรุษสรรพนามได้จำนวน 16 รูป ได้แก่ กู /kuː1/ ข้า /khaː5/ ข้าเจ้า /khaː5caw5/ เขา /khaw1/ คิง /khiŋ2/ คุณ /khun2/ ฉัน/chan1/ ตัว /tua1/ เธอ /thəː2/ เปิ้น /pən5/ ผม /phom1/ มัน/man2/ มึง/mɯŋ2/ ฮา /haː2/ เฮา /haw2/ สู /suː1/ เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์แล้วจะได้คำบุรุษสรรพนามทั้งหมดจำนวน 17 คำ ดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 8 คำ

ได้แก่ กู /ku:1/ ข้า /kha:5/ ข้าเจ้า /kha:5caw5/ ฉัน /chan1/ เปิ้น1 /pən5/ ผม /phom1/ ฮา /ha:2/ เฮา /haw2/

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 6 คำ

ได้แก่ คุณ /khun2/ คิง /khiŋ2/ ตัว /tua1/ เธอ /thə:2/ มึง/mɯŋ2/ สู /su:1/

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 3 คำ

ได้แก่ เขา /khaw1/ เปิ้น3 /pən5/ มัน/man2/

จากข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 26 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รูปคำ	บุรุษ		
	[1]	[2]	[3]
1.กู /ku:1/	✓		
2.ข้า /kha:5/	✓		
3.ข้าเจ้า /kha:5caw5/	✓		
4.เขา /khaw1/			✓
5.คิง /khiŋ2/		✓	
6.คุณ /khun2/		✓	
7.ฉัน /chan1/	✓		
8.ตัว /tua1/		✓	

ตารางที่ 26 (ต่อ)

รูปคำ	บุรุษ		
	[1]	[2]	[3]
9.เธอ /thəː2/		✓	
10.เปิ้น /pən5/	✓		✓
11.ผม /phom1/	✓		
12.มัน /man2/			✓
13.มึง /mɯŋ2/		✓	
14.สู /suː1/		✓	
15.ฮา /haː2/	✓		
16.เฮา /haw2/	✓		

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือมีจำนวน 16 รูป และเมื่อจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์จะมีจำนวน 17 คำ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ามีรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีความหมายเดียวและรูปคำบุรุษสรรพนาม 2 ความหมาย ทั้งนี้สามารถแบ่งประเภทได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. รูปคำบุรุษสรรพนาม 1 รูป 1 ความหมาย

มีจำนวน 15 รูป ได้แก่ กู ข้า ข้าเจ้า เขา คิง คุณ ฉัน ตัว เธอ ผม มัน มึง สู ฮา เฮา

2. รูปคำบุรุษสรรพนาม 1 รูป 2 ความหมาย

ได้แก่ รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 หรือสรรพนามบุรุษ ที่ 3 มีจำนวน 1 รูป คือ เปิ้น

3.2 การใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม

การใช้คำบุรุษสรรพนามนอกจากจะคำนึงถึงความหมายทางไวยากรณ์แล้วยังต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในการใช้คำบุรุษสรรพนาม ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามของผู้พูดในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1. เพศของผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึง 2.ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้พูดกับผู้ฟังและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง ด้านบทบาทความสนิทสนม อายุ และ 3. กาลเทศะได้แก่ ความเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จากรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือมีจำนวน 16 รูป ได้แก่ กู ข้า ข้าเจ้า เขา คิง คุณ ฉัน ตัว เธอ

เปิ้น ผม มันมึง สู ฮา เฮา เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์แล้วจะได้คำบุรุษสรรพนามทั้งหมดจำนวน 17 คำ มีรายละเอียดการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 8 คำ จัดกลุ่มตามการใช้ได้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ผม /phom1/

2.ใช้แทนผู้พูดเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ ข้าเจ้า /ka:5caw5/ ฉัน /chan1/

3. ใช้แทนผู้พูดเพศหญิงหรือเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เฮา /haw2/

4.ใช้แทนผู้พูดเพศหญิงหรือเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จักที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงวันลิขสิทธิ์

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เปิ้น1 /pən5/

5. ใช้แทนผู้พูดเพศหญิงหรือเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ กู /ku:1/

6. ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ฮา /ha:2/

7.ใช้แทนผู้พูดเพศหญิงหรือเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ข้า /ka:5/

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 6 คำ จัดกลุ่มตามการใช้ได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้ฟังเพศหญิงหรือเพศชาย ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ คุณ /khun2/

2. ใช้แทนผู้ฟังเพศหญิงหรือเพศชาย ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ตัว /tua1/

3. ใช้แทนผู้ฟังเพศหญิงหรือเพศชาย ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เธอ /thəː2/

4. ใช้แทนผู้ฟังเพศหญิงหรือเพศชาย ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ สู /suː1/

5. ใช้แทนผู้ฟังเพศหญิงหรือเพศชาย ที่รู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ มึง/mɯŋ2/

6. ใช้แทนผู้ฟังเพศชาย ที่รู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ คิง /khiŋ2/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 3 คำ จัดกลุ่มตามการใช้ได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ เขา /khaw1/ เป็น3 /pən5/

2. ใช้แทนที่กล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ มัน/man2/

จากความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 27 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

คำ	ความหมาย	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม										
		เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงที่							กาลเทศะ	
				บทบาท		ความสนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
	บุรุษ	[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
1. กู	[1]	✓	✓	✓		✓		✓				✓
2. ข้า	[1]	✓	✓	✓		✓	✓	✓				✓
3. ข้าเจ้า	[1]	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
4. ฉัน	[1]		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
5. เปิ้น1	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓
6. ผม	[1]	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. ฮา	[1]	✓		✓		✓		✓				✓
8. เฮา	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
9. คิง	[2]	✓		✓		✓		✓				✓
10. คุณ	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11. ตัว	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓
12. เธอ	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
13. มึง	[2]	✓	✓	✓		✓		✓				✓
14. สู	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓
15. เขา	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16. เปิ้น3	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
17. มัน	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่งวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 27 แสดงความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม สามารถเขียนอรรถลักษณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **กู** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ตลาดขณะซื้อของ

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**กู**ไค่ได้ผักสักโลหนึ่งแต้ คิงว่ามันมีขายตางใด”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่บ้าน

วัยรุ่นหญิงพูดกับเพื่อนชาย : “อ้าว! วันนี้อยู่บ้านตวยก๊า กุเตื้อ**กู**หันมึงจ่างไปเล่นบอล”

2. **ข้า** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนรู้จักอายุเท่ากัน ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ตลาดขณะซื้อของ เมื่อพูดกับคนที่ไม่สนิท

แม่ค้าพูดกับลูกค้ารุ่นเดียวกัน : “**ข้า**บ่ขายหื้อแหล่ว”

พ่อค้าพูดกับลูกค้ารุ่นเดียวกัน : “**ข้า**ลดหื้อเลาะหนา บ่ต้องมาต่อแหมเลาะ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว เมื่อพูดกับคนที่สนิท

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนชาย : “**ข้า**กิ๋นได้ก่อ"

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนหญิง : “ของ**ข้า**หยังมาได้ลูกจิ้นแก่นเดียว ของตัวได้จ้าดนัก”

3. **ข้าเจ้า** **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศหญิง ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [–ชาย] [+ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัด

ผู้ติดต่อหญิงพูดกับเจ้าหน้าที่ : “**ข้าเจ้า**จะมาญะบัตรประชาชน”

ผู้ติดต่อหญิงพูดกับเจ้าหน้าที่ชาย : “ขอสูมาเต๊อะเจ้า **ข้าเจ้า**จะมาติดต่อเรื่องตี้ดินติดต่อได้ตางใดเจ้า”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะประชุมหมู่บ้าน

ผู้เข้าร่วมประชุมหญิงพูดกับประธานชุมชน :

“**ข้าเจ้า**คึดว่าเฮาควรญะจะอิ๊”

“**ข้าเจ้า**มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า...”

4. ฉัน **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศหญิง ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [–ชาย] [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

แม่ค้าพูดกับลูกค้าชายอายุน้อยกว่า : “**ฉัน**บ่ซอบแบบนี้”

พ่อค้าพูดกับลูกค้าหญิง : “คุณบ่มีแบ้งค์ย่อยก๊า **ฉัน**บ่มีตังค์ทอน”

ลูกค้าหญิงพูดกับแม่ค้าหญิง : “แม่ก้า**ฉัน**ใค่ได้ผักสัก 5 บาทได้ก่อ”

ลูกค้าหญิงพูดกับพ่อค้ารุ่นเดียวกัน : “แถมหื้อพ่องก๊า **ฉัน**มาซื้อกู่วัน”

5. เปิ้น1 **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน**

อรรถลักษณ์ [1] [+อายุเท่ากัน]

ตัวอย่าง สถานการณ์ เป็นทางการ ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่

ผู้ติดต่อพูดกับเจ้าหน้าที่อายุรุ่นเดียวกัน : “จะหื้อ**เปิ้น**เซ็นจื่อตี่ใด”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ ไม่เป็นทางการ ขณะซื้อของในตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “บ่ใช่**เปิ้น เปิ้น**บ่สู้บ่เห็น”

“ตัวรออยู่ก่อนหนา **เปิ้น**จะไปซื้อของตางปู้นกำก่อน”

6. ผม **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศชาย**

อรรถลักษณ์ [1] [+ชาย]

ตัวอย่าง สถานการณ์ เป็นทางการ ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่

ผู้ติดต่อชายพูดกับเจ้าหน้าที่ : “**ผม**มาติ๊ดต่อทำบัตรประชาชน”

“ผมลืมเอาทะเบียนบ้านมา เป๋นหยังก่อครับ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ไม่เป็นทางการ ขณะซื้อของในตลาด

ลูกค้าชายพูดกับเจ้าของร้าน :“แม่ก้า **ผม**ขอซื้อหมู 2 โล”

“**ผม**ไค่ได้ถุงเท้าสีดำสักกู่ บ่สู้มีก่อครับ”

7. ฮา **สรรพนามใช้แทนผู้พูดชาย เมื่อพูดกับผู้ฟังที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+ชาย] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [-ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะรับประทานอาหารกลางวันที่ร้านอาหาร
เพื่อนชายพูดกับเพื่อนชาย : “**ฮา**บ่กิ๋น **ฮา**อิ่มแล้ว”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ หน้าโรงเรียนหลังเลิกเรียน
เพื่อนชายพูดกับเพื่อนหญิง : “**ฮา**จะหื้อคิงก่อน”
“เดี๋ยว**ฮา**เดินไปส่งตี้บ้านก่อน”

8. **เฮา** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**
อรรถลักษณ์ [1] { **[+อายุเท่ากัน]** / **[-อายุมากกว่า]** }

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน บังเอิญพบกันที่สำนักงานจังหวัด
เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เฮา**กำลังเฮียนอยู่ **เฮา**บ่ไป ตัวไปเต้อะ”
“บ่ได้ป๊ะกั๋นเมิน **เฮา**นัดไปกิ๋นข้าวตวยกันบ่อ”

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า ที่บ้าน
พี่พูดกับน้อง : “**เฮา**ไปกิ๋นหนมเส้นกันบ่”
“**เฮา**บ่ควรอู้จะอี๊กับแม่ ปี้ว่ามันบ่ดีหนา”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ซิงอนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคน ไม่รู้จักอายุเท่ากัน
พ่อค้าพูดกับลูกค้าที่ไม่รู้จักกัน : “**เฮา**ขายบ่แปงนะ”

9. **คิง** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟังเพศชาย ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากัน**
ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ
อรรถลักษณ์ [2] **[+ชาย] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด
เพื่อนชายพูดกับเพื่อนชาย : “**คิง**ซื้ออันหยัง”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่หน้าร้านขายอาหาร
เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนชาย : “**คิง**ได้หยังกิ๋นแลง”

10. **คุณ** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**
อรรถลักษณ์ [2] **[+ทางการ]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดิน
ผู้ติดต่อหญิงพูดกับเจ้าหน้าที่ชาย : “**คุณ**ตี้ใส่เสื้อสีแดงใช่ก่อ”
ผู้ติดต่อชายพูดกับเจ้าหน้าที่หญิง : “**คุณ**จ่วยอธิบายเรื่องการโอนโฉนด
ตี้ดินหื้อผมจิ่มได้ก่อครับ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะประชุมหมู่บ้าน

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดกับประธานชุมชน : "**คุณ**อู้จะนี้บ่ถูกบ่ได้"

ผู้ใหญ่บ้านพูดกับเจ้าหน้าที่สาธารณะสุข : "**คุณ**จ่วยอธิบายเรื่องนี้แหมรอบได้ก่อครับ"

11. **ตัว** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟังที่อายุเท่ากัน**

อรรถลักษณ์ [2] [**+อายุเท่ากัน**]

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะติดต่อราชการ

เจ้าหน้าที่พูดกับผู้ติดต่อรุ่นเดียวกัน: "**ตัว**มาทำอะหยังตี้นี่"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะรับประทานอาหารกลางวัน

นักเรียนพูดกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน : "**ตัว**ข้าวลำก่อ ขอเปิ้นจิมของ**ตัว**ได้ก่อ"

12. **เธอ** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**

อรรถลักษณ์ [2] { [**+อายุเท่ากัน**] / [**–อายุมากกว่า**] }

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน บังเอิญพบกันที่สำนักงานจังหวัด

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**เธอ**มาญะหยังนี่"

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า ที่บ้าน

พี่พูดกับน้อง : "**เธอ**ถูบ้านแล้วกา"

13. **มึง** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [**+รู้จัก**] [**+สนิท**] [**+อายุเท่ากัน**] [**–ทางการ**]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะรับประทานอาหารกลางวันที่ร้านอาหาร

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนชาย : "**มึง**จะกินอะหยัง มึงบ่ไปโฮงเฮียนกา"

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ หน้าโรงเรียนหลังเลิกเรียน

เพื่อนชายพูดกับเพื่อนชาย : "**มึง**ไปไหนมา"

14. **สู** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] { [**+อายุเท่ากัน**] / [**–อายุมากกว่า**] } [**–ทางการ**]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

คนขับรถรับจ้างพูดกับลูกค้าไม่รู้จัก : “**สู**จะไปกับเฮาก่อ”

แม่ค้าพูดกับลูกชาย : “ละอ่อนหมู่นี่ **สู**จะไปเดียด* ”

15. **เขา** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ได้ทุกสถานการณ์**

อรรถลักษณ์ [3]

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ขณะประชุมหมู่บ้าน

ผู้เข้าประชุมพูดถึงผู้อื่น : “วันนี้**เขา**มาประชุมกั๋น”

ผู้เข้าประชุมพูดถึงเพื่อนชาย: “สมศักดิ์**เขา**ติดธุระกะเลยมาบ่ได้เจ้า”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะรับประทานอาหารเย็นที่บ้าน

แม่พูดถึงน้องชาย : “**เขา**บ่มาบ้านเฮาละ”

น้าพูดถึงคนนอกบ้านที่อายุมากกว่า : “ได้ข่าวว่าแม่อุ้ย

เขาบ่สบายวันพูกเลยว่าจะต้มข้าวไปหื้อ”

16. **เปิ้น3** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ได้ทุกสถานการณ์**

อรรถลักษณ์ [3]

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ เป็นทางการ ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่

ผู้ติดต่อกล่าวถึงผู้อื่นกับเจ้าหน้าที่ : “**เปิ้น**บ่อยู่ **เปิ้น**ไปห้องน้ำ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ไม่เป็นทางการ ขณะซื้อของในตลาด

แม่ค้ากล่าวถึงผู้อื่นกับลูกค้า : “คนนั่น **เปิ้น**ไปไหนเหีย

สงสัย**เปิ้น**ญะตังต๊ก”

“สมศรี **เปิ้น**กะซื้อ ไปตะวาเหมือนกั๋น”

17. **มัน** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**

ในกาลเทศะไม่เป็นทางการ

อรรถลักษณ์ [3] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

เพื่อนพูดถึงเพื่อน : “วันนี้**มัน**บ่มาขายของแหมละ”

แม่ค้าพูดถึงลูกชายของตนเอง : “**มัน**เป็นคนนิสัยบ่ดี”

“**มัน**บ่มาจ่วยขายของเลย เล่นต๋ายแต่เกมส์”

---

*จะไปเดียด หมายถึง อย่าเสียงดัง

สรุปความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ พบว่ามีรูปคำจำนวน 16 รูป และจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์ได้ทั้งหมด 17 คำ ทั้งนี้ รูปคำบุรุษสรรพนามบางคำที่มีการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่เหมือนกันได้ เช่น “ข้าเจ้า” กับ “ฉัน” “เขา” กับ “เปิ้น3” จากการสังเกตพบว่า “ข้าเจ้า” มักปรากฏใช้โดยผู้พูดกลุ่มอายุ 55-65 ปี ส่วน “เขา” มักปรากฏใช้โดยผู้พูดกลุ่มอายุ 15-25 ปี

นอกจากนี้การใช้คำบุรุษสรรพนามมักมีลักษณะการใช้คู่กัน เช่น

“กู” ใช้คู่กับ “มึง”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่บ้าน

วัยรุ่นหญิงพูดกับเพื่อนชาย : “อ้าว! วันนี้อยู่บ้านตวยก๊า กุเตือ**กู**หัน**มึง**จ่างไปเล่นบอล”

“ข้า” “เปิ้น1” หรือ “เฮา” ใช้คู่กับ “ตัว”

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนหญิง : “ของ**ข้า**หยังมาได้ลูกจิ้นแก่นเดียว ของ**ตัว**ได้จ้าดนัก”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ไม่เป็นทางการ ขณะซื้อของในตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อน :“**ตัว**รออยู่ก่อนหน่า **เปิ้น**จะไปซื้อของต่างปู้นก่ำก่อน”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะรับประทานอาหารกลางวัน

นักเรียนพูดกับนักเรียน : “**ตัว**ข้าวลำก่อ ขอ**เปิ้น**จิมของ**ตัว**ได้ก่อ”

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน บังเอิญพบกันที่สำนักงานจังหวัด

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เฮา**กำลังเฮียนอยู่ **เฮา**บ่ไป๋ **ตัว**ไปเต้อะ”

“ฮา”ใช้คู่กับ “คิง”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ หน้าโรงเรียนหลังเลิกเรียน

เพื่อนชายพูดกับเพื่อนหญิง : “**ฮา**จะหื้อ**คิง**ก่อน”

“ผม”หรือ“ฉัน”ใช้คู่กับ “คุณ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดิน

ผู้ติดต่อชายพูดกับเจ้าหน้าที่หญิง : “**คุณ**จ่วยอธิบายเรื่องการโอนโฉนดตี้ดินหื้อ**ผม**จิ่มได้ก่อครับ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

พ่อค้าพูดกับลูกค้าหญิง : “**คุณ**บ่มีแบ้งค์ย่อยก๊า **ฉัน**บ่มีตังค์ทอน”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

“เฮา” ใช้คู่กับ “สู”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**สู**จะไปกับ**เฮา**ก่อ”

4. ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน

4.1 รูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามภาษาไทยถิ่นอีสาน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปรูปคำบุรุษสรรพนามได้จำนวน 17 รูป ได้แก่ กู /kuː1/ ข้อย /khɔj6/ ข้าน้อย /khaː6nɔj5/ เขา /khaw1/ คุณ /khun3/ เจ้า /caw5/ ฉัน/chan1/ โต /toː2/ เธอ /thəː3/ ผม /phom1/ เพิ่น /phən4/ มัน/man3/ มึง/mɯŋ3/ ลาว /laːw3/ สู /suː1/ หนู /nuː1/ เฮา /haw3/ เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์ แล้วได้คำ บุรุษสรรพนามทั้งหมดจำนวน 17 คำ ดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 7 คำ

ได้แก่ กู /kuː1/ ข้อย /khɔj6/ ข้าน้อย /khaː6nɔj5/ ฉัน /chan1/ ผม /phom1/ หนู /nuː1/ เฮา /haw3/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 6 คำ

ได้แก่ คุณ /khun3/ เจ้า /caw5/ โต /toː2/ เธอ /thəː3/ มึง/mɯŋ3/ สู /suː1/

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 4 คำ

ได้แก่ เขา /khaw1/ มัน/man3/ เพิ่น /phən4/ ลาว /laːw3/

จากข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 28 ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน

รูปคำ	บุรุษ		
	[1]	[2]	[3]
1.กู /kuː1/	✓		
2.ข้อย /khɔj6/	✓		
3.ข้าน้อย/khaː6nɔj5/	✓		
4.เขา /khaw1/			✓
5.คุณ /khun3/		✓	
6.เจ้า /caw5/		✓	
7.ฉัน /chan1/	✓		
8.โต /toː2/		✓	
9.เธอ /thəː3/		✓	
10.ผม /phom1/	✓		
11.เพิ่น /phən4/			✓
12.มัน /man3/			✓
13.มึง /mɯŋ3/		✓	
14.ลาว /laːw3/			✓
15.สู /suː1/		✓	
16.หนู /nuː1/	✓		
17.เฮา /haw3/	✓		

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 28 แสดงให้เห็นว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสานมีจำนวน 17 รูป และเมื่อจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์จะมีจำนวน 17 คำ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ามีรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสานจะเป็นรูปคำที่มีความหมายเดียว

4.2 การใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม

การใช้คำบุรุษสรรพนามนอกจากจะคำนึงถึงความหมายทางไวยากรณ์แล้วยังต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในการใช้คำบุรุษสรรพนาม ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามของผู้พูดในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1.เพศของผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึง 2.ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง ด้านบทบาทความสนิทสนม อายุ และ 3.กาลเทศะ ได้แก่ ความเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จากรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสานจำนวน 17 รูป ได้แก่ กู /kuː2/ ข้อย /khɔj6/ ข้าน้อย /khaːɓnɔj5/ เขา /khaw1/ คุณ /khun3/ เจ้า /caw5/ ฉัน/chan1/ โต /toː2/ เธอ /thəː3/ ผม /phom1/ เพิ่น /phən4/ มัน/man3/ มึง/mɯŋ3/ ลาว /laːw3/ สู /suː1/ หนู /nuː1/ เฮา /haw3/ เมื่อนำมาจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์แล้วจะได้คำบุรุษสรรพนามทั้งหมดจำนวน 17 คำ มีรายละเอียดการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

มีจำนวน 7 คำจัดกลุ่มการใช้ได้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันและอายุไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ผม /phom1/

2.ใช้แทนผู้พูดเพศหญิง เมื่อพูดกับคนไม่รู้จักหรือไม่รู้จัก ไม่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรืออายุมากกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ฉัน /chan1/

3. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรืออายุไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ข้าน้อย /khaːɓnɔj5/

4. ใช้แทนผู้พูดเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุมากกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ หนู /nuː1/

5. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ข้อย /khɔj6/

6. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เฮา /haw3/

7. ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนรู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ กู /ku:2/

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

มีจำนวน 6 คำ จัดกลุ่มการใช้ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ คุณ /khun3/

2. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เจ้า /caw5/

3. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ เธอ /thə:3/ โต /to:2/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักที่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ มึง/mɯŋ3/ สู /su:1/

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

มีจำนวน 4 คำ จัดกลุ่มการใช้ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1.ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เพิ่น /phən4/

2. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ มัน/man3/

3. ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนมกัน อายุเท่ากันหรือมากกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ลาว /la:w3/

4.ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิทสนม อายุเท่ากันหรือมากกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ เขา /khaw1/

จากความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 29 ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำรูปบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทยถิ่นอีสาน

คำ	ความหมาย	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม										
		เพศของผู้พูด		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
	บุรุษ	ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง		บทบาท		ความสนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
1. กู	[1]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
2. ข้อย	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
3.ข้าน้อย	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
4. ฉัน	[1]		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
5. ผม	[1]	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
6. หนู	[1]		✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
7. เฮา	[1]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
8. คุณ	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
9. เจ้า	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10. โต	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
11. เธอ	[2]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 29 (ต่อ)

คำ	ความหมาย	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม										
		เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				บทบาท		ความสนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
	บุรุษ	[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
12. มึง	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
13. สู	[2]	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
14. เขา	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
15. เพิ่น	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16. มัน	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
17. ลาว	[3]	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 29 แสดงความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม สามารถเขียนอรรถลักษณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **กู** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน ในตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**กู**ซิไปตลาดซื้อเนื้องัวแล้วค่อยซิกับมาเด้อ”

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่า ในตลาด

แม่ค้าอายุมากพูดกับลูกค้าอายุน้อย : “เดี๋ยว**กู**ไปยืมตาซั่ง เพิ่นให้กะได้”

2. **ข้อย** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [**–ทางการ**]

ตัวอย่าง สถานการณ์ ที่บ้าน

พี่ชายพูดกับแม่ : “**ข้อย**คา* เบิ่งโทรทัศน์อยู่บ่ได้ยินเสียงโทรศัพท์”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ที่ตลาด

แม่ค้าพูดลูก : “เจ้าซิไปธนาคารกับ**ข้อย**บ่ มื้ออื่น”

3. **ข้าน้อย** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] [**+ทางการ**]

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ขณะติดต่อราชการ

ผู้ติดต่อชายพูดกับเจ้าหน้าที่ : “**ข้าน้อย**บ่ได้เอาทะเบียนบ้านมานำ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ขณะติดต่อราชการ

ผู้ติดต่อหญิงพูดกับเจ้าหน้าที่ : “อาทิตย์หน้าแล้วบ่ **ข้าน้อย**ซิได้มาอีกอยู่”

4. **ฉัน** **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศหญิง อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**

อรรถลักษณ์ [1] [**–ชาย**] { [**+อายุเท่ากัน**] / [**+อายุมากกว่า**] }

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนหญิง : “**ฉัน**ซิโทรไปถามเธออีกเที่อ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า

เพื่อนหญิงพูดกับพี่ชาย : “เอื้อยให้**ฉัน**เอาเสื้อ ไปให้บ่ละ”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

* คา หมายถึง กำลัง

5. **ผม** **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศชาย ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [1] **[+ชาย] [+ทางการ]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ ขณะประชุม/ติดต่อราชการ

ผู้เข้าประชุมชายพูดกับผู้เข้าประชุม :

"**ผม**อยากให้คุณเสนอความคิดเห็นได้เลย"

ผู้เข้าประชุมชายพูดกับผู้เข้าประชุมหญิง :

"**ผม**ขอยืมปากกาแหน่"

6. **หนู** **สรรพนามใช้แทนผู้พูดเพศหญิง เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า**

อรรถลักษณ์ [1] **[–ชาย] [+อายุมากกว่า]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ใช้แทนผู้พูดเพศหญิง เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า

หลานสาวพูดกับป้าที่บ้าน : "ป้าให้**หนู**ไปนำได้บ่"

นักเรียนพูดกับครูที่ห้องเรียน : "**หนู**บ่ได้ถามแม่ว่าเพิ่นจะกลับมาจักโมง"

7. **เฮา** **สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้**

อรรถลักษณ์ [1] { **[+อายุเท่ากัน]** / **[-อายุมากกว่า]** }

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน หน้าโรงภาพยนตร์

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**เฮา**กะว่าซิไปเบิ่งหนังก่อน ค่อยซิไปกินข้าว"

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่าขณะประชุมหมู่บ้าน

ลุงพูดกับกำนันอายุน้อยกว่า :

"**เฮา**ว่า นายกเพิ่นอยากให้ฟ่าวๆ* เฮ็ดเวียก** นี้"

8. **คุณ** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ในกาลเทศะที่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] **[+ทางการ]**

ตัวอย่าง สถานการณ์ ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานอำเภอ

เจ้าหน้าที่ : " ให้**คุณ**ย่างไปช่องต่อหน้านี้เด้อ"

เจ้าหน้าที่ : "**คุณ**ต้องนำหลักฐานอื่นๆ มานำอีก"

---

*ฟ่าวๆ หมายถึง รีบๆ

**เฮ็ดเวียก หมายถึง ทำงาน

9. เจ้า **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ได้ทุกสถานการณ์**

อรรถลักษณ์ [2]

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะประชุม

ผู้ใหญ่บ้านถามผู้เข้าร่วมประชุม : “หากว่า **เจ้า**บ่เข้าใจก็ยกมือถามได้”

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะขณะซื้อของในตลาด

ลูกค้าหญิงพูดกับแม่ค้า : “ข้อยกะซื้อกับ**เจ้า**ทุกมื้อ บ่ลดอีกแหน”

10. โต **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า**

อรรถลักษณ์ [2] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “เฮาซิไปกับ**โต**นำได้บ่”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

พี่พูดกับน้อง : “**โต**มาหาเอื้อยตอนแลงก็ได้”

11. เธอ **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากัน**

อรรถลักษณ์ [2] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนชายพูดกับเพื่อนชาย : “**เธอ**ไปเฮ็ดงานอยู่ใสมา”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

พี่ชายพูดกับน้องสาว : “**เธอ**กะบ่ต้องไปตามใจมันดอก”

12. มึง **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ในตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุเท่ากัน

สามีพูดกับภรรยา : “กูซิไปซื้อผักเด้อ **มึง**ถ้า* อยู่นี้”

---

*ถ้า หมายถึง รอ

ตัวอย่าง สถานการณ์ในตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุน้อยกว่า

พี่พูดกับน้อง : “**มึง**คือบ่ซื้อไปเผื่อโลด ซิได้บ่มาซื้ออีก”

13. **สู** **สรรพนามใช้แทนผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะอยู่ที่บ้าน เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุเท่ากัน

สามีพูดกับภรรยา : “ถ้ามึงบ่เบิ่งโทรทัศน์ **สู**กะไปบ้านนา* ติละ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ในตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุน้อยกว่า

พี่พูดกับน้อง : “**สู**ไปซื้อมาได้บ่ กูซิไปซื้ออื่น”

14. **เขา** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ**

อรรถลักษณ์ [3] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [+ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันในห้องประชุมหมู่บ้าน

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดถึงชายอายุเท่ากัน : “ปานนี้แล้ว **เขา**บ่มาดอก”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อกล่าวถึงคนที่อายุน้อยกว่า ในห้องประชุมหมู่บ้าน

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดถึงชายอายุน้อยกว่า :

“หน้าที่นี้ **เขา**แม่นต้องเป็นคนรายงานเอง”

15. **เพิ่น** **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกล่าวถึง ได้ทุกสถานการณ์**

อรรถลักษณ์ [3]

ตัวอย่าง สถานการณ์ในขณะประชุม

ผู้เข้าประชุมกล่าวถึงผู้อื่น : “**เพิ่น**เป็นคนไปบอกชาวบ้าน”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ขณะซื้อของในตลาด

ชายกลางคนพูดถึงเพื่อน : “**เพิ่น**บ่ได้มาดอกมื้อนี้ ไปงานดอง** ”

---

*นา หมายถึง น้า

**งานดอง หมายถึง งานแต่งงาน

16. มัน **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้**

อรรถลักษณ์ [3] { **[+อายุเท่ากัน]** / **[–อายุมากกว่า]** }

ตัวอย่าง สถานการณ์ ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุเท่ากัน

เพื่อนชายพูดถึงเพื่อนหญิง : “กูว่า **มัน**บ่มาหามึงดอก มื้อนี้”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุน้อยกว่า ที่ตลาด

พี่สาวพูดถึงน้องชาย : “บ่ว่าจังได๋* **มัน**ก็บ่บอกมึงกะแล้วกัน”

ตัวอย่าง สถานการณ์ใช้แทนผู้ที่ถูกล่างถึงในห้องประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดถึงรุ่นน้อง : “**มัน**บ่มาดอกมื้อนี้”

17. ลาว **สรรพนามใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้**

อรรถลักษณ์ [3] { **[+อายุเท่ากัน]** / **[+อายุมากกว่า]** }

ตัวอย่าง สถานการณ์ ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุเท่ากัน

เพื่อนชายพูดถึงเพื่อนหญิง : “เฮาว่าแล้ว **ลาว**บ่ไปนำพวกเฮาดอก”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึง ที่อายุมากกว่า

ลูกสาวพูดถึงยาย : “**ลาว**ฝากถามหาแม่อยู่”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทยถิ่นอีสาน พบว่ามีรูปคำจำนวน 17 รูป และจำแนกตามความหมายทางไวยากรณ์ได้ทั้งหมด 17 คำ ทั้งนี้คำบุรุษสรรพนามบางคำอาจมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่เหมือนกันได้ เช่น “โต” กับ “เธอ” “มึง” กับ “สู” สังเกตได้ว่า “โต” และ “เธอ” สามารถใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือหญิงก็ได้ แต่มักนิยมใช้ “เธอ” แทนผู้ฟังเพศหญิงมากกว่า ส่วน “มึง” กับ “สู” สังเกตได้ว่า “มึง” มักปรากฏใช้โดยผู้พูดกลุ่มอายุ 15-25 ปี “สู” มักปรากฏใช้โดยผู้พูดกลุ่มอายุ 55-65 ปี

นอกจากนี้การใช้คำบุรุษสรรพนามมักมีลักษณะการใช้คู่กัน เช่น

“กู” ใช้คู่กับ “มึง” หรือ “สู”

ตัวอย่าง สถานการณ์ในตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุเท่ากัน

สามีพูดกับภรรยา : “**กู**ซิไปซื้อผักเด้อ **มึง**ถ้าอยู่นี้”

---

*จังได๋ หมายถึง อย่างไร

ตัวอย่าง สถานการณ์ในตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุน้อยกว่า

พี่พูดกับน้อง : “**สู**ไปซื้อมาได้บ่ **กู**ซิไปซื้ออื่น”

“ผม” ใช้คู่กับ “คุณ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ ขณะประชุม/ติดต่อราชการ

ผู้เข้าประชุมชายพูดกับผู้เข้าประชุม :

“**ผม**อยากให้**คุ**ณเสนอความคิดเห็นได้เลย”

“ข้อย” ใช้คู่กับ “เจ้า”

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะขณะซื้อของในตลาด

ลูกค้าหญิงพูดกับแม่ค้า : “**ข้อย**กะซื้อกับ**เจ้า**ทุกมือ บ่ลดอีกแหน”

“เฮา” ใช้คู่กับ “โต”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เฮา**ซิไปกับ**โต**นำได้บ่”

“ฉัน”ใช้คู่กับ “เธอ”

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนหญิง : “**ฉัน**ซิโทรไปถาม**เธอ**อีกเที่อ”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สรุประบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ประกอบด้วยรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม ดังผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีจำนวนรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ ตลอดจนการใช้ตามปัจจัยทางสังคมทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งผู้ศึกษาจะอธิบายรายละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 4
เปรียบเทียบรูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย

ในบทนี้กล่าวถึงการเปรียบเทียบรูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น โดยแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

1. เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น
2. เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม
   - 2.1 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม 4 ถิ่น
   - 2.2 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือน
   - 2.3 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น

จากการเก็บข้อมูลคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ซึ่งอธิบายไว้ในบทที่ 3 แล้วแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นมีจำนวนรูปคำและการออกเสียง ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลางมีรูปคำบุรุษสรรพนามจำนวน 18 รูป ได้แก่

กระผม / kra2phom5/	กู /ku:2/
แก /kɛ:2/	ข้า /kha:4/
ข้าพเจ้า /kha:4pha2caw4/	เขา /khaw1/
คุณ /khun2/	ฉัน/chan1/
ดิฉัน /di2chan1/	ตัวเอง /tua2ʔe:ŋ2/
ท่าน / than4/	เธอ /thə:2/
ผม /phom1/	มัน /man2/
มึง /mɯŋ2/	เรา /raw2/
หนู /nu:1/	เอ็ง /ʔeŋ2/

ภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำบุรุษสรรพนามจำนวน 16 รูป ได้แก่

กู /ku:2/	แก /kɛ:2/
เขา /khaw1/	คุณ /khun3/
ฉัน/chan3/	ตัวเอง /tua5ʔe:ŋ2/
เติ้น /tən5/	เธอ /thə3/
ท่าน / tha:n4/	นุ้ย /nuj6/
ผม /phom1/	มัน/ man3/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มึง/mɯŋ3/ เรา/raw3/

สู /su:1/ เอ็ง /ʔeŋ2/

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีรูปคำบุรุษสรรพนามจำนวน 16 รูป ได้แก่

กู /ku:1/ ข้า /kha:1/

ข้าเจ้า /ka:1caw1/ เขา /khaw1/

คิง /khiŋ2/ คุณ /khun2/

ฉัน/chan1/ ตัว /tua1/

เธอ /thə:2/ เปิ้น /pən5/

ผม /phom1/ มัน/man2/

มึง/mɯŋ2/ สู /su:1/

ฮา /ha:2/ เฮา /haw2/

ภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำบุรุษสรรพนามจำนวน 17 รูป ได้แก่

กู /ku:2/ ข้อย /khɔj6/

ข้าน้อย /kha:6nɔj5/ เขา /khaw1/

คุณ /khun3/ เจ้า /caw5/

ฉัน/chan1/ โต /to:2/

เธอ /thə:3/ ผม /phom1/

เพิ่น /phən4/ มัน/man3/

มึง/mɯŋ3/ ลาว/la:w3/

สู/su:1/ หนู/nu:1/

เฮา/haw3/

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น พบว่ามีรูปคำที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น จำนวนทั้งหมด 30 รูป มีรูปคำเหมือนกันจำนวน 18 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา สู แก ตัวเอง ท่าน เอ็ง ข้า หนู เปิ้น ตัว โดยแบ่งเป็นรูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น จำนวน 9 รูป รูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น จำนวน 1 รูป รูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 8 รูป และรูปคำเฉพาะถิ่นจำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เติ้น นุ้ย ข้าเจ้า คิง ฮา ข้อย ข้าน้อย เจ้า ลาว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 รูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นพบว่ามีรูปคำเหมือนกันทั้ง 4 ถิ่น จำนวน 9 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา*

ตารางที่ 30 รูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น

รูปคำที่	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1	กู /kuː2/	กู /kuː2/	กู /kuː1/	กู /kuː2/
2	เขา /khaw1/	เขา /khaw1/	เขา /khaw1/	เขา /khaw1/
3	คุณ /khun2/	คุณ /khun3/	คุณ /khun2/	คุณ /khun3/
4	ฉัน/chan1/	ฉัน/chaːn3/	ฉัน/chan1/	ฉัน/chan1/
5	เธอ /thəː2/	เธอ /thəː3/	เธอ /thəː2	เธอ /thəː3/
6	ผม /phom1/	ผม /phom1/	ผม /phom1/	ผม /phom1/
7	มัน /man2/	มัน/ man3/	มัน/man2/	มัน/man3/
8	มึง /mɯŋ2/	มึง/mɯŋ3/	มึง/mɯŋ2/	มึง/mɯŋ3/
9	เรา /raw2	เรา/raw3/	เฮา /haw2/	เฮา /haw3/

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

จากตารางจะเห็นได้ว่ารูปคำที่ใช้เหมือนกันทั้ง 4 ถิ่นมีทั้งหมด 9 รูปคำ ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา ซึ่งออกเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันตามเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นแต่ละถิ่นดังกล่าวไว้ในหัวข้อระบบเสียงภาษาไทย 4 ถิ่น

1.2 รูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นพบว่ามีรูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น จำนวน 1 รูป ได้แก่ สู

---

*เรา หรือ เฮา ถือเป็นรูปคำเดียวกัน เนื่องจากเป็นคำศัพท์ร่วมเสียงปฏิภาค (Correspondent Cognate) ซึ่งมีลักษณะของเสียงปฏิภาคที่ต่างกันอย่างมีระบบ กล่าวคือในระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานไม่มีเสียงพยัญชนะ ร /r/ โดยคำในภาษาไทยถิ่นกลางที่มีเสียง ร /r/ ภาษาถิ่นทั้ง 2 จะออกเป็นเสียง ฮ /h/ เช่น เรา ออกเสียงเป็น เฮา หรือ รัก ออกเสียงเป็น ฮัก

ตารางที่ 31 รูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น

รูปคำที่	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1		สู /su:1/	สู /su:1/	สู /su:1/

จากตารางแสดงให้เห็นว่ารูปคำที่ใช้เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น มี 1 รูปคำได้แก่ สู โดย รูปคำ สู จะใช้เหมือนกันในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ซึ่งออกเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นแต่ละถิ่น

1.3 รูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นพบว่ามีรูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 8 รูป ได้แก่ แก ตัวเอง ท่าน เอ็ง ข้า หนู เปิ้น* ตัว**

ตารางที่ 32 รูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงอนลิขสิทธิ์

รูปคำที่	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1	แก /kɛ:2	แก /kɛ:2/		
2	ตัวเอง /tua2ʔe:ŋ2/	ตัวเอง/tua5ʔe:ŋ2/		
3	ท่าน /than4/	ท่าน /tha:n4/		
4	เอ็ง /ʔeŋ2/	เอ็ง /ʔeŋ2/		
5	ข้า/kha:4/		ข้า/kha:1/	
6	หนู /nu:1/			หนู /nu:1/
7			เปิ้น /pən5/	เพิ่น /phən4/
8			ตัว /tua1/	โต /to:2/

*เปิ้น หรือ เพิ่น ถือเป็นรูปคำเดียวกัน เนื่องจากเป็นคำศัพท์ร่วมเสียงปฏิภาค (Correspondent Cognate) ซึ่งมีลักษณะของเสียงปฏิภาคที่ต่างกันอย่างมีระบบในภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสาน

**ตัว หรือ โต ถือเป็นรูปคำเดียวกัน ในภาษาไทยถิ่นอีสานจะออกเสียง ตัว เป็น โต เช่น ไก่ 1 ตัว ออกเสียงเป็น ไก่ 1 โต เป็นต้น

จากตารางที่ 32 จะเห็นได้ว่ารูปคำที่ใช้เหมือนกัน 2 ถิ่น มี 8 รูป คือ รูปคำที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางเหมือนกับภาษาไทยถิ่นใต้ จำนวน 4 รูป ได้แก่ แก ตัวเอง ท่าน และเอ็ง รูปคำที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางเหมือนกับถิ่นเหนือ จำนวน 1 รูป ได้แก่ ข้า รูปคำที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางเหมือนกับภาษาไทยถิ่นอีสาน จำนวน 1 รูป ได้แก่ หนู และรูปคำที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือเหมือนกับภาษาไทยอีสาน จำนวน 2 รูป ได้แก่ เปิ้น ตัว

1.4 รูปคำเฉพาะถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นพบว่ามีรูปคำที่ใช้เฉพาะถิ่น ซึ่งไม่ปรากฏใช้ในถิ่นอื่นเลย จำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เติ้น นุ้ย ข้าเจ้า คิง ฮา ข้อย ข้าน้อย เจ้า และลาว โดยรูปคำทั้ง 12 รูปนี้เป็นรูปคำที่ใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางจำนวน 3 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้จำนวน 2 รูป ได้แก่ เติ้น นุ้ย ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 3 รูป ได้แก่ ข้าเจ้า คิง ฮา และใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นอีสานจำนวน 4 รูป ได้แก่ ข้อย ข้าน้อย เจ้า ลาว ดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 รูปคำเฉพาะถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รูปคำที่	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1	กระผม /kra2phom1/			
2	ข้าพเจ้า/ kha:4pha1caw4/			
3	ดิฉัน /di2chan1/			
4		เติ้น /tən5/		
5		นุ้ย /nuj6/		
6			ข้าเจ้า/ka:1caw1/	
7			คิง /khiŋ2/	
8			ฮา /ha:2/	
9				ข้อย /khɔj6/
10				ข้าน้อย/kha:6nɔj5/
11				เจ้า /caw5/
12				ลาว/la:w3/

รูปคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นมีทั้งหมด 30 รูป โดยแบ่งเป็นรูปคำเหมือนจำนวน 18 รูป ทั้งนี้เป็นรูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น จำนวน 9 รูป เหมือนกัน 3 ถิ่น จำนวน 1 รูป เหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 8 รูป และรูปคำเฉพาะถิ่นจำนวน 12 รูป โดยใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลาง จำนวน 3 รูป ภาษาไทยถิ่นใต้ จำนวน 2 รูป ภาษาไทยถิ่นเหนือ จำนวน 3 รูป และใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นอีสาน จำนวน 4 รูป สามารถสรุปเป็นตารางการใช้รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบการใช้รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น

ลำดับ	รูปคำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1.	กู	✓	✓	✓	✓
2.	เขา	✓	✓	✓	✓
3.	คุณ	✓	✓	✓	✓
4.	ฉัน	✓	✓	✓	✓
5.	เธอ	✓	✓	✓	✓
6.	ผม	✓	✓	✓	✓
7.	มัน	✓	✓	✓	✓
8.	มึง	✓	✓	✓	✓
9.	เรา	✓	✓	✓	✓
10.	สู	-	✓	✓	✓
11.	แก	✓	✓	-	-
12.	ตัวเอง	✓	✓	-	-
13.	ท่าน	✓	✓	-	-
14.	เอ็ง	✓	✓	-	-
15.	ข้า	✓	-	✓	-
16.	หนู	✓	-	-	✓
17.	ตัว	-	-	✓	✓
18.	เปิ้น	-	-	✓	✓
19.	กระผม	✓	-	-	-
20.	ข้าพเจ้า	✓	-	-	-

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ลำดับ	รูปคำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
21.	ดิฉัน	✓	-	-	-
22.	เติ้น	-	✓	-	-
23.	นุ้ย	-	✓	-	-
24.	ข้าเจ้า	-	-	✓	-
25.	คิง	-	-	✓	-
26.	ฮา	-	-	✓	-
27.	ข้อย	-	-	-	✓
28.	ข้าน้อย	-	-	-	✓
29.	เจ้า	-	-	-	✓
30.	ลาว	-	-	-	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ผลการเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่นพบว่าภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นมีรูปคำบุรุษสรรพนามที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำเหมือนกันมากกว่าเมื่อเทียบกับภาษาไทยถิ่นอื่น คือจำนวน 13 รูปคำ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น คือจำนวน 12 รูปคำ ทั้งนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ผู้ศึกษาตั้งไว้

2. เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม

2.1 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม 4 ถิ่น

จากผลการศึกษาสามารถเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น พบว่ามีคำสรรพนามบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ดังต่อไปนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ 1

จากผลการศึกษาพบว่ามีคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ทั้งหมดจำนวน 16 คำ ทั้งนี้ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางจำนวน 10 คำ ได้แก่ กระผม กู ข้า ข้าพเจ้า เขา ฉัน ดิฉัน ผม เรา หนู ภาษาไทยถิ่นใต้ 5 คำ ได้แก่ กู ฉัน นุ้ย ผม เรา ภาษาไทยถิ่นเหนือ 8 คำ ได้แก่ กู ข้า ข้าเจ้า ฉัน เปิ้น ผม ฮา เฮา และภาษาไทยถิ่นอีสาน 7 คำ ได้แก่ กู ข้อย ข้าน้อย ฉัน ผม หนู เฮา ดังตารางที่ 35

ตารางที่ 35 เปรียบเทียบคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทย 4 ถิ่น

ภาษาถิ่น / คำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1.กระผม	✓	-	-	-
2.กู	✓	✓	✓	✓
3.ข้อย	-	-	-	✓
4.ข้า	✓	-	✓	-
5.ข้าพเจ้า	✓	-	-	-
6.ข้าเจ้า	-	-	✓	-
7.ข้าน้อย	-	-	-	✓
8.เขา	✓	-	-	-
9.ฉัน	✓	✓	✓	✓
10.ดิฉัน	✓	-	-	-
11.นุ้ย	-	✓	-	-
12.เปิ้น	-	-	✓	
13.ผม	✓	✓	✓	✓
14.เรา	✓	✓	✓	✓
15.หนู	✓	-	-	✓
16.ฮา	-	-	✓	-

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงวันลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 35 แสดงให้เห็นว่าคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นมีจำนวนทั้งหมด 16 คำ เมื่อเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนาม ซึ่งใช้แทนบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น พบว่ามีรูปคำที่ใช้เหมือนกันทั้ง 4 ถิ่นจำนวน 4 คำ ได้แก่ กู ฉัน ผม เรา ใช้เหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 2 คำ ได้แก่ ข้า หนู และใช้เฉพาะถิ่นจำนวน 10 คำ ได้แก่ กระผม ข้อย ข้าน้อย ข้าพเจ้า ข้าเจ้า เขา ดิฉัน นุ้ย เปิ้น ฮา

คำสรรพนามบุรุษที่ 2

จากผลการศึกษาพบว่ามีคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ทั้งหมดจำนวน 15 คำ ทั้งนี้ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางจำนวน 9 คำ ได้แก่ ได้แก่ แก คุณ ตัวเอง ท่าน เธอ มึง เรา หนู เอ็ง ภาษาไทยถิ่นใต้ 10 คำ ได้แก่ แก คุณ ตัวเอง เต้ิน เธอ นุ้ย มึง เรา สู เอ็ง ภาษาไทยถิ่นเหนือ 6 คำ

ได้แก่ คิง คุณ ตัว เธอ มึง สู และภาษาไทยถิ่นอีสาน 6 คำ ได้แก่ คุณ เจ้า โต เธอ มึง สู ดังตารางที่ 36

ตารางที่ 36 เปรียบเทียบคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษาไทย 4 ถิ่น

ภาษาถิ่น / คำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1.แก	✓	✓	-	-
2.คิง	-	-	✓	-
3.คุณ	✓	✓	✓	✓
4.เจ้า	-	-	-	✓
5.ตัว/โต	-	-	✓	✓
6.ตัวเอง	✓	✓	-	-
7.เติ้น	-	✓	-	-
8.ท่าน	✓	-	-	-
9.เธอ	✓	✓	✓	✓
10.นุ้ย	-	✓	-	-
11.มึง	✓	✓	✓	✓
12.เรา	✓	✓	-	-
13.สู	-	✓	✓	✓
14.หนู	✓	-	-	-
15. เอ็ง	✓	✓	-	-

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 36 แสดงให้เห็นว่าคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยมีจำนวนทั้งหมด 15 คำ เมื่อเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนาม ซึ่งใช้แทนบุรุษที่ 2 ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น พบว่ามีคำที่ใช้เหมือนกันทั้ง 4 ถิ่น จำนวน 3 คำ ได้แก่ คุณ เธอ มึง ใช้เหมือนกัน 3 ถิ่น จำนวน 1 คำ ได้แก่ สู ใช้เหมือนกันจำนวน 2 ถิ่น จำนวน 5 คำ ได้แก่ แก ตัว ตัวเอง เรา เอ็ง และใช้เฉพาะถิ่นจำนวน 6 คำ ได้แก่ คิง เจ้า เติ้น ท่าน นุ้ย หนู

คำสรรพนามบุรุษที่ 3

จากผลการศึกษาพบว่ามีคำสรรพนามบุรุษที่ 3 ทั้งหมดจำนวน 7 คำ ทั้งนี้ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางจำนวน 5 คำ ได้แก่ แก เขา ท่าน เธอ มัน ภาษาไทยถิ่นใต้ 4 คำ ได้แก่ แก เขา มัน ท่าน ภาษาไทยถิ่นเหนือ 3 คำ ได้แก่ เขา เปิ้น มัน และภาษาไทยถิ่นอีสาน 4 คำ ได้แก่ เขา เพิ่น มัน ลาว ดังตารางที่ 37

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบคำสรรพนามบุรุษที่ 3 ในภาษาไทย 4 ถิ่น

ภาษาถิ่น / คำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1.แก	✓	✓	-	-
2.เขา	✓	✓	✓	✓
3.ท่าน	✓	✓	-	-
4.เธอ	✓	-	-	-
5.เปิ้น	-	-	✓	✓
6.มัน	✓	✓	✓	✓
7.ลาว	-	-	-	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 37 แสดงให้เห็นว่าคำสรรพนามบุรุษที่ 3 ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยมี จำนวนทั้งหมด 7 คำ เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนาม ซึ่งใช้แทนบุรุษที่ 3 ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น พบว่ามีคำที่ใช้เหมือนกันทั้ง 4 ถิ่น จำนวน 2 คำ ได้แก่ เขา มัน ใช้เหมือนกันจำนวน 2 ถิ่น จำนวน 3 คำ ได้แก่ แก ท่าน เปิ้น และใช้เฉพาะถิ่นจำนวน 2 คำ ได้แก่ เธอ มัน

ตารางที่ 38 เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามตามความหมายทางไวยากรณ์ในภาษาไทย 4 ถิ่น

ลำดับ	รูปคำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
1	กระผม	[1]	-	-	-
2	กู	[1]	[1]	[1]	[1]
3	แก	[2], [3]	[2], [3]	-	-
4	ข้อย	-	-	-	[1]
5	ข้า	[1]	-	[1]	-
6	ข้าพเจ้า	[1]	-	-	-
7	ข้าเจ้า	-	-	[1]	-
8	ข้าน้อย	-	-	-	[1]
9	เขา	[1], [3]	[3]	[3]	[3]
10	คิง	-	-	[2]	-
11	คุณ	[2]	[2]	[2]	[2]
12	เจ้า	-	-	-	[2]
13	ฉัน	[1]	[1]	[1]	[1]
14	ดิฉัน	[1]	-	-	-
15	ตัว	-	-	[2]	[2]
16	ตัวเอง	[2]	[2]	-	-
17	เติ้น	-	[2]	-	-
18	ท่าน	[2] , [3]	[3]	-	-
19	เธอ	[2] , [3]	[2]	[2]	[2]
20	นุ้ย	-	[1], [2]	-	-
21	เปิ้น	-	-	[1], [3]	[3]
22	ผม	[1]	[1]	[1]	[1]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 38 (ต่อ)

ลำดับ	รูปคำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
23	มัน	[3]	[3]	[3]	[3]
24	มึง	[2]	[2]	[2]	[2]
25	เรา	[1], [2]	[1], [2]	[1]	[1]
26	ลาว	-	-	-	[3]
27	สู	-	[2]	[2]	[2]
28	หนู	[1], [2]	-	-	[1]
29	ฮา	-	-	[1]	-
30	เอ็ง	[2]	[2]	-	-

จากตารางที่ 38 เปรียบเทียบให้เห็นรูปคำบุรุษสรรพนามตามความหมายทางไวยากรณ์ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น พบว่ามีจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบันทั้งหมด 30 รูป โดยพบว่ารูปคำเหมือนกันแต่ใช้ในความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกันจำนวน 6 รูป ได้แก่ “เขา” “ท่าน” “เธอ” “เป้น” “เรา” และ “หนู” ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วังท่าพระ

“เขา” ในภาษาไทยถิ่นกลางใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น

“ท่าน” ในภาษาไทยถิ่นกลางใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น

“เธอ” ในภาษาไทยถิ่นกลางใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เท่านั้น

“เป้น” ในภาษาไทยถิ่นเหนือใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น

“เรา” ในภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 เท่านั้น

“หนู” ในภาษาไทยถิ่นกลางใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 เท่านั้น

นอกจากนี้สังเกตได้ว่าคำบุรุษสรรพนามภาษาไทยถิ่นกลางมีความหมายที่หลากหลายมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการใช้รูปคำ “เขา” “ท่าน” “เธอ” “เรา” และ “หนู” ภาษาไทยถิ่นกลางมีความหมายทางไวยากรณ์ที่มากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่นๆ กล่าวคือรูปคำบุรุษสรรพนาม 1 รูป มีความหมายได้ 2 ความหมาย

2.2 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือน

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่ารูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน มีทั้งหมด 18 รูป แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น มีจำนวน 9 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น มีจำนวน 1 รูป ได้แก่ สู รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น มีจำนวน 8 รูป ได้แก่ แก ข้า ตัว ตัวเอง ท่าน เป็น หนู เอ็ง สามารถเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ ได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่นในการศึกษาครั้งนี้พบจำนวน 9 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา สามารถนำมาเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 39 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น

รูปคำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
กู	[1]	[1]	[1]	[1]
เขา	[1] , [3]	[3]	[3]	[3]
คุณ	[2]	[2]	[2]	[2]
ฉัน	[1]	[1]	[1]	[1]
เธอ	[2] , [3]	[2]	[2]	[2]
ผม	[1]	[1]	[1]	[1]
มัน	[3]	[3]	[3]	[3]
มึง	[2]	[2]	[2]	[2]
เรา	[1] , [2]	[1]	[1]	[1]

จากตารางที่ 39 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกันทั้ง 4 ถิ่น พบว่าความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามเหมือนกัน 6 รูปได้แก่ “กู” “ฉัน” “ผม” ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ทุกถิ่น “คุณ” “มึง” ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ทุกถิ่น และ “มัน” ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ทุกถิ่น และมีความหมายทางไวยากรณ์ต่างกัน 3 รูป ได้แก่ “เขา” “เธอ” “เรา” ดังรายละเอียด

“เขา” ในภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง บุรุษที่ 1 และหมายถึง บุรุษที่ 3 ส่วนในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน “เขา” มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึง บุรุษที่ 3

“เธอ” ในภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง บุรุษที่ 2 และหมายถึง บุรุษที่ 3 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน “เธอ” มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึง บุรุษที่ 2

“เรา” ในภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง บุรุษที่ 1 และหมายถึง บุรุษที่ 2 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน “เรา” มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึง บุรุษที่ 1

2.2.2 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่นในการศึกษาครั้งนี้พบจำนวน 1 รูป ได้แก่ สู สามารถนำมาเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ ได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 40 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น

รูปคำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
สู	-	[2]	[2]	[2]

จากตารางที่ 40 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น ได้แก่รูปคำ “สู” โดยมีความหมายที่เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น กล่าวคือ หมายถึงคำสรรพนามบุรุษที่ 2

2.2.3 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่นในการศึกษาครั้งนี้พบจำนวน 8 รูป ได้แก่ แก ตัวเอง เป็น หนู เอ็ง สามารถนำมาเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ได้ดังนี้

ตารางที่ 41 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น

รูปคำ	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
แก	[2] , [3]	[2] , [3]		
ข้า	[1]		[1]	
ตัว			[2]	[2]
ตัวเอง	[2]	[2]		
เปิ้น/เพิ่น*			[1] , [3]	[2]
ท่าน	[2] , [3]	[3]		
หนู	[1] , [2]			[1]
เอ็ง	[2]	[2]		

จากตารางที่ 41 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น พบว่าความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามเหมือนกัน 5 รูปได้แก่ “ข้า” ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 “แก” ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หรือ 2 และ “ตัว” “ตัวเอง” “เอ็ง” ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 และมีความหมายทางไวยากรณ์ต่างกัน 3 รูป ได้แก่ “เปิ้น” “ท่าน” “หนู” ดังรายละเอียด

“เปิ้น/เพิ่น” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสาน ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกัน ดังนี้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมายถึง บุรุษที่ 1 หรือหมายถึงบุรุษที่ 3 แต่ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง บุรุษที่ 2 เท่านั้น

“ท่าน” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกันดังนี้ ภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง บุรุษที่ 2 หรือบุรุษที่ 3 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง บุรุษที่ 3

“หนู” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกัน ดังนี้ ภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง บุรุษที่ 1 และหมายถึง บุรุษที่ 2 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง บุรุษที่ 1

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

* ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะเขียน “เปิ้น” มาก่อน “เพิ่น” เนื่องจากเรียงลำดับตามการอธิบายภาษาไทยถิ่นเหนือก่อนภาษาไทยถิ่นอีสาน

2.3 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นพบว่ามีรูปคำที่ใช้เฉพาะถิ่น จำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เติ้น นุ้ย ข้าเจ้า คิง ฮา ข้อย ข้าน้อย เจ้า และ ลาว โดยรูปคำทั้ง 12 รูปนี้เป็นรูปคำที่ใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลาง จำนวน 3 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้จำนวน 2 รูป ได้แก่ เติ้น นุ้ย ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือ จำนวน 3 รูป ได้แก่ ข้าเจ้า คิง ฮา และใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นอีสานจำนวน 4 รูป ได้แก่ ข้อย ข้าน้อย เจ้า ลาว

ตารางที่ 42 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำเฉพาะถิ่น

ความหมาย	ถิ่นกลาง	ถิ่นใต้	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน
[1]	กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน	นุ้ย1	ฮา ข้าเจ้า	ข้อย ข้าน้อย
[2]		เติ้น นุ้ย2	คิง	เจ้า
[3]				ลาว

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 42 เปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่นแสดงให้เห็นว่า “กระผม” “ข้าพเจ้า” และ “ดิฉัน” ในภาษาไทยถิ่นกลาง “นุ้ย1” ในภาษาไทยถิ่นใต้ “ฮา” “ข้าเจ้า” ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และ “ข้อย” “ข้าน้อย” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีความหมายทางไวยากรณ์เหมือนกัน คือ หมายถึงบุรุษที่ 1 ส่วน “เติ้น” “นุ้ย2” ในภาษาไทยถิ่นใต้ “คิง” ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และ “เจ้า” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีความหมายทางไวยากรณ์เหมือนกัน คือ หมายถึง บุรุษที่ 2 ส่วน “ลาว” ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาถิ่นอีสาน มีความหมายทางไวยากรณ์หมายถึง บุรุษที่ 3

สรุปผลการศึกษาในบทที่ 4 คือเปรียบเทียบรูปคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ดังนี้

การเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น พบว่า

ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ มีจำนวนรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น จำนวน 13 รูป ได้แก่ กู แก เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา ตัวเอง ท่าน เอ็ง

ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสาน มีจำนวนรูปคำที่ใช้เหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น จำนวน 12 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา ตัว สู เปิ้น

ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นอีสาน มีจำนวนรูปคำที่ใช้เหมือนกัน จำนวน 10 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา และ หนู

ภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นเหนือ มีจำนวนรูปคำใช้เหมือนกัน จำนวน 10 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา และ สู

ภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นอีสาน มีจำนวนรูปคำใช้เหมือนกัน จำนวน 10 รูป ได้แก่ กู เขา ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา คุณ และ สู

ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นเหนือ มีจำนวนรูปคำใช้เหมือนกัน จำนวน 10 รูป ได้แก่ กู ข้า เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง และ เรา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากการเปรียบเทียบรูปคำแสดงให้เห็นว่าสามารถแบ่งคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ ได้แก่ รูปเหมือน และรูปเฉพาะถิ่น นอกจากนี้รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางมีรูปคำเหมือนกับภาษาไทยถิ่นใต้กันมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือมีรูปคำเหมือนกับกับภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1

การเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนาม

พบว่าคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีความหมายเหมือนและความหมายต่างกันดังต่อไปนี้

ความหมายเหมือนกัน

มีจำนวน 12 รูป ได้แก่ “กู” “คุณ” “ฉัน” “ผม” “มัน” “มึง” “สู” “แก” “ข้า” “ตัว” “ตัวเอง” “เอ็ง” แบ่งได้ต่อไปนี้

ความหมายเหมือนกัน 4 ถิ่น จำนวน 6 รูป คือ หมายถึงบุรุษที่ 1 ได้แก่ “กู” “ฉัน” “ผม” หมายถึงบุรุษที่ 2 ได้แก่ “คุณ” “มึง” หมายถึงบุรุษที่ 3 ได้แก่ “มัน”

ความหมายเหมือกัน 3 ถิ่น จำนวน 1 รูป ได้แก่ “สู” หมายถึง บุรุษที่ 2

ความหมายเหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 5 รูป คือ หมายถึงบุรุษที่ 1 ได้แก่ “ข้า” หมายถึงบุรุษที่ 2 ได้แก่ “ตัว” “ตัวเอง” “เอ็ง” หมายถึงบุรุษที่ 2 หรือ 3 ได้แก่ “แก”

ความหมายต่างกัน

มีจำนวน 6 รูป ได้แก่ “เขา” “เธอ” “เรา” “ท่าน” “เปิ้น” “หนู” แบ่งได้ต่อไปนี้

ความหมายต่างกัน 3 ถิ่น มีจำนวน 3 รูป ได้แก่ “เธอ” “เรา” ดังนี้

“เขา” ในภาษาไทยถิ่นกลางหมายถึงบุรุษที่ 1 หรือ บุรุษที่ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นอื่น หมายถึงบุรุษที่ 3 เท่านั้น

“เธอ” ในภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึงบุรุษที่ 2 หรือบุรุษที่ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นอื่น หมายถึงบุรุษที่ 2 เท่านั้น

“เรา” ในภาษาไทย ถิ่นกลางหมายถึงบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 2 ส่วนภาษาไทยถิ่นอื่น หมายถึงบุรุษที่ 1 เท่านั้น

ความหมายต่างกัน 2 ถิ่น มีจำนวน 3 รูป ได้แก่ “ท่าน” “เปิ้น” “หนู” ทั้งนี้ปรากฏใช้ 2 ถิ่น ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

“ท่าน” ภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึงบุรุษที่ 2 หรือ บุรุษที่ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึงบุรุษที่ 3

“เปิ้น/เพิ่น” ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมายถึงบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 3 ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึงบุรุษที่ 2

“หนู” ภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึงบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 2 ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึงบุรุษที่ 1

ส่วนคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น มีความหมายเหมือน มีจำนวน 11 รูป 12 คำ ได้แก่ กระผม ดิฉัน ข้าพเจ้า นุ้ย ฮา ข้าเจ้า ข้อย ข้าน้อย เติ้น คิง เจ้า โดยมีความหมายเหมือนกันทั้ง 4 ถิ่น จำนวน 11 คำ หมายถึงบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ “กระผม” “ข้าพเจ้า” “ดิฉัน” ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ “นุ้ย1” ภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ “ฮา” “ข้าเจ้า” ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ “ข้อย” “ข้าน้อย” หมายถึงบุรุษที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ “เติ้น” “นุ้ย2” ภาษาไทยถิ่นเหนือ “คิง” ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ “เจ้า” และความหมายต่าง มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ลาว

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นกลางนอกจากจะมีรูปคำที่หลากหลายแล้ว ความหมายของรูปคำยังหลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น และแสดงให้เห็นได้ว่าภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีความหมายทางไวยกรณ์เหมือนกันมากว่าถิ่นอื่น และภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีความหมายทางไวยากรณ์เหมือนกันมากกว่าถิ่นอื่นด้วย

ผลการเปรียบเทียบความหมายของคำบุรุษสรรพนามสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 2 โดยกล่าวไว้ว่า บุรุษสรรพนามที่มีรูปคำเหมือนกันจะมีความหมายทั้งเหมือนและแตกต่างกันแล้ว คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางยังมีความหมายที่หลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่นๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5
เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น

ในบทนี้กล่าวถึงการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น โดยแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น และ เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนและรูปเฉพาะถิ่น ปัจจัยทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

เพศ(Sex) หมายถึงเพศของผู้พูด หรือเพศของผู้ฟัง หรือเพศของผู้ที่ถูกกล่าวถึง แบ่งได้เป็นเพศชายและเพศหญิง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง หมายถึง ความรู้สึกของผู้พูดที่รู้สึกต่อผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นคนรู้จักกันหรือไม่รู้จักกัน รู้สึกสนิทสนมกันหรือไม่สนิทสนมกัน และรู้สึกว่าอายุเท่ากัน หรืออายุไม่เท่ากัน

กาลเทศะ (Setting) หมายถึง เวลาและหรือสถานที่ของการใช้ภาษา แบ่งได้เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยในการศึกษานี้กำหนดสถานการณ์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ทางการ หมายถึง ขณะประชุมหมู่บ้านในห้องประชุม หรือขณะติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่ ในสถานที่ราชการ

ไม่เป็นทางการ หมายถึง ขณะนั่งพักผ่อน ขณะรับประทานอาหาร ที่บ้าน ขณะซื้อของ/ต่อรองราคา ร้านกาแฟ ร้านอาหาร ที่ตลาด

1. เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น

การใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม หมายถึง การใช้คำบุรุษสรรพนามโดยพิจารณาองค์ประกอบทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนาม ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดปัจจัยทางสังคม ได้แก่ 1. เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง 2.ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง ด้านบทบาท ได้แก่ เป็นคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ความสนิทสนม ได้แก่ เป็นคนที่สนิทหรือไม่สนิท อายุ ได้แก่ เป็นคนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน และ 3. กาลเทศะได้แก่ เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

1.1 การใช้คำบุรุณสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยพบว่า เพศ (Sex) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อ การเลือกใช้คำบุรุษสรรพนาม ทั้งนี้ เพศ หมายถึง เพศของผู้พูด หรือเพศของผู้ฟัง

หรือเพศของผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งเป็นเพศทางสถานะของผู้ใช้ภาษา ทั้งนี้แบ่งได้เป็นผู้พูดเพศชาย ผู้พูดเพศหญิง ผู้ฟังเพศชาย ผู้ฟังเพศหญิง ผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชาย และผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศหญิง

1.1.1 การเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ

ผู้ศึกษากำหนดปัจจัยทางสังคมด้านเพศ (Sex) ได้แก่ เมื่อผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงเป็นเพศชาย หรือเป็นเพศหญิง โดยกำหนดอรรถลักษณ์ทางความหมาย (Semantic Feature) ที่มีค่าคุณสมบัติ 2 ค่า คือการมีคุณสมบัติเป็นเพศชาย ใช้เครื่องหมาย + กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [+ชาย] และการไม่มีคุณสมบัติเป็นเพศชาย ใช้เครื่องหมาย – กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [-ชาย] ผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 43 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ

คำสรรพนาม		เพศของผู้พูด เพศของผู้ฟัง หรือเพศของผู้ที่ถูกกล่าวถึง							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+ชาย]	[-ชาย]	[+ชาย]	[-ชาย]	[+ชาย]	[-ชาย]
บุรุษที่ 1	กระผม	✓							
	กู	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ข้อย							✓	✓
	ข้า	✓	✓			✓	✓		
	ข้าพเจ้า	✓	✓						
	ข้าเจ้า						✓		
	ข้าน้อย							✓	✓
	เขา1	✓	✓						
	ฉัน	✓	✓	✓	✓		✓		✓
	ดิฉัน		✓						
	นุ้ย1			✓	✓				
	เปิ้น1					✓	✓		
	ผม	✓		✓		✓		✓	
	เรา1/เฮา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	หนู1	✓	✓						✓
	ฮา					✓			

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 43 (ต่อ)

คำสรรพนาม		เพศของผู้พูด เพศของผู้ฟัง หรือเพศของผู้ที่ถูกกล่าวถึง							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+ชาย]	[-ชาย]	[+ชาย]	[-ชาย]	[+ชาย]	[-ชาย]
บุรุษที่ 2	แก2	✓	✓	✓	✓				
	คิง					✓			
	คุณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เจ้า							✓	✓
	ตัว					✓	✓	✓	✓
	ตัวเอง	✓	✓	✓	✓				
	เติ้น			✓	✓				
	ท่าน2	✓	✓	✓	✓				
	เธอ2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	นุ้ย2			✓	✓				
	มึง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เรา2	✓	✓	✓	✓				
	สู			✓	✓	✓	✓	✓	✓
	หนู2	✓	✓						
	เอ็ง	✓	✓	✓	✓				
บุรุษที่ 3	แก3	✓	✓	✓	✓				
	เขา3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ท่าน3	✓	✓	✓	✓				
	เธอ3	✓	✓						
	เป้น3/เพิ่น					✓	✓	✓	✓
	มัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ลาว							✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 43 แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนาม เมื่อผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงเป็นเพศชาย หรือเพศหญิง ได้ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเพศ จำนวน 3 คำ คือ สรรพนามบุรุษที่ 1แทนผู้พูดเพศชาย 2 คำ และสรรพนามบุรุษที่ 1 แทนผู้พูดเพศหญิง 1 คำ ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ กระผม ผม

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศหญิง มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ดิฉัน

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ายังมีคำบุรุษสรรพนามที่สามารถใช้แทนได้ทั้งผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ทั้งที่เป็นเพศชาย หรือเพศหญิงก็ได้ จำนวน 21 คำ ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ กู ข้า ข้าพเจ้า เขา1 ฉัน เรา1 หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่ แก2 คุณ ตัวเอง ท่าน2 เธอ มึง เรา2 หนู2 เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ แก3 เขา3 ท่าน3 เธอ3 มัน

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเพศ จำนวน 1 คำ คือ สรรพนามบุรุษที่ 1แทนผู้พูดเพศชาย ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ผม

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศหญิง ไม่มี

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ายังมีคำบุรุษสรรพนามที่สามารถใช้แทนได้ทั้งผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ทั้งที่เป็นเพศชาย หรือเพศหญิงก็ได้ จำนวน 18 คำ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ กู ฉัน นุ้ย1 เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่ แก2 คุณ ตัวเอง เติ้น เธอ นุ้ย2 มึง เรา2 สู เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ แก3 เขา ท่าน มัน

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเพศ จำนวน 5 คำ คือ สรรพนามบุรุษที่ 1แทนผู้พูดเพศชาย 2 คำ สรรพนามบุรุษที่ 2 แทนผู้ฟังเพศชาย 1 คำ และสรรพนามบุรุษที่ 1 แทนผู้พูดเพศหญิง 2 คำ ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ ผม ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 เพศชาย มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ คิง

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศหญิง มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ ข้าเจ้า ฉัน

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ายังมีคำบุรุษสรรพนามที่สามารถใช้แทนได้ทั้งผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ทั้งที่เป็นเพศชาย หรือเพศหญิงก็ได้ จำนวน 12 คำ ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ กู ข้า เปิ้น1 เฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่ คุณ ตัว เธอ มึง สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ เขา เปิ้น3 มัน

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเพศ จำนวน 3 คำ คือ สรรพนามบุรุษที่ 1แทนผู้พูดเพศชาย 1 คำ และสรรพนามบุรุษที่ 1 แทนผู้พูดเพศหญิง 2 คำ ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย มีจำนวน 1 คำ ได้แก่ ผม

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศหญิง มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ ฉัน หนู1

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ายังมีคำบุรุษสรรพนามที่สามารถใช้แทนได้ทั้งผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ทั้งที่เป็นเพศชาย หรือเพศหญิงก็ได้ จำนวน14 คำ ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ กู ข้อย ข้าน้อย เฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่ คุณ เจ้า โต เธอ มึง สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ เขา เพิ่น มัน ลาว

ผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยตามปัจจัยด้านเพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงข้างต้น พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันตามเพศจำนวน 2 คำ ได้แก่

"ฉัน" สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏใช้ในภาษาไทย 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลางและใต้ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือหญิงก็ได้ แต่ในภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสานใช้แทนผู้พูดเพศหญิง

"หนู1" สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ แต่ในภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ "หนู" แทนผู้พูดเพศหญิงเท่านั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

1.2 การใช้ตามปัจจัยทางสังคมด้านความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง (Relationship) หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้พูดรู้สึกต่อผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง ซึ่งเปรียบเทียบกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไร ทั้งนี้การใช้ภาษาในบริบทสังคมไทย (Social Context) ผู้พูดต้องคำนึงว่าพูดกับใครหรือกล่าวถึงใคร โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงเป็นตัวกำหนดให้ผู้ใช้ภาษาเลือกใช้คำแตกต่างกันไปในการศึกษานี้ผู้ศึกษากำหนดปัจจัยทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง โดยกำหนดบทบาททางสังคมเป็นคนรู้จักและไม่รู้จัก ซึ่งถือว่าคนรู้จักหรือไม่รู้จักมีความเป็นกลางที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบได้ทุกสถานการณ์ และความสัมพันธ์ด้านความสนิทสนมหรือไม่สนิท และอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 การเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ด้านบทบาท

ผู้ศึกษากำหนดบทบาททางสังคม (Social Role) ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จัก หรือเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนไม่รู้จัก โดยกำหนดอรรถ

ลักษณ์ทางความหมายที่มีค่าคุณสมบัติ 2 ค่า คือการมีคุณสมบัติเป็นคนรู้จักใช้เครื่องหมาย + กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [+รู้จัก] และการไม่มีคุณสมบัติเป็นคนรู้จักใช้เครื่องหมาย - กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [-รู้จัก] ซึ่งผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามบทบาททางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น สรุปได้ดังตารางที่ 44

ตารางที่ 44 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามบทบาทเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จักหรือไม่รู้จัก

คำสรรพนาม		เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จักหรือไม่รู้จัก							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]
บุรุษที่ 1	กระผม	✓	✓						
	กู	✓		✓		✓		✓	
	ข้อย							✓	✓
	ข้า	✓				✓			
	ข้าพเจ้า	✓	✓						
	ข้าเจ้า					✓	✓		
	ข้าน้อย							✓	✓
	เขา1	✓							
	ฉัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ดิฉัน	✓	✓						
	นุ้ย1			✓	✓				
	เปิ้น1					✓	✓		
	ผม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เรา1/เฮา1	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	หนู1	✓	✓					✓	✓
	ฮา					✓			
บุรุษที่ 2	แก2	✓		✓					
	คิง					✓			

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 44 (ต่อ)

คำสรรพนาม		เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จักหรือไม่รู้จัก							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]
บุรุษที่ 2	คุณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เจ้า							✓	✓
	ตัว					✓	✓	✓	✓
	ตัวเอง	✓	✓	✓					
	เติ้น			✓	✓				
	ท่าน2	✓	✓						
	เธอ2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	นุ้ย2			✓	✓				
	มึง	✓		✓		✓		✓	
	เรา2	✓	✓	✓					
	สู			✓		✓	✓	✓	
	หนู2	✓	✓						
	เอ็ง	✓		✓					
บุรุษที่ 3	แก3	✓	✓	✓	✓				
	เขา3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ท่าน3	✓	✓	✓	✓				
	เธอ3	✓	✓						
	เปิ้น3/เพิ่น					✓	✓	✓	✓
	มัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ลาว							✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 44 แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนรู้จักจำนวน 6 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ จำนวน 18 คำ

คนรู้จัก จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ กู ข้า เขา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 3 คำ คือ แก2 มึง เอ็ง

คนรู้จักหรือไม่รู้จัก จำนวน 18 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1มีจำนวน 7 คำ คือ กระผม ข้าพเจ้า ฉัน ดิฉัน ผม เรา1 หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 6 คำ คือ คุณ ตัว ท่าน2 เธอ2 เรา2 หนู2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 5 คำ คือ แก3 เขา3 ท่าน3 เธอ3 มัน

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนรู้จัก จำนวน 9 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ จำนวน 11 คำ

คนรู้จัก จำนวน 8 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 6 คำ คือ แก2 ตัวเอง มึง เรา2 สู เอ็ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คนรู้จักหรือไม่รู้จัก จำนวน 11 คำ

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ ฉัน นุ้ย1 ผม

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ คุณ เติ้น เธอ2 นุ้ย2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 4 คำ คือ แก3 เขา3 ท่าน3 มัน

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนรู้จัก จำนวน 5 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ จำนวน 12 คำ

คนรู้จัก จำนวน 5 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ กู ข้า ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คิง มึง

คนรู้จักหรือไม่รู้จัก จำนวน 12 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 5 คำ คือ ข้าเจ้า ฉัน เปิ้น1 ผม เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ คุณ ตัว เธอ2 สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 3 คำ คือ เขา3 เปิ้น3 มัน

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนรู้จัก จำนวน 3 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ จำนวน 14 คำ

คนรู้จัก จำนวน 3 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ กู

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ มึง สู

คนรู้จักหรือไม่รู้จัก จำนวน 14 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 6 คำ คือ ข้อย ข้าน้อย ฉัน ผม เฮา1 หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ คุณ เจ้า ตัว เธอ2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 4 คำ คือ เขา3 เพิ่น มัน ลาว

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จักหรือไม่รู้จัก พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 5 คำ ได้แก่

“เรา1/เฮา1” สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนรู้จักเท่านั้น

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้

ภาษาไทยถิ่นกลาง ผู้เข้าประชุมที่มีทั้งคนรู้จักและไม่รู้จัก: “**เรา**ขอเสนอให้ที่ประชุม...”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ พ่อค้าพูดกับลูกค้าที่ไม่รู้จักกัน : “**เฮา**ขายบ่แปงนะ”

ภาษาไทยถิ่นอีสาน ชายกลางคนพูดกับกำนันคนใหม่ : “**เฮา**ว่านายกเพิ่นอยากฟ้าวๆ”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จัก

ภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เรา**หนี้เหนื้อยแค่ตาย แต่หมั้นไม่ทำไหรผื้ด”

“ตัวเอง” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยถิ่นกลาง

สถานการณ์ไม่เป็นทางการในที่สาธารณะ ที่รู้จักกัน

เด็กวัยรุ่นหญิงคุยกับเพื่อนชายที่ไม่สนิท :

“**ตัวเอง**บอกแนนด้วยหรือเปล่าว่าเราจะไปเที่ยวกัน”

สถานการณ์ ไม่เป็นทางการในที่สาธารณะ เมื่อพูดกับคนที่ไม่รู้จัก

หญิงรุ่นเดียวกันถามทาง: “**ตัวเอง**ขอโทษนะร้านตัดผมไปทางไหน”

ภาษาไทยถิ่นใต้

สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จัก

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**ตัวเอง**เข้าใจงานที่เขาให้ไหม”

รุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “**ตัวเอง**อย่าลืมพาลอกอกับชมผูมากัน”

“เรา2” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยถิ่นกลาง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก

เจ้าของร้านพูดกับคนอายุน้อยกว่าหลงทางมาที่ไม่รู้จัก

: “...**เรา**มาหาใครเนี่ย หลงทางหรือเปล่าเห็นเดินวนเวียนอยู่นาน”

นักเรียนรุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง :

“วันนี้**เรา**จะไปกินก๋วยเตี๋ยว แกจะไปด้วยไหม”

ภาษาไทยถิ่นใต้ สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จัก

พี่พูดกับน้อง : “**เรา**ไปไหนกันมา”

แม่พูดกับลูก : “**เรา**ด้อนอย่างแรง”

“สู” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักกันเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ดังตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นใต้ สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จัก

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**สู**ทำไหร้กัน กินข้าวแหล่วยัง”

รุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “**สู**ไปแลแด็กแต้นแค่งานโรงเรียนม่าย ”

ภาษาไทยถิ่นอีสาน สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จัก

สามีพูดกับภรรยา : “ถ้ามึงบ่เบิ่งโทรทัศน์ **สู**กะไปบ้านนาติละ”

พี่พูดกับน้อง : “**สู**ไปซื้อมาได้บ่ กูซิไปซื้ออื่น”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ สถานการณ์เมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก ที่ตลาด

แม่ค้าพูดกับลูกชาย : “ละอ่อนหมู่นี่ **สู**จะไปเดียด”

คนขับรถรับจ้างพูดกับลูกค้าไม่รู้จัก : “**สู**จะไปกับเฮาก่อ”

1.2.2 การเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ด้านความสนิทสนม

ผู้ศึกษากำหนดความสัมพันธ์ด้านความสนิทสนม (Intimacy) ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทกัน หรือเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่ไม่สนิทกัน โดยกำหนดอรรถลักษณ์ทางความหมาย ที่มีค่าคุณสมบัติ 2 ค่า คือการมีคุณสมบัติเป็นคนสนิท ใช้เครื่องหมาย + กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [+สนิท] และการไม่มีคุณสมบัติเป็นคนสนิท

ใช้เครื่องหมาย - กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [-สนิท] ซึ่งผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสนิทสนม สรุปได้ดังตารางที่ 45

ตารางที่ 45 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสนิทสนม เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทหรือไม่สนิท

คำสรรพนาม		เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทหรือไม่สนิท							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+สนิท]	[-สนิท]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+สนิท]	[-สนิท]
บุรุษที่ 1	กระผม	✓	✓						
	กู	✓		✓		✓		✓	
	ข้อย							✓	✓
	ข้า	✓				✓	✓		
	ข้าพเจ้า	✓	✓						
	ข้าเจ้า					✓	✓		
	ข้าน้อย							✓	✓
	เขา1	✓	✓						
	ฉัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ดิฉัน	✓	✓						
	นุ้ย1			✓	✓				
	เปิ้น1					✓	✓		
	ผม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เรา1/เฮา1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	หนู1	✓	✓					✓	✓
บุรุษที่ 2	ฮา					✓			
	แก2	✓		✓					
	คิง					✓			
	คุณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เจ้า							✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 45 (ต่อ)

คำสรรพนาม		เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทหรือไม่สนิท							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+สนิท]	[-สนิท]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+สนิท]	[-สนิท]
	ตัว					✓	✓	✓	✓
	ตัวเอง	✓	✓	✓					
	เตี้น			✓	✓				
	ท่าน2	✓	✓						
	เธอ2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	น้ย2			✓	✓				
	มึง	✓		✓		✓		✓	✓
	เรา2	✓	✓	✓					
	สู			✓		✓	✓	✓	
	หนู2	✓	✓						
	เอิ้ง	✓		✓					
บุรุษที่ 3	แก3	✓	✓	✓	✓				
	เขา3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ท่าน3	✓	✓	✓	✓				
	เธอ3	✓	✓						
	เปิ้น3/เพิ่น					✓	✓	✓	✓
	มัน	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	ลาว							✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงวันลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 45 แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่สนิทหรือคนที่ไม่สนิท ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนสนิท จำนวน 5 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนสนิทหรือไม่สนิทก็ได้ จำนวน 19 คำ

คนสนิท จำนวน 5 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู ข้า

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 3 คำ คือ แก2 มึง เอ็ง

คนสนิทหรือไม่สนิท จำนวน 19 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 8 คำ คือ กระผม ข้าพเจ้า เขา1 ฉัน ดิฉัน ผม เรา1 หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 6 คำ คือ คุณ ตัวเอง ท่าน2 เธอ2 เรา2 หนู2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 5 คำ คือ แก3 เขา3 ท่าน3 เธอ3 มัน

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนสนิท จำนวน 8 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ จำนวน 11 คำ

คนสนิท จำนวน 8 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ กู

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 6 คำ คือ แก2 ตัวเอง มึง เรา2 สู เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ มัน

คนสนิทหรือไม่สนิท จำนวน 11 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 4 คำ คือ ฉัน นุ้ย1 ผม เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ คุณ เติ้น เธอ2 นุ้ย2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 3 คำ คือ แก3 เขา3 ท่าน3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนสนิท จำนวน 4 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ จำนวน 13 คำ

คนสนิท จำนวน 4 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คิง มึง

คนสนิทหรือไม่สนิท จำนวน 13 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 6 คำ คือ ข้า ข้าเจ้า ฉัน เปิ้น1 ผม เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ คุณ ตัว เธอ2 สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 3 คำ คือ เขา3 เปิ้น3 มัน

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนสนิท จำนวน 3 คำ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งคนที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ จำนวน 14 คำ

คนสนิท จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ กู

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ สู

คนสนิทหรือไม่สนิท จำนวน 15 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 6 คำ คือ ข้อย ข้าน้อย ฉัน ผม เฮา1 หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 5 คำ คือ คุณ เจ้า ตัว เธอ2 มึง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 4 คำ คือ เขา3 เพิ่น มัน ลาว

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนสนิทหรือคนไม่สนิท พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 5 คำ ได้แก่

"ข้า" สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นเหนือ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับผู้ฟังที่สนิทกันเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับผู้ฟังที่สนิทหรือไม่สนิทกันก็ได้ ดังตัวอย่างภาษาไทยถิ่นเหนือ

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ

สามีภรรยาคุยกันที่ร้านขายของชำ

: "**ข้า**ลืมเอากระเป๋าตังค์มา **ข้า**จะกลับไปเอาก่อน"

แม่ค้าขายกาแฟคุยกับลูกค้าที่รู้จักและเป็นเพื่อนบ้านสนิทกัน"

: "แล้วเย็นนี้แกจะไปหรือเปล่า **ข้า**จะได้ปิดร้านวันหน่อย"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ตลาดขณะซื้อของ เมื่อพูดกับคนไม่สนิท

แม่ค้าพูดกับลูกค้ารุ่นเดียวกัน : "**ข้า**บ่ขายหื้อแหล่ว"

พ่อค้าพูดกับลูกค้ารุ่นเดียวกัน : "**ข้า**ลดหื้อเลาะหนา"

ตัวอย่าง สถานการณ์ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว เมื่อพูดกบคนที่สนิท

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนชาย : "**ข้า**กิ๋นได้ก่อ"

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนหญิง : "ของ**ข้า**หยังมาได้ลูกจิ้นแก่นเดียว ของตัวได้จ้าดนัก"

"ตัวเอง" สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่สนิทเท่านั้น

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่สนิทหรือไม่สนิทในที่สาธารณะ

นักศึกษาหญิงคุยกับเพื่อนหญิงที่สนิท :

"เขาไม่อยากไปแล้ว **ตัวเอง**อยากไปเหรอ"

เด็กวัยรุ่นหญิงคุยกับเพื่อนชายที่ไม่สนิทกัน :

"**ตัวเอง**บอกแนนด้วยหรือเปล่าว่าเราจะไปเที่ยวกัน"

ภาษาไทยถิ่นใต้

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนที่สนิทกัน ที่ตลาด

เพื่อนพูดกับเพื่อนที่สนิทกัน : "**ตัวเอง**เข้าใจงานที่เขาให้ไหม"

นักศึกษารุ่นพี่พูดกับรุ่นน้องที่สนิทกัน :

"**ตัวเอง**อย่าลืมพาลอกอกับชมผูมากัน"

"เรา2" สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่สนิทเท่านั้น

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะอยู่ที่บ้าน เมื่อพูดกับคนที่สนิทกัน

แม่พูดกับลูก : "ว่าไง**เรา** ไปไหนมา กลับมาซะค่ำเชียว

แม่สั่งให้**เรา**ทำอะไรบ้างวันนี้"

ตัวอย่าง สถานการณ์ ขณะอยู่ที่ห้องพักครู เมื่อพูดกับคนที่ไม่สนิท

ครูพูดกับศิษย์ที่ไม่สนิท : "ครูบอกให้**เรา**ส่งงานวันไหน"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นใต้

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะอยู่ที่บ้าน เมื่อคุยกับคนที่สนิทกัน

พี่พูดกับน้อง : "**เรา**ไปไหนกันมา"

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะรับประทานอาหาร เมื่อคุยกับญาติที่สนิทกัน

แม่พูดกับลูก : "**เรา**ด้อนอย่างแรง"

"สู" สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ฟังที่สนิทกันเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้

ภาษาไทยถิ่นใต้

ตัวอย่าง สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนสนิทที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**สู**ทำไหร้กัน กินข้าวแหล่วยัง"

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ตัวอย่าง สถานการณ์ขณะอยู่ที่บ้าน เมื่อพูดกับผู้ฟังที่สนิทกัน

สามีพูดกับภรรยา : "ถ้ามึงบ่เบิ่งโทรทัศน์ **สู**กะไปบ้านนาติละ"

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ กับผู้ฟังที่สนิทหรือไม่สนิท ที่ตลาด

คนขับรถรับจ้างพูดกับลูกค้าไม่สนิท : “**สู**จะไปกับเฮาก่อ”

แม่ค้าพูดกับลูกชาย : “ละอ่อนหมู่นี่ **สู**จะไปเดียด”

“มัน” สรรพนามบุรุษที่ 3 ปรากฏใช้ทั้ง 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงที่สนิทหรือไม่สนิทกันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้เฉพาะเมื่อกล่าวถึงคนที่สนิทกันเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้

ภาษาไทยถิ่นกลาง ผู้ชายพูดถึงเพื่อนไม่สนิท : “**มัน**บอกผมว่าจะมา”

นักเรียนรุ่นพพี่พูดถึงรุ่นน้องที่สนิท : “**มัน**จะมัวแต่งอะไร...”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ เพื่อนพูดถึงเพื่อนที่ไม่สนิท : “วันนี้**มัน**บ่มาแหมละ”

แม่ค้าพูดถึงสามี : “**มัน**บ่มาจ่วยขายของเลย”

ภาษาไทยถิ่นอิสาน เพื่อนพูดถึงเพื่อนที่ไม่สนิท : “**มัน**บ่มาหามึงดอก”

พี่สาวพูดถึงน้องชาย : “บ่ว่าจังได๋**มัน**ก็บ่บอกมึงกะแล้วกัน”

ตัวอย่าง สถานการณ์เมื่อพูดกับคนสนิท ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว

ภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อนพูดถึงเพื่อนที่สนิท : “**มัน**กินไปแหล่วซ่ามซาม”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

1.2.3 การเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ด้านอายุ

ผู้ศึกษากำหนดความสัมพันธ์ด้านอายุ (Age) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน โดยกำหนดอรรถลักษณ์ทางความหมาย (Semantic Feature) ที่มีค่าคุณสมบัติ 2 ค่า (Binary Value) ดังนี้

1. การมีคุณสมบัติเป็นคนอายุเท่ากัน

ใช้เครื่องหมาย + กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [+เท่ากัน]

2 การมีคุณสมบัติเป็นคนอายุไม่เท่ากัน แบ่งอรรถลักษณ์ย่อยได้เป็น 2 ค่า คือ

อายุมากกว่า ใช้เครื่องหมาย + กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [+มากกว่า]

อายุน้อยกว่า ใช้เครื่องหมาย - กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [-มากกว่า]

สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 46 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามอายุ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน

คำสรรพนาม	เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน											
	ถิ่นกลาง			ถิ่นใต้			ถิ่นเหนือ			ถิ่นอีสาน		
	เท่ากัน	ไม่เท่ากัน		เท่ากัน	ไม่เท่ากัน		เท่ากัน	ไม่เท่ากัน		เท่ากัน	ไม่เท่ากัน	
	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]
บุรุษที่ 1												
กระผม	✓	✓	✓									
กู	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓
ข้อย										✓	✓	✓
ข้า	✓	✓	✓				✓					
ข้าพเจ้า	✓	✓	✓									
ข้าเจ้า							✓	✓	✓			
ข้าน้อย										✓	✓	✓
เขา1	✓											
ฉัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ดิฉัน	✓	✓	✓									
น้ำย1					✓							
เบิ้น1							✓					
ผม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เรา1/เฮา1	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
หนู1		✓									✓	
ฮา							✓					
บุรุษที่ 2												
แก2	✓		✓	✓								
คิง							✓					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 46 (ต่อ)

คำสรรพนาม	เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน											
	ถิ่นกลาง			ถิ่นใต้			ถิ่นเหนือ			ถิ่นอีสาน		
	เท่ากัน	ไม่เท่ากัน		เท่ากัน	ไม่เท่ากัน		เท่ากัน	ไม่เท่ากัน		เท่ากัน	ไม่เท่ากัน	
	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]	[+เท่ากัน]	[+มากกว่า]	[-มากกว่า]
คุณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เจ้า										✓	✓	✓
ตัว							✓			✓		✓
ตัวเอง	✓			✓		✓						
เติ้น				✓								
ท่าน2	✓	✓	✓									
เธอ2	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓		✓
นุ้ย2						✓						
มึง	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓		✓
เรา2			✓			✓						
สู				✓		✓	✓		✓	✓		✓
หนู2			✓									
เอ็ง	✓		✓	✓		✓						
บุรุษที่ 3												
แก3		✓			✓							
เขา3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
ท่าน3	✓	✓	✓	✓	✓	✓						
เธอ3	✓		✓									
เปิ้น3/เพิ่น							✓	✓	✓	✓	✓	✓
มัน	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓		✓
ลาว										✓	✓	

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 46 แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือที่ไม่เท่ากัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากันคนที่มีอายุมากกว่า คนที่มีอายุน้อยกว่า คนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ หรือใช้ได้ทั้งกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ดังต่อไปนี้

คนที่มีอายุเท่ากัน จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ เขา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ ตัวเอง

คนที่มีอายุมากกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1มีจำนวน 1 คำ คือ หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ แก3

คนที่มีอายุน้อยกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ เรา2 หนู2

คนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ จำนวน 7 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ แก2 เธอ2 มึง เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เธอ3 มัน

คนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ จำนวน 11 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 7 คำ คือ กระผม กู ข้า ข้าพเจ้า ฉัน ดิฉัน ผม

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คุณ ท่าน2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เขา3 ท่าน3

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากัน คนที่มีอายุมากกว่า คนที่มีอายุน้อยกว่า คนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้ หรือใช้ได้ทั้งกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ดังต่อไปนี้

คนที่มีอายุเท่ากัน จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ แก2 เติ้น

คนที่มีอายุมากกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ นุ้ย1

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ แก3

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

คนที่มีอายุน้อยกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ นุ้ย2 เรา2

คนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 5 คำ คือ ตัวเอง เธอ2 มึง สู เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ มัน

คนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน จำนวน 7 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 4 คำ คือ กู ฉัน ผม เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ คุณ

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เขา3 ท่าน3

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากัน คนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้ หรือใช้ได้ทั้งกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ดังต่อไปนี้

คนที่มีอายุเท่ากัน จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 4 คำ คือ กู ข้า เปิ้น1 ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คิง ตัว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้ จำนวน 5 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ เธอ2 มึง สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ มัน

คนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ ข้าเจ้า ฉัน ผม

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ คุณ

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนน 2 คำ คือ เขา3 เปิ้น3

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุมากกว่า คนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุมากกว่าก็ได้ คนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ หรือใช้ได้ทั้งกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ดังต่อไปนี้

คนที่มีอายุมากกว่า จำนวน 1 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ หนู1

คนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุมากกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ ฉัน

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ ลาว

คนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า จำนวน 8 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ ตัว เธอ2 มึง สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เขา3 มัน

คนที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ ข้อย ข้าน้อย ผม

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คุณ เจ้า

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ เพิ่น

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 8 คำ ได้แก่

"กู" สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือ ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากัน และภาษาไทยถิ่นอีสาน ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้

ภาษาไทยถิ่นกลาง นักเรียนรุ่นเดียวกัน : "เฮ้ยวันนี้มาถึงนี้ได้ไง **กู**ว่าฝนตกซะมั้ง"

แม่พูดกับลูก : "**กู**ให้มึงเอาของไปส่งเขาแล้วมึงหายไปไหนมา"

ภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อนทักเพื่อน : "**กู**กินข้าวแหล่ว มึงกินข้าวแหล่วยัง"

พ่อพูดกับลูก : "**กู**ตี้ไปตัดหยางฮิด"

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ภาษาไทยถิ่นเหนือ เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**กู**ไค่ได้ผักโลหนึ่งแต้คิงว่ามันมีขายตางใด

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเทากันหรือน้อยกว่าก็ได้

ภาษาไทยถิ่นอีสาน เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**กู**ซิไปตลาดซื้อเนื้องัว..."

แม่ค้าอายุมากพูดกับลูกค้าอายุน้อย : "เดี๋ยว**กู**ไปยืมตาซั่ง เพิ่นให้กะได้"

"ข้า" สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นเหนือ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันเท่านั้น

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้

ภาษาไทยถิ่นกลาง

สามีคุยกับภรรยาที่อายุน้อยกว่าที่ร้านขายของชำ

: “**ข้า**ลืมเอากระเป๋าตังค์มา **ข้า**จะกลับไปเอาก่อน”

แม่ค้าขายกาแฟคุยกับลูกค้าที่รู้จักและเป็นเพื่อนบ้านสนิทกันรุ่นเดียวกัน

: “แล้วเย็นนี้แกจะไปหรือเปล่า **ข้า**จะได้ปิดร้านวันหน่อย”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันเท่านั้น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

แม่ค้าพูดกับลูกค้ารุ่นเดียวกัน : “**ข้า**บ่ขายหื้อแหล่ว”

พ่อค้าพูดกับลูกค้ารุ่นเดียวกัน : “**ข้า**ลดหื้อเลาะหนา”

“ฉัน” สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ทั้งนี้ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันหรือมากกว่าเท่านั้น

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ผู้เข้าร่วมประชุมที่มีอายุไม่เท่ากัน : “ที่คุณพูดมาก็ถูก แต่**ฉัน**ว่าเราต้องตกลงกันให้ดีๆเดี๋ยวจะเสียกันหมด”

แม่ค้าขายผักคุยกับแม่ค้ารุ่นเดียวกัน : “**ฉัน**ก็ลำบากใจก็ของมันมาแพงก็ขายแพงตาม...”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นใต้

หญิงกลางคนพูดกับเจ้าหน้าที่อายุน้อยกว่า : “**ฉัน**ก็ไม่หรู่เหมือนกัน”

ภรรยาพูดกับสามีที่อายุเท่ากัน : “**ฉัน**ว่าตี้ไปโรงบานฮิด แจ็บพุงอยางแรง เธอจะไปกับฉันม้าย”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

แม่ค้าพูดกับลูกค้าชายอายุน้อยกว่า : “**ฉัน**บ่ซอบแบบนี้”

ลูกค้าหญิงพูดกับพ่อค้ารุ่นเดียวกัน : “แถมหื้อพ่องก๊า **ฉัน**มาซื้อกู่วัน”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือมากกว่า

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนหญิงอายุเท่ากัน : “**ฉัน**ซิโทรไปถามเธออีกเที่อ”

เพื่อนหญิงพูดกับพี่ชาย : “เอื้อยให้**ฉัน**เอาเสื้อ ไปให้บ่ละ”

“เรา1” สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ กล่าวคือใช้พูดกับผู้ฟังที่อายุมากกว่าก็ได้

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุรุ่นเดียวกัน

: “**เรา**อยากให้เธอตัดสินใจให้ดีก่อนจะที่เสนอตัวทำอะไร”

นักเรียนรุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “วันนี้**เรา**จะไปกินก๋วยเตี๋ยว...”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เฮา**กำลังเฮียนอยู่ **เฮา**บ่ไป ตัวไปเต้อะ”

พี่พูดกับน้อง : “**เฮา**บ่ควรอู้จะอี๊กับแม่ ปี้ว่ามันบ่ดีหนา”

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เฮา**กะว่าซิไปเบิ่งหนังก่อน ค่อยซิไปกินข้าว”

ลุงพูดกับกำนันอายุน้อยกว่า : “**เฮา**ว่า นายกเพิ่นอยากให้ฟ่าวๆเฮ็ดเวียกนี้”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน

ภาษาไทยถิ่นใต้

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เรา**หนี้เหนื้อยแค่ตาย แตหมั้นไม่ทำไหรผื้ด”

ประธานพูดกับผู้เข้าร่วมประชุมที่รู้จักกัน อายุเท่ากันและไม่เท่ากัน :

“**เรา**ต้องช่วยกันทำ ใครทำไหร้ได้ก็ช่วยกัน”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

“**แก2**” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทย ถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันเท่านั้น

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ชายวัยกลางคนทักทายเพื่อนชายรุ่นเดียวกัน

: “อ้าว! วันนี้**แก**ไม่ได้ไปกับเขาหรือ”

นักศึกษาวัยรุ่นหญิงคุยกับน้องชายในรถเมล์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

: “เย็นนี้แม่ไม่อยู่ เดี๋ยวลงรถแล้วแวะซื้อข้าว **แก**จะกินไก่

หรือจะกินหมูปิ้ง”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ภาษาไทยถิ่นใต้

เพื่อนทักทายเพื่อน : “**แก**ไปไน่มา?”

ภรรยาพูดกับสามีอายุเท่ากัน : “**แก**มาแต่ไน่”

“ตัว” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังที่อายุเท่ากันเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “เฮาซิไปกับ**โต**นำได้บ่”

พี่พูดกับน้อง : “**โต**มาหาเอื้อยตอนแลงก็ได้”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

เจ้าหน้าที่พูดกับผู้ติดต่อรุ่นเดียวกัน: “**ตัว**มาทำอะหยังตี้นี่”

นักเรียนพูดกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน : “**ตัว**ข้าวลำก่อขอเป๋นจิมของ**ตัว**ได้ก่อ”

“ตัวเอง” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

ภาษาไทยถิ่นใต้

เพื่อนพูดกับเพื่อนที่สนิท : “**ตัวเอง**เข้าใจงานที่เขาให้ไหม”

นักศึกษารุ่นพี่พูดกับรุ่นน้องที่สนิท :

“**ตัวเอง**อย่าลืมพาลอกอกับชมผูมากัน”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ภาษาไทยถิ่นกลาง

เด็กวัยรุ่นหญิงคุยกับเพื่อนชายรุ่นเดียวกันที่ไม่สนิท :

“**ตัวเอง**บอกแนนด้วยหรือเปล่าว่าเราจะไปเที่ยวกัน”

นักศึกษาหญิงคุยกับเพื่อนหญิงที่สนิท : “...**ตัวเอง**อยากไปเหรอ”

“เขา3” สรรพนามบุรุษที่ 3 ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าเท่านั้นกล่าวคือไม่ใช้กับผู้ที่ถูกล่าวถึงที่มีอายุมากกว่า

ตัวอย่าง ใช้เมื่อกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ในห้องประชุมหมู่บ้านที่มีคนอายุเท่ากันและไม่เท่ากัน

: "วันนี้เราจะคุยกันเรื่องเงินสัจจะชุมชน

มีคนไม่ส่งเงินหลายคน เราจะทำอย่างไรกับ**เขา**ดี"

ลูกค้าพูดกับแม่ค้าที่อายุเท่ากัน : "ราคาเดิมอยู่เลย ร้านอื่น**เขา**ลงกันแล้ว"

ภาษาไทยถิ่นใต้

อาภรพูดถึงสามีอายุเท่ากัน : "ถึงคิวแหล่ว **เขา**ยังไม่มา"

พี่พูดกับน้อง : "ปานนี้แหล่วยังไม่มาที สงไส้**เขา**ไม่มาแหล่วหมัง"

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ผู้เข้าประชุมพูดถึงเพื่อนชาย: "สมศักดิ์**เขา**ติดธุระกะเลยมาบ่ได้เจ้า"

แม่พูดถึงน้องชาย : "**เขา**บ่มาบ้านเฮาละ"

ตัวอย่าง ใช้เมื่อกล่างถึงคนที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดถึงชายอายุเท่ากัน : "ปานนี้แล้ว **เขา**บ่มาดอก"

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดถึงชายอายุน้อยกว่า :

"หน้าที่นี้ **เขา**แม่นต้องเป็นคนรายงานเอง"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

1.3 **การใช้ตามปัจจัยทางสังคมด้านกาลเทศะ**

กาลเทศะ (Setting) หมายถึง สถานที่ของการใช้ภาษา ซึ่งการใช้ภาษาในบริบทสังคมไทย (Social Context) ผู้พูดต้องคำนึงเสมอว่าพูดกับหรือกล่าวถึงใครแล้วยังต้องคำนึงว่าใช้ภาษาในสถานที่ใด การศึกษานี้ผู้ศึกษากำหนดกาลเทศะการใช้ภาษาในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการและ เป็นทางการ กล่าวคือ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในสถานการณ์ที่เป็นทางการ หรือเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ โดยกำหนดอรรถลักษณ์ทางความหมาย (Semantic Feature) ที่มีค่าคุณสมบัติ 2 ค่า (Binary Value) คือการมีคุณสมบัติเป็นทางการ ใช้เครื่องหมาย + กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [+ทางการ] และการไม่มีคุณสมบัติเป็นทางการ คือ ไม่เป็นทางการ ใช้เครื่องหมายใช้เครื่องหมาย - กำหนดอรรถลักษณ์ได้เป็น [-ทางการ] ผลการเปรียบเทียบสรุปได้ดังตารางที่ 47

ตารางที่ 47 การเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามกาลเทศะ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

คำสรรพนาม		เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+ทางการ]	[-ทางการ]	[+ทางการ]	[-ทางการ]	[+ทางการ]	[-ทางการ]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
บุรุษที่ 1	กระผม	✓							
	กู		✓		✓		✓		✓
	ข้อย								✓
	ข้า		✓				✓		
	ข้าพเจ้า	✓							
	ข้าเจ้า					✓			
	ข้าน้อย							✓	✓
	เขา1		✓						
	ฉัน	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
	ดิฉัน	✓							
	นุ้ย1				✓				
	เปิ้น1					✓	✓		
	ผม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เรา1/เฮา1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	หนู1		✓					✓	✓
	ฮา						✓		
บุรุษที่ 2	แก2		✓		✓				
	คิง						✓		
	คุณ	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
	เจ้า							✓	✓
	ตัว					✓	✓	✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 47 (ต่อ)

คำสรรพนาม		เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ							
		ถิ่นกลาง		ถิ่นใต้		ถิ่นเหนือ		ถิ่นอีสาน	
		[+ทางการ]	[-ทางการ]	[+ทางการ]	[-ทางการ]	[+ทางการ]	[-ทางการ]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
บุรุษที่ 2	ตัวเอง		✓		✓				
	เติ้น				✓				
	ท่าน2	✓	✓						
	เธอ2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	นุ้ย2				✓				
	มึง		✓		✓		✓		✓
	เรา2		✓		✓				
	สู				✓		✓		✓
	หนู2		✓					✓	✓
	เอ็ง		✓		✓				
บุรุษที่ 3	แก3		✓		✓				
	เขา3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	ท่าน3	✓	✓	✓					
	เธอ3	✓	✓						
	เป้น3/เพิ่น					✓	✓	✓	✓
	มัน		✓		✓		✓	✓	✓
	ลาว							✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 47 แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนาม เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ หรือใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ดังนี้

เป็นทางการ จำนวน 3 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน

ไม่เป็นทางการ จำนวน 12 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 4 คำ คือ กู ข้า เขา1 หนู1

สรรพามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 6 คำ คือ แก2 ตัวเอง มึง เรา2 หนู2 เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ แก3 มัน

เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ จำนวน 9 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ ฉัน ผม เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 3 คำ คือ คุณ ท่าน2 เธอ2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 3 คำ คือ เขา3 ท่าน3 เธอ3

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ หรือใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เป็นทางการ จำนวน 1 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ ท่าน3

ไม่เป็นทางการ จำนวน 12 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู น้อย1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 8 คำ คือ แก2 ตัวเอง เติ้น น้อย2 มึง เรา2 สู เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ แก3 มัน

เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ ฉัน ผม เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คุณ เธอ2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ เขา3

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ หรือใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ดังนี้

เป็นทางการ จำนวน 3 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ ข้าเจ้า ฉัน

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ คุณ

ไม่เป็นทางการ จำนวน 7 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู ข้า ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 3 คำ คือ คิง มึง สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ มัน

เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ จำนวน 7 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ เปิ้น1 ผม เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ ตัว เธอ2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เขา3 เปิ้น3

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ หรือใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ดังนี้

เป็นทางการ จำนวน 4 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ ข้าน้อย ฉัน

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ คุณ

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ เขา3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ไม่เป็นทางการ จำนวน 4 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู ข้อย

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ มึง สู

เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ จำนวน 9 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ ผม เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ เจ้า ตัว เธอ2

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 3 คำ คือ เพิ่น มัน ลาว

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 4 คำ ได้แก่

“คุณ” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ขณะประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม : “หาก**คุณ**ทำไม่ทัน เราก็ควรทำเรื่อง...”

ผู้หญิงกลางคนทักทายชายในตลาด : “วันนี้**คุณ**มาคนเดียวหรือคะ”

ภาษาไทยถิ่นใต้

ขณะติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่ภรรยาพูดกับสามี

: “**คุณ**ทำไอ้ไหร่อยู่ ถึงคิวแหล่ว”

คนแปลกหน้าถามทางที่ตลาด : “**คุณ**ไปหลาด ทางไหน”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นเหนือ ผู้ใหญ่บ้านพูดกับเจ้าหน้าที่ขณะประชุม

: “**คุณ**จ่วยอธิบายเรื่องนี้

ภาษาไทยถิ่นอีสาน ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่อำเภอ : “ให้**คุณ**ย่างไปช่องต่อหน้านี้เด้อ”

“เขา3” สรรพนามบุรุษที่ 3 ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ ใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ในห้องประชุมหมู่บ้าน : “วันนี้เราจะคุยกันเรื่องเงินสัจจะชุมชน

มีคนไม่ส่งเงินหลายคน เราจะทำอย่างไรกับ**เขา**ดี”

ลูกค้าพูดกับแม่ค้าที่อายุเท่ากันในตลาด

: “หมูยังไม่ลงเหรอ ราคาเดิมอยู่เลยร้านอื่น**เขา**ลงกันแล้ว”

ภาษาไทยถิ่นใต้

ขณะติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่อาภรพูดถึงสามีอายุเท่ากัน

: “ถึงคิวแหล่ว **เขา**ยังไม่มา”

พี่พูดกับน้องที่บ้าน : “ปานนี้แหล่วยังไม่มาที สงไส้**เขา**ไม่มาแหล่วหมัง”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ผู้เข้าประชุมพูดถึงผู้อื่นขณะประชุมหมู่บ้าน : “วันนี้**เขา**มาประชุมกั๋น”

แม่พูดถึงน้องชายที่บ้านขณะอาหารเย็น : “**เขา**บ่มาบ้านเฮาละ”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดถึงชายอายุน้อยกว่าขณะประชุม :

“หน้าที่นี้ **เขา**แม่นต้องเป็นคนรายงานเอง”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

“ท่าน3” สรรพนามบุรุษที่ 3 ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นกลางใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นกลาง

ขณะประชุมผู้เข้าร่วมประชุม : “ตอนนี้**ท่าน**มีโครงการปลูกต้นไม้ล้านต้น **ท่าน**จึงขอความร่วมมือจากชุมชนของเราในวันที่ 5 ธันวานี้”

ลูกค้าพูดกับแม่ค้าในตลาด : “**ท่าน**อายุหกสิบกว่าแล้วยังแข็งแรงอยู่เลย”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นใต้

ผู้เข้าประชุมถามถึงกำนัน : “**ท่าน**จะกลับมาเมื่อใด”

ครูพูดถึงผู้อำนวยการที่โรงเรียน : “**ท่าน**เกรงใจไม่อยากไรตางเท่าไหร่”

“มัน” สรรพนามบุรุษที่ 3 ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นเหนือ ใช้ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานในในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ผู้เข้าร่วมประชุมพูดถึงรุ่นน้อง : “**มัน**บ่มาดอกมื้อนี้”

พี่สาวพูดถึงน้องชายที่ตลาด : “บ่ว่าจังได๋**มัน**ก็บ่บอกมึงกะแล้วกัน”

ตัวอย่าง ใช้เมื่อพูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

ภาษาไทยถิ่นกลาง ชายวัยกลางคนพูดถึงเพื่อนชายที่ตลาด :

“**มัน**บอกผมว่าจะมาไม่เห็นมันมาเลยครับ”

ภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อนพูดถึงเพื่อนที่ร้านก๋วยเตี๋ยว : “**มัน**กินไปแหล่วซ่ามซาม”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ เพื่อนพูดถึงเพื่อนที่ตลาด : “วันนี้**มัน**บ่มาขายของแหมละ”

2. เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนและรูปคำเฉพาะถิ่น

2.1 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกันทั้ง 4 ถิ่นมีจำนวน 9 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 4 คำ คือ กู ฉัน ผม เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 3 คำ คือ คุณ เธอ มึง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เขา มัน

สามารถเปรียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

ตารางที่ 48 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น

คำ	ภาษาถิ่น	เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				คนรู้จัก		สนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+อายุเท่ากัน]	[+อายุมากกว่า]	[- อายุมากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
กู	กลาง, ใต้	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓
	เหนือ	✓	✓	✓		✓		✓				✓
	อีสาน	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
ฉัน	กลาง,ใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เหนือ		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	อีสาน		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ผม	กลาง,ใต้, เหนือ	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	อีสาน	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
เรา1	กลาง,เหนือ, อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
	ใต้	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คุณ	กลาง, ใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เหนือ,อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
เธอ2	กลาง,ใต้, เหนือ,อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 48 (ต่อ)

คำ	ภาษาถิ่น	เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				คนรู้จัก		สนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+อายุเท่ากัน]	[+อายุมากกว่า]	[- อายุมากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
มึง	กลาง, ใต้, อีสาน	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
	เหนือ	✓	✓	✓		✓		✓				✓
เขา3	กลาง, ใต้ ,เหนือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
มัน	กลาง,เหนือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓
	ใต้	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 48 สามารถสรุปการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น โดยแสดงให้เห็นว่ารูปคำที่ใช้เหมือนกัน 4 ถิ่นมีคำบุรุษสรรพนาม ที่ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน 1 คำ ได้แก่ เธอ และใช้ตามปัจจัยทางสังคมแตกต่างกันจำนวน 8 คำ ดังนี้

“กู” สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลาง และถิ่นใต้ ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่รู้จัก ที่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสาน ใช้แตกต่างจากถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่ มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่า และภาษาไทยถิ่นเหนือใช้เฉพาะพูดกับคนที่มีอายุเท่ากับเท่านั้น

“ฉัน” สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ กล่าวคือใช้ได้ทุกสถานการณ์ ภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แตกต่างจากถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยใช้แทนผู้พูดเฉพาะเพศหญิงเท่านั้น และใช้เฉพาะ

ในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น ส่วนถิ่นอีสานใช้แทนผู้พูดเฉพาะเพศหญิงเท่านั้น เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

“ผม” สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ กล่าวคือใช้ได้ทุกสถานการณ์ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แตกต่าง โดยใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“เรา1” สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้แตกต่างโดยใช้เมื่อพูดกับคนรู้จักเท่านั้น

“คุณ” สรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ กล่าวคือใช้ได้ทุกสถานการณ์ ส่วนถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้แตกต่างโดยใช้ในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“มึง” สรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แตกต่าง โดยใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันเท่านั้น

“เขา3” สรรพนามบุรุษที่ 3 ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นเหนือ ใช้แทนคนที่กล่าวถึง เพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ กล่าวคือใช้ได้ทุกสถานการณ์ ส่วนถิ่นอีสานใช้แตกต่างโดยใช้แทนคนที่กล่าวถึงที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าเท่านั้น และใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“มัน” สรรพนามนบุรุษที่ 3 ภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นเหนือ ใช้แทนคนที่กล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แตกต่าง โดยใช้เฉพาะเมื่อกล่าวถึงคนที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ และภาษาไทยถิ่นอีสานใช้เฉพาะเมื่อกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

2.2 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น

การศึกษาครั้งนี้มีรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่นจำนวน 1 คำ ได้แก่ สู สามารถเปรียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 49 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น

คำ	ภาษาถิ่น	เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				คนรู้จัก		สนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+อายุเท่ากัน]	[+อายุมากกว่า]	[- อายุมากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
สู	ใต้, อีสาน	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
	เหนือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

จากตารางที่ 49 สามารถสรุปการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคม ของคำที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น โดยแสดงให้เห็นว่ารูปคำที่ใช้เหมือนกัน 3 ถิ่นมีคำที่ใช้ตามปัจจัย ทางสังคมแตกต่างกัน ดังนี้

“สู” ในภาษาไทยถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือหญิงก็ได้ ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า ในกาลเทศที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนรู้จัก สนิทกันเท่านั้น

2.3 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น

การศึกษาครั้งนี้มีรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกันทั้ง 2 ถิ่นจำนวน 9 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ ข้า หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ แก2 ตัว ตัวเอง เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 3 คำ คือ แก3 เปิ้น3 ท่าน3

สามารถเปรียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

ตารางที่ 50 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น

คำ	ภาษาถิ่น	เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				คนรู้จัก		สนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+อายุเท่ากัน]	[+อายุมากกว่า]	[- อายุมากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
ข้า	กลาง	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓
	เหนือ	✓	✓	✓		✓	✓	✓				✓
หนู1	กลาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
แก2	กลาง	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
	ใต้	✓	✓	✓		✓		✓				✓
ตัว	เหนือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓
	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
ตัวเอง	กลาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓
	ใต้	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
เอ็ง	กลาง, ใต้	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓
แก3	กลาง, ใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓
เปิ้น3	เหนือ, อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ท่าน3	กลาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 50 สามารถสรุปการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 9 คำ แสดงให้เห็นว่ารูปคำที่ใช้เหมือนกัน 2 ถิ่น มีคำที่ใช้ ตามปัจจัยทางสังคมแตกต่างกันจำนวน 6 คำ ดังนี้

"ข้า" สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ เมื่อพูดกับคนที่รู้จัก ที่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้เมื่อพูดกับคนรู้จักที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ และอายุเท่ากันเท่านั้น

"หนู1" สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ เมื่อพูดกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิทกัน มีอายุมากกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้พูดเพศหญิงเท่านั้น

"แก2" สรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จัก ที่สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันเท่านั้น

"ตัว" สรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

"ตัวเอง" สรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้เมื่อพูดกับคนที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าเท่านั้น

"ท่าน3" สรรพนามบุรุษที่ 3 ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ กล่าวคือใช้ได้ทุกสถานการณ์ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

2.4 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของรูปคำเฉพาะถิ่น

การศึกษาครั้งนี้มีรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะถิ่นจำนวน 12 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1มีจำนวน 7 คำ คือ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน ข้าเจ้า ฮา ข้อย ข้าน้อย

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ เติ้น นุ้ย คิง เจ้า

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ ลาว

สามารถเปรียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมดังนี้

ตารางที่ 51 เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของรูปคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น

คำ	ภาษาถิ่น	เพศของผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง		ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึง							กาลเทศะ	
				คนรู้จัก		สนิท		อายุ				
								เท่ากัน	ไม่เท่ากัน			
		[+ชาย]	[-ชาย]	[+รู้จัก]	[-รู้จัก]	[+สนิท]	[-สนิท]	[+อายุเท่ากัน]	[+อายุมากกว่า]	[- อายุมากกว่า]	[+ทางการ]	[-ทางการ]
กระผม	กลาง	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ข้าพเจ้า	กลาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ดิฉัน	กลาง		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
เติ้น	ใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
นุ้ย1	ใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓
นุ้ย2	ใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓
ข้าเจ้า	เหนือ		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ฮา	เหนือ	✓		✓		✓		✓				✓
คิง	เหนือ	✓		✓		✓		✓				✓
ข้อย	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ข้าน้อย	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
เจ้า	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ลาว	อีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 51 จากตารางการเปรียบเทียบการใช้บุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น พบว่ารูปคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่นในภาษาไทยถิ่นกลาง มี 3 คำ คือ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน ภาษาไทยถิ่นใต้ มี 3 คำ คือ เติ้น นุ้ย1 นุ้ย2 ภาษาไทยถิ่นเหนือ มี 3 คำ คือ ข้าเจ้า ฮา คิง และภาษาไทยถิ่นอีสาน มี 4 คำ คือ ข้อย ข้าน้อย เจ้า ลาว เมื่อเปรียบเทียบการใช้

ตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น แสดงให้เห็นว่ามีคำบุรุษสรรพนามทั้งที่ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกันในถิ่นเดียวกัน และ ใช้เหมือนกันกับถิ่นอื่นดังนี้

เหมือนกันในถิ่นเดียวกัน ได้แก่

"ฮา" และ "คิง" ในภาษาไทยถิ่นเหนือใช้ตามปัจจัยทางสังคเหมือนกัน กล่าวคือ "ฮา" ใช้แทนผู้พูดเพศชาย และ "คิง" ใช้แทนผู้ฟังเพศชาย เมื่อพูดกับคนที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

"ข้อย" และ "ลาว" ในภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ตามปัจจัยทางสังคเหมือนกัน กล่าวคือ "ข้อย" ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือหญิงก็ได้ และ "ลาว" ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงเพศชายหรือหญิงก็ได้ เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรืออายุมากกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

เหมือนกันกับถิ่นอื่น ได้แก่

"ข้าพเจ้า" ภาษาไทยถิ่นกลาง กับ "ข้าน้อย" ภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน กล่าวคือ ใช้แทนผู้พูดทั้งเพศชายหรือเพศหญิง เมื่อพูดกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จักที่สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมด้านเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ที่ถูกกล่าวถึงด้านบทบาท ความสนิท อายุ และกาลเทศะ เป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญต่อการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น โดยเมื่อปัจจัยทางสังคมแปรไปการใช้คำบุรุษสรรพนามก็แตกต่างกันไป เมื่อผู้พูดมีเพศต่างกัน หรือเมื่อพูดกับคนที่มีความสัมพันธ์ต่างกัน และในกาลเทศะที่แตกต่างกัน การเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามก็แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้รูปคำที่เหมือนและรูปคำเฉพาะถิ่น จะมีการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่เหมือนและแตกต่างกัน

สรุปผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่น ทั้ง 4 ถิ่น จะมีลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของแต่ละถิ่น โดยมีรูปคำเหมือนกันแล้วยังมีรูปคำเฉพาะถิ่นซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละ ถิ่นด้วย นอกจากนี้ยังมีลักษณะการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่เหมือนและแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยในผลการศึกษาเปรียบเทียบของรูปคำที่เหมือนกันและรูปคำเฉพาะถิ่น พบว่าภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นกลางมีการใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกันมากที่สุด ดังแสดงไว้ในตารางที่ 48 มีจำนวน 7 คำ ได้แก่ กู ฉัน ผม คุณ เธอ2 มึง เขา3 และตารางที่ 50 มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ เอ็ง แก3

บทที่ 6
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนาม

สังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนในสังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ดังที่ อมรา พงศาพิชญ์ (2553 : 34) กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรมเป็นสองสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง สิ่งที่แยกสังคมหนึ่งว่าแตกต่างจากอีกสังคมหนึ่งก็คือวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยประสานและผูกมัดคนในสังคมไว้ และเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้โครงสร้างของสังคมคงอยู่

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี ดังมีผู้กล่าวไว้หลายท่าน เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2526) กาญจนา นาคสกุล (2538) มีชัย เอี่ยมจินดา (2539) และสมชาย สำเนียงงาม (2544) ทั้งนี้สรุปได้ว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีความน่าสนใจ กล่าวคือคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยเป็นคำที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อน วัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาจากการใช้คำบุรุษสรรพนามมีหลายประการเช่น การมีสัมมาคารวะ การรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ การแสดงความสุภาพ แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนและยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การให้ความสำคัญกับเพศของผู้พูด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผู้ศึกษาอธิบายลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น โดยมีแนวคิดว่า คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย สามารถสะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) โดยมีแนวคิดที่ว่าภาษาเป็นสิ่งสะท้อนความคิดและการมองโลกของผู้พูด เนื่องจากรูปภาษาเป็นสิ่งที่แฝงด้วยมโนทัศน์ (Concept) ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายของคำและโครงสร้างของภาษาของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถสะท้อนความนึกคิดและการมองโลกของชนกลุ่มนั้นได้

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน สามารถสะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบางประการ ได้แก่ สังคมระบบอาวุโส สังคมถิ่นและสังคมเมือง ความอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติผู้อื่นและเมตตาเอ็นดูผู้น้อย ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนไทยแต่ละภูมิภาค และการมองคนในสังคมไทยแต่ละภูมิภาค ดังจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

1. สังคมระบบอาวุโส

สุพัตรา สุภาพ (2543) กล่าวถึงระบบอาวุโสว่าเป็นระบบที่ใกล้ชิดกับสังคมมากระบบหนึ่งซึ่งคนไทยจะให้ความเคารพต่อผู้ที่มีอายุมากกว่า ในการศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามสามารถสะท้อนสังคมระบบอาวุโสได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จากผลการศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น พบว่าปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนาม คือปัจจัยด้านอายุ โดยผู้ใช้ภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น จะคำนึงถึงอายุของผู้ที่พูดด้วยหรือผู้ที่จะกล่าวถึงเป็นสำคัญในการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนาม ดังที่ มัวร์ (Moore 1974 : 11, อ้างอิงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2541 : 27-28) กล่าวสรุปได้ว่า สังคมไทยให้ความสำคัญอายุ ดังเห็นได้จากเด็กๆจะถูกสอนตั้งแต่ยังเล็กๆให้เคารพคนที่อายุมากกว่า ผู้มีอายุน้อยจะให้ความเคารพแก่ผู้ใหญ่โดยอัตโนมัติ เห็นได้จากเด็กไทยมักจะแสดงความสุภาพ มีกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่ดีงามและการแสดงมารยาทความเคารพจึงเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของคนไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อายุ (Age) เป็นปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์(Relationship) ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง โดยผู้พูดจะคำนึงถึงอายุของผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงเป็นสำคัญหากอายุมากกว่า เท่ากัน หรือน้อยกว่า ผู้ใช้คำบุรุษสรรพนามจะใช้คำที่แตกต่างกัน ดังผลการศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านอายุในภาษาไทย 4 ถิ่น ดังต่อไปนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง

จากผลการศึกษาพบว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลาง สามารถแบ่งคำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยด้านอายุ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ โดยใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน เฉพาะกับคนที่อายุมากกว่า และเฉพาะกับคนที่อายุน้อยกว่า ดังนี้

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน มีจำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ เขา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 1 คำ คือ ตัวเอง

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุมากกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1มีจำนวน 1 คำ คือ หนู1

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ แก3

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุน้อยกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ เรา2 หนู2

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ โดยจะใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้ ดังนี้

ใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ จำนวน 7 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ แก2 เธอ2 มึง เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เธอ3 มัน

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากัน ใช้เฉพาะคนที่มีอายุมากกว่า ใช้เฉพาะคนที่มีอายุน้อยกว่า และใช้บางอายุโดยใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวอย่างเช่น การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยถิ่นกลาง เมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันจะใช้คำแทนผู้พูด “เขา1” เมื่อจะพูดกับคนอายุมากกว่าจะใช้คำแทนผู้พูด “หนู1” และเมื่อจะพูดกับคนที่อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าจะใช้คำแทนผู้พูด “เรา1” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเมื่ออายุต่างกันการใช้คำบุรุษสรรพนามจะแปรไป ดังตัวอย่างประโยคการใช้คำบุรุษสรรพนามต่อไปนี้

“เขา1” สถานการณ์ ในที่สาธารณะหลังเลิกเรียน เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน

นักศึกษาชายพูดกับเพื่อนหญิง : “**เขา**ว่าไปแท็กซี่ดีกว่าไหม รอตั้งนานไม่เห็นมา”

“หนู1” สถานการณ์ในที่สาธารณะ เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า

นักเรียนหญิงคนพูดกับหญิงกลางคน : “**หนู**ไม่ทราบค่ะ ป้าลองถามคนอื่นดูนะคะ”

“เรา1” สถานการณ์ที่เป็นทางการ ในห้องประชุม เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุรุ่นเดียวกัน :

“**เรา**ทราบว่าถังขยะชุมชนถูกขโมยมาลักไป

หากใครเห็นให้รีบแจ้งคณะกรรมการ”

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะพักกลางวัน เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่า นักเรียนรุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง :

"วันนี้**เรา**จะกินก๋วยเตี๋ยว เธอจะกินด้วยไหม"

นอกจากนี้ "เรา2" สรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนผู้ฟังที่อายุน้อยกว่าเท่านั้น โดยผู้ใช้ต้องอายุมากกว่าผู้ฟังเสมอ ทั้งนี้ "เรา1" สรรพนามบุรุษที่ 1 และ "เรา2" สรรพนามบุรุษที่ 2 เป็นคำที่ใช้เฉพาะผู้มีอายุมากกว่าผู้ฟังเท่านั้น

ภาษาไทยถิ่นใต้

จากผลการศึกษาพบว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้ สามารถแบ่งคำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยด้านอายุ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ โดยใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน เฉพาะกับคนที่อายุมากกว่า และเฉพาะกับคนที่อายุน้อยกว่า ดังนี้

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน มีจำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ แก2 เติ้น

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุมากกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ นุ้ย1

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ แก3

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุน้อยกว่า จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ นุ้ย2 เรา2

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ โดยจะใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้ ดังนี้

ใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 5 คำ คือ ตัวเอง เธอ2 มึง สู เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ มัน

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากัน ใช้เฉพาะคนที่มีอายุมากกว่า ใช้เฉพาะคนที่มีอายุน้อยกว่า ใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนบางอายุ กล่าวคือคนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้

ตัวอย่างเช่น การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นใต้ เมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันจะใช้คำแทนผู้ฟัง "แก2" เมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่าจะใช้คำแทนผู้ฟัง "นุ้ย2"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

หรือเมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าจะใช้คำแทนผู้ฟัง “ตัวเอง” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ฟังอายุต่างกันการใช้คำบุรุษสรรพนามจะแปรไป ดังตัวอย่างประโยคการใช้คำบุรุษสรรพนามต่อไปนี้

“แก2” สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน
เพื่อนทักทายเพื่อน : “**แก**ไปไน่มา?”
สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน
ภรรยาพูดกับสามี : “**แก**มาแต่ไน่”

“นุ้ย2” สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า
ยายพูดกับหลาน : “**นุ้ย**กินข้าวแหล่วยัง”
สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า
แม่ค้าพูดกับเด็กนักเรียน : “**นุ้ย**เอาเส้นเพิ่มเหลยม้าย”

“ตัวเอง” สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน
เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**ตัวเอง**เข้าใจงานที่เขาให้ไหม”
สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า
นักศึกษารุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “**ตัวเอง**อย่าลืมพาลอกอกับชมผูมากัน”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

จากผลการศึกษาพบว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือ สามารถแบ่งคำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยด้านอายุ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ โดยใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน ดังนี้

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 4 คำ คือ กู ข้า เปิ้น1 ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คิง ตัว

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ แก2 เติ้น

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ โดยจะใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้ ดังนี้

ใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ จำนวน 5 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ เธอ2 มึง สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ มัน

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากัน และใช้เฉพาะบางอายุ กล่าวคือใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้

ตัวอย่างเช่น การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยถิ่นเหนือ เมื่อจะพูดกับคนที่อายุเท่ากันจะใช้คำแทนผู้พูด “เปิ้น1” หรือเมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าจะใช้คำแทนผู้พูด “เฮา1” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ฟังอายุต่างกันการใช้คำบุรุษสรรพนามจะแปรไป ดังตัวอย่างประโยคการใช้คำบุรุษสรรพนาม ต่อไปนี้

“เปิ้น1” สถานการณ์ เป็นทางการ ขณะติดต่อเจ้าหน้าที่ เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน

ผู้ติดต่อพูดกับเจ้าหน้าที่อายุรุ่นเดียวกัน : “จะหื่อ**เปิ้น**เซ็นจื่อตี่ไหน”

สถานการณ์ ไม่เป็นทางการ ขณะซื้อของในตลาด เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “บ่ใช่เปิ้น **เปิ้น**บ่ฮู้บ่เห็น”

“รออยู่ก่อนหนา **เปิ้น**จะไปซื้อของตางปู้นกำก่อน”

“เฮา1” สถานการณ์ บังเอิญพบกันที่สำนักงานจังหวัด เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เฮา**กำลังเฮียนอยู่ เฮาบ่ไป”

สถานการณ์ ที่บ้าน เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่า

พี่พูดกับน้อง : “**เฮา**ไปกินหนมเส้นกันบ่”

“**เฮา**บ่ควรอู้จะอี๊กับแม่ ปี้ว่ามันบ่ดีหนา”

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า “เฮา1” ใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าเท่านั้น จะไม่ใช้กับคนที่อายุมากกว่า

หรือตัวอย่างการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นเหนือ เมื่อจะพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันจะใช้คำแทนผู้ฟัง “ตัว” หรือเมื่อจะพูดกับคนที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าจะใช้คำแทนผู้ฟัง “สู” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ฟังอายุต่างกันการใช้คำบุรุษสรรพนามจะแปรไป ดังตัวอย่างประโยคการใช้คำบุรุษสรรพนาม

“ตัว” สถานการณ์ขณะติดต่อราชการ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เจ้าหน้าที่พูดกับผู้ติดต่อรุ่นเดียวกัน : “**ตัว**มาทำอะหยังตี้นี่”

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะรับประทานอาหารเมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

นักเรียนพูดกับนักเรียน : “**ตัว**ข้าวลำก่อ ขอจิมของตั๋วจิ่มได้ก่อ”

“สู” สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**สู**จะไปก็ไปเต๊อะ”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

แม่ค้าพูดกับลูกชายของตนเอง : “ละอ่อนหมู่นี่ สูจะไปเดียด* ”

จากข้างต้น “สู” ใช้แทนผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ แต่จะไม่ใช้กับผู้ฟังที่อายุมากกว่า จะเห็นได้ว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ แม้คำสรรพนามบุรุษเดียวกัน หากความสัมพันธ์ด้านอายุต่างกันผู้ใช้ภาษาจะเลือกใช้คำต่างกัน แสดงให้เห็นว่าอายุเป็นตัวแปรที่สำคัญในการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

จากผลการศึกษาพบว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นอีสาน สามารถแบ่งคำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยด้านอายุ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ และคำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุ โดยใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุมากกว่า ดังนี้

ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนที่มีอายุมากกว่า จำนวน 1 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ หนู1

คำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ โดยจะใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือมากกว่า และใช้เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือมากกว่าก็ได้ จำนวน 2 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ ฉัน

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ ลาว

ใช้เมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ จำนวน 8 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู เฮา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 4 คำ คือ ตัว เธอ2 มึง สู

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 2 คำ คือ เขา3 มัน

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุมากกว่า และใช้บางอายุ กล่าวคือใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีอายุเท่ากันหรืออายุมากกว่าก็ได้ และใช้กับคนที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้

---

*จะไปเดียด หมายถึง อย่าทำเสียงดัง

ตัวอย่างเช่น การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1ในภาษาไทยถิ่นอีสาน เมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่อายุมากกว่าจะใช้คำแทนผู้พูด “หนู1” เมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรืออายุมากกว่าจะใช้คำแทนผู้พูด “ฉัน” และเมื่อจะพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าจะใช้คำแทนผู้พูด “เฮา1” เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้พูดอายุต่างกันการใช้คำบุรุษสรรพนามจะแปรไป ดังตัวอย่างประโยคการใช้คำบุรุษสรรพนาม ต่อไปนี้

“หนู1” สถานการณ์ที่บ้าน เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า
หลานสาวพูดกับป้า : “ป้าให้**หนู**ไปนำได้บ่”
นักเรียนพูดกับครู : “**หนู**บ่ได้ถามแม่ว่าเพิ่นจะกลับมาจักโมง”

“ฉัน” สถานการณ์ ที่ร้านค้า เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน
เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนหญิง : “**ฉัน**ซิโทรไปถามเธออีกเทื่อ”
สถานการณ์ ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า
เพื่อนหญิงพูดกับเพื่อนชาย : “เอื้อยให้**ฉัน**เอาเสื้อ ไปให้บ่ละ”

“เฮา1” สถานการณ์ หน้าโรงภาพยนตร์ เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน
เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เฮา**กะว่าซิไปเบิ่งหนังก่อน ค่อยซิไปกินเข้า”
สถานการณ์ ขณะประชุมหมู่บ้าน เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่า
ลุงพูดกับกำนันอายุน้อยกว่า :
“**เฮา**ว่า นายกเพิ่นอยากให้ฟ่าวๆเฮ็ดเวียกนี้”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า “หนู1” ใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุมากกว่าเท่านั้น ส่วน “ฉัน” จะไม่ใช้กับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า และ “เฮา1” จะไม่ใช้กับผู้ฟังที่อายุมากกว่า ทั้งนี้การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน แม้คำสรรพนามบุรุษเดียวกันหากความสัมพันธ์ ด้านอายุต่างกันผู้ใช้ภาษาจะเลือกใช้คำต่างกัน แสดงให้เห็นว่าอายุเป็นตัวแปรที่สำคัญในการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน

นอกจากนี้สามารถสรุปได้ว่าคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ 2 กลุ่มอายุ เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ใช้บางอายุ โดยใช้ได้ทั้งอายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ และคำที่ใช้ได้ทั้งอายุเท่ากันหรือมากกว่าก็ได้ ทั้งนี้จะไม่มีคำที่ใช้ได้ทั้งคนที่อายุมากกว่าหรือน้อยกว่า แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสที่มีอายุมากกว่า โดยแสดงความให้เกียรติผู้อาวุโส ด้วยการไม่ใช้คำเดียวกันกับคำที่ใช้เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่า จะใช้คำสรรพนามที่ใช้เฉพาะอายุมากกว่าเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างประโยค คำสรรพนามที่ใช้ได้เฉพาะอายุมากกว่าเท่านั้น

ภาษาไทยถิ่นกลาง

สถานการณ์ในที่สาธารณะ เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า

นักเรียนหญิงคนพูดกับหญิงกลางคน : "**หนู**ไม่ทราบค่ะ ป้าลองถามคนอื่นดูนะคะ"

สถานการณ์ขณะรับประทานก๋วยเตี๋ยว เมื่อพูดถึงคนที่อายุมากกว่า

หญิงวัยกลางคนนั่งกินก๋วยเตี๋ยวข้างทางเห็นชายสูงอายุกำลังข้ามถนน : "ลุง**แก**จะข้ามถนนตอนที่ไฟเขียวทำไม ฉันเห็นแล้วก็..."

นักศึกษาพูดถึงพ่อกับเพื่อนในที่สาธารณะ : "**แก** ชอบบังคับให้ฉันทำโน้นทำนี่ ฉันก็สุดจะทนจริงๆ"

ภาษาไทยถิ่นใต้

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า

หลานพูดกับยาย : "**น้ำ**ตี้ไปเรียนซ่ามเดือน"

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่บ้าน เมื่อพูดถึงคนที่อายุมากกว่า

หลานพูดถึงยาย : "สงไส้**แก**ไปหลาดแหล่ว"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ในการศึกษานี้พบว่าเมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่าจะนิยมใช้คำเรียกญาติ เช่น ป้ออุ้ย แม่อุ้ย ป้อหลวง ปี้ เป็นต้น

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

สถานการณ์ ไม่เป็นทางการที่บ้าน เมื่อพูดกับคนที่อายุมากกว่า

หลานสาวพูดกับป้า : "ป้าให้**หนู**ไปนำได้บ่"

นักเรียนพูดกับครู : "**หนู**บ่ได้ถามแม่ว่าเพิ่นจะกลับมาจักโมง"

ตัวอย่างประโยค คำสรรพนามที่ใช้ได้ 2 กลุ่มอายุ

กล่าวคือ ใช้ได้ทั้งคนที่อายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่าก็ได้ หรือใช้ได้ทั้งคนที่อายุเท่ากันหรืออายุมากกว่าก็ได้ เช่น "เธอ2" สรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษาไทย 4 ถิ่นใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับผู้ฟัง ที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยถิ่นกลาง

สถานการณ์ ขณะประชุมในห้องประชุม เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุเท่ากัน : "แมว ฉันคิดว่า**เธอ**เป็นคนรับหน้าที่นี้ตามเดิมดีที่สุด"

สถานการณ์ ขณะเรียนในห้องเรียน เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

อาจารย์พูดกับนักศึกษา : “นี่ครูบอกให้**เธอ**ไปห้องน้ำตอนพักไง”

ภาษาไทยถิ่นใต้

สถานการณ์ ขณะติดต่อราชการ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เจ้าหน้าที่ที่ดินพูดกับคนรุ่นเดียวกัน : “**เธอ**มาทำไหร่ วันนี้”

สถานการณ์ ขณะรับประทานอาหารที่โรงอาหาร เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

รุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “**เธอ**กลับบ้านม้ายอาทิตย์นี้”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

สถานการณ์ ขณะกำลังติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่ เมื่อผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เธอ**มาญะหยังนี่”

สถานการณ์ ขณะทำงานบ้าน ที่บ้าน เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

พี่พูดกับน้อง : “**เธอ**ถูบ้านแล้วก๊า”

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

สถานการณ์ ขณะบังเอิญพบกันที่ตลาด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนชายพูดกับเพื่อนชาย : “**เธอ**ไปเฮ็ดงานอยู่ใสมา”

สถานการณ์ ขณะนั่งพักผ่อนอยู่ที่บ้าน เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

พี่ชายพูดกับน้องสาว : “**เธอ**กะบ่ต้องไปตามใจมันดอก”

นอกจากนี้ภาษาไทยถิ่นอีสานยังมีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ได้ทั้งอายุเท่ากันหรืออายุมากกว่าก็ได้ ได้แก่ “ฉัน” และ “ลาว” ดังตัวอย่าง เช่น “ลาว” ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงที่อายุเท่ากันหรือมากกว่าก็ได้

สถานการณ์ ขณะซื้อของที่ตลาด เมื่อพูดถึงผู้ที่ถูกกล่าวถึงที่อายุเท่ากัน

เพื่อนชายพูดถึงเพื่อนหญิง : “เฮาว่าแล้ว **ลาว**บ่ไปนำพวกเฮาดอก”

สถานการณ์ ขณะรับประทานอาหารที่บ้าน เมื่อพูดถึงผู้ที่ถูกกล่าวถึงที่อายุมากกว่า

ลูกสาวพูดถึงยาย : “**ลาว**ฝากถามหาแม่อยู่”

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามสะท้อนสังคมระบบอาวุโสในสังคมไทยทุกถิ่น ซึ่งให้ความสำคัญกับอายุโดยเฉพาะอายุมากกว่า คนในสังคมไทยทั้ง 4 ถิ่นจะต้องแสดงความเคารพผู้ที่มีอายุมากกว่าเป็นสำคัญ ซึ่งจะมีคำบุรุษสรรพนามเฉพาะที่ใช้กับ ผู้อายุมากกว่าหรืออาวุโสเท่านั้น และจะไม่ใช้คำบุรุษสรรพนามที่ใช้ร่วมกับคนที่น้อยกว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

นอกจากนี้การใช้คำบุรุษสรรพนาม “เรา” ในภาษาไทยถิ่นกลาง ยังสะท้อนสังคมระบบอาวุโสได้เป็นอย่างดี เห็นได้จาก “เรา1” สรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยถิ่นกลาง ใช้แทนผู้พูดเมื่อผู้ฟังมีอายุเท่ากันหรืออายุน้อยกว่า เท่านั้นจะไม่ใช้กับผู้ฟังที่อายุมากกว่า และ “เรา2” สรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่าเท่านั้น จะไม่ใช้กับผู้ฟังที่อายุมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับที่ ปราณี กุลละวณิชย์ (n.d. : 84) กล่าวสรุปได้ว่า “เรา2” สรรพนามบุรุษที่ 2 จะใช้โดยผู้ที่อาวุโสกว่าเมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่า หากใช้กับคนที่อายุเท่ากันกับผู้ฟังจะรู้สึกไม่ดี ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยสามารถสะท้อนสังคมระบบอาวุโสได้โดยคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมด้านอายุ และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุหรือ ผู้อาวุโสเป็นสำคัญ

ระบบอาวุโสในสังคมไทยถือว่ามีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างของสังคม ในสถาบันครอบครัวคนไทยมักถูกปลูกฝังให้เคารพผู้อาวุโสกว่าโดยเฉพาะด้านอายุ เช่นในสถาบันครอบครัวมักมีการอบรมให้เคารพพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และพี่ ในสถาบันการศึกษาก็มีการนำเอาระบบอาวุโสมาใช้ให้รุ่นน้องเชื่อฟังรุ่นพี่ ในหน่วยงานหรือระบบราชการมักจะถือความอาวุโสเป็นหลักสำคัญ สอดคล้องกับ สมชาย สำเนียงงาม (2544 : 235) กล่าวว่า สังคมไทยถือเรื่องอาวุโสเป็นเรื่องสำคัญดังในการสนทนากันผู้พูดจะต้องคำนึงถึงวัยของทั้งผู้พูดและผู้ฟังและเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสม หากใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมไม่ควรแล้วก็อาจได้ชื่อว่าเป็นคนไม่สุภาพได้ นอกจากนี้ ปรานี วงษ์เทศ (2549 : 42) กล่าวถึง ระบบอาวุโสในอุษาคเนย์ สรุปได้ว่าคำที่แสดงความเคารพคนในสังคมมักจะแสดงให้เห็นถึงอาวุโส หรืออายุ รวมถึงระบบสรรพนามก็เช่นเดียวกันให้ความสำคัญกับอายุมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับเพศ หากจะถามถึงจำนวนพี่น้องของผู้คนแถบอุษาคเนย์จะแตกต่างจากชาวตะวันตกก็คือ คนตะวันตกจะถามว่า “คุณมีพี่น้องผู้ชายและผู้หญิงกี่คน?” แต่ผู้คนในอุษาคเนย์จะถามแค่ว่า “คุณมีพี่น้องกี่คน?” ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับความแตกต่างของคนในสังคมที่ความอาวุโสมากกว่า

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสาร นอกจากใช้คำให้ถูกต้องตามความหมายทางไวยากรณ์แล้ว การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยถิ่นใดย่อมต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมโดยเฉพาะอายุ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟังที่ต้องคำนึงถึงเป็นสำคัญ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541 : 22) กล่าวว่าการใช้ภาษานั้นผู้พูดจะเรียนรู้สามัตถิยะสื่อสาร (Communicative Competence) โดยรู้ 4 ประการคือ ความถูกต้องตามกฎไวยากรณ์ ความยอมรับได้ ความเหมาะสม และการที่รูปภาษานั้นถูกใช้มาแล้ว ซึ่งจะทำให้ผู้พูดมีความสามารถพูดและเข้าใจภาษาเพื่อสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆได้ ผู้ใช้ภาษาในสังคมจะรู้เรียนรู้ว่าวัฒนธรรมการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยแต่ละคำใช้อย่างไรด้วยกระบวนการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ขัดเกลาทางสังคม (Socialization)* ผู้ใช้ภาษาจะเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างราบรื่น หากใช้คำบุรุษสรรพนามผิดอาจแสดงถึงความไม่เคารพ ไม่รู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ได้ รวมถึงอาจไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย ขาดความเข้าใจอันดีต่อกัน หรือทำให้การสื่อสารล้มเหลวได้ ดังนั้นการแสดงความเคารพให้เกียรติผู้อาวุโสจึงมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้โครงสร้างของสังคมไทยคงอยู่ได้ด้วยดี

2. สังคมถิ่นและสังคมเมือง

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นต่างๆ นอกจากจะแสดงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนเองแล้ว ยังแสดงให้เห็นลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกัน โดย คนใต้ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน จัดได้ว่าเป็นคนท้องถิ่นหรือชนบทใช้ภาษาท้องถิ่น มักจะรักษาคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิม (Strecker 1984) ไว้ได้มากกว่าภาษาไทยถิ่นกลาง ซึ่งเป็นภาษาราชการที่ใช้ในสังคมเมืองผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางจึงมีโอกาสติดต่อกับผู้คนที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้รับความคิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เร็วกว่าภาษาที่ใช้ในสังคมท้องถิ่น สังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้ภาษาในสังคมเมืองจึงมีความหลากหลายกว่าภาษาที่ใช้ในสังคมท้องถิ่น ดังที่ทัศนีย์ ทองสว่าง (2547 : 1) กล่าวสรุปว่า สังคมไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบคือสังคมชนบท (Rural Society) และสังคมเมือง (Urban) โดยสังคมชนบทส่วนใหญ่มีชีวิตเรียบง่าย ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาถิ่น ส่วนสังคมเมือง ประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเมืองอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้า ภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาไทยมาตรฐาน คำนึงถึงความถูกต้อง นอกจากนี้ภาษาที่ใช้ในสังคมเมืองมักมีความซับซ้อนและหลากหลายมากกว่าภาษาในสังคมชนบท

การใช้คำบุรุษสรรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น มีความสัมพันธ์กับความเป็นสังคมถิ่นและสังคมเมือง โดยสังคมถิ่นจะมีวิถีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ภาษาที่ใช้จึงยังคงรักษารูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมไว้ได้มากกว่า ส่วนสังคมเมืองเป็นสังคมที่รับเทคโนโลยีมีการพัฒนาเร็วกว่าสังคมถิ่นจึงมีการพัฒนารูปคำได้เร็วกว่าสังคมถิ่น ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

---

*พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (2524 : 370) ให้ความหมาย กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) หมายถึง กระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยาที่มีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพพฤติกรรมตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กเกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้ความเป็นคนโดยแท้จริงสามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น โดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญของสังคมที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.1 สังคมถิ่นกับการรักษารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย

หากเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมกับรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยปัจจุบันทั้ง 4 ถิ่น ในภาษาตระกูลไท ดังที่ ลี (Li 1977) และ สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) เสนอไว้ในรายงานการวิจัย โดยแสดงให้เห็นว่ารูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมในภาษาตระกูลไทมีทั้งหมด 10 รูป ได้แก่ “กู” “มึง” “มัน” “ตู” “รา” “เรา” “สู” “เขา” “เผือ” “เขือ”

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรูปคำดั้งเดิมทั้ง 10 รูป กับรูปคำที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือปัจจุบันและเมื่อเทียบกับถิ่นอื่น จะเห็นได้ว่ามีรูปคำจำนวน 5 รูป ได้แก่ “กู” “เขา” “มัน” “มึง” “เรา” เป็นรูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมและเป็นรูปคำที่ใช้ทั้ง 4 ถิ่นในปัจจุบัน ส่วนรูปคำดั้งเดิมอีก 5 รูป ได้แก่ “สู” “รา” “ตู” “เขือ” “เผือ” เมื่อพิจารณารูปคำบุรุษสรรพนามในปัจจุบันพบว่า “สู” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้ เหนือ และอีสาน ส่วน “รา” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือซึ่งมีเสียงปฏิภาคออกเสียงเป็น “ฮา” ส่วน “เขือ” “เผือ” ไม่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน ดังตารางที่ 52

ตารางที่ 52 เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมกับรูปคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำร่วมเชื้อสาย / ภาษาถิ่น	กู	เขา	มัน	มึง	เรา	สู	รา	ตู*	เขือ	เผือ
ถิ่นกลาง	✓	✓	✓	✓	✓					
ถิ่นใต้	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
ถิ่นเหนือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
ถิ่นอีสาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓				

*ตู เขือ เผือ เป็นสรรพนามที่ไม่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน แต่พบว่าปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาตอนต้อน ดังในผลการศึกษาของ สุชาดา เจียพงษ์ (2550 :77-89) เรื่องคำบุรุษสรรพนามในลิลิตพระลอปรากฏใช้ ตู เขือ เผือ ทั้งนี้วรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอเป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับ มีชัย เอี่ยมจินดา (2534 : 36) และเมื่อสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตู เขือ เผือ ไม่ปรากฏใช้แล้ว

จากตารางที่ 52 สามารถสรุปได้ว่าการรักษารูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมในภาษาตระกูลไทนั้น ภาษาไทยถิ่นเหนือรักษารูปคำดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุดมีจำนวน 7 รูป ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยถิ่นใต้รองลงมามีจำนวน 6 รูป และภาษาไทยถิ่นกลางจำนวน 5 รูปน้อยที่สุด จากผลการศึกษาสามารถสะท้อนสังคมท้องถิ่น สามารถรักษารูปคำไว้ได้มากว่าสังคมเมือง โดยเฉพาะภาษาไทยถิ่นเหนือรักษารูปคำดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด สอดคล้องกับ สุเทพ สุนทรเภสัช (2548 : 193-197) กล่าวถึงความภูมิใจของคนในสังคมไทยถิ่นเหนือว่าอัตลักษณ์ (Identities) ของคนในสังคมไทยถิ่นเหนือว่ามีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ ภาษา และจารีตประเพณีของตน โดยเฉพาะภาษาถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชาวไทยเหนือ ซึ่งมักจะใช้กำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ของตน “คนเมือง” มีภาษาพูดของตัวเองเรียกว่า “คำเมือง” และมี “ตัวเมือง” เป็นภาษาเขียนที่ทำให้แตกต่างจากชาวไทยในภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน เมื่อคนในสังคมถิ่นเหนือมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ ภาษา และจารีตประเพณี รวมเรียกว่า วัฒนธรรมของตนเองแล้วจึงเกิดความรักและห่วงแหนและรักษาไว้ได้มาก ดังตัวอย่าง

“สู” สรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นอีสาน ใช้ในสถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟัง ที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ และภาษาไทยถิ่นเหนือใช้ในสถานการณ์เมื่อผู้ฟัง ที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ อายุเท่ากันหรือน้อยกว่าในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ เช่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ภาษาไทยถิ่นใต้ สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**สู**ทำไหร้กัน กินข้าวแหล่วยัง”

สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

รุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง : “**สู**ไปแลแด็กแต้นแค่งานโรงเรียนม่าย คันไปบอกกัน”

ภาษาไทยถิ่นอีสาน สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุเท่ากัน

สามีพูดกับภรรยา : “ถ้าบ่เบิ่งโทรทัศน์ **สู**กะไปบ้านนาติละ”

สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุน้อยกว่า

พี่พูดกับน้อง : “**สู**ไปซื้อมาได้บ่”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**สู**จะไปก็ไปเต๊อะ”

สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า

แม่ค้าพูดกับลูกชายของตนเอง : “ละอ่อนหมู่นี่ สูจะไปเดียด”

จะเห็นได้ว่าภาษาไทยทั้ง 3 ถิ่นยังคงใช้รูปคำดั้งเดิมแทนผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นกลาง ไม่ใช้ “สู” แต่ใช้คำอื่น เช่น “แก2” “เธอ2” ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยถิ่นกลาง สถานการณ์ เมื่อผู้ฟังอายุเท่ากัน

ชายวัยกลางคนทักทายเพื่อนชายรุ่นเดียวกัน

: “อ้าว! วันนี้**แก**ไม่ได้ไปกับเขาหรือ”

สถานการณ์ เมื่อผู้ฟังอายุน้อยกว่า

นักศึกษาวัยรุ่นหญิงคุยกับน้องชายในที่สาธารณะ

: “เย็นนี้แม่ไม่อยู่ เดี๋ยวแวะซื้อข้าว **แก**จะกินไก่หรือจะกินหมูปิ้ง”

สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุเท่ากัน

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุเท่ากัน : “แมว ฉันคิดว่า**เธอ**เป็นคนรับหน้าที่นี้ตามเดิมดีที่สุด”

สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุน้อยกว่า

อาจารย์พูดกับนักศึกษา : “นี่ครูบอกให้**เธอ**ไปห้องน้ำตอนพักระหว่างคาบไง”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สถานการณ์ เมื่อพูดกับผู้ฟังอายุน้อยกว่า

แม่ค้าพูดกับลูกค้าอายุน้อยกว่า : “แป้นๆ**เธอ**มัวซื้ออะไรอยู่”

จากตัวอย่างข้างต้นเน้นให้เห็นว่าสังคมถิ่นทั้ง 3 ถิ่นยังคงใช้รูปคำดั้งเดิมส่วนในสังคมเมืองคือภาษาไทยถิ่นกลางไม่ใช้พูดกันแล้ว ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้ศึกษาสุ่มจุดเก็บข้อมูลโดยไม่เก็บข้อมูลในเขตอำเภอเมือง จึงทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าคนในสังคมถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ ถิ่นอีสานยังคงรักษารูปคำดั้งเดิมได้มากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในสังคมเมืองการใช้ภาษาโดยเฉพาะคำบุรุษสรรพนามซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยนั้นสามารถสะท้อนสังคมได้เป็นอย่างดี

2.2 สังคมเมืองกับการพัฒนารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย

การศึกษาครั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามพบว่าภาษาไทย 4 ถิ่น ได้แก่ ถิ่นกลาง มีจำนวนรูปคำ 18 รูป และจำแนกตามความหมายได้ 24 คำ ภาษาไทยถิ่นใต้มีจำนวนรูปคำ 16 รูปคำ และจำแนกตามความหมายได้ 19 คำ ภาษาไทยถิ่นเหนือมีจำนวนรูปคำ 16 รูปคำ และจำแนกตามความหมายได้ 17 คำ และภาษาไทยถิ่นอีสานมีจำนวน 17 รูป และจำแนกตามความหมายได้ 17 คำ เมื่อเทียบกับจำนวนรูปคำที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย 4 ถิ่น พบว่าภาษาไทย

ถิ่นกลางมีจำนวนรูปคำและจำนวนคำมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นกลางมีการพัฒนารูปคำบุรุษสรรพนามมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางปัจจุบันกับรูปคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมในภาษาตระกูลไท ดังที่ ลี (Li 1977) และ สเตรกเกอร์ (Strecker 1984) จำนวน 10 รูป ได้แก่ “กู” “มึง” “มัน” “ตู” “รา” “เรา” “สู” “เขา” “เผือ” “เขือ” เมื่อเปรียบเทียบรูปคำดั้งเดิมจำนวน 10 รูปกับรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางปัจจุบันพบว่ายังคงรักษารูปคำดั้งเดิมไว้ได้จำนวน 5 รูป คือ “กู” “มัน” “มึง” “เรา” “เขา” ซึ่งน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับถิ่นอื่น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบจำนวนรูปคำกับภาษาไทยถิ่นกลางปัจจุบันกับภาษาไทยดั้งเดิม พบว่าภาษาไทยถิ่นกลาง มีรูปคำปัจจุบันมีจำนวน 13 รูปคำ ดังตาราง

ตารางที่ 53 บุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางปัจจุบัน

บุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางปัจจุบัน			
คำดั้งเดิม	บุรุษ	คำปัจจุบัน	บุรุษ
กู	1	กระผม ข้า ข้าพเจ้า ฉัน ดิฉัน ผม หนู1	1
เรา1	1	เรา2	2
มึง	2	แก2 คุณ ตัวเอง ท่าน2 เธอ2 หนู2 เอ็ง	2
เขา3	3	เขา1	1
มัน	3	แก3 ท่าน3 เธอ3	3

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 53 จะเห็นได้ว่าบุรุษสรรพนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 24 คำ แบ่งเป็นคำดั้งเดิมจำนวน 5 คำ และคำปัจจุบันจำนวน เมื่อเปรียบเทียบบุรุษสรรพนามดั้งเดิมและบุรุษสรรพนามปัจจุบันในภาษาไทยถิ่นกลาง พบว่าบุรุษสรรพนามดั้งเดิมที่ใช้ในปัจจุบันมี 5 รูปคำ โดยแบ่งเป็น สรรพนามบุรุษที่ 1 จำนวน 2 รูป คือ กู และ เรา สรรพนามบุรุษที่ 2 จำนวน 1 รูป คือ มึง และสรรพนามบุรุษที่ 3 จำนวน 2 รูป คือ เขา และ มัน เมื่อเทียบกับบุรุษสรรพนามในปัจจุบันมีจำนวน 24 คำ พบว่ามีสรรพนามบุรุษที่ 1 มีมากขึ้น คือมีจำนวน 8 คำ คือ กระผม ข้า ข้าพเจ้า ฉัน ดิฉัน ผม หนู1 และ เขา1 สรรพนามบุรุษที่ 2 มีมากขึ้น คือมีจำนวน 8 คำ คือ

แก2 คุณ ตัวเอง ท่าน2 เธอ2 หนู2 เอ็ง และ เรา2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 มีมากขึ้น คือมีจำนวน 3 คำ คือ แก3 ท่าน3 เธอ3

สังเกตได้ว่ามีคำดั้งเดิมที่พัฒนาความหมายทางไวยากรณ์ คือ “เรา” เดิมใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 แต่ปัจจุบันใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หรือ 2 ก็ได้ ดังตาราง มีคำสรรพนาม “เรา1” และ “เรา2” และ “เขา” เดิมใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 แต่ปัจจุบันใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 หรือ 1 ก็ได้ ดังตาราง มีคำสรรพนาม “เขา3” และ “เขา1” นอกจากนี้ภาษาไทยถิ่นอื่น จะพบว่า “เรา” ในภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้เหมือนกับไทยถิ่นกลางปัจจุบัน กล่าวคือใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หรือ 2 ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสาน ออกเสียงว่า “เฮา” ใช้เฉพาะสรรพนามบุรุษที่ 1 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสานยังคงใช้ในความหมายดั้งเดิม ส่วน “เขา3” ปัจจุบันใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 หรือ 1 แต่ “เขา” ในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ยังใช้ในความดั้งเดิม คือ หมายถึงสรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น สามารถสรุปได้ว่า ภาษาไทยถิ่นกลาง มีพัฒนาการจำนวนรูปคำ และความหมายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์ของรูปคำบุรุษสรรพนามภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นอื่นทั้ง 3 ถิ่น พบว่าในภาษาไทยถิ่นกลาง มีจำนวนบุรุษสรรพนาม 24 คำ จะมีรูปคำจำนวน 6 รูปที่มีความหมายได้ 2 ความหมาย ดังนี้ “แก” มีความหมาย หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 “เขา” มีความหมาย หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 และสรรพนามบุรุษที่ 3 “ท่าน” มีความหมาย หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 “เธอ” มีความหมาย หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 “เรา” มีความหมาย หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 และสรรพนามบุรุษที่ 2 และ “หนู” มีความหมาย หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 และสรรพนามบุรุษที่ 2

ทั้งนี้หากเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นอื่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหมายที่หลากหลายมากกว่า เช่น “เขา” ในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน มีความหมายหมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 3 เท่านั้น “เธอ” ในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน มีความหมายหมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 เท่านั้น “เรา” ในภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสาน มีความหมายหมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 เท่านั้น ดังตารางที่ 54

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 54 เปรียบเทียบความหลากหลายทางความหมายของคำบุรุษสรรพนาม

รูปคำ	ถิ่น	ความหมายที่ 1	ความหมายที่ 2
เขา	กลาง	บุรุษที่ 3	บุรุษที่ 1
	ใต้,เหนือ, อีสาน	บุรุษที่ 3	
เธอ	กลาง	บุรุษที่ 2	บุรุษที่ 3
	ใต้,เหนือ, อีสาน	บุรุษที่ 2	
เรา	กลาง,ใต้	บุรุษที่ 1	บุรุษที่ 2
	เหนือ, อีสาน	บุรุษที่ 1	

จากตาราง 54 แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นกลางมีความหมายทางไวยากรณ์มากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น

นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ พบว่ารูปคำเดียวกัน ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหลากหลายทางการใช้มากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่นด้วย เช่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่งวนลิขสิทธิ์

“ฉัน” สรรพนามบุรุษที่ 1 ปรากฏใช้ในภาษาไทย 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลางมีความหลากหลายทางการใช้ตามปัจจัยทางสังคมมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสานใช้แทนผู้พูดเพศหญิงเท่านั้น

“แก2” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางมีความหลากหลายทางการใช้ตามปัจจัยทางสังคมมากกว่าภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งนี้ภาษาไทยถิ่นกลางใช้ได้กับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือผู้ฟังที่อายุน้อยกว่าก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่อายุเท่ากัน เท่านั้น

“คุณ” สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้ในภาษาไทย 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลางมีความหลากหลายทางการใช้ตามปัจจัยทางสังคมมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสานใช้แทนผู้พูดในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

ภาษาไทยถิ่นกลางมีความหลากหลายในการใช้คำบุรุษสรรพนามมากกว่าถิ่นอื่นโดยหลากหลายทั้ง จำนวนรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และหลากหลายในการใช้ตามปัจจัยทางสังคม แสดงให้เห็นว่าการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางมีความซับซ้อนกว่าถิ่นอื่น

ทั้งนี้ภาษาไทยถิ่นกลางเป็นภาษามาตรฐานที่ใช้ในสังคมเมืองที่มีการพัฒนาได้เร็วกว่าภาษาถิ่นที่ใช้ในสังคมถิ่น ดังที่ อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2541 : 99) กล่าวถึง การมองภาษาถิ่นของภาษาหนึ่งภาษาใดทำให้เห็นภาพอดีตของภาษาได้ ทั้งนี้เพราะคำศัพท์บางคำ เสียงบางเสียง ที่ไม่ใช้แล้วในภาษาถิ่นหนึ่งอาจมีตกค้างใช้อยู่ในภาษาถิ่นอื่นๆ ก็ได้ จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ซึ่งภาษาทั้ง 4 ถิ่นนี้ ภาษาไทยถิ่นกลางจัดได้ว่าเป็นภาษามาตรฐานหรือภาษาราชการ ใช้ในสังคมเมืองซึ่งมีการติดต่อสื่อสารในแวดวงที่หลากหลาย รวมถึงเป็นสังคมที่มีการติดต่อสื่อสารกันหลากหลายเชื้อชาติ หลากหลายภาษา ย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางภาษาและมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมากกว่าภาษาในท้องถิ่น เมื่อภาษาไทยถิ่นกลางพัฒนาได้รวดเร็วกว่า ความหลากหลายและความซับซ้อนทางการใช้ก็มากกว่าเช่นกัน ดังเห็นได้จากผลการเปรียบเทียบจำนวนรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาษาไทยถิ่นกลาง มีความหลายหลายมากกว่าถิ่นอื่น ทั้งหลากหลายที่มีจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามที่มากกว่าภาษาถิ่นอื่น และรูปคำบุรุษสรรพนามที่เหมือนกันยังมีความหมายที่หลากหลายมากกว่าภาษาถิ่นอื่นด้วย

สรุปได้ว่าการรักษาและการพัฒนาการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยนั้น ภาษาไทยถิ่นกลางซึ่งเป็นภาษามาตรฐานหรือภาษาราชการมีการพัฒนาการมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น โดยเฉพาะจำนวนรูปคำที่มีจำนวนมาก ความหมายทางไวยากรณ์ที่มากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น และในทางตรงกันข้ามภาษาในท้องถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสานมีการรักษารูปคำบุรุษสรรพนามได้มากกว่าภาษาไทยถิ่นกลาง โดยเฉพาะภาษาไทยถิ่นเหนือจะมีการรักษารูปคำดั้งเดิมได้มากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. ความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติผู้อื่น และเมตตาเอ็นดูผู้น้อย

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น แสดงถึงความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้พูดและยกย่องให้เกียรติผู้อื่น จากผลการศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น พบว่ามีคำที่แสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมต้นให้เกียรติผู้อื่นที่ชัดเจน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ “ผม” “กระผม”

ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ “ผม”

ภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ “ผม” “ข้า” “ข้าเจ้า”

ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ “ผม” “ข้าน้อย” “ข้อย” “เจ้า”

ทั้งนี้ “ผม” ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น โดยถือว่า “ผม” เป็นคำที่แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนและให้เกียรติผู้อื่น ทั้งนี้ “ผม” สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยที่ถือว่าศีรษะเป็นของสูง เมื่อพูดกับผู้ฟังเพื่อแสดงการให้เกียรติผู้ฟังจึงไม่เอาตัวไปพูดด้วย แต่ยกส่วนที่สูงที่สุดของร่างกาย คือ “ผม” เป็นการแสดงให้เห็นวัฒนธรรมไทยที่ยกผู้อื่นขึ้นสูง และถ่อมตัวเอง ให้ต่ำลง (กาญจนา นาคสกุล : 2538) หรือคำว่า “ข้า” “ข้าเจ้า” ในภาษาไทยถิ่นเหนือ “ข้าน้อย” “ข้อย” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน และ “เจ้า” เป็นคำยกย่องผู้อื่น คำว่า “ข้า” “ข้าเจ้า” ในภาษาไทยถิ่นเหนือ เป็นคำที่ใช้พูดเพื่อแสดงความยกย่องผู้อื่น คำว่า “ข้า” มาจากคำว่า ข้ารับรับใช้ และ “ข้าเจ้า” มาจากคำว่าคนใช้ของเจ้านาย (อุดม รุ่งเรืองศรี : 2545) คำว่า “ข้อย” กร่อนมาจาก “ข้าน้อย” หมายถึง บ่าวข้าฐานะน้อย แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตัวอย่างยิ่ง (สุจิตต์ วงษ์เทศ : 2550) แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยคนในสังคมไทยที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น

จากแนวคิดที่ว่าคนไทยมีความอ่อนน้อมถ่อมตนนั้น ยังสอดคล้องกับในผลงานวิจัยของ จุฑารัตน์ โล่ตระกูลวัฒน์ (2537) โดยศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำเรียกขาน* ของคนไทยกับภาษาฝรั่งเศส พบว่าลักษณะทางสังคมของคนไทยที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกขานอย่างเด่นชัดคือ ยึดถือความเคารพแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติผู้อื่น ในขณะที่คนฝรั่งเศสมีความยึดถือในเรื่องอำนาจ และความเป็นพวกพ้องเดียวกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ยังพิจารณาการให้เกียรติผู้อื่นได้จากการใช้คำบุรุษสรรพนามที่ถูกต้องตามปัจจัยทางสังคม ดังที่ สมชาย สำเนียงงาม (2544 : 221) กล่าวว่า การเลือกใช้คำสรรพนามได้ถูกต้องเหมาะสมตามบรรทัดฐานของสังคมไทยนั้นจะเป็นการแสดงความสุภาพของผู้พูดได้ ในขณะที่เลือกใช้คำสรรพนามที่ไม่เหมาะสมอาจถือว่าไม่สุภาพแสดงถึงความไม่ให้เกียรติผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ พบว่า

ภาษาไทยทุกถิ่น จะใช้ “มึง” เมื่อพูดกับผู้ฟังที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

ตัวอย่าง 1 ภาษาไทยถิ่นใต้ สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ร้านค้า

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**มึง**ทำไหร้อยู่”

หากนำไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ ในห้องประชุม แม้จะรู้จัก สนิท กันอายุเท่ากัน หรือไม่เท่ากัน ก็ถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติผู้ฟังได้ ดังตัวอย่างที่ 2

---

*คำเรียนขาน (Address Term) หมายถึง คำที่ใช้เรียกผู้ที่พูดด้วย อาจเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำนำหน้า คำเรียกยศ คำเรียกญาติ เป็นต้น

ตัวอย่าง 2 ภาษาไทยถิ่นใต้ สถานการณ์เป็นทางการ ขณะประชุมในห้องประชุม
เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**มึง**ทำไหร้อยู่”

ส่วนความเมตตาเอ็นดูผู้น้อยในสังคมไทย มีปรากฏให้เห็นได้ในทุกท้องถิ่น เช่น ในภาษาไทยถิ่นกลาง พบว่ามีคำว่า “หนู” ผู้ใหญ่ใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งนี้ “หนู” เป็นคำที่แสดงความเมตตาเอ็นดู โดยใช้แทนผู้ฟังเพื่อต้องการแสดงความเมตตาเอ็นดูผู้น้อย กล่าวคือ “หนู” เดิมเป็นคำนาม หมายถึง สัตว์ตัวเล็ก เมื่อนำมาใช้เป็นคำสรรพนามจะเป็นการแสดงความเมตาเอ็นดูผู้ฟัง (กาญจนา นาคสกุล 2538) หรือในภาษาไทยถิ่นใต้ เห็นได้จากการใช้คำว่า “น้อย” (ฉันทัส ทองช่วย 2536 : 131) เป็นคำที่แสดงความรักใคร่เอ็นดูอย่างยิ่ง โดยใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่า เป็นต้น สะท้อนถึงคนในสังคมไทยจะมีความเมตตาเอ็นดูผู้ที่อายุน้อย

4. ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนไทยในระหว่างภูมิภาค

จากผลการเปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกันในภาษาไทย 4 ถิ่น สามารถแสดง ให้เห็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนไทยในแต่ละภูมิภาค โดยไทยถิ่นเหนือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทยถิ่นอีสาน และไทยถิ่นกลางมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทยถิ่นใต้ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันของคนในแต่ละภูมิภาคนั้นนอกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้กันแล้วการใช้คำบุรุษสรรพนามยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดได้อีกทางหนึ่ง โดยสอดคล้องกับ บราวน์ (Brown 1965) ได้จัดแบ่งภาษาถิ่นตระกูลไท กลุ่มภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern) แสดงความสัมพันธ์ของภาษาว่าภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น สามารถสะท้อนลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนไทยในระหว่างภูมิภาคได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้สามารถแสดงความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในระหว่างภูมิภาคจากการใช้ คำบุรุษสรรพนามได้ 2 ประเด็นคือ พิจารณาจากจำนวนรูปคำที่ใช้เหมือนกัน และพิจารณาจากการใช้คำบุรุษสรรพนาม ดังนี้

1) พิจารณาความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในสังคมจากการใช้จำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกัน

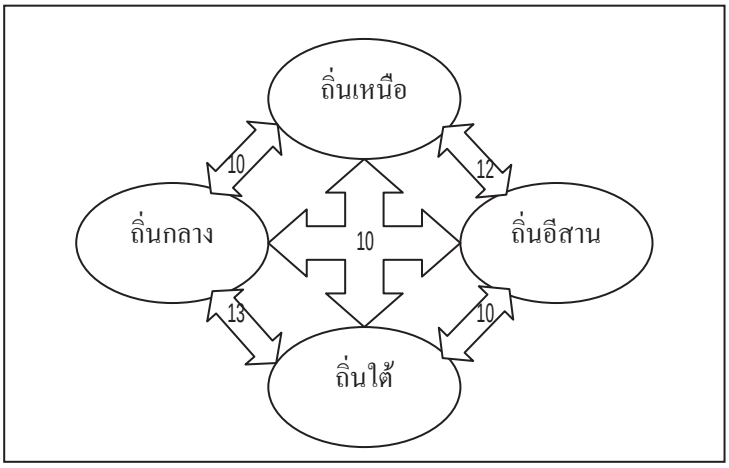

แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

จากแผนภูมิแสดงการใช้รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกันโดยจะเห็นได้ว่า ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีความสัมพันธ์กันมากว่า เมื่อเทียบกับถิ่นอื่น ซึ่งพิจารณาจากจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามใช้เหมือนกันจำนวน 13 รูป และภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาไทยถิ่นเหนือมีความสัมพันธ์กันมากว่าเมื่อเทียบกับถิ่นอื่น ทั้งนี้พิจารณา จากจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกันจำนวน 12 รูป ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลางกับถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นเหนือมีความสัมพันธ์ในระดับเท่ากัน คือมีรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกันจำนวน10 รูปคำ

2) พิจารณาความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในสังคมได้จากการใช้คำบุรุษสรรพนาม จากผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น พบว่ามีคำบุรุษสรรพนามใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกันหลายคำ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้เหมือนภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นเหนือเหมือนกับภาษาไทยถิ่นอีสาน ดังนี้

“กู” สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ใช้เหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือหญิง เมื่อพูดกับผู้ฟังที่เป็นคนรู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ ส่วนถิ่นเหนือใช้เฉพาะกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันเท่านั้น และภาษาไทยถิ่นอีสานใช้กับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า

“ฉัน” สรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือหญิง รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนถิ่นเหนือใช้แทนผู้พูดเพศหญิงเท่านั้น และใช้

พูดกับผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น และถิ่นอีสานใช้แทนผู้พูดเพศหญิงเท่านั้น และใช้พูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือมากกว่าก็ได้

"คุณ" สรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ใช้เหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือหญิงที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ทั้งสนิทและไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้เหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้ฟังเพศชายหรือหญิงที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ทั้งสนิทและไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

"เอ็ง" สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ ใช้แทนผู้ฟัง เพศชายหรือเพศหญิงที่รู้จัก สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

"เปิ้น" สรรพนามบุรุษที่ 3 ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้แทน ผู้ที่ถูกกล่าวถึงเพศชายหรือหญิง รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

5. การมองคนในสังคมของคนไทยแต่ละภูมิภาค

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

การมองคนในสังคมของคนไทยในแต่ละภูมิภาค ในที่นี้หมายถึง ทัศนคติที่คนในสังคมไทยมีต่อคนในสังคมเดียวกันหรือคนในภาคเดียวกัน ลักษณะการมองคนในสังคมที่เด่นชัดจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การมองคนในสังคมเป็นพวกเดียวกันหรือไม่ ทั้งนี้พิจารณาความเป็นคนรู้จัก หรือเป็นคนสนิทสนมกันหรือไม่ และการมองคนในสังคมที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง หากคนในสังคมมองว่าคนในสังคมมีความแตกต่างกันในเรื่องเป็นพวกเดียวกันหรือไม่ หรือความเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ก็จะเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามต่างกัน

5.1 ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น แสดงให้เห็นวัฒนธรรมการมองคนในสังคม ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความเป็นพวกพ้องเดียวกัน(Solidarity)* โดยพิจารณาจากการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงตามความรู้จักกัน และความสนิทสนมกัน

รูปคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้เฉพาะกับคนที่รู้จักกัน จากผลการศึกษาพบว่ามีคำที่ปรากฏใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่รู้จักกัน ดังนี้

---

*จุฑารัตน์ โล่ห์ตระกูลวัฒน์ (2537) ใช้ว่า "ความเป็นปึกแผ่น" หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อแสดงความเป็นพวกหรือกลุ่มเดียวกัน

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนรู้จัก จำนวน 6 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ กู ข้า เขา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 3 คำ คือ แก2 มึง เอ็ง

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้คนรู้จัก จำนวน 9 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 2 คำ คือ กู เรา1

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 6คำ คือ แก2 ตัวเอง มึง เรา2 สู เอ็ง

สรรพนามบุรุษที่ 3 มีจำนวน 1 คำ คือ มัน

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนรู้จัก จำนวน 5 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 3 คำ คือ กู ข้า ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ คิง มึง

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะคนรู้จัก จำนวน 3 คำ ได้แก่

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีจำนวน 1 คำ คือ กู

สรรพนามบุรุษที่ 2 มีจำนวน 2 คำ คือ มึง สู

จากเหตุผลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่น 4 ถิ่น มีจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จัก โดยภาษาไทยถิ่นกลางมีคำที่ใช้เฉพาะกับคนรู้จักกันจำนวน 6 คำ ภาษาไทยถิ่นใต้ 9 คำ ภาษาไทยถิ่นเหนือ 5 คำ และภาษาไทยถิ่นอีสาน 3 คำ แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไทยทุกถิ่นมองคนในสังคมไทยในเรื่องของความเป็นพวกพ้องเดียวกันหรือไม่ หากเป็นคนที่รู้จักกันหรือพวกพ้องเดียวกันจะเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะกับคนรู้จัก เมื่อพิจารณาจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เมื่อพูดกับคนรู้จัก

รูปคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้เฉพาะกับคนที่สนิทสนมกันจากผลการศึกษาพบว่ามีคำที่ปรากฏใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่รู้จักกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึง

คนสนิท จำนวน 5 คำ ได้แก่ กู แก2 ข้า มึง เอ็ง

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึง

คนสนิท จำนวน 8 คำ ได้แก่ กู แก2 ตัวเอง มัน มึง เรา2 สู เอ็ง

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึง

คนสนิท จำนวน 4 คำ ได้แก่ กู คิง มึง ฮา

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึง

คนรู้จัก จำนวน 3 คำ ได้แก่ กู มึง สู

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากรูปคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้เฉพาะกับคนที่รู้จัก และกับคนที่สนิท จะเห็นว่าภาษาไทยถิ่นใต้มีจำนวนรูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะกับคนรู้จัก และกับคนที่สนิทกันมากที่สุด รองลงมา คือภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ และถิ่นอีสานน้อยที่สุด ทั้งนี้จำนวนรูปคำที่ใช้เฉพาะกับคนรู้จัก และกับคนที่สนิทกัน สามารถสะท้อนถึงการมองคนในสังคมเป็นพวกพ้องเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าคนไทยถิ่นใต้ให้ความสำคัญกับความเป็นพวกพ้องเดียวกันมาก ดังที่ ชวน เพชรแก้ว (2534 :103) กล่าวถึงนิสัยและบุคลิกภาพของชาวภาคใต้โดยสรุปว่าชาวภาคใต้ส่วนใหญ่พูดจาโต้ตอบตรงไปตรงมา โผงผาง ฉับไว รักศักดิ์ศรีและรักพวกพ้องเดียวกัน ชอบรวมกลุ่มรักและผูกพันกับถิ่นกำเนิด

นอกจากนี้ยังพิจารณาได้จากการใช้คำว่า “เรา” สรรพนามบุรุษที่ 1และสรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นใต้ จะใช้คำบุรุษสรรพนามโดยคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมที่แตกต่างกับภาษาไทยถิ่นอื่นๆ คือ คำนึงถึง “ความรู้จัก” คนไทยถิ่นใต้จะใช้คำว่า “เรา” กับคนที่รู้จักเท่านั้น แตกต่างกับถิ่นอื่นจะใช้ “เรา” โดยคำนึงถึงปัจจัยอายุเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยถิ่นใต้

“เรา1” สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับคนรู้จัก

อรรถลักษณ์ [1] [+รู้จัก]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวอย่าง สถานการณ์เป็นทางการ ที่ประชุมหมู่บ้าน เมื่อพูดกับคนรู้จัก

ประธานพูดกับผู้เข้าร่วมประชุมที่รู้จักกัน :

“**เรา**จะมอบงานให้ทุกคน ใครทำไหร้ได้ก็ช่วยกัน”

ตัวอย่าง สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ที่ห้องพัก เมื่อพูดกับคนรู้จัก

เพื่อนพูดกับเพื่อน : “**เรา**หนี้เหนื้อยแค่ตาย แต่มันไม่ทำไหรผื้ด”

ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน

“เรา1/เฮา1” สรรพนามใช้แทนผู้พูด เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน

อรรถลักษณ์ [1] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

ตัวอย่าง ภาษาไทยถิ่นกลาง สถานการณ์ที่เป็นทางการ ในห้องประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมอายุเท่ากัน

: “**เรา**อยากเสนอนโยบายให้คนในชุมชนช่วยกันดูแล

ถังขยะชุมชนไม่ให้ขโมยมาลักไป อยากให้ทุกคนเป็นหูเป็นตา”

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ ขณะพักกลางวัน

นักเรียนรุ่นพี่พูดกับรุ่นน้อง :

"วันนี้**เรา**จะไปกินก๋วยเตี๋ยว เธอจะไปด้วยไหม"

ตัวอย่าง ภาษาไทยถิ่นเหนือ สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุเท่ากัน ที่รู้จักกัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**เฮา**กำลังเฮียนอยู่ เฮาบ่ไป"

"บ่ได้ป๊ะกั๋นเมิน **เฮา**นัดไปกิ๋นข้าวตวยกั๋นบ๋อ"

สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่อายุน้อยกว่า ที่บ้าน

พี่พูดกับน้อง : "**เฮา**บ่ชอบกินหนมเส้น"

"**เฮา**บ่ควรอู้จะอี๊กับแม่ ปี้ว่ามันบ่ดีหนา"

ตัวอย่างภาษาไทยถิ่นอีสาน สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน รู้จักกัน

เพื่อนพูดกับเพื่อน : "**เฮา**กะว่าซิไปเบิ่งหนังก่อน ค่อยซิไปกินข้าว"

สถานการณ์ เมื่อพูดกับคนที่อายุน้อยกว่าขณะประชุมหมู่บ้าน

ลุงพูดกับกำนันอายุน้อยกว่า :

"**เฮา**ว่า นายกเพิ่นอยากให้ฟ้าวๆเฮ็ดเวียกนี้"

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5.2 ความเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

จากผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ (Sex) ในภาษาไทย 4 ถิ่น พบว่า คนในสังคมไทยมักคิดว่าคนในสังคมมีความแตกต่างกันตามเพศ โดยเพศในที่นี้หมายถึงเพศของผู้พูด หรือเพศของผู้ฟัง การศึกษานี้พบคำบุรุษสรรพนามใช้เฉพาะเพศชาย และใช้เฉพาะเพศหญิง ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูดเฉพาะเพศ จำนวน 3 คำ

ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย 2 คำ คือ กระผม ผม

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศหญิง 1 คำ คือ ดิฉัน

ภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูดเฉพาะเพศ จำนวน 1 คำ

ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย 1 คำ คือ ผม

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูด ผู้ฟังเฉพาะเพศ จำนวน 5 คำ

ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย 2 คำ คือ ผม ฮา

สรรพนามบุรุษที่ 2 เพศชาย 1 คำ คือ คิง

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศหญิง 2 คำ คือ ข้าเจ้า ฉัน

ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูดเฉพาะเพศ จำนวน 3 คำ ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศชาย 1 คำ คือ ผม

สรรพนามบุรุษที่ 1 เพศหญิง 2 คำ คือ ฉัน หนู1

จากจำนวนคำบุรุษสรรพนามแทนเพศข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือมีคำบุรุษสรรพนามแทนเพศมากที่สุด คือ 5 คำ รองลงมาคือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นอีสาน จำนวน 3 คำ และถิ่นใต้จำนวน 3 คำ จากรูปคำที่ใช้เฉพาะเพศของผู้พูด หรือผู้ฟังข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าคนไทยทุกถิ่นมองคนในสังคมว่ามีความแตกต่างกันตามเพศ ซึ่งมีเพศหญิงและเพศชาย โดยจะเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามเพศชาย เมื่อผู้พูดเป็นเพศชาย หรือเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามเพศหญิงเมื่อผู้พูดเป็นเพศหญิง ทั้งนี้ภาษาไทยถิ่นเหนือจะเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามโดยคำนึงถึงความแตกต่างและให้ความสำคัญกับความแตกต่างของคนในสังคมตามเพศมากที่สุด

สามารถกล่าวได้ว่าคนไทยคำนึงถึงความแตกต่างหรือให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้พูด หรือผู้ฟังในสังคมตามเพศ อย่างไรก็ตามการแบ่งความแตกต่างของคนในสังคมไทยสะท้อนการมองคนในสังคมที่แตกต่างกันตามเพศ เพศชายและเพศหญิงจึงมีสรรพนามที่ใช้เฉพาะกับเพศชายเท่านั้น หรือหญิงเท่านั้น สะท้อนให้เห็นการมองคนในสังคมของคนไทย ทั้ง 4 ถิ่นที่เหมือนกันโดยให้ความแตกต่างของคนในสังคมตามเพศ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรานี วงษ์เทศ (2549 : 5) กล่าวสรุปได้ว่าคนไทยมองความแตกต่างระหว่างคนในสังคมว่าแตกต่างกันในเรื่องของเพศ ชายและหญิงมีบทบาทแตกต่างกัน นอกจากนี้จากผลการศึกษาในเชิงประวัติของ มีชัย เอี่ยมจินดา (2534 : 36) และผลการศึกษาของ สิริพร หฤทัยวิญญู (2545: 38) พบว่ามีคำ “ผม” “กระผม” “ดิฉัน” ปรากฏใช้แล้วในสมัยปฏิรูปสังคมไปสู่สมัยใหม่* (รัชกาลที่ 4) อาจสรุปได้ว่า “ผม” “กระผม” “ดิฉัน” เริ่มมีใช้ในสมัยช่วงรัชกาลที่ 4 และเริ่มให้ความสำคัญกับการแยกเพศชายหรือเพศหญิง

สรุปจากการศึกษาคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น สะท้อนให้เห็นลักษณะการมองคนในสังคมโดยรวมเหมือนกันคือ มองว่าคนในสังคมมีความแตกต่างกันในเรื่องของเพศ ได้แก่ เพศชาย เพศหญิง และการมองคนในสังคมเป็นพวกพ้องเดียวกัน คือ รู้จักกันและหรือสนิทสนมกันหรือไม่ หากรู้จักและหรือสนิทสนมกันจะใช้คำบุรุษสรรพนามที่แตกต่างกันไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

---

*สิริพร หฤทัยวิญญู(2545) แบ่งการศึกษาคำบุรุษสรรพนามออกเป็น 4 สมัย คือ สมัยปฏิรูปสังคมไปสู่สมัยใหม่ (พ.ศ. 2411- พ.ศ.2474) สมัยประชาธิปไตย(พ.ศ.2475-พ.ศ.2500) สมัยเผด็จการทุนนิยม (พ.ศ. 2501-พ.ศ.2515) และสมัยทุนนิยมประชาธิปไตย (พ.ศ.2516-พ.ศ.2544)

บทที่ 7
สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน และวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ทั้งนี้ ผู้ศึกษามีสมมุติฐานว่า 1. รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นจะมีทั้งรูปคำที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ 2. ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปคำเหมือนกันจะมีความหมายและการใช้ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหมายและการใช้ที่หลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความแตกต่างอย่างเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นอื่น

ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มประชากรและสุ่มพื้นที่ที่ใช้เก็บข้อมูลอย่างมีเกณฑ์ ทั้งนี้จังหวัดที่เป็นตัวแทนภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพฯ ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำปาง และภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี สัมภาษณ์กลุ่มประชากรด้วยแบบสัมภาษณ์ 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์กำหนดสถานการณ์สมมุติที่สร้างจากการกำหนดปัจจัยทางสังคมด้านเพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ สัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรจำนวน 120 คน และแบบสัมภาษณ์ไม่กำหนดสถานการณ์ สัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรจำนวน 120 คน นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ระบบบุรุษสรรพนาม ในที่นี้หมายถึง รูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม ด้านเพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential Analysis) เพื่อสามารถอ่านความหมายและการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมได้ง่ายขึ้น

ผลการศึกษาแบ่งได้เป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1.ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น 2. เปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น และ 3. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนาม ดังสรุปต่อไปนี้

1. ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

1.1 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง

บุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง มีจำนวน 18 รูป 24 คำ โดยมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคม ดังนี้

ตารางที่ 55 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง

บุรุษที่	จำนวน	รูปคำ	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม
1	10 คำ	กระผม	[+ชาย] [+ ทางการ]
		กู, ข้า	[+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]
		ข้าพเจ้า	[+ ทางการ]
		เขา	[+รู้จัก] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		ฉัน	- *
		ดิฉัน	[–ชาย] [+ ทางการ]
		ผม	[+ชาย]
		เรา	{ [+อายุเท่ากัน] [+อายุมากกว่า] }
		หนู	[–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

* - หมายถึง สามารถใช้ได้ทุกปัจจัยทางสังคม ซึ่งในการศึกษานี้หมายถึง ปัจจัยทางสังคมด้าน เพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ เช่น “ฉัน” ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือหญิง เมื่อพูดกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท และในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

ตารางที่ 55 (ต่อ)

บุรุษที่	จำนวน	รูปคำ	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม
2	9	แก, มึง, เอ็ง	[+รู้จัก] [+สนิท] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]
		คุณ, ท่าน	–
		ตัวเอง	[+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		เธอ	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}
		เรา	[-อายุมากกว่า] [–ทางการ]
		หนู	[-อายุมากกว่า] [–ทางการ]
3	5	แก	[+อายุมากกว่า] [–ทางการ]
		เขา, ท่าน	–
		มัน	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]
		เธอ	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.2 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้

บุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้ มีจำนวน 16 รูป 19 คำ โดยมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคม ดังนี้

ตารางที่ 56 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้

บุรุษที่	จำนวน	รูปคำ	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม
1	5 คำ	กู	[+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]
		ฉัน	–
		นุ้ย	[-อายุมากกว่า] [–ทางการ]
		ผม	[+ชาย]
		เรา	[+รู้จัก]
2	10 คำ	แก	[+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		คุณ	–
		ตัวเอง,มึง, สู, เอ็ง	[+รู้จัก] [+สนิท] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]
		เติ้น	[+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		เธอ	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}
		นุ้ย	[-อายุมากกว่า] [–ทางการ]
		เรา	[+รู้จัก] [+สนิท] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]
3	4 คำ	แก	[+อายุมากกว่า] [–ทางการ]
		เขา	–
		มัน	[+รู้จัก] [+สนิท] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]
		ท่าน	[+ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.3 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

บุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ มีจำนวน 16 รูป 17 คำ โดยมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคม ดังนี้

ตารางที่ 57 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

บุรุษที่	จำนวน	รูปคำ	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม
1	8 คำ	กู	[+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		ข้า	[+รู้จัก] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		ข้าเจ้า, ฉัน	[–ชาย] [+ทางการ]
		เปิ้น	[+อายุเท่ากัน]
		ผม	[+ชาย]
		ฮา	[+ชาย] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		เฮา	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}
2	6 คำ	คุณ	[+ทางการ]
		คิง,มึง	[+ชาย] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]
		ตัว	[+อายุเท่ากัน]
		เธอ	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}
		สู	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]
3	3 คำ	เขา, เปิ้น	–
		มัน	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.4 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน

บุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีจำนวน 17 รูป 17 คำ โดยมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคม สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 58 ระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน

บุรุษที่	จำนวน	รูปคำ	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม
1	7 คำ	กู	[+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [+อายุมากกว่า] } [–ทางการ]
		ข้อย	[–ทางการ]
		ข้าน้อย	[+ทางการ]
		ฉัน	[–ชาย] { [+อายุเท่ากัน] / [+อายุมากกว่า] }
		ผม	[+ชาย] [+ทางการ]
		หนู	[–ชาย] [+อายุมากกว่า]
		เฮา	{ [+อายุเท่ากัน] / [+อายุมากกว่า] }
2	6 คำ	คุณ	[+ทางการ]
		เจ้า	–
		เธอ, โต	{ [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }
		มึง,สู	[+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]
		สู	[+รู้จัก] [–สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 58 (ต่อ)

บุรุษที่	จำนวน	รูปคำ	การใช้ตามปัจจัยทางสังคม
3	4 คำ	เขา	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [+ทางการ]
		เพิ่น	–
		มัน	{[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}
		ลาว	{[+อายุเท่ากัน] / [+อายุมากกว่า]}

2. เปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

2.1 เปรียบเทียบรูปคำและความหมายของคำบุรุษสรรพนาม 4 ถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2.1.1 เปรียบเทียบรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

พบว่ามีรูปคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น จำนวนทั้งหมด 30 รูป มีรูปคำเหมือนกันจำนวน 18 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา สู แก ตัวเอง ท่าน เอ็ง ข้า หนู เปิ้น ตัว โดยแบ่งเป็นรูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น จำนวน 9 รูป รูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น จำนวน 1 รูป รูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 8 รูป และรูปคำเฉพาะถิ่นจำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เติ้น นุ้ย ข้าเจ้า คิง ฮา ข้อย ข้าน้อย เจ้า ลาว

2.1.2 เปรียบเทียบความหมายของคำบุรุษสรรพนาม 4 ถิ่น

ความหมายของคำที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น มีจำนวน 9 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา พบว่าความหมายเหมือนกัน 6 รูปได้แก่ กู คุณ ฉัน ผม มัน มึง และมีความหมายต่างกัน 3 รูป ได้แก่ เขา เธอ เรา ดังนี้

“เขา” ในภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และหมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 3 ส่วนในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน “เขา” มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 3

“เธอ” ในภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 2 และหมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 3 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน “เธอ” มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 2

“เรา” ในภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และหมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 2 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน “เรา” มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 1

ความหมายของคำที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น มีจำนวน 1 รูป ได้แก่ สู โดยมีความหมายที่เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น กล่าวคือ หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 2

ความหมายของคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น มีจำนวน 8 รูปได้แก่ แก ข้า ตัว ตัวเอง ท่าน เปิ้น หนู เอ็ง พบว่ามีความหมายเหมือนกัน 5 รูปได้แก่ แก ข้า ตัว ตัวเอง เอ็ง และมีความหมายต่างกัน 3 รูป ได้แก่ เปิ้น ท่าน หนู ดังนี้

“เปิ้น” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสาน(เพิ่น) ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกัน ดังนี้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และหมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 2 แต่ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง คำสรรพนามบุรุษ ที่ 2 เท่านั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

“ท่าน” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกันดังนี้ ภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 2 หรือคำสรรพนาม บุรุษที่ 3 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 3

“หนู” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกัน ดังนี้ ภาษาไทยถิ่นกลาง หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และหมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 2 แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง คำสรรพนามบุรุษที่ 1

ความหมายของคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น

คำบุรุษสรรพนามคำที่ใช้เฉพาะถิ่น มีจำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เติ้น นุ้ย ข้าเจ้า คิง ฮา ข้อย ข้าน้อย เจ้า และลาว โดยรูปคำทั้ง 12 รูปนี้สามารถแบ่งได้ดังนี้

รูปคำที่ใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลาง จำนวน 3 รูป

ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน

รูปคำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้ จำนวน 2 รูป

ได้แก่ เติ้น นุ้ย

รูปคำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือ จำนวน 3 รูป

ได้แก่ ข้าเจ้า คิง ฮา

รูปคำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นอีสานจำนวน 4 รูป

ได้แก่ ข้อย ข้าน้อย เจ้า ลาว

เมื่อเปรียบเทียบความหมายทางไวยากรณ์พบว่า “กระผม” “ข้าพเจ้า” และ “ดิฉัน” ในภาษาไทยถิ่นกลาง “นุ้ย1” ในภาษาไทยถิ่นใต้ “ฮา” “ข้าเจ้า” ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และ “ข้อย” “ข้าน้อย” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีความหมายทางไวยากรณ์เหมือนกัน คือ หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 ส่วน “เติ้น” “นุ้ย2” ในภาษาไทยถิ่นใต้ “คิง” ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และ “เจ้า” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีความหมายทางไวยากรณ์เหมือนกัน คือ หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2

2.2 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมในภาษาไทย 4 ถิ่น

2.2.1 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยด้านเพศ สรุปได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ตามปัจจัยด้านเพศ สรุปว่า มีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 2 คำ ได้แก่

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

“ฉัน” ปรากฏใช้ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ใช้แทนผู้พูดเพศชายหรือหญิงก็ได้ แต่ในภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้แทนเพศหญิง

“หนู1” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทน ผู้พูดเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ แต่ในภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ “หนู” แทนเพศหญิงเท่านั้น

2.2.2 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์

การใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ด้านบทบาท สรุปได้ดังนี้

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนรู้จักหรือไม่รู้จัก พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 5 คำ ได้แก่

“ตัวเอง” ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักเท่านั้น

“มัน” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เฉพาะเมื่อกล่าวถึงคนที่รู้จักกันเท่านั้น

“เรา1/เฮา1” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เฉพาะเมื่อพูดกับคนรู้จักเท่านั้น

"เรา2" ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักเท่านั้น

"สู" ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นใต้และ ถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักกันเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้

การใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ด้านความสนิทสนม สรุปได้ดังนี้

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนสนิทหรือคนไม่สนิท พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 5 คำ ได้แก่

"ตัวเอง" ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทผู้ฟังที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่สนิทเท่านั้น

"มัน" ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงที่สนิทหรือไม่สนิทกันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้เฉพาะเมื่อกล่าวถึงคนที่สนิทกันเท่านั้น

"เรา2" ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟัง ที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่สนิทเท่านั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

"สู" ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ฟังที่สนิทกันเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังที่สนิทหรือไม่สนิทก็ได้

การใช้คำบุรุษสรรพนามตามความสัมพันธ์ด้านอายุ สรุปได้ว่า

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 9 คำ ได้แก่

"กู" ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากัน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันเท่านั้น

"แก2" ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟัง ที่มีอายุน้อยกว่าหรืออายุเท่ากัน ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันเท่านั้น

"ข้า" ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นเหนือ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนที่ มีอายุเท่ากันเท่านั้น

“เขา3” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงที่มีอายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากัน

“ฉัน” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากันหรือ ไม่เท่ากันก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากัน

“ตัว” ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทน ผู้ฟังที่อายุเท่ากัน ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากัน

“ตัวเอง” ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทน ผู้ฟังเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังเมื่อพูดกับคนที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากัน

“มึง” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากัน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุเท่ากันเท่านั้น

“เอ็ง” ปรากฏใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟัง ที่มีอายุน้อยกว่า ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2.2.3 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามกาลเทศะในภาษาไทย 4 ถิ่น

ผลเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามเมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ พบว่ามีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 5 คำ ได้แก่

“เขา3” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“คุณ” ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้แทนผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้แทนผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“ฉัน” ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้แทนผู้พูดในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและถิ่นอีสานใช้แทนผู้พูดในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“มัน” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานในแทนผู้ที่กล่าวถึงในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

“หนู2” ปรากฏใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นอีสาน โดยภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้ฟังในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

2.2.4 เปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนและรูปเฉพาะถิ่น

เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 4 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกัน 4 ถิ่นมีจำนวน 9 คำ โดยมีคำที่ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน 1 คำ ได้แก่ เธอ และมีคำที่ใช้แตกต่างกันจำนวน 8 คำ ดังนี้

“กู” ภาษาไทยถิ่นกลาง และใต้ ใช้เมื่อผู้พูดเป็นเพศชายหรือเพศหญิงที่รู้จัก ที่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ และภาษาไทยถิ่นเหนือ “กู” จะใช้แตกต่างกับภาษาไทยถิ่นกลางและใต้ ในปัจจัยด้านอายุคือใช้แทนผู้พูดที่มีอายุเท่ากับผู้ฟังหรือผู้ที่กล่าวถึงเท่านั้น ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ “กู” แทนผู้พูดเมื่อพูดกับคนที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่านั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

“เขา3” ภาษาไทยถิ่นกลาง ใต้ และเหนือ ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน คือ ใช้แทนคนที่กล่าวถึง เพศชายหรือเพศหญิงที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แตกต่าง จากภาษาถิ่นอื่น ในเรื่องของปัจจัยด้านอายุและกาลเทศะ กล่าวคือใช้แทนคนที่กล่าวถึงที่มีอายุเท่ากันหรือน้อยกว่า และใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“คุณ” ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นเหนือ ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้ฟัง ที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือ ไม่เท่ากันก็ได้ ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นถิ่นอีสานใช้แตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น ในเรื่องของกาลเทศะ กล่าวคือ ใช้เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

“ฉัน” ภาษาไทยถิ่นกลาง และถิ่นใต้ ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ และภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้พูดเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็น

ทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้พูดเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

"ผม" ภาษาไทยถิ่นกลาง ใต้ และถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้พูดเพศชายได้ทุกสถานการณ์ตามปัจจัยทางสังคม แต่ภาษาไทยถิ่นอีสาน ใช้แทนผู้พูดเพศชาย เฉพาะในกาลเทศะที่เป็นทางการเท่านั้น

"มัน" ภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นเหนือ ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน คือ ใช้แทนคนที่กล่าวถึง ที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ และภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงคนที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงเป็นเพศชายหรือเพศหญิง คนรู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

"มึง" ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้ฟังที่เพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือใช้แทนผู้ฟังที่เพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

"เรา1" ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุมากกว่าหรือเท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักที่สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 3 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรนพามที่ใช้เหมือนกัน 3 ถิ่น มี 1 คำ ได้แก่ "สู" โดย "สู" ในภาษาไทยถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน คือ ใช้แทนผู้ฟังที่เป็นเพศชายหรือหญิง ที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทย ถิ่นเหนือ ใช้แทนผู้ฟังที่เป็นเพศชายหรือหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือ น้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเหมือนกัน 2 ถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เหมือนกันทั้ง 2 ถิ่นจำนวน 9 คำ ได้แก่ แก2 แก3 ข้า ตัว ตัวเอง เปิ้น3 ท่าน3 หนู1 เอ็ง โดยรูปคำที่ใช้เหมือนกัน 2 ถิ่นมีคำที่ใช้ตามปัจจัยทางสังคมแตกต่างกันจำนวน 6 คำ ดังนี้

“แก2” ภาษาไทยถิ่นกลางใช้ตามปัจจัยทางสังคม โดยใช้แทนผู้ฟังที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิงที่รู้จัก ที่สนิท อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จัก ที่สนิท อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

“ข้า” ภาษาไทยถิ่นกลาง ใช้ตามปัจจัยทางสังคม โดยใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิงที่คนรู้จัก ที่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ในกาลเทศะไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือแทน ผู้พูดที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

“ตัว” ภาษาไทยถิ่นเหนือใช้ตามปัจจัยทางสังคมเมื่อพูดกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุมากกว่า เท่ากัน น้อยกว่า ผู้ชายหรือผู้หญิง ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือ ไม่เป็นทางการ ก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้เมื่อพูดกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือ น้อยกว่า ผู้ชายหรือผู้หญิง ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

“ตัวเอง” ภาษาไทยถิ่นกลางใช้ตามปัจจัยทางสังคม โดยใช้แทนผู้ฟังที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก ที่สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากัน ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้แทนผู้ฟังที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จัก สนิทกัน อายุเท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ

“ท่าน3” ภาษาไทยถิ่นกลางใช้ตามปัจจัยทางสังคม โดยใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากันในกาลเทศะ ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ที่กล่าวถึงที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง ที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิทกัน อายุมากกว่า เท่ากันหรือน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการ

“หนู1” ภาษาไทยถิ่นกลางใช้ตามปัจจัยทางสังคม โดยใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิงที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิทกัน อายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่ไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาไทยถิ่นอีสานใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศหญิงที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิทกัน อายุน้อยกว่า ในกาลเทศะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำที่มีรูปเฉพาะถิ่น

รูปคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เฉพาะถิ่นจำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เติ้น นุ้ย ข้าเจ้า คิง ฮา ข้อย ข้าน้อย เจ้า และ ลาว เมื่อเปรียบเทียบการใช้บุรุษสรรพนามตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามเฉพาะถิ่น พบว่ามีคำบุรุษสรรพนามทั้งที่ใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกันในถิ่นเดียวกัน และใช้เหมือนกันกับถิ่นอื่นดังนี้ “คิง” “ฮา” ในภาษาไทยถิ่นเหนือใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน และ “ข้อย” “ลาว” ในภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน “ข้าพเจ้า” ในภาษาไทยถิ่นกลางและ “ข้าน้อย” ในภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ตามปัจจัยทางสังคมเหมือนกัน

3. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนาม

จากการศึกษาเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่นสามารถเปรียบเทียบลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบางประการที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนาม ได้แก่

1. สังคมระบบอาวุโส
2. สังคมถิ่นและสังคมเมือง
    2.1 การรักษารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย
    2.2 การพัฒนารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย
3. ความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติผู้อื่น และเมตตาเอ็นดูผู้น้อย
4. ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนไทยในระหว่างภูมิภาค
5. การมองคนในสังคมของคนไทยแต่ละภูมิภาค
    5.1 ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
    5.2 ความเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนาม ในภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน และวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน ทั้งนี้ได้มีสมมุติฐาน 3 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1. รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นจะมีทั้งรูปคำที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทย ถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ 2. ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปคำเหมือนกันจะมีความหมาย

และการใช้ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหมายและการใช้ที่หลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น และ 3. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น

จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนาม และวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น สามารถอภิปรายผลการศึกษาตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 3 ประเด็นและประเด็นอื่นๆ ดังต่อไปนี้

1. รูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นจะมีทั้งรูปคำที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทย ถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้

จากผลการเปรียบเทียบการระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น โดยพิจารณาในเรื่องของรูปคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม พบว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่นจะมีทั้งรูปคำที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้รูปคำที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย ทั้ง 4 ถิ่น จำนวนทั้งหมด 30 รูป มีรูปคำเหมือนกันจำนวน 18 รูป ได้แก่ กู เขา คุณ ฉัน เธอ ผม มัน มึง เรา สู แก ตัวเอง ท่าน เอ็ง ข้า หนู เป็น ตัว โดยแบ่งเป็นรูปคำเหมือนกัน 4 ถิ่น จำนวน 9 รูป รูปคำเหมือนกัน 3 ถิ่น จำนวน 1 รูป รูปคำเหมือนกัน 2 ถิ่น จำนวน 8 รูป และรูปคำเฉพาะถิ่นจำนวน 12 รูป ได้แก่ กระผม ข้าพเจ้า ดิฉัน เติ้น นุ้ย ข้าเจ้า คิง ฮา ข้อย ข้าน้อย เจ้า ลาว นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 4 ถิ่น พบว่าภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำเหมือนกันจำนวน 13 รูป มากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำเหมือนกัน จำนวน 12 รูป มากกว่าภาษาไทย ถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้

จากผลการเปรียบเทียบรูปคำแสดงให้เห็นว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น มีรูปคำที่ใช้ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีรูปคำเหมือนกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้ สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ บราวน์ (Brown 1965) ได้ศึกษาการจัดแบ่งภาษาถิ่นตระกูลไท กลุ่มภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern) โดยแสดงความสัมพันธ์ของภาษาว่าภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยถิ่นอีสาน ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นอีสานมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2. ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปคำเหมือนกันจะมีความหมายและการใช้ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน โดยภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหมายและการใช้ที่หลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น

ความหมายของรูปคำและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ผลการเปรียบเทียบความหมายของรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น สามารถแบ่งประเภทรูปคำบุรุษสรรพนามออกได้เป็น 2 ประเภท คือ รูปเหมือน และรูปเฉพาะถิ่น โดยมีทั้ง ความหมายที่เหมือนกันและต่างกัน แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นกลางยังมีความหมายมากกว่าภาษาถิ่นอื่นๆ เช่น รูปคำที่เหมือนกันทั้ง 4 ถิ่น คือ เธอ เรา มีความหมายมากกว่า เมื่อเทียบกับถิ่นอื่น เช่น เธอ ภาษาไทยถิ่นกลางหมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3 ส่วนในภาษาถิ่นอื่นจะหมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 เท่านั้น เป็นต้น

นอกจากนี้การเปรียบเทียบการใช้ตามปัจจัยทางสังคมด้าน เพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ พบว่ารูปคำเดียวกัน ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหลากหลายทางการใช้มากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น เช่น “แก2” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นใต้ โดยภาษาไทยถิ่นกลางมีความหลากหลายทางการใช้ตามปัจจัยทางสังคมมากกว่าภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งนี้ภาษาไทยถิ่นกลางใช้ได้กับผู้ฟังที่อายุเท่ากันหรือผู้ฟังที่อายุน้อยกว่าก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ใช้แทนผู้ฟังที่อายุเท่ากันเท่านั้น หรือ “ฉัน” ปรากฏใช้ในภาษาไทย 4 ถิ่น โดยภาษาไทยถิ่นกลางมีความหลากหลายทางการใช้ตามปัจจัยทางสังคมมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลางใช้แทนผู้พูดที่เป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสานใช้แทนผู้พูดเพศหญิงเท่านั้น เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สามารถสรุปได้ว่าจากผลการเปรียบเทียบความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ ในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 2 โดยกล่าวว่า บุรุษสรรพนามที่มีรูปคำเหมือนกันจะมีความหมายทั้งเหมือนและแตกต่างกันแล้ว คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางยังมีความหมายที่หลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่นๆ ทั้งนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมของคำบุรุษสรรพนามที่มีรูปคำเหมือนกันแต่ละถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหมายและการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่หลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่นๆ อาจเนื่องจากภาษาไทยถิ่นกลางเป็นภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เป็นภาษาราชการที่ใช้ในสังคมเมือง จึงมีโอกาสติดต่อกับผู้คนที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้รับความคิด ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เร็วกว่าภาษาที่ใช้ในสังคมท้องถิ่น การใช้ภาษาในสังคมเมืองจึงมีความหลากหลายกว่าภาษาที่ใช้ในสังคมท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นจำนวนรูปคำที่มากกว่าแล้วยังรวมถึงความหมายของรูปคำเดียวกันแต่มีความหมายมากกว่าคำในถิ่นอื่น และการใช้ตามปัจจัยทางสังคมที่หลากหลายกว่า สอดคล้องกับ ทัศนีย์ ทองสว่าง(2547 : 1) กล่าวว่าสังคม

ชนบทส่วนใหญ่มีชีวิตเรียบง่าย ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาถิ่น ส่วนสังคมเมือง ประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเมืองอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้าติดต่อผู้คนที่หลากหลาย ภาษาที่ใช้จึงในสังคมเมืองจึงมักมีความซับซ้อนและหลากหลายมากกว่าภาษาในสังคมชนบท

3. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหลากหลายมากกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น

ผลการศึกษาพบว่าลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบางประการที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นที่เหมือนกันและต่างกัน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น ได้แก่ สังคมไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน โดยทุกถิ่นสะท้อนสังคมระบบอาวุโสให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ มัวร์ (Moore 1974, อ้างอิงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2541 : 27-28 กล่าวว่า สังคมไทยจะเน้นความสำคัญของอายุมากกว่าสังคมตะวันตก เด็กๆจะถูกสอนให้เคารพคนที่แก่กว่า ผู้น้อยจะให้ความเคารพผู้ใหญ่โดยอัตโนมัติ และจารุวรรณ พุ่มพฤกษ์ (2525 : 174) ศึกษาการใช้คำสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลางของครูอาจารย์ในจังหวัดลพบุรี กล่าวสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยให้ความเคารพนับถือตามอาวุโสมีการยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่อาวุโสกว่าเสมอ นอกจากนี้คนไทยทุกถิ่นยังมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติผู้อื่น และเมตตาเอ็นดูผู้น้อยจากผลการศึกษาพบว่าในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีคำบุรุษสรรพนามที่แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติผู้อื่นมากกว่าถิ่นอื่น ได้แก่ “ผม” “ข้า” “ข้าน้อย” “ข้อย” “เจ้า” ดังที่ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2550) กล่าวว่าคนไทยถิ่นอีสานมักมีนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติผู้อื่น ดังมีคำแสดงความยกย่องผู้อื่น เช่น “ข้าน้อย” “ข้อย” และ “เจ้า” คำว่า “ข้อย” กร่อนมาจาก “ข้าน้อย” หมายถึง บ่าวข้าฐานะน้อย แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตัวอย่างยิ่ง การใช้คำบุรุษสรรพนามยังสะท้อนสังคมท้องถิ่นและสังคมเมือง โดยสังคมท้องถิ่นยังคงรักษาภาษาได้มากกว่าสังคมเมือง อย่างไรก็ตามการสืบทอดภาษาซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของคนไทยทุกถิ่น คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทุกถิ่นยังคงรักษาคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี ดังกล่าวแล้วว่าคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยดั้งเดิมมี 10 รูปคำ ในภาพรวมภาษาไทย 4 ถิ่นปัจจุบันยังคงรักษาไว้ได้ครบทั้ง 10 รูป โดยภาษาไทยถิ่นเหนือรักษาไว้ได้มากที่สุดรองลงมาคือถิ่นใต้และถิ่นอีสาน ในทางกลับกันภาษาไทยถิ่นกลางแม้จะรักษาคำศัพท์ดั้งเดิมได้น้อยแต่ก็มีการพัฒนารูปคำ ความหมาย และการใช้ได้มากและหลากหลายกว่าถิ่นอื่นทั้งนี้เนื่องจากภาษาไทยถิ่นใต้ ถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน จัดได้ว่าเป็นภาษาท้องถิ่น และใช้เป็นส่วนมากในสังคมชนบทที่มักจะรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้ได้มากกว่าภาษาไทยถิ่นกลาง ซึ่งเป็นภาษาราชการที่ใช้ในสังคมเมือง ผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางจึงมีโอกาสติดต่อกับผู้คนที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้รับความคิด

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เร็วกว่าภาษาที่ใช้ในสังคมชนบท สังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้ภาษาในสังคมเมืองจึงมีความหลากหลายกว่าภาษาที่ใช้ในสังคมชนบท กล่าวคือ ผู้ศึกษาเชื่อว่าความหลากหลายและซับซ้อนของสังคมสามารถสะท้อนได้จากการใช้ภาษาที่หลากหลายซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 3 ที่กล่าวว่า ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีความหลายมากกว่าถิ่นอื่น

คนในสังคมไทยทุกถิ่นมองคนในสังคมว่ามีความแตกต่างเรื่องของเพศหญิง และเพศชาย ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน ซึ่งลักษณะสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้สะท้อนจากการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทุกถิ่น เรื่องของความเป็นพวกพ้องเดียวกันคนในสังคมไทยนั้นคนไทยทุกถิ่นให้ความสำคัญกับความเป็นพวกเดียวกัน ทั้งนี้มองคนในสังคมว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้จัก และเป็นคนสนิทสนมกันหรือไม่ ซึ่งสะท้อนได้จากการใช้คำบุรุษสรรพนามที่มีคำใช้เฉพาะกับคนรู้จัก และใช้กับคนสนิทในทุกถิ่น อย่างไรก็ตามการใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้สะท้อนลักษณะวัฒนธรรมการใช้คำบุรุษสรรพนามที่ให้ความสำคัญกับความเป็นพวกพ้องเดียวกันชัดเจนมากกว่าถิ่นอื่น อาจกล่าวได้ว่าคนในสังคมไทยถิ่นใต้มองคนในสังคม โดยให้ความสำคัญกับความเป็นคนรู้จักกันหรือไม่รู้จักมากกว่าถิ่นอื่น

นอกจากนี้ การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น พบว่าในชีวิตประจำวันผู้ใช้ภาษา ทั้ง 4 ถิ่น ไม่ได้ใช้แต่คำบุรุษสรรพนามเท่านั้น มักนิยมใช้คำเรียกเครือญาติ* ใช้เรียกแทนผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่กล่าวถึง โดยผลการสัมภาษณ์แบบกำหนดสถานการณ์สมมุติตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ พบว่าใช้คำเรียกญาติได้เกือบทุกสถานการณ์ ยกเว้นบางสถานการณ์ที่เป็นทางการ ทั้งนี้นิยมใช้คำเรียกญาติแทนผู้พูด ผู้ฟังที่มีอายุต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติ คนที่รู้จักหรือไม่รู้จักกัน มักนิยมใช้คำเรียกญาติแทนคำบุรุษสรรพนาม นอกจากนี้สังเกตได้ว่าหากเปรียบเทียบการใช้คำเรียกญาติในภาษาไทย 4 ถิ่นตามสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นตามปัจจัยทางสังคมด้าน เพศ ความสัมพันธ์ และกาลเทศะ จะพบได้ว่าภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นใต้ และถิ่นอีสานใช้คำบุรุษสรรพนามทุกสถานการณ์ ยกเว้นภาษาไทยถิ่นเหนือ ปรากฏใช้คำบุรุษสรรพนามเกือบทุกสถานการณ์ มีบางสถานการณ์ไม่ปรากฏใช้คำบุรุษสรรพนาม แต่ใช้คำเรียกญาติแทน ได้แก่ สถานการณ์เมื่อพูดกับผู้ฟังที่รู้จักหรือไม่รู้จัก และอายุต่างกัน ดังตารางที่ 59

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

*รังสรรค์ จันต๊ะ (2535) ศึกษาคำเรียกขานในภาษาไทยถิ่นเหนือ แสดงให้เห็นว่า คนไทยถิ่นเหนือนิยมนำคำเรียกญาติมาใช้เป็นคำเรียกขานหรือส่วนประกอบของคำเรียกขาน เช่น อุ๊ย ลุง ป้อ แม่ ปี้ อ้าย หรือ ลุงอินตา ป้อกำนัน แม่ครู ตุปี๊ หลวงลุง ลุงหมวด ปู่จารย์ ป้อออก แม่ออก เป็นต้น

ตารางที่ 59 สถานการณ์ที่ไม่ใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

สถานการณ์	บุรุษที่ 1	บุรุษที่ 2
เมื่อพูดกับผู้ฟังที่รู้จัก สนิท อายุมากกว่า	คำบุรุษสรรพนาม **คำเรียกญาติ**	**คำเรียกญาติ**
เมื่อพูดกับผู้ฟังที่รู้จัก สนิท อายุน้อยกว่า	คำบุรุษสรรพนาม **คำเรียกญาติ**	คำบุรุษสรรพนาม **คำเรียกญาติ**
เมื่อพูดกับผู้ฟังที่รู้จัก ไม่สนิท อายุน้อยกว่า	**คำเรียกญาติ**	**คำเรียกญาติ**
เมื่อพูดกับผู้ฟังที่ไม่รู้จัก อายุมากกว่า	คำบุรุษสรรพนาม **คำเรียกญาติ**	**คำเรียกญาติ**
เมื่อพูดกับผู้ฟังที่ไม่รู้จัก อายุน้อยกว่า	**คำเรียกญาติ**	คำบุรุษสรรพนาม **คำเรียกญาติ**

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

จากตารางที่ 59 แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นเหนือมีสถานการณ์ที่ไม่ใช้คำบุรุษสรรพนามโดยใช้คำเรียกญาติแทนบุรุษสรรพนามที่ 1 และ บุรุษสรรพนามที่ 2 เมื่อพูดกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จัก สนิทหรือไม่สนิท ที่อายุแตกต่างกัน ทั้งนี้คำเรียกญาติที่ปรากฏจากการเก็บข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ ปี้ น้อง อ้าย ป้า ลุง น้า ส่วนภาษาไทยถิ่นอื่นๆปรากฏใช้คำเรียกญาติ ดังนี้ ภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า ตา ยาย ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ พี่ พี่หลวง พี่สาว น้อง ลุง ป้า น้า หลาน ลูก ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ พ่อ แม่ ตา ยาย พ่อใหญ่ แม่ใหญ่ พ่อตา แม่ยาย ลุง ป้า น้า อ้าย เอื้อย ลูก

การนิยมใช้คำเรียกญาติในภาษาไทยถิ่นเหนือนี้ สอดคล้องกับ สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2531) และ วิภัสรินทร์ ประพันธสิริ (2535) สรุปได้ว่า วัฒนธรรมล้านนาหรือวัฒนธรรมของคนไทยถิ่นเหนือจะมองคนในสังคมไทยเป็นญาติพี่น้องโดยใช้คำเรียกญาติเรียกทั้งคนที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติ นอกจากนี้ยังนิยมใช้คำเรียกญาติในชีวิตประจำวัน ดังผลงานการวิจัยเรื่องคำเรียกขานในภาษาไทยถิ่นเหนือของ รังสรรค์ จันต๊ะ (2535) ศึกษาคำเรียกขานในภาษาไทยถิ่นเหนือ โดยแสดงให้เห็นว่า คนไทยถิ่นเหนือนิยมนำคำเรียกญาติมาใช้เป็นคำเรียกขานหรือส่วนประกอบของ คำเรียกขาน

4. คำบุรุษสรรพนามที่กลายมาจากคำนาม

จากผลการศึกษาพบไว้ว่ามีคำสรรพนามบางรูปที่มีความหมายตรงกับคำนามในภาษาไทยได้แก่ “ข้า” “ผม” “หนู” “ตัว” หากเปรียบเทียบผลการศึกษาเชิงประวัติ เรื่อง “Proto-Tai Personal Pronouns” พบว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยดั้งเดิมมี 10 รูป ได้แก่ ได้แก่ “กู” “มึง” “มัน” “ตู” “รา” “เรา” “สู” “เขา” “เผือ” “เขือ” จะเห็นได้ว่ารูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยที่มีความหมายตรงกับคำนาม ได้แก่ “ข้า” “ผม” “หนู” “ตัว” “ตัวเอง” เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ ประกอบกับในผลงานวิจัยของ มีชัย เอี่ยมจินดา (2534) ศึกษาวิวัฒนาการของคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน และ สิริพร หฤทัยวิญญู (2545) ศึกษาบุรุษสรรพนามในสมัยรัตนโกสินทร์ สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 60 การปรากฏใช้คำบุรุษสรรพนาที่มีรูปคำตรงกับคำนามในสมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์

รูปคำ	สมัย				
	สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์ ร.1-ร.6	รัตนโกสินทร์ ร.7-ร.8	รัตนโกสินทร์ ร.9
ข้า	✓	✓	✓	✓	✓
ผม	-	-	✓	✓	✓
หนู	-	-	-	-	✓
ตัว	-	-	-	✓	✓

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 60 แสดงให้เห็นว่ามีคำบุรุษสรรพนามที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลปัจจุบัน อาจเป็นไปได้ว่าคำเหล่านี้อาจเป็นคำที่เดิมเป็นคำนามมาก่อนและกลายมาเป็นคำบุรุษสรรพนาม เช่น “หนู” อาจเป็นคำที่กลายเป็นคำที่กลายมาจากคำนามในสมัยรัชกาลปัจจุบัน กล่าวคือ การใช้ “หนู” จากเดิมที่เป็นคำนามนำมาใช้เป็นคำบุรุษสรรพนาม* ที่สามารถบอกบุรุษได้แน่นอน ผลการวิจัยของ สิริพร หฤทัยวิญญู (2545) พบว่ามีการใช้ “หนู” ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 8 แต่ไม่สามารถ

*การนำคำนามมาใช้ในที่นี้ หมายถึง สามารถบอกบุรุษได้แน่นอน หากใช้ได้ทุกบุรุษโดยใช้แทนบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 หรือ บุรุษที่ 3 ก็ได้ ถือว่าเป็นคำนามไม่ใช่คำบุรุษสรรพนาม

บอกบุรุษได้แน่นอนทั้งนี้จะใช้แทนผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ที่กล่าวถึงก็ได้เฉกเช่นคำเรียกญาติ ส่วนในการศึกษานี้ผู้ศึกษาตีความว่ายังเป็นคำนาม โดยในสมัยรัชกาลปัจจุบันพบคำว่า “หนู” สามารถระบุหรือบอกบุรุษได้แน่นอน คือเป็นคำบอกบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 เท่านั้นไม่สามารถใช้เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3ได้ หากจะใช้แทนสรรพนามบุรุษที่ 3 มักมีคำสรรพนามหรือคำบ่งชี้ต่อท้าย เช่น “หนูเค้า” “หนูนั่น” “หนูคนนั้น” ซึ่งถือว่าไม่สามารถบ่งชี้บุรุษที่ 3 ได้ด้วยตัวเอง แสดงให้เห็นว่า “หนู” เป็นคำที่กลายจากคำนามเป็นคำบุรุษสรรพนาม นอกจากนี้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 : 1251 ยังให้ความหมายของคำว่า “หนู” มี 2 ความหมาย ดังนี้

“หนู1” น. ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายสกุลในวงศ์ Muridae มีฟันแทะมีอยู่ทั่วไปตามบ้านเรือนและในถิ่นธรรมชาติมีหลายชนิด เช่น หนูพุกใหญ่ หนูท้องขาว บางชนิดเป็นพาหนะนำโรค

“หนู2” ส. สรรพนามบุรุษที่ 1 ผู้น้อยใช้พูดกับผู้ใหญ่, สรรพนามบุรุษที่ 2 ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อย

จากความหมายในพจนานุกรมสามารถแสดงให้เห็นว่าราชบัณฑิตยสถานยอมรับว่ารูปคำ “หนู” มี 2 คำ คือมี 2 ความหมาย เป็นคำนาม และเป็นคำสรรพนามแทนบุรุษที่ 1 และ 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยไม่มีพจน์และเพศ

จากผลการศึกษาสรุปว่าความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามมีเพียงบุรุษเท่านั้นแตกต่างกับภาษาอังกฤษ หรือภาษาฝรั่งเศส ซึ่งมีพจน์ และมีเพศ ประเภททางไวยากรณ์เป็นสิ่งที่เป็นสากลพบได้ทั่วไปในภาษาต่างๆในโลก แต่ละภาษาจะเลือกประเภททางไวยากรณ์แตกต่างกัน ประเภททางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามที่เป็นลักษณะสากล ได้แก่ บุรุษ (Person) เพศ (Gender) และพจน์ (Number) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาสรุปว่าระบบบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีประเภททางไวยากรณ์ด้านบุรุษเท่านั้น ไม่มีเพศ(Gender) และไม่มีพจน์(Number) เนื่องจากการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น มีความหมายแสดงบุรุษ (Person) อย่างชัดเจน เช่น “กู” แทนบุรุษที่ 1 เท่านั้น “มึง” แทนบุรุษที่ 2 เท่านั้น “มัน” แทนบุรุษที่ 3 เท่านั้น หรืออาจมีคำที่ใช้ได้ 2 บุรุษ เช่น “เรา” ใช้แทนบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 2 เท่านั้น จะไม่มีใช้ได้ทั้ง 3 บุรุษส่วน เพศ หรือ ลิงค์ (Gender) ไม่ปรากฏในภาษาไทย ซึ่งผู้ศึกษาเห็นด้วยกับแนวคิดของ อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2546 : 27) กล่าวว่า ลิงค์ในไวยากรณ์ไม่ใช่เพศของสิ่งมีชีวิต แต่เป็นสิ่งสมมติ ไม่จำเป็นต้องมีลักษณะบ่งบอกเพศชายหญิงในมนุษย์หรือสัตว์ เช่น ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีคำว่า “ผม” “ดิฉัน” สามารถบอกเพศได้ ซึ่งเพศ (Sex)ในที่นี้เป็นเพศทางสถานะของมนุษย์ ในการศึกษาครั้งนี้จัดเป็นเพศ เป็นปัจจัย

ทางสังคม โดย “ผม” เป็นคำสำหรับแทนผู้พูดเพศชาย และ “ดิฉัน” เป็นคำสำหรับแทนผู้พูดเพศหญิง ไม่ใช่เพศ (Gender) ทางไวยากรณ์ ในทางเดียวกันภาษาไทย ไม่มีพจน์ (Number) ทางไวยากรณ์ ไม่มีคำบุรุษสรรพนามใดที่ใช้เฉพาะเอกพจน์หรือพหูพจน์เช่น “เรา” “เฮา” ในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นหมายถึง สรรพนามแทนผู้พูด อาจมีความหมาย หมายถึงคนเดียวหรือมากกว่าสองคนก็ได้ หรือ “มึง” หมายถึง สรรพนามแทนผู้ฟังอาจมีความหมายหมายถึงคนเดียวหรือมากกว่าสองคนก็ได้ เช่น “มึงกินข้าวกันหรือยัง” มีความหมายหมายถึงผู้ฟังจำนวนมากว่า 1 คน สอดคล้องกับ อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2546 : 28) กล่าวว่าการพิจารณาภาษาไทยมีพจน์เป็นประเภททางไวยากรณ์หรือไม่มีหลักการ คือ คำหรือหน่วยคำใดก็ตามที่เติมแล้วมีการบังคับใช้ทางไวยากรณ์หรือไม่ ถ้าไม่บังคับใช้คือจะมีหรือไม่มีก็ได้ จะไม่ถือว่าเป็นเครื่องหมายแสดงประเภททางไวยากรณ์ เช่น “เขายังเป็นเด็ก” “เขา” ในที่นี้มีความหมายเป็นพหูพจน์ แต่ไม่แสดงรูปทางไวยากรณ์ ดังนั้น “เขา” จึงถือว่า พจน์ ไม่เป็นประเภททางไวยากรณ์ที่สำคัญในภาษาไทย อย่างไรก็ตามหาก ผู้พูดต้องการเน้นความเพื่อแสดงจำนวน ก็สามารถใส่คำที่แสดงจำนวนโดยการซ้ำคำหรือเติมคำขยายหลังนาม เช่น “เด็กๆ” “เด็กทั้งหลาย” หรืออาจเติม “พวก” “หมู่” “กัน” หากต้องการเน้นจำนวน นอกจากนี้คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย “เรา” มีความหมายที่แสดงถึงการรวมผู้ฟัง (Inclusive) หรือไม่ร่วมผู้ฟัง (Exclusive) โดยพิจารณาจากบริบทในการใช้ เช่น “เราจะไปกินข้าวด้วย**กัน**ไหม” “เรา” หมายถึง ผู้พูดกับผู้ฟัง และประโยค “**เรา**จะไปกินข้าวก่อนนะ” “เรา” หมายถึง ผู้พูดคนเดียว ทั้งนี้จะเน้นการรวมผู้ฟังหรือแสดงจำนวนด้วยการใช้ “กัน”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ ม.ล.จรัลวิไล จรูญโรจน์(2543) เสนอว่าภาษาไทยเป็นภาษาไม่มีพจน์ เมื่อเปรียบเทียบกับพจน์ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นพจน์ทางไวยากรณ์ (Grammatical Number) โดยกล่าวว่าภาษาที่มีพจน์คือภาษาที่บ่งชี้จำนวนภายในระบบไวยากรณ์ ตัวอย่างประโยคเช่น These peaches are ripe. บ่งชี้พหูพจน์ใน 3 หน่วย คือ these (ถ้าเป็นเอกพจน์จะอยู่ในรูป this) peaches (ถ้าเป็นเอกพจน์จะอยู่ในรูป peach) are (ถ้าเป็นเอกพจน์จะอยู่ในรูป is) ซึ่งก็คือมีการแจกรูป (Agreement) หากตีความในแนวนี้ภาษาไทยก็จะเป็นภาษาไม่มีพจน์ อย่างไรก็ตำราไวยากรณ์ไทยแนวดั้งเดิมมองว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความหมายทางไวยากรณ์ด้านบุรุษ เพศ พจน์ โดยเฉพาะการอธิบายคำบุรุษสรรพนามว่าสามารถแบ่งได้เป็น 3 บุรุษ และกล่าวถึงคำบุรุษสรรพนามว่ามีพจน์ คือ เอกพจน์ และพหูพจน์ เป็นต้น ซึ่งพจน์ในที่นี้หมายถึง “จำนวนทางความหมาย” (Semantic Number)ไม่ใช่พจน์ ทางไวยากรณ์ (Grammatical Number) เช่น “เรา” “ท่าน” อาจมีความหมายแสดงจำนวนคน 1 คน หรือมากกว่า 1 คน ก็ได้ ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ผู้ศึกษาจึงตีความประเภททางไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยว่ามี บุรุษ เท่านั้น

6. คำบุรุษสรรพนามที่ไม่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน

จากรายงานการศึกษาภาษาไทเปรียบเทียบของ ลี (Li 1977)และ สเตรกเกอร์ (1984) พบว่าคำบุรุษสรรพนามร่วมเชื้อสาย (Cognate Word) และคำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมมีทั้งหมดจำนวน 10 คำ ได้แก่ “กู” “มึง” “มัน” “ตู” “รา” “เรา” “เขา” “สู” “เขือ” และ “เผือ” เมื่อสังเกตรูปคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยปัจจุบัน พบว่าคำร่วมเชื้อสายหลายรูปคำยังมีใช้อยู่ในปัจจุบันทุกถิ่น ได้แก่ “กู” “มึง” “มัน” “เรา” “เขา” และบางรูปคำปรากฏใช้เฉพาะถิ่น ได้แก่ “สู” ปรากฏใช้ในภาษาถิ่นใต้เหนือ และอีสาน “รา” ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือโดยออกเสียง “ฮา” ส่วนคำที่ไม่ปรากฏใช้ส่วนคำที่ไม่ปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน ได้แก่ “ตู” “เขือ” และ “เผือ” ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ สุชาดา เจียพงษ์ (2550 : 77-89) เรื่องคำบุรุษสรรพนามในลิลิตพระลอโดยเป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มีชัย เอี่ยมจินดา(2534 :36) พบว่าสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไม่ปรากฏใช้ “ตู” “เขือ” “เผือ” แล้วเช่นกัน

นอกจากนี้ยังมีคำบุรุษสรรพนามที่ไม่พบในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ “กัน” “หล่อน” “อ๊ัว” “ลื้อ” “ไอ” “ยู” และ “ชี” ทั้งนี้ในผลการศึกษาของ สิริพร หฤทัยวิญญู (2545) พบว่า “กัน” “หล่อน” “อ๊ัว” “ลื้อ” “ไอ” “ยู” “ชี” ปรากฏใช้ใน พ.ศ.2516-2544 (สมัยทุนนิยมประชาธิปไตย) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บจากเอกสารและนวนิยายมิได้เก็บจากการใช้จริง ประกอบกับปัจจุบันโดยเฉพาะ “กัน” “หล่อน” ไม่ใช้ในภาษาพูดแต่ยังใช้ในนวนิยาย หรือผู้สูงอายุบางคนยังใช้อยู่ ส่วน “อ๊ัว” “ลื้อ” “ไอ” “ยู” “ชี” ปรากฏใช้กับผู้พูดเฉพาะกลุ่ม เช่น พ่อค้า หรือกลุ่มวัยรุ่น ดังผลการการวิจัยของ สถาพร วัฒนธรรม (2544) พบว่า “อ๊ัว” “ลื้อ” เป็นคำที่ผู้ประกอบการค้าที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนนิยมใช้ และในงานวิจัยของ อังกาบ ผลากรกุล (1972) ยังกล่าวว่า การใช้ “อ๊ัว” “ลื้อ” เป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่ต้องการแสดงความสนิทเป็นพวกเดียวกัน ส่วน “ไอ” “ยู” “ชี” อาจนิยมใช้เฉพาะกลุ่ม เช่น คนที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ จึงนำคำบุรุษสรรพนามในภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ในภาษาไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบบุรุษสรรพนามในภาษาถิ่นตระกูลไททั้งในประเทศไทยและนอกประเทศไทย เพื่อให้เห็นลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของระบบบุรุษสรรพนามในภาษาถิ่นตระกูลไท

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามของผู้พูดที่แตกต่างกัน เช่น ศึกษาการใช้คำบุรุษสรรพนามของผู้พูดที่ต่างวัย ต่างการศึกษา ต่างเพศ ต่างอาชีพ ฯลฯ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลง แนวโน้ม และความแตกต่างของการใช้คำบุรุษสรรพนาม

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามในการสถานการณ์อื่นๆ เช่น เมื่อพูดกับหรือกล่าวถึงคนที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน เช่น เมื่อพูดกับหมอ ครูอาจารย์ ผู้บังคับบัญชา ลูกจ้าง เพื่อน คู่สมรส ญาติพี่น้อง หรือเมื่อพูดขณะอารมณ์ต่างๆกัน

4. ควรศึกษาวิวัฒนาการของระบบบุรุษสรรพนามในภาษาตระกูลไท จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

5. ควรศึกษาที่มาของคำบุรุษสรรพนามแต่ละคำในภาษาตระกูลไทจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น เขือ เผือ รา ในอดีต หรือ ลาว ในภาษาไทยถิ่นอีสานปัจจุบัน

6. ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในวรรณกรรมมุขปาฐะแต่ละท้องถิ่นหรือในสมัยต่างๆ

7. ควรศึกษาเปรียบเทียบสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากคำบุรุษสรรพนามโดยเปรียบเทียบกับสังคมและวัฒนธรรมไทยกับเพื่อนบ้าน หรือในภาษาตระกูลไททั้งในประเทศและนอกประเทศ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

กาญจนา นาคสกุล. **ระบบเสียงภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

_____. "สรรพนามในภาษาไทยสะท้อนวัฒนธรรมไทย". **สารสถาบันภาษาไทย**. 2, 1 (มกราคม-มีนาคม 2538) : 19-25.

กำชัย ทองหล่อ. **หลักภาษาไทย**. พระนครฯ : รวมสาส์น, 2543.

จตุพร ศิริสัมพันธ์. "สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปาน : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.

จรัลวิไล จรูญโรจน์,หม่อมหลวง. "ความสัมพันธ์ระหว่างประเภททางไวยากรณ์ของคำนามกับระบบปริชานของผู้พูดภาษาไทยและภาษาอังกฤษ." วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

จริยา สมนึก. "ระบบเสียงภาษาถิ่นย่อยจังหวัดนครศรีธรรมราช." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

จารุวรรณ พุ่มพฤกษ์. "การใช้คำสรรพนามของครูอาจารย์ในจังหวัดลพบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.

จุฑารัตน์ โล่ห์ตระกูลวัฒน์. "การเปรียบเทียบการใช้คำเรียกขานในภาษาไทยกับภาษาฝรั่งเศส." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ฉันทัส ทองช่วย. **ภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2536.

ชวน เพชรแก้ว. "นิสัยและบุคลิกของชาวภาคใต้ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา." **ในพื้นบ้านพื้นเมืองถิ่นไทยทักษิณ**. สงขลา :สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. **สังคมไทย**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2547.

ธีระพันธ์ ล.ทองคำ. "เสียงและระบบเสียงภาษาไทยในถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ." สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.(อัดสำเนา)

นววรรณ พันธุเมธา. **ไวยากรณ์ไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

บรรจบ พันธุเมธา. **ลักษณะภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว, 2519.

บาหยัน อิ่มสำราญ. "ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้บุรุษสรรพนามของนักศึกษาหญิงในมหาวิทยาลัย". **วารวัลย์ รวมบทความวิชาการเนื่องในวาระเกษียณอายุราชการของ ผศ.ดร.วัลยา ช้างขวัญยืน**. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ประคอง นิมมานเหมินท์. **มองภาษา มองภาษาถิ่นและมองภาษาในวรรณคดีท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม่คำผาง, 2547.

ประภาพรรณ เสณีตันติกุล. "การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

เปรมจิต ชนะวงศ์. **ภาษาศาสตร์สำหรับครู**. นครศรีธรรมราช : โครงการตำราและเอกสารวิชาการ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, 2528.

พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ. **กรุงเทพศึกษา**. กรุงเทพฯ : บันทึกสยาม, 2551.

เพียรศิริ วงค์วิภานนท์. **เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 13**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525.

มีชัย เอี่ยมจินดา. "วิวัฒนาการของระบบคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

_____. "บุรุษสรรพนาม :ภาพสะท้อนระหว่างภาษากับการเปลี่ยนแปลงในสังคม." **สารภาษาไทย**. 3, 1 (มกราคม-มีนาคม 2539) : 32-37.

รังสรรค์ จันต๊ะ. "การศึกษาคำเรียกขานในภาษาถิ่นเชียงใหม่ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์, 2546.

เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์. **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2531.

วนิดา เจริญศุข. "นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน : การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

วราภรณ์ แสงสด. "คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย : การศึกษาเชิงประวัติ."วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

วิจินตน์ ภาณุพงศ์. **โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

วิภัสรินทร์ ประพันธสิริ. “คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง : การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ : วิวัฒนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

_____. “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการแสดงความสุภาพในภาษาไทยกรุงเทพฯ”. **ภาษากับสังคมไทย.** รายงานการสัมมนาว่าด้วยภาษาไทยเนื่องในการเฉลิมฉลอง 700 ปี ลายสือไทย, 2529.

_____. “ความสุภาพในภาษาไทยกรุงเทพฯ.” **ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : ภาษา. ชุดไทยศึกษา เล่ม 3.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

วีระ สุดสังข์. **พจนานุกรมภาษาอีสาน ฉบับคำพูน บุญทวี.** กรุงเทพฯ : โป๊ยเซียน, 2548.

สมชาย สำเนียงงาม. “การเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทยกับแนวคิดเรื่องความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน.” **วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.** 23, 2 (ธันวาคม 2543 - พฤษภาคม 2544) : 220-243.

สมทรง บุรุษพัฒน์. “การศึกษาการกระจายของคำศัพท์ในจังหวัดพิษณุโลก.” รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยภาษาเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524.

_____. “ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์.” รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยภาษาเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.

_____. **วากยสัมพันธ์.** นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.

_____. **ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น.** นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

สถาบันทักษิณคดีศึกษา. **พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550.** นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2551.

สถาพร วัฒนธรรม. “การใช้คำเรียกขานของผู้ประกอบการค้า.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

สำนักงานจังหวัดลำปาง. **บรรยายสรุปจังหวัดลำปาง.** ลำปาง : กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, 2551.

สำนักงานจังหวัดอุดรธานี. **ข้อมูลจังหวัดอุดรธานี.** อุดรธานี : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2551.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สำนักงานสารสนเทศและการสื่อสาร. **บรรยายสรุปข้อมูลและประวัติกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2552.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. **ประวัติศาสตร์จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. สุราษฎร์ธานี : กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, 2550.

สิริพร หฤทัยวิญญู. "การศึกษาระบบบุรุษสรรพนามภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ในแนวประวัติ." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สุขุมาวดี ขำหิรัญ. **ภาษาศาสตร์เชิงสังคม**. เอกสารคำสอน. สถานบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542. (อัดสำเนา)

สุจิตต์ วงษ์เทศ. "ขุนนางโซ่งกับศิลปะศาสตร์สยามประเทศ." **มติชนรายวัน**, 26 เมษายน, 2550.

สุชาดา เจียพงษ์. "คำบุรุษสรรพนามในลิลิตพระลอ : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคม." **วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร** 29 (ฉบับพิเศษ 2550) : 73-89.

_____. "คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่น : กรณีศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้และถิ่นอีสาน". รายงานการศึกษารายวิชา "สัมมนาการศึกษาเฉพาะเรื่อง ภาควิชาภาษาไทย." คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สุเทพ สุนทรเภสัช. **ชาติพันธุ์สัมพันธ์ : แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ประชาชาติ และการจัดองค์กรความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2548

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. "การแสดงความหมายว่า "มาก" ในภาษาลานนา." **วารสารภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล** 7, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2531) : 26-31.

_____. **การศึกษาภาษาถิ่น : ภาษาตระกูลไท**. นครปฐม : ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

_____. **เสียงและระบบเสียงภาษาไทย**. นครปฐม : ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศไทย**. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.

โสมพิทยา คงตระกูล. "การจำแนกความต่างตามเพศในการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายบอกความสุภาพของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. **ภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. **ทฤษฎีไวยากรณ์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

อมรา พงศาพิชญ์. **สังคมและวัฒนธรรม**. เมือง : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

อุดม รุ่งเรืองศรี. **พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์. **ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช, 2539.

Brown, J. Marwin. From ancient Thai to modern dialects. Bangkok : Social Science Association Press of Thailand, 1965.

Brown, Roger, and A. Gilman. “Pronoun of Power and Solidality.”in Style in Language. 253-276. Edited by T.A. Sebeok. MIT Press, 1960.

Burusphat, Somsonge. “Animate classifiers in Tai languages.” International Journal of Sociology of Language. 186 (2007) : 109-124.

Bunmee, Aimkamon. “ Dialect Geography of Khammueng Lampang : A Tonal Study.” M.A. Thesis in Linguistics, Mahidol University, 2007.

Chamber, J.K. Sociolinguistic theory : Linguistic variation and its social. Toronto : University of Toronto Press, 1995.

Cooke, Joeph R. Pronominal Reference in Thai, Burmese, and Vietnames. Bereley : University of California Press, 1968.

Frake, Charles O. Language and Cultural Description Essays. Standford University Press, 1980.

Gething, Thomas W.. Aspect of Meaning in Thai Nominals, A Study in Structural Semantic. Honolulu : Hawaii Press, 1972.

Kullavanijaya, Pranee. “Power and Intimacy : A Contradiction in A Thai Personal Pronoun.” Oceanic Linguistics Special Publication No.29, 80-86. Honolulu : University of Hawaii Press, n.d.

Labov, William. “The Study of Language in its Social Context.” Advances in the Sociology of Language. Edited by Joshua A. Fishman.Vol.1. The Hague : Mouton, 1971.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Li, Fang Kuei. “Classification by Vocabulary: Tai dialects.”. Anthropological Linguistics, 1,2 (1959) : 15-21.

_____. A Hand Book of Comparative Tai. Honolulu : University of Hawaii Press, 1977.

Nida, E. A. Componential Analysis of Meaning. The Hague : Mouton, 1975.

Palakornkul, Angkab. “A Socio-Linguistic Study of Pronominal Strategy in Spoken Bangkok Thai.”. Ph.D. Dissertation, University of Texas, 1972.

Pengsombat, Suree. “A Study of Pronominal Usage in Spoken Tai Song.” M.A. Thesis in Linguistics, Mahidol University, 1990.

Sittprapaporn, Wichian. “Thai Dialect in Udonthani : A Study of Tone System.” M.A. Thesis in Linguistics, Mahidol University, 1997.

Strecker, David S.. “Proto-Tai Personal Pronouns.” Ph.D. Dissertation, University of Michigan, U.S.A. , 1984.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสัมภาษณ์ที่ 1

แบบสัมภาษณ์กำหนดสถานการณ์สมมุติ

คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

○ ไทยถิ่นกลาง ○ไทยถิ่นใต้ ○ไทยถิ่นเหนือ ○ไทยถิ่นอีสาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อายุ ○15-25 ปี ○35-45 ปี ○ 55-65 ปี
3. เพศ ○ ชาย ○ หญิง
4. การศึกษา.....
5. อาชีพ.....
6. ที่อยู่ บ้านเลขที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความหมายของคำบุรุษสรรพนาม ในสถานการณ์ต่างๆ

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์ชี้แจงกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คนรู้จัก หมายถึง บุคคลที่เคยพบ หรือเคยพูดคุยกัน

คนไม่รู้จัก หมายถึง บุคคลที่ไม่เคยพบกันมาก่อน หรือบุคคลที่เพิ่งพบกันครั้งแรก

สถานการณ์ : ไม่เป็นทางการ

-ขณะที่ท่านซื้อของกับคนขายของในตลาด มีคนรู้จักคนหนึ่งเดินเข้ามาทัก ท่านจะคุยกับคนรู้จักคนนั้น โดยใช้คำแทนว่าอะไร

สถานการณ์สมมุติ	คำแทนผู้พูด	คำแทนผู้ฟัง	คำแทนผู้ที่กล่าวถึง
1.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
2.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			
3.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศชาย			
4.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศหญิง			
5.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
6.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			
7.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ10 ปี เพศชาย			
8.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ10 ปี เพศหญิง			
9.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศชาย			
10.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศหญิง			
11.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ10 ปี เพศชาย			
12.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลิขสิทธิ์

-ขณะที่ท่านซื้อของกับคนขายของในตลาด มีคนไม่รู้จักคนหนึ่งเดินเข้ามาทัก ท่านจะคุยกับคนไม่รู้จักคนนั้น โดยใช้คำแทนว่าอะไร

สถานการณ์สมมุติ	คำแทนผู้พูด	คำแทนผู้ฟัง	คำแทนผู้ที่กล่าวถึง
13. คนไม่รู้จัก ที่อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
14. คนไม่รู้จัก ที่อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			
15. คนไม่รู้จัก ที่อายุเท่ากัน เพศชาย			
16. คนไม่รู้จัก ที่อายุเท่ากัน เพศหญิง			
17. คนไม่รู้จัก ที่อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
18. คนไม่รู้จัก ที่อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			

สถานการณ์ : เป็นทางการ

-ขณะที่ท่านประชุมกับผู้เข้าร่วมประชุม มีคนรู้จักคนหนึ่งยกมือถามความคิดเห็นท่าน ท่านจะคุยกับคนรู้จักคนนั้นในที่ประชุมโดยใช้คำแทนว่าอะไร

สถานการณ์สมมุติ	คำแทนผู้พูด	คำแทนผู้ฟัง	คำแทนผู้ที่กล่าวถึง
19.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
20.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			
21.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศชาย			
22.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศหญิง			
23.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
24.คนรู้จัก ที่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			
25.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ10 ปี เพศชาย			
26.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุมากกว่าประมาณ10 ปี เพศหญิง			
27.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศชาย			
28.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุเท่ากัน เพศหญิง			
29.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ10 ปี เพศชาย			
30.คนรู้จัก ที่ไม่สนิทกัน อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ลิขสิทธิ์

-ขณะที่ท่านประชุมกับผู้เข้าร่วมประชุม มีคนไม่รู้จักคนหนึ่งยกมือถามความคิดเห็นท่าน ท่านจะคุยกับคนไม่รู้จักคนนั้นในที่ประชุมโดยใช้คำแทนว่าอะไร

สถานการณ์สมมุติ	คำแทนผู้พูด	คำแทนผู้ฟัง	คำแทนผู้ที่กล่าวถึง
31. คนไม่รู้จัก ที่อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
32. คนไม่รู้จัก ที่อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			
33. คนไม่รู้จัก ที่อายุเท่ากัน เพศชาย			
34. คนไม่รู้จัก ที่อายุเท่ากัน เพศหญิง			
35. คนไม่รู้จัก ที่อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศชาย			
36. คนไม่รู้จัก ที่อายุน้อยกว่าประมาณ 10 ปี เพศหญิง			

แบบสัมภาษณ์ที่ 2

แบบสัมภาษณ์ไม่กำหนดสถานการณ์

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อ/นามสกุล.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

รูปคำ														
ความหมายทางไวยากรณ์														
บุรุษ	บุรุษที่ 1													
	บุรุษที่ 2													
	บุรุษที่ 3													
พจน์	เอกพจน์													
	พหูพจน์													
การใช้ตามปัจจัยต่างๆ														
เพศ	เพศหญิง													
	เพศชาย													
บทบาท	รู้จัก													
	ไม่รู้จัก													
สนิท	สนิท													
	ไม่สนิท													
อายุ	มากกว่า													
	เท่ากัน													
	น้อยกว่า													
กาลเทศะ	ที่ตลาด													
	ที่ประชุม													

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข

อรรถลักษณ์แสดงความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม
ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทย 4 ถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม
ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นกลาง

1. กระผม [1] [+ชาย] [+ ทางการ]

2. กู [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]

3. แก2 [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

4. แก3 [3] [+อายุมากกว่า] [–ทางการ]

5. ข้า [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

6. ข้าพเจ้า [1] [+ ทางการ]

7. เขา1 [1] [+รู้จัก] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

8. เขา3 [3]

9. คุณ [2]

10. ฉัน [1]

11. ดิฉัน [1] [–ชาย] [+ ทางการ]

12. ตัวเอง [2] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

13. ท่าน2 [2]

14. ท่าน3 [3]

15. เธอ2 [2] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

16. เธอ3 [3] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

17. ผม [1] [+ชาย]

18. มัน [3] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

19. มึง [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

20. เรา1 [1] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

21. เรา2 [2] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

22. หนู1 [1] [+อายุมากกว่า] [–ทางการ]

23. หนู2 [2] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

24. เอ็ง [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม
ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นใต้

1. กู [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [–ทางการ]

2. แก2 [2] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

3. แก3 [3] [+อายุมากกว่า] [–ทางการ]

4. เขา [3]

5. คุณ [2]

6. ฉัน [1]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

7. ตัวเอง [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

8. เติ้น [2] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

9. ท่าน [3] [+ทางการ]

10. เธอ [2] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

11. นุ้ย1 [1] [+อายุมากกว่า] [–ทางการ]

12. นุ้ย2 [2] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

13. ผม [1] [+ชาย]

14. มัน [3] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

15. มึง [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

16. เรา1 [1] [+รู้จัก]

17. เรา2 [2] [+รู้จัก] [+สนิท] [–อายุมากกว่า] [–ทางการ]

18. สู [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังวนลิขสิทธิ์

19. เอ็ง [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม
ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นเหนือ

1. กู [1] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

2. ข้า [1] [+รู้จัก] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

3. ข้าเจ้า [1] [–ชาย] [+ทางการ]

4. เขา [3]

5. คิง [2] [+ชาย] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

6. คุณ [2] [+ทางการ]

7. ฉัน [1] [–ชาย] [+ทางการ]

8. ตัว [2] [+อายุเท่ากัน]

9. เธอ [2] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

10. เปิ้น1 [1] [+อายุเท่ากัน]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

12. เปิ้น3 [3]

12. ผม [1] [+ชาย]

13. มัน [3] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

14. มึง [2] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

15. สู [2] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

16. ฮา [1] [+ชาย] [+รู้จัก] [+สนิท] [+อายุเท่ากัน] [–ทางการ]

17. เฮา [1] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}

ความหมายทางไวยากรณ์และการใช้ตามปัจจัยทางสังคม
ของคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นอีสาน

1. กู [1] [+รู้จัก] [+สนิท] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [–ทางการ]

2. ข้อย [1] [–ทางการ]

3. ข้าน้อย [1] [+ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. เขา [3] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]} [+ทางการ]

5. คุณ [2] [+ทางการ]

6. เจ้า [2]

7. ฉัน [1] [–ชาย] {[+อายุเท่ากัน] / [+อายุมากกว่า]}

8. โต [2] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}

9. เธอ [2] {[+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า]}

10. ผม [1] [+ชาย] [+ทางการ]

11. เพิ่น [3]

12. มัน [3] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

13. มึง [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

14. ลาว [3] { [+อายุเท่ากัน] / [+อายุมากกว่า] }

15. สู [2] [+รู้จัก] [+สนิท] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] } [–ทางการ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขวนลิขสิทธิ์

16. หนู [1] [–ชาย] [+อายุมากกว่า]

17. เฮา [1] { [+อายุเท่ากัน] / [–อายุมากกว่า] }

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุชาดา เจียพงษ์
ที่อยู่	322 หมู่ 9 ซอยรักชาติ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
ที่ทำงาน	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตำบลพลายชุมพล อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000 (ส่วนทะเลแก้ว) โทรศัพท์ 0-5526-7001-2, 0-5526-7200 โทรสาร 0-5526-7058

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2542	สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกภาษาไทย วิชาโทภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2547	สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2548	ศึกษาต่อระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2547-2548	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
พ.ศ.2549-ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม